



วารสารพิบูล

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2565 Print ISSN 0858-527X Online ISSN 2730-3152





วารสารพิบูล

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 มกราคม — มิถุนายน 2565 ISSN 0858-527X Online ISSN 2730-3152

เจ้าของ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและรองรับการตีพิมพ์ เผยแพร่ ผลงานวิชาการ ในรูปแบบบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ และบทความหนังสือ ที่เป็นองค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของคณาจารย์ภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย นักวิชาการ บุคลากรทางการศึกษา นิสิต และนักศึกษา

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริยานุช พรหมภาสิต
รองศาสตราจารย์วิสิฐ ธีญะวัน

รักษาราชการแทนอธิการบดี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวัฒน์ ภูวิชิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พจนา เพชรรัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิษณุ บุญนิยม

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา วิชญาปกรณ์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์ วงศ์คำจันทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รองศาสตราจารย์ ดร.ประดิษฐ์ นารีรักษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รองศาสตราจารย์ ดร.อังคณา ทองพูน พัฒนศร

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ททัยวรรณ ไชยะกุล

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ มัย ตะตียะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหทัยา สิทธิวิเศษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิติกานูจ ตั้งภากรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัทรา โยธินศิริกุล

มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความประจำฉบับ (Peer reviewers)

รองศาสตราจารย์ ดร.ชไมพร กาญจนกิจสกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.มนสิข สิริธสมบุญรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวเรศ ภักดีจิตร
รองศาสตราจารย์ ดร.ณิรดา เวชญาติเกษม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา จุ้ยทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์
รองศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.โศติ บัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัยวรรณ ภูเท
รองศาสตราจารย์ ดร.สามารถ ใจดี
รองศาสตราจารย์ ดร.สริตา บัวเขียว
รองศาสตราจารย์ ดร.ฤตินันท์ สมุทรทัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง ขาดรูปะชีวิน
รองศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์ แก้วอุไร
รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวเรศ ภักดีจิตร
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ ไกรอารีย์
รองศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาอุตรตระกูล
รองศาสตราจารย์ วิไลลักษณ์ พรมเสน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมา พัฒนพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหทัย สิทธิวิเศษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาณี เมื่อกบัวขาว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงเพ็ญ สว่างใจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสถียร บุญพัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเค
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย เพชรรักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรมกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมกิตต์ ธรรมโม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนศ อุ่นปรีชาวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัติ ศรีแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรสิริ เอี่ยมแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์พัฒน์ สันตะวัน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำฝน กันมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาภากร โพธิ์ดง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ชือประดิษฐ์กุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรสรณ์ เจียดำรง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แก้วดา สาสีโกชน

มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยพะเยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทความทุกเรื่องที่ดีพิมพ์ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย ทศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอกบทความเพื่อการศึกษา แต่ขอให้มีการอ้างอิงเจ้าของบทความ และแหล่งที่มา อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

พิมพ์ที่: ห้างหุ้นส่วนสามัญ เจ พี บริษัท

เลขที่ 266 ถนนเทศบาล 2 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 62000 โทร. 081-7856368

บทบรรณาธิการ

วารสารพิบูลฉบับนี้ เป็นวารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร ตีพิมพ์เป็นปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม — มิถุนายน 2565) เนื้อหาภายในประกอบด้วย บทความวิจัย 18 เรื่อง บทความวิชาการ 2 เรื่อง ครอบคลุมเนื้อหา ด้านการศึกษา ศาสนา ภูมิศาสตร์ การตลาด และวัฒนธรรม

บทความวิจัย

1. Potential Development in Community Tourism Attractions in Landokmai Sub-district, Kamphaeng Phet Province
2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแรงจูงใจกับสภาพการดำเนินงานมาตรฐาน การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร
3. ชุมชนกับการจัดการภัยพิบัติ: กรณีศึกษาอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
4. มุมมองการคิดเชิงบวกของนักศึกษามหาวิทยาลัย เกี่ยวกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 (โรคโควิด-19)
5. ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคหมวก 6 ใบ ในการเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชา ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาท้องถิ่น
6. การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชน
7. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอตากฟ้า จังหวัดพิจิตร
8. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
9. การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลท่าขุนราม จังหวัดกำแพงเพชร สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
10. กลยุทธ์มิตรธรรม: หลักการสร้างสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอน
11. การจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของจังหวัดเพชรบูรณ์
12. ความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้
13. การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21
14. ทูมมนุษย์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนขนมเทียนแก้ว : ในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านหนองจอกพัฒนา อ.คลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร
15. ผลการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
16. การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
17. การศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
18. การศึกษาภูมิปัญญาและการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรท้องถิ่น เขาโกรกปลากั้ง จังหวัดกำแพงเพชร

บทความวิชาการ

19. การศึกษาความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอาหาร ในเทศกาลตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีน
20. คลิปวิดีโอเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งบนสื่อสังคมออนไลน์

บรรณานุกรม

วารสารพิกุล

สารบัญ

บทความวิจัย

Potential Development in Community Tourism Attractions in
Landokmai Sub-district, Kamphaeng Phet Province

Ogama Jakae

Itdharom Mitsuvan Singhara

Supharit Tharathipnara

Viyuda Thipviset

and Suttheera Kumboonruang1

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแรงจูงใจกับสภาพการดำเนินงานมาตรฐาน
การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอชาณุวรลักษบุรี
จังหวัดกำแพงเพชร

Relationship between Motivation Factors and Standard operating
condition operations of child development centers in
khanuworalaksaburi district, Kamphaeng Phet province

กัทลี ตาคำ Katthale Takam

และพิษณุ บุญนิยม Phitsanu Boonniyom.....25

ชุมชนกับการจัดการภัยพิบัติ: กรณีศึกษาอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

Community and Disaster Management: A case study of Bang
Rakam district Phitsanulok province

กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ Kampanart Wongwatthanaphong47

มุมมองการคิดเชิงบวกของนักศึกษามหาวิทยาลัย เกี่ยวกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 (โรคโควิด-19)

Positive Thinking among University Students on Pandemic Situation of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)

กัลยา แก้วสม Kanlaya Kaewsom

ชลธิชา จับคล้าย Chonthicha Jubklay

ณัฐกร นิลเนตร Nathakon Nilnate

และนำพิชญ์ ธรรมธิเวศน์ Naampitch Thamhiweth67

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคหมวก 6 ใบในการเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชاةเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

Effect of Six Thinking Hats Technique Learning to Enhance Learning Outcomes on The King's Philosophy for Local Development

ชญาณันท์ ศิริกิจเสถียร Chayanant Sirikitsathian89

การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชน

Communication to create participation in community waste management

ชัยพร เอ็งฉ้วน Chaiporn Engchuan 105

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

Educational Learning Model of Integrated Career for Citizen to Enhance Tourism of Dok Kham Tai District, Phayao Province

น้ำฝน กันมา Namfon Gunma

ลำไย สีสยามตย์ Lumyai Srihamart

และวิลาวัลย์ สมยาโรน Wilawan Somyaron 121

**พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัย
อาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา**

Ethical Behavior of Students Majoring in Marketing Program at
Songkhla Vocational College under The Office of Vocational
Education Commission

ผะกานาจ สุคนธรัตน์ Phakanart Sukontharat

ณิชา กองเงิน Nitcha Kongngaen

ปาไลดา ชัยสวัสดิ์ Palida Chaisawat

และนิรันดร์ จุลทรัพย์ Niran Chullasap..... 143

**การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลท่าขุนราม จังหวัดกำแพงเพชร
สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์**

Community-Based Tourism Development of Tha Khun Ram Sub-District
Kamphaeng Phet Province into Creative Tourism

รัชนิวรรณ บุญอนนท์ Ratchaneewan Boonanont..... 167

กัลยาณมิตรธรรม: หลักการสร้างสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอน

The Kalayanamitta - Dhammas: Building Principle for Learning
Teaching Management

สมชาย เบ็ญจวรรณ Somchai Benjawan

ชลิศา รัตสาร Chalisa Rattarasam

และอดิศักดิ์ ลำดวน Adisakdi lamdean..... 189

**การจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของจังหวัด
เพชรบูรณ์**

The Knowledge Management of the Language Grammar of the Various Ethnic
Groups in Phetchabun Province

สำราญ ท้าวเงิน SamranTao-ngoen..... 207

ความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม
และการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัด
ชายแดนใต้

Satisfaction of Teachers and Educational Staff toward the Morality, Virtue, and
Management of the Directors of District Private Education Offices in Southern
Border Provinces

วรัญชิตาธรณ์ พลานิวัต Waranchidathom Palaniwat

พิมพ์ทิพย์ ชูณหิพนม Pimontip Chunhapimol

ธวัชชัย สุนทรนนท์ Tawatchai Sunthonnon

และนิรันดร์ จุลทรัพย์ Niran Chullasap 227

การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว
ในศตวรรษที่ 21

A Study of States and guidelines to the management of the basic
education home school in the 21st Century

สุทธิลักษณ์ กันธิพันธ์ Sutthilick Kanthipan

สันติ บุระชาติ Santi Buranachart

น้ำฝน กันมา Namfon Gunma

และธิดาวลัย อุ่นกอง Thidawan Unkong247

ทุนมนุษย์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนชนมเทียนแก้ว : ในการส่งเสริม
ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านหนองจอกพัฒนา อ.คลองขลุง จังหวัด
กำแพงเพชร

Human Capital and The Community Product Development Khanom
Tien Kaew : In The Promotion of Tourism OTOP Nawatwithi Ban
Nongchokpattana, Khlongkhlong District, Kamphaengphet

สุวัชร หนูมคำ Suwaphat Noomkham

และอิสราวัชร เฟื่องอิม Itsaravatchara Fuangim 267

**ผลการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับ สื่ออินโฟกราฟิกที่มีต่อ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**

The Learning Achievement by using Creativity-Based Learning (CBL) with
Infographic media in Thai Literature Learning management of Mattayomsuksa
1 Students

อรวรรณ อุดมสุข Orawan Udomsuk

และกฤษฎาภยญาณ์ โตพิทักษ์ Kritayakan Topithak..... 289

**การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครู
โรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย**

The Development Learning Management skills, vocational skills. using the
project based learning management process of the teachers in Wat Muen
putha Wittaya School, Mae Chan district, Chiang Rai province

จันธิมา ทรายสาลี Jantima Saisalee

ธิดาวลัย อุ่นกอง Thidawan Unkong

และศิริโรจน์ ศรีสรการณ Siroj Sisirakom309

**การศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร**

Quality Assurance of Internal Education with The Mission of The Faculty of
Humanities and Social Sciences Kamphaeng Phet Rajabhat University

อิสราวัชร เฟื่องอิม Itsaravatchara Fuangim

นารณรี เฟื่องอิม Nathnaree Fuangim

สุมาพร จันศรี Sumaporn Junsri

พรวิไล วัฒนศิริ Pronwilai Watanasiri

จิรพงษ์ เทียนแขก Jirapong Teankaeg

และตัม คำพ่วง Tam Khumpong.....329

การศึกษาภูมิปัญญาและการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรท้องถิ่น เขาโครกปลาทั้ง จังหวัดกำแพงเพชร

Study of Wisdom and Utilization of Local Herbal in the Khao Krogplakaung area, Kamphaeng Phet Province.

ประพัทธ บัวผื่อน Praphatsorn Buaphuen

นภาลัย บุญคำเมือง Naphalai Boonkummuang

ชญาณันท์ ศิริกิจเสถียร Chayanant Sirikitsithian

และกันยา มั่นคง Ganya Mankhong349

บทความวิชาการ

การศึกษาความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอาหาร ในเทศกาลตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีน

A Study of Cultural Meaning of Food in the Chinese New Year Festival of Thai Chinese People

ศิริพร เรือนสุวรรณ Siriporn Ruansuwan

และนิธอร พรอำไพสกุล Niton Pornumpaisakul365

คลิปวิดีโอเกี่ยวกับการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งบนสื่อสังคมออนไลน์

Video clip for Election Campaign on social media

กรกช ชันบุญ Korakoch Kantaboon.....381

Potential Development in Community Tourism Attractions in Landokmai Sub-district, Kamphaeng Phet Province

Ogama Jakae¹

Itdharom Mitsuvan Singhara²

Supharit Tharathipnara³

Viyuda Thipviset⁴

Suttheera Kumboonruang⁵

ABSTRACT

Guidelines for Potential Sustainable Community Tourism Development consist of culture, identity, nature, strong community, self-management, good hospitality, and professional leadership as well as government sector support. This research aimed to study potential tourism attractions in Landokmai Sub-district and to find out the guidelines for the potential development of tourism attractions in Landokmai Sub-district and the results of using these guidelines for the potential development of tourism attractions in Landokmai Sub-district, Kamphaeng Phet Province, Thailand. This qualitative and quantitative research employed mixed methods, including a semi-structured interview, a community survey, a focus group

^{1 3 4 5} Faculty of Humanities and Social Sciences, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Kamphaengphet, Thailand 63000.

² Community Researcher

discussion, and questionnaires. The analysis was separated into two parts: researchers and questionnaires. The key informants were the leaders of the villages or communities, the representatives of the communities, and the people in the communities, consisting of 110 people from 11 communities in Landokmai Sub-district. The research tool was a community tourism potential assessment to enter the community tourism certification process of special Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization) (DASTA), Sukhothai area. The data collected was analyzed by means of percentage, frequency, and standard deviation. Content analysis was also applied.

The results showed that (1) the potential tourist attractions in the social and cultural dimension were associated with a strong community and culture of local wisdom of foods and (2) the guidelines for potential development of tourism attractions in Landokmai Sub-district, including people, communities, and government sections will help collaborative learning for tourism sustainability. The community available dimension is related to the local wisdom of food and identities. In addition, the natural resources dimension is connected to the sufficiency economy philosophy. Here, the community organization gave the opinions that all were associated with the communities' participation. In terms of the location dimension, it had distinct of the nature and the ability to easily access dimension which was comfortable to link with the main route of tourism attractions. The opportunity for development dimension was related to the local wisdoms, cultures, resources, and

government section. The marketing and management for tourism dimension got the guidelines for running the plan in Landokmai local government administration. Finally, using the guidelines for the potential development of tourism attractions in Landokmai Sub-district resulted in 16 guidelines for tourism community plan into the main plan of Local government administration and they can be used as a framework for sustainable tourism community management.

Keywords: potential development, tourism attractions, cultural tourism concept

Introduction

The context of the world changes makes the tourists flow into the tourism. Tourism has become an important part of gross national income and manufactory development to the country under the capitalist economy and the development of the tourism industry in Thailand, focusing on tourism area for getting income and empowering the people for raising tourism community effectively. According to Richards (2001), the analysis of the National Tourism Development Board Policy Committee in 2012-2016 focused on the issues that was important to the tourism development of Thailand's Ministry of Tourism and Sports that identified the vary of strengths of the Thailand's tourism industry; for example, the dimension of economy of tourism of the country, and the creative tourism economy. Moreover, Thailand is the hub center of the South East Asia region and lead to the gate of the Mekong River Basin, having the unique and

identity of a new availability of innovation together with the government policy driving dynamic of Public-Private Collaboration of the provincial. The collaboration with the private, the people, and the government section has driven the area and community for the uplifting of the local product's innovation. "The movement of people to cultural attractions is from their normal place of residence with the intention of gathering new information and experiences to satisfy their cultural needs."

This concept is the preservation of true cultural heritage in that the inheritance of cultural heritage should be preserved and local cultural heritage should be inherited to promote and use research findings on the cultural heritage. Intangible cultural heritage consists of immaterial cultural expressions in a diverse representation of living human heritage and the most important vehicle of cultural diversity (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2000). Cultural heritage is a major factor in creating and inheriting gender roles and identity, which is important for gender equality. Cultural heritage enables society to inherit values and norms, while creating expectations related to the gender and sexual identity of community members (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2017). Modernity makes one part of the people turn to real life. The real-life community tourism makes the cost of living in the community, attraction, wisdom, lifestyle, culture, and creative economy changing income to be the value of what is already there. The community construction can bring out the wisdom that exists in the local community for empowerment to the guidelines for the potential development of tourism

attractions in Landokmai Sub-district, Kamphaeng Phet Province.

This research aimed to present the framework of potential tourism attractions in Landokmai Sub-district and the element of area development for tourism development together with the income to the community and locals. The guidelines for the potential development of tourism attractions in Landokmai Sub-district will be a framework for the local government administration and for others who are related to both community and government sector in supporting the local sustainability.

Purposes

The purposes of this research were to 1) study potential tourism attractions in Landokmai Sub-district, 2) to find out guidelines for potential development of tourism attractions in Landokmai Sub-district, and 3) to study the results of using guidelines for potential development of tourism attraction in Landokmai Sub-district, Kamphaeng Phet Province.

Literature Review

Potential Tourism Attraction and Tourism Management

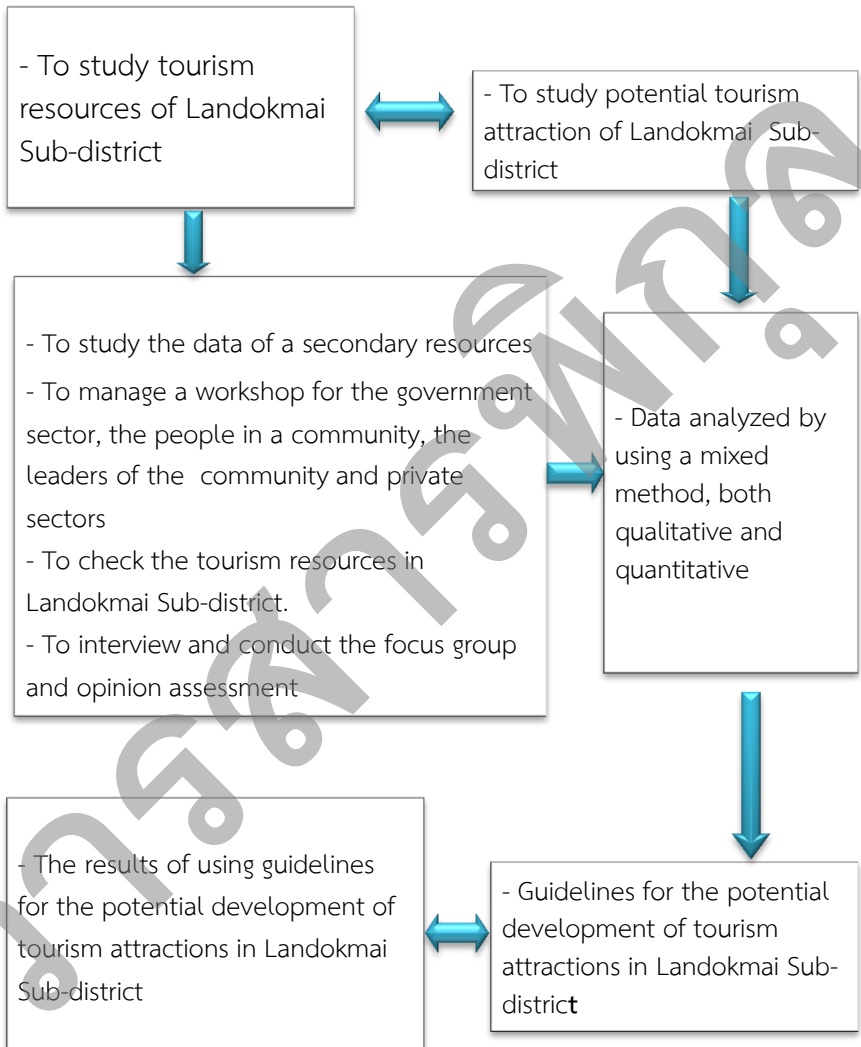
Sustainable tourism attraction was the availability of tourist attractions that has facilitated development, improvement or making changes as well as interesting locals whether or not that was a tourist attraction. The decision of the tourists was necessary as they came to the tourism attraction due to the beauty, the unique and identity, the old of history, the atmosphere, the natural view and the lifestyles, and comfort and

facility to communication (Tabsirak, 2012). Moreover, the ecotourism has to cover the issues of space or area, identity, interaction, and power relationship between host and the visitors (Kawinraweekul, 2018). They came to find out the authenticity of the visitors.

Cultural Tourism Concept

Cultural tourism is traveling to a local place to seek new experiences and learn about the culture of that area and attractive local identities in every area such as language, architecture, tradition, ancient sites, and artifacts. Tourists are drawn to that area by these attractions. More importantly, cultural tourism supports mutual benefit (Rottassana, 2014). Tongpeng (2011) recognizes the importance of economic, social and environmental sustainability, and adheres to the principle of causing minimal impact on the environment. Kawinraweekul (2018) presented areas, identity, interaction, and power relationship between host and the visitors, and the researcher came to find out the authenticity of the visitors. Besides, the concept of culture is what attracts the visitors to sightseeing and rewarding, makes the income to the community as well as understands heart to heart as the value of lifestyle to the community. The community tourism still helps the conservation of the culture and traditional community both awareness and development for distinct identity to be proud of the products of the community and creative economy can bring income to the community together with the distributors by the local wisdom (Jirinang, 2016).

Conceptual Framework



Picture 1 Conceptual Framework

1.1 Samples

The key informants were the leaders from the villages or communities, the representatives from the communities, and 110 people from 11 communities in Landokmai Sub-district, Kamphaeng Phet Province.

1.2 Research Instruments

This qualitative and quantitative research applied a semi-structured interview, a community survey, a focus group discussion and questionnaires as a mixed method. The analysis was separated into two parts via researchers and questionnaires. The questionnaires were divided into 3 sections: the first section was community data, the second section was general of tourism resources in the community, and the third section was the community availability, including natural resources, culture, community organization, location, opportunity in development, management, and tourism marketing and other suggestions. The research tool was a community tourism potential assessment entering the community tourism certification process of special Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization) (DASTA): Sukhothai area.

1.3 Data Collection

110 people in the communities in Landokmai Sub-district were the leaders of the villages and people, the representatives in the community. These people were from 11 communities in Landokmai Sub-district.

1.4 Data Analysis

The data collected were analyzed by means of percentage, frequency, standard deviation, and content analysis. The questionnaires were rated to find the mean and standard deviation, based on the criterion development, namely Rating Scale 5 levels (Likert Scale, 1961) in the third section of the community tourism potential assessment to enter the community tourism certification process of special Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization) (DASTA): Sukhothai area. The 5 levels of rating scale are described as followed:

Level 4	indicates High	means 3.51 - 4.50
Level 3	indicates Moderate	means 2.51 - 3.50
Level 2	indicates Low	means 1.51 - 2.50
Level 1	indicates Rarely low	means 1.00 - 1.50
Level 0	indicates None	means 0 – 09

Results

Part 1: The Potential Tourism Attractions in Landokmai Sub-district, Kamphaeng Phet Province

Section 1: The context in Landokmai Sub-district and general of tourism resources

The Landokmai Sub-district has 11 communities and that it is reachable and comfortable for the tourists to visit. The communities are close to or adjacent to historic site such as Wat Pa Chai Rang Sri (Vihara Buddha Parinirvana), Wat Aran Yi Ka Was

(LuangPorPo Soontaro) and Wat Kalpa Pruek (Vihara 700 years) that are cultural tourism and landscape or beautiful view of Mae Ping river. Pra Ruang Hot Spring is the only one in Thailand that does not smell of sulfur and the tourists can soak or bathe the body for healthy healing.

Section 2: The Context in Landokmai Sub-district

Table 1 shows the identity of the Landokmai Sub-district.

Identity, culture, local wisdom of foods in Landokmai Sub-district	
Local wisdom handicraft	- Bamboo fan handmade and auspicious wooden sign for the houses and shops
The important tradition	- Sprinkle water onto a Buddha image and a gesture of worship during the annual on new Year festival
Beverage as unique	- Herbal Drink (Tamaidaengtai's Signature)
Sweet as signature	- Toddy Palm Cake with Minibanana and Young Coconut Topping (Kanom Tan)
Local wisdom foods	- Tamaidaengtai Minibanana Stalk Curry - Tamaidaengtai Thai Pork Curry with Morning Glory - Spicy Minced Catfish Salad with Banana Heart and Fried Banana Cracking - Pea Eggplants in Chilli Dip (Namprik) and Fermented Damocles Tree

Identity, culture, local wisdom of foods in Landokmai Sub-district	
4-5 stars OTOP	- Thai Sweet Cereal Bar : Krayasart Ban Ta Mai Daeng (Housewives Group) - Stirred Banana : Tong Kaew Brand (Kor Nam Joan Samakkee Famer Housewives Group)
Religious Sites or Historic Sites	- Wat Pa Chai Rang Sri (Vihara Buddha Parinirvana) - Wat Aran Yi Ka Was (LuangPorPo Soontaro) - Wat Kalpa Pruek (Vihara 700 years)

Section 3: The availability of the community in natural resources.

It was found that the potential tourism attractions in Landokmai Sub-district are able to be the guidelines for the potential development of tourism attractions in Landokmai Sub-district, Kamphaeng Phet Provincem, and each dimension of community's readiness is shown in Table 2.

Table 2 The overview of the average and standard deviation of the community tourism potential assessment to enter the community tourism certification process of special Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization) (DASTA)

contents	$\bar{X}$	S.D	Readiness community level
1. Natural resources	1.72	0.1193	low
2. Culture	2.12	0.1062	low
3. Community organization	2.76	0.158	Moderate
4. Location	3.15	0.058	Moderate
5. Development opportunity	2.63	0.049	Moderate
6. Management and marketing for tourism	0.0	0.0	None
Total	2.06	0.082	Low

As shown in the table above, the results showed the natural resources ($\bar{x} = 1.72$, S.D = 0.1193) and ($\bar{x} = 2.12$, S.D = 0.1062) of the culture. The community organization ($\bar{x} = 3.58$, S.D = 0.02), location ($\bar{x} = 3.58$, S.D = 0.02) and ($\bar{x} = 3.58$, S.D = 0.02) development opportunity were in moderate, while the management and marketing for tourism did not have the management of assessment to enter the community tourism

certification process of special Designated Areas for Sustainable Tourism Administration ($\bar{x} = 0.0$, $S.D = 0.0$) due to Landokmai Sub-district was new for a community tourism.

Discussion

This part discusses on the guidelines for each dimension of the tourism attractions in Landokmai Sub-district. The results from this study showed the potential tourism attractions, the guidelines for potential development of tourism attractions, and the results of using guidelines for potential development of tourism attractions in Landokmai Sub-district, Kamphaeng Phet Province. The discussion is divided into three main parts of the purposes as follows.

1. The potential tourism attractions in Landokmai Sub-district, Kamphaeng Phet Province

First, the geographical areas showed dimension of Landokmai, comforted to reach out in the tourism community and there was a natural resource that is Pra Ruang Hot Spring similarly. A study by Min (2015) found that migrant factory workers had low salaries and suffered from problems related to their work and living conditions due to limited support and social security from the government and factories that lack of skills in managing finances and making improvements through work knowledge. Cultural tourism means the journey of people or group of people from a place where was habitat to other places by variety of purposes. This seeks for a new experiences to learn, to sightseeing, and to appreciate the unique and a beautiful culture,

and the value of history as well as the lifestyles of the people in the community. The third of tourists' behavior dimension is related to the respect to each other and the expression of the individual involvement of the people to develop a stronger community. The fourth potential of tourism attractions in Landokmai Sub-district dimension was associated with the cultural food, local wisdom for development to the tourism community as well as to the OTOP lifestyles in Tamaidaengtai community with a local cultural tourism and the local food culture. The fifth attraction dimension was natural tourism, namely Pra Ruang Hot Spring. In the sixth of the facility dimension, it is easy to go for accommodation and travelling together with a good atmosphere of the restaurants alongside the Mae Ping River.

2. The guidelines for potential development of tourism attractions in Landokmai Sub-district, Kamphaeng Phet Province

People, community, and government section would have to learn regarding tourism conservation and resources development in the fullest of hospitality for the tourists. The study concurs with studies by Prastio, Nurzafira, Ibrahim, Susanto, and Roekhan (2020). ADJT uses three types of speech acts, which are directive with the function of prohibiting, ordering, and asking, expressive with the function of thankfulness and commissive speech acts in the function of refusing. It can be concluded that ADJT frequently uses illocutionary acts to deliver information to interlocutors. The factor which is the main element of local cultural heritage shows this by indicating the creator's and inheritor's identities as basic

components of cultural identity with constant creation in response to the historical and social evolution of communities and related persons by connecting with the community culture and the groups of people. True cultural heritage is an inseparable relationship between heritage and human rights (Lenzerini, 2011). In the recent research by Wisuthilak (2017), entitled “Creative Tourism Model Project”, the work group proposed that attributes for creative tourism need to involve local and process attributes based on the attributes of creative tourism activities.

The prompt of community in the overview for the potential development in the areas showed that Landokmai Sub-district had distinct of the local wisdom foods for the community tourism promoted community tourism, it would make its sustainability as follows: 1) in the natural resources, Mae Ping River and Sustainable Economy Philosophy are the value and beautiful resources in Landokmai Sub-district; 2) The culture and tradition; 3) the community organization; 4) the location; 5) the sightseeing and accessible and comfortable area; 6) the opportunity for development which matches in the opinion of the potential new tourism attractions, strong community, and support from the government section continuously, for example, the Tamaidaengtai community was welcoming the diplomatic groups from 15 countries where were from Latin-America, Asia Pacific, and Africa that came from the DAWAWONGSE WAROPAKARN Institute of Foreign Affairs of Thailand for a field trip in studying the “SEP” (Sufficiency Economy Philosophy) in the Landokmai Sub-district on March 1, 2018; 7) in the management and marketing for tourism. Tamaidaengtai was selected from the provincial to be a

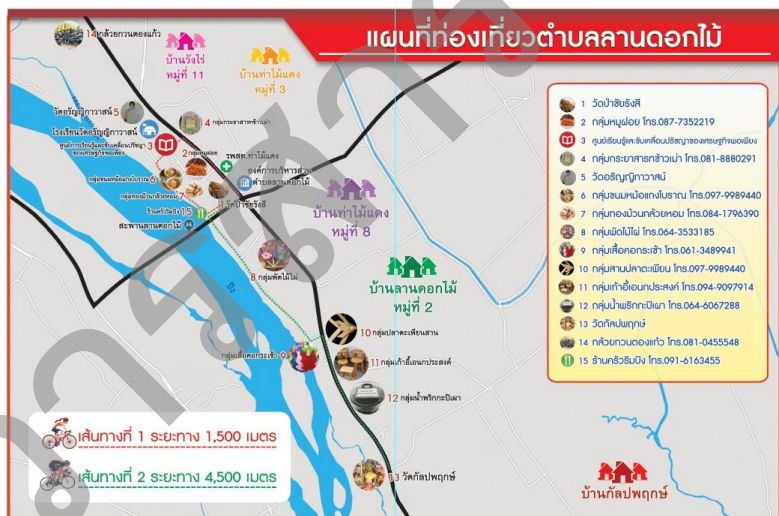
community tourism or lifestyles' OTOP. However, the most important is that the local government administration will have to make a plan for tourism management for having the community for self-management and a local government organization which is concerned as a manager or supporter to the knowledge, training, and young tour guide training.

3. The results of using guidelines for potential development of tourism attractions in Landokmai Sub-district, Kamphaengphet Province

Landokmai local government administration had used the main the guidelines for the potential development of tourism attractions and the first time of making the tourism plan for Landokmai Sub-district in order to construct the value of community tourism. This is parallel to the research of the OTOP lifestyles for the provincial and the planning for the government section that is Landokmai local government administration for supporting tourism community, in addition, it can bring the results of using guidelines for the potential development of sustainable tourism attractions. The community identity is the social construction by the community, but it might be different from the one created by the social process. Then, it can be fixed, modified or even changed (Jenkins, 1996: p. 3-4 and Berger and Luckman, 1967: p. 173). Moreover, this research can take the benefits for creative economy of community products in building the income back to the people in the community.

The results of using guidelines for the potential development of tourism attraction in Landokmai sub-district can

help the local government administration and related organization bring the process of the arrangement to make the plans in Landokmai Sub-district. The benefits of this research study can lead the community and educational institutions as well as the local service providers to apply the benefits to the communities; moreover, the educational institutes and the communities had participatory action. People in each community will make their own income. The people's occupation in each community could help community increase their income. Therefore, guidelines for the potential development of tourism attractions in Landokmai Sub-district can lead to prosperity, security, and sustainability as showed in the tourism community mapping.



Picture 2 Tourism community mapping in Landokmai Sub-district, Khamphaeng Phet Province



Picture 3 Tourism community in Landokmai Sub-district, Khamphaeng Phet Province

Conclusion and Recommendation

Further study should focus on applying research results to the management of tourism management in Landokmai Sub district. First, the policy includes the self-management in the community, consultant, and management by professional such as educators from a local university. Moreover, young tour guide training will support the community and a good hospitality. The strong community leads an arrangement in tourism activity to show or present the potential of the community to the Thai Authority Tourism of Thailand. Second, government section or Landokmai local government administration makes understanding to the entrepreneurs, the people in the community as well as the tourists; besides, all stakeholders understand government policies and all tourism activities can run effectively. Third,

travel agents, the community, government section, private section, people, and community could collaborate and show the importance of community tourism. Conservation and improvement of tourist resources in the area for running would be in the process from collecting the data, planning, duty, and responsibility in establishing regulations in tourist attractions, monitoring and evaluating all operations to release the bias effect in the future. Moreover, the right of public relation must be clear to the tourists in the same way for preventing and missing everything in reality. Finally, the tourists should practice on the right that established regulations at the tourist attractions as well as respect the community, traditions, community culture which is related to them. The resource conservation in tourism for sustainability and heritage must be identified the value for the next generation.



Picture 4 Tourism community in Landokmai Sub-district, Khamphaeng Phet Province

Acknowledgments

Our research is granted by Kamphaeng Phet Rajabhat University of Thailand, who kindly sponsored this research, and we would like to especially express our deep appreciation to the Local Government Administration of Landokmai Sub-district, Muang District, Kamphaeng Phet Province. In addition, we also would like to thank all the heads of the villages in Tambon Landokmai, our research team, and the people in the community in Kamphaeng Phet Province. We are grateful for everyone's compassion and goodwill, and we properly express our gratitude.

References

- Berger, P. L. & Luckmann, T. (1967). *The Social Construction of Reality A Treatise in the Sociology of Knowledge*. German: The Penguin Press, Published in Penguin.
- Jenkins, R. (1996). *Social Identity. Fourth edition*. London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Jittangwattana, B. (2006). *Sustainable Tourism Development*. Bangkok: Press & design.
- Jirinang, P. (2016). *Guidelines to Develop the Tourism Potential of Kanchanaburi. Western University Research Journal of Humanities and Social Science*. Vol. 1, No.1 January - April 2015: ISSN 2465-3578.
- Kawinweerakul, K. (2018). *Anthropology of tourism: A theoretical framework and its contributions. thaijo, 36(2)* <https://www.tci-thaijo.org/index.php/huru/article/view/123638>.

- Kullachai, K., Kullachai, P., & Nipitwittaya S. (2559). *The Created Guidebook Model for Thai Phuan Community Based Tourism by Community Participation Kahowai Sub-District, Pakplee District, Nakornnayok Province*.
<http://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS/article/viewFile/8189/7245>.
- _____. *The community tourism potential assessment to enter the community tourism certification process of special Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization) (DASTA)*.
- Likert, Rensis A. (1961). Retrieved February 15, 2018 from https://en.wikipedia.org/wiki/Likert_scale.
- Macannell, D. (1976). *Authenticity and commoditization in tourism*. *Annals of Tourism Research* 15(3) 371-386.
- Min., A.M. (2015). *Rakhine migrant factory workers' social network in Hlaing Tharyar Industrial Zone in Yangon, Myanmar* (Unpublished master's thesis). Chiang Mai, Thailand: Chiang Mai University. [in Thai].
- Prastio, B., Nurzafira, I., Ibrahim, A. S., Susanto, G., Roekhan, R. (2020). The use of illocutionary speech acts in colloquial by Anak Dalam Jambi Tribe. *Journal Arbitrer*, 7(2), 109–117. doi: 10.25077/ar.7.2.109-117.2020.
- Lenzerini, F. (2011). Intangible cultural heritage: The living culture of peoples. *European Journal International Law*, 22(1), 101–120. doi: 10.1093/ejil/chr006.
- Richards, G. (2001). *Creating a New Tourism? In tourism I culture* : Debats del Congres de Turisme Cultural, Interarts Foundation, Barcelona.

- Rodtassana, W. (2014). *Cultural tourism management of the Thai Puan Group: A case study of Talad Gao Hong Community, Bang Pla Ma, Suphanburi* (Unpublished master's thesis). Dhurakij Pundit University, Bangkok, Thailand. [in Thai]
- Sukhothai Retrieved October 30,2017from http://tis.dasta.or.th/dasta_survey/new/tourist/evaluation).
- Wisuthilak, S. (2017). *Heritage of the Nations: lessons learned from the neighboring countries*. Bangkok, Thailand: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). Retrieved from https://www.sac.or.th/th/wp-content/uploads/woocommerce_uploads/2017/08/Heritage-e-book10.08.17.pdf [in Thai]
- Tabirak, A. (2012). *Potential Development of Cultural Tourism Management of the Nyah Kur Ethnic Group Thep Sathit District, Chaiyaphum Province. Independent Study Report for the Master of Business Administration in Tourism Management*. Graduate School, Khon Kaen University.
- Tongpeng, J. (2011). *Opinions of tourists toward cultural tourism of Wat Sotornwararamwihan, Chacherngsao* (Unpublished master's thesis). Burapha University, Chonburi, Thailand. [in Thai]
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]. (2017). *Cultural heritage and sustainable development*. Bangkok, Thailand: Author. Retrieved from <https://ich.unesco.org/doc/src/34299-TH.pdf>. [in Thai]

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
[UNESCO]. (2000). *Principles and guidelines for the
protection and promotion of the heritage of
indigenous peoples*. Geneva, Switzerland: Author.
Retrieved from <http://ankn.uaf.edu/iks/protect.html>.

วาระสารพัด

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแรงจูงใจกับสภาพการดำเนินงานมาตรฐาน
การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอขามเฒ่า
จังหวัดกำแพงเพชร

Relationship between Motivation Factors and Standard
operating condition operations of child development
centers in khamworak saburi district, Kamphaeng Phet
province

กัทลี ตาค้า¹

Katthale Takam

พิชญ บุษนิยม²

Phitsanu Boonniyom

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการดำเนินงานของ
บุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ปัจจัยแรงจูงใจที่มีผลต่อการดำเนินงานของ
บุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแรงจูงใจกับ
สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน
พื้นที่อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกำแพงเพชร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
ได้แก่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่
อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 104 คน กลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 83 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัย
ราชภัฏกำแพงเพชร

² อาจารย์ที่ปรึกษา, หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในพื้นที่อำเภอขามเฒ่า ราชบุรี จังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ 1) ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ 2) ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย 3) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ปัจจัยแรงจูงใจที่มีผลต่อการดำเนินงานของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอขามเฒ่า ราชบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ด้านความก้าวหน้าในอาชีพมีผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของครูในระดับมากที่สุด รองลงมาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความสำเร็จในการ ด้านการได้รับการยอมรับนับ ด้านลักษณะของงานที่และด้านความรับผิดชอบ และปัจจัยแรงจูงใจกับสภาพการดำเนินงานมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอขามเฒ่า ราชบุรี จังหวัดกำแพงเพชร มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมาก ($r=.731$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: ปัจจัยแรงจูงใจ, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Absrtracts

The purposes of this research were to study 1) the level of performance according to the standards of the Child Development Center; 2) the level of motivation in the performance of the caregivers of the Child Development Center, and 3) the relationship between the motivation factor and the operating conditions according to the standard of child development centers in the area of Khanu Worakabsaburi District, Kamphaeng Phet Province. The samples in the research were 104

child caregivers working in child development centers under the local administrative organization in Khanu Worakabsaburi District, Kamphaeng Phet Province. The tool used to collect the data was a questionnaire. The data were analyzed for average percentage, standard deviation, and Pearson's Correlation Coefficient.

The findings of this research were as follows: 1) personnel and management 2) buildings, locations, environment and safety. 3) academic and curriculum activities and 4) community participation and support For motivating factors affecting the performance of child development center personnel in Khanu Worakabsaburi district. Kamphaeng Phet Province Career advancement had the greatest effect on teachers' career motivation. and the motivation factor and the operating conditions of the Child Development Center in Khanu Worakabsaburi District Kamphaeng Phet Province There was a statistically significant positive correlation ($r=.731$) at the .01 level, which was consistent with the hypothesis.

KeyWords: Motivation Factors, Child Development Center

บทนำ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานด้านต่างๆขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นตั้งแต่แรกเกิดจนตาย ซึ่งประชากรปฐมวัย (แรกเกิด – 5 ปี) นับได้ว่าเป็นวัยพึ่งพิงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ (setting) ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากที่สุด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 5) ซึ่งมีนโยบายพัฒนาเด็กปฐมวัยช่วงอายุ

0-5 ปี ทุกคนอย่างมีคุณภาพ เต็มศักยภาพมีครอบครัวเป็นแกนหลักและผู้มีหน้าที่ดูแลเด็กและทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดบริการและสิ่งแวดล้อมที่ดีเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและการพัฒนาเด็กตามวัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนตามช่วงอายุ คือ อายุแรกเกิด - 3 ปี และอายุ 3-5 ปี ซึ่งในช่วง กลุ่มอายุแรก การอบรมเลี้ยงดูจะมุ่งเน้นที่พ่อแม่และครอบครัว ส่วนช่วงกลุ่มอายุ 3-5 ปี มีสถานศึกษาดูแล ได้แก่ สถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาเอกชน สถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลเด็กอายุ 3 ปีขึ้นไป เด็กปฐมวัยหรือเด็กวัยตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 5 ปี เป็นช่วงอายุที่มีอัตราของการพัฒนาการสูง ถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ดีและถูกต้อง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ถือว่าเป็นสถานศึกษาแห่งหนึ่งที่มีบุคลากรในการดำเนินงานด้านการศึกษาและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นองค์กรแรกที่จะต้องมีการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ในแง่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ที่มีบทบาทสำคัญ คือ ครูผู้ดูแลเด็กและผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กของแต่ละแห่ง ครูผู้ดูแลเด็กและผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก มีบทบาทสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยเพราะใกล้ชิดกับเด็กจากพ่อแม่ ผู้ปกครองในฐานะเป็นครูผู้ที่จะต้องให้การอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาอย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัย ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูจึงเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาการบริการด้านการศึกษามุมวัยที่ขาดคุณภาพในปัจจุบันได้ดังที่ พิทยาภรณ์ มานะจุติ (2549, หน้า 2) กล่าวว่าสิ่งที่ต้องพิจารณาในสภาพการณ์ เช่นนี้ คือ เด็กปฐมวัยเป็นช่วงวิกฤติของชีวิตมนุษย์ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการวางพื้นฐานการพัฒนาสำหรับคนทุกคนเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น สถานรับเลี้ยงเด็ก ศูนย์เด็กเล็ก หรือโรงเรียนอนุบาลที่ให้บริการเลี้ยงดูเด็กวัยนี้จึงควรมีหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนรองรับ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาไปอย่างมีคุณภาพ และมีเป้าหมายทิศทางการพัฒนาอย่างสอดคล้องกลมกลืนกับลักษณะของสังคมไทยในปี พ.ศ.2546 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับโอนภารกิจการจัด

การศึกษาปฐมวัยหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มาจากกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ.2542 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่จัดการศึกษามัธยมศึกษาในการดำเนินการกิจด้านต่างๆ ของศูนย์

ครูผู้ดูแลเด็กเป็นบุคลากรที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยและมีส่วนช่วยให้การดำเนินงานด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับการถ่ายโอนตามกฎหมายบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ การให้ความสำคัญกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาเด็กโดยตรงจึงเป็นเรื่องสำคัญ สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอขามเฒ่า จ.สุพรรณบุรี จังหวัดกำแพงเพชร มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสิ้นจำนวน 13 แห่ง ครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 121 คน ประกอบด้วย ข้าราชการครู พนักงานจ้างตามภารกิจและพนักงานจ้างทั่วไป (สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอขามเฒ่า จ.สุพรรณบุรี, 2562) เป็นสถานศึกษาที่มีการจัดเตรียมความพร้อมและจัดประสบการณ์เรียนรู้ในระดับชั้นเตรียมอนุบาล ระดับชั้นอนุบาล ด้วยศูนย์เด็กเล็กมีปริมาณนักเรียนจำนวนมาก จำนวนบุคลากรผู้ช่วยผู้ดูแลเด็กลดลง และมีกิจกรรมโครงการต่างๆ เพิ่มขึ้น ในองค์กรมักจะมีปัญหาต่างๆ ประกอบด้วยปัญหาจากภาระงาน โดยเฉพาะภาระงานที่นอกเหนือจากการสอนที่มากเกินไปจนทำให้ครูไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่และมีคุณภาพ ปัญหาจากระบบเงินเดือนและค่าตอบแทนอื่นๆ ที่ไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพในสังคมปัจจุบันและความไม่เท่าเทียมกันระหว่างครูแต่ละสังกัด ปัญหาจากการบริหารสถานศึกษาและความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาที่ส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจและการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชา เนื่องจากมีผู้บังคับบัญชาที่เยอะมาก จึงทำให้เกิดความสับสนและการทำงานที่ล่าช้า ปัญหาจากระบบสวัสดิการที่ยังไม่น่าพอใจและไม่เท่าเทียมกันระหว่างครูแต่ละสังกัด การขยายสิทธิประโยชน์จากสวัสดิการการรักษาพยาบาลที่ครอบคลุมการขยายวงเงินในการรักษาพยาบาลและการให้สิทธิเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาลโดยตรงโดยไม่ต้องทอรองจ่ายก่อน ปัญหาเกี่ยวกับเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพครูที่ผูกโยงกับการ

ทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนระดับเงินเดือนหรือระดับวิทยฐานะที่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจทั้งในดว้ระบบ วิธีการ เกณฑ์ และผลลัพธ์ แนวทางแก้ปัญหา ได้แก่ การปรับปรุงกฎ ระเบียบ และการปรับปรุงวิธีวัด วิธีประเมินผลงานให้เหมาะสมกับครู แต่ละกลุ่ม ข้อเสนอแนะ การปรับปรุงวิธีประเมินผลงานให้เหมาะสมกับครูแต่ละกลุ่มวิชาปรับปรุงเกณฑ์การประเมินให้เป็นธรรมโดยเน้นคุณภาพของผู้เรียนมากกว่าการเขียนเอกสาร การปรับเปลี่ยนให้มีการเลื่อนไหลของวิทยฐานะได้ในบางระดับ การติดตามและประเมินคุณภาพครูภายหลัง การเลื่อนวิทยฐานะไปจนถึงการยกเลิกระบบการทำผลงานทางวิชาการเพื่อระดับเงินเดือนหรือเลื่อนระดับวิทยฐานะเพื่อให้ครูหันมาสนใจการสอนมากขึ้น

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีผลต่อการดำเนินงานของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยผู้วิจัยเชื่อว่าผลของการวิจัยที่ได้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางปรับปรุงพัฒนาในการบริหารและจัดการเพื่อเสริมสร้างปัจจัยแรงจูงใจในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ต้องการเพิ่มคุณภาพ ศักยภาพให้สูงขึ้น และสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบริหารจัดการด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีผลต่อการดำเนินงานของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแรงจูงใจกับสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 104 คน และการเลือกกลุ่มตัวอย่างจะใช้การเลือกประเภทตามความน่าจะเป็น (Prodigality Sampling) โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling)

2. กลุ่มตัวอย่าง

การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในกรณีทราบจำนวนประชากร จากสูตรของทาคิยามาเน (Yamane, 1973, p. 1088) กำหนดค่าเชื่อมั่นที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อนที่ 5% กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 83 คน

3. วิธีการสุ่มตัวอย่าง

3.1 วิธีการสุ่มตัวอย่างเลือกกลุ่มตัวอย่างบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตพื้นที่อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

3.2 แจกแจงตามขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 83 คน ตัวอย่างจะใช้การเลือกประเภทตามความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยการเลือกจะทำการแบ่งกลุ่มงานแต่ละสังกัดก่อน แล้วจึงดำเนินการเลือกบุคลากรแต่ละสังกัดมาเป็นตัวอย่าง โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างในแต่ละสังกัดจะใช้วิธีแบบเป็นสัดส่วนกับขนาดของกลุ่ม (Proportionate) ดังนี้
$$K = (\text{จำนวนบุคลากร} \times \text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง}) / \text{จำนวนบุคลากรทั้งหมด}$$

3.3 วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการเลือกตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยการสุ่มจากจำนวนบุคลากรแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

การสร้างแบบสอบถามในการวิจัย มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาจากตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. กำหนดขอบเขตในการสร้างแบบสอบถามตามลักษณะของเนื้อหาที่ต้องการทราบ

3. นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้ว นำไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อแก้ไขปรับปรุงข้อคำถาม

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและแก้ไขแล้วมา ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 83 คน

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเชื่อมั่นไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของแบบสอบถาม

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นมา 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและรายได้ โดยสร้างลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ (Check list) ชนิดมาตรวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal scale) จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่มีผลต่อการดำเนินงานของบุคลากร ลักษณะคำถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ประยุกต์ใช้ของ Likert Scale ใช้ระดับในการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาค (Interval scale)

ปัจจัยจูงใจ ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้า

ปัจจัยคำจูน ได้แก่ การบังคับบัญชา นโยบายการบริหาร สภาพการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เงินเดือน และความมั่นคงในงาน

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งได้แก่ ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ลักษณะคำถามจะเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประยุกต์ใช้ของ Likert scale ใช้ระดับในการวัดข้อมูลประเภท อันตรภาค (Interval scale)

สำหรับแบบสอบถามส่วนที่ 2 และ 3 นี้เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่าแบบ Likert Rating Scale กำหนดคำตอบเป็นข้อความ 5 ระดับ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้มีการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1. ทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) นำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความชัดเจน และมีความเหมาะสมในการใช้ภาษาแล้วจึงนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นพร้อมแบบประเมิน นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบตามแบบประเมินแล้ว ผู้วิจัยจึงนำผลที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจไปวิเคราะห์รายข้อและนำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) โดยมีค่าตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการและขั้นตอน ผู้วิจัยได้ข้อมูลมาจาก 2 แหล่ง ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้จากการใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากกลุ่มบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ อำเภอลำดวนบุรีรัมย์ จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 83 คน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 ติดต่อเพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกลุ่มตัวอย่างแต่ละศูนย์ เพื่อให้ทราบขั้นตอนและวิธีการเก็บข้อมูลจากบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ อำเภอลำดวนบุรีรัมย์ จังหวัดกำแพงเพชร

1.2 ดำเนินการเก็บข้อมูลจากบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ อำเภอลำดวนบุรีรัมย์ จังหวัดกำแพงเพชร

1.3 ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ.2563

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งมีลำดับ ขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและรายได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่มีผลต่อการดำเนินงานของบุคลากร ได้แก่ ปัจจัยจูงใจ ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้า โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบ Pearson Product Moment Coefficient

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอชาวมุสลิมบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ครูผู้ดูแลร่างกายสะอาด เรียบร้อย ครูและผู้ปกครองมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี เช่น การแข่งขันกีฬานักเรียน กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ ครูยิ้มแย้มแจ่มใส เหมาะสมกับเป็นครูปฐมวัย ศูนย์ฯ มีการดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ศูนย์ฯ มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง ศูนย์ฯ มีการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินงานที่ชัดเจน และจำนวนของครูเพียงพอต่อการดูแลเด็กในศูนย์

2) ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ บริเวณศูนย์ฯ มีรั้วล้อมรอบเพื่อความปลอดภัยของเด็ก อุปกรณ์ของใช้จัดวางเป็นระเบียบ และอยู่ในระดับที่เด็กสามารถหยิบใช้ด้วยตนเอง ศูนย์ฯ มีเครื่องเล่นสนามที่แข็งแรงใช้การได้ดี และมีความปลอดภัย ศูนย์ฯ อยู่ห่างจากแหล่งที่มีมลภาวะเป็นพิษ ห้องเรียนมีบรรยากาศเหมาะสำหรับการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก อาคารของศูนย์ฯ สะอาด/ระบายอากาศดี/ถูกสุขลักษณะ ห้องน้ำ ห้องส้วมสะอาด และเหมาะสมกับวัยของเด็ก ศูนย์ฯ มีอุปกรณ์ช่วยเหลือและป้องกันอุบัติเหตุเพียงพอ และสามารถหยิบใช้ได้สะดวก และศูนย์ฯ มีการกำหนดให้ผู้ปกครองแสดงบัตรรับ-ส่ง เด็ก ทุกครั้ง

3) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ ศูนย์ฯ จัดกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้การดูแลสุขภาพอนามัยด้วยตนเอง เช่น การแปรงฟัน เข้าห้องน้ำ ล้างมือ ศูนย์ฯ มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และมีการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

ศูนย์ฯ มีการรายงานผลการพัฒนาการของเด็กอย่างสม่ำเสมอ ศูนย์ฯ เปิดโอกาสให้เด็กเล่น และเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจ และศูนย์ฯ จัดมุมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อการส่งเสริมด้านการเลี้ยงดูเด็ก

4) ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ศูนย์ฯ เปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษา ศูนย์ฯ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์ฯ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครองมีโอกาสร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ศูนย์ฯ จัดให้มีการประชุมผู้ปกครองเด็กอย่างสม่ำเสมอ และศูนย์ฯ มีกิจกรรมประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อให้ชุมชนสนับสนุนงบประมาณ

2. ปัจจัยแรงจูงใจที่มีผลต่อการดำเนินงานของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอขามเฒ่าลักษ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านความสำเร็จในการทำงานในภาพรวมมีผลต่อดำเนินงานของบุคลากรอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ปัจจัยในการทำงานมากอันดับที่หนึ่ง คือ ความรู้สึกพึงพอใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของผลสำเร็จของงาน รองลงมาคือ ความพยายามหาวิธีปรับปรุงแก้ไขงานที่ปฏิบัติอยู่ให้ดีขึ้นเสมอ และการมีอิสระและการตัดสินใจในการดำเนินงานอย่างเต็มที่ที่เป็นอันดับสุดท้าย

2) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ในภาพรวมมีผลต่อดำเนินงานของบุคลากรอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ปัจจัยในการได้รับการยกย่องเกียรติจากสังคมในอาชีพครูผู้ดูแลเด็กและการที่ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานยกย่องชมเชยเมื่อปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาการที่ผู้บังคับบัญชาไว้วางใจ มอบหมายงานพิเศษให้ปฏิบัติอยู่เสมอและปัจจัยสุดท้ายคือ ผู้บังคับบัญชายอมรับในความรู้ความสามารถของครู

3) ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ในภาพรวมมีผลต่อการดำเนินงานของบุคลากรอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ปัจจัยในการทำงานมากอันดับที่หนึ่งการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์วิธีการใหม่ๆ มาใช้ในการดำเนินงานที่สร้างสรรค์จนสำเร็จ ปัจจัยรองลงมา ได้แก่ การมีโอกาสดำเนินการได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการ

ดำเนินการและการได้รับความไว้วางใจและความชื่นชมจากผู้บังคับบัญชาในความสำเร็จของงานที่ได้รับมอบหมาย ปัจจัยสุดท้ายคือ การได้รับมอบหมายงานที่ทำหายความสามารถและน่าสนใจอยู่เสมอ

4) ด้านความรับผิดชอบ ในภาพรวมมีผลต่อการดำเนินงานของบุคลากรอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ปัจจัยอันดับหนึ่งคือการดำเนินงานได้สำเร็จตามเวลาและปริมาณงานตามที่คุณบังคับบัญชามอบหมาย ปัจจัยรองลงมาคือการมีอิสระในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ปัจจัยอันดับสุดท้ายได้แก่ การมีความมุ่งมั่น พยายามหาวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ

5) ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ในภาพรวมมีผลต่อการดำเนินงานของบุคลากรอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ปัจจัยในด้านความก้าวหน้าในอาชีพทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด อันดับหนึ่งได้แก่ ตำแหน่งที่ปฏิบัติงานอยู่สามารถสร้างผลงานเพื่อเลื่อนตำแหน่งได้ ปัจจัยรองลงมาคือ การได้รับการสนับสนุนให้มีความเจริญก้าวหน้าตามความรู้ความสามารถ และการมีโอกาสนในการพัฒนาความรู้และประสบการณ์ในงานอยู่เสมอเป็นปัจจัย

3. ปัจจัยแรงจูงใจกับสภาพการดำเนินงานมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมาก ($r_{xy} = .731$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

การอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยแรงจูงใจที่มีผลต่อการดำเนินงานของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ผู้ศึกษาได้พบประเด็นสำคัญเห็นควรนำมาอภิปรายไว้ ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรที่มีผลต่อการดำเนินงานของบุคลากร พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจในภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตพื้นที่อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ทั้งโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์

ทางบวกในระดับมาก ($r_{xy} = .731$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับรายด้านคือตัวแปรลักษณะของงานที่ท่ามีความสัมพันธ์กับการได้รับนับถือ ในประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่า การที่บุคลากรได้ปฏิบัติงานโดยมีความรับผิดชอบที่เหมาะสมกับงานที่ทำนั้น มีความเหมาะสมต่อกัน และยังหนุนเสริมให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังส่งผลต่อผลการดำเนินงานตามมาตรฐานอีกด้วย สำหรับตัวแปรความรับผิดชอบกับลักษณะงานที่ทำนั้น มีความสัมพันธ์เพราะเหตุว่า ลักษณะงานที่ทำนั้นบุคลากรทำด้วยใจรักและตรงกับความรู้ความสามารถของตนคือลักษณะงานที่ทำจึงหนุนเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของธีรศักดิ์ แสงดิษฐ์ (2553, หน้า 19-20) ว่าแรงจูงใจเป็นการเพิ่มพูนผลงานและผลิตผลขององค์การกล่าวคือที่ได้ก็ตามถ้าใช้หลักการและเทคนิคการจูงใจเข้ามาช่วยในการบริหารที่นั่นก็จะเห็นได้ชัดว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางผลการปฏิบัติงานของพนักงานและผลผลิตขององค์การที่ดีขึ้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะหลักการและเทคนิคการสร้างแรงจูงใจจะมีไว้เพื่อให้พนักงานหรือผู้ถูกจูงใจยังทำงานยิ่งขึ้นในขณะที่แนวคิดของรุ่งทิพย์ พรหมศิริ (2549, หน้า 57) ได้กล่าวถึงหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน คือ แรงจูงใจในการทำงานของครู หน่วยงานใดไม่มีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแล้วหน่วยงานนั้นย่อมไม่สามารถจะโน้มน้าวจิตใจผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้สึกรักผูกพันต่อหน่วยงาน ผลงานย่อมจะต่ำ เกิดความเบื่อหน่าย และปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ ในส่วนของสถานศึกษานั้น หัวใจของความสำเร็จด้านวิชาการขึ้นอยู่กับความสามารถในการจูงใจครูให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้งานด้านการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นแรงจูงใจในการทำงานของครูจึงนับว่ามีความสำคัญต่อผลการปฏิบัติงานของครูและความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาโดยแรงจูงใจในการทำงานของครูเป็นพลังหรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่กระตุ้นครูให้ทำงานตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งจะส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพตามไปด้วย

1. ปัจจัยแรงจูงใจที่มีผลต่อการดำเนินงานของบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยแรงจูงใจที่มีผลต่อการดำเนินงานมากที่สุดอันดับที่หนึ่งด้านความก้าวหน้าในอาชีพ รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความสำเร็จในการทำงานเป็นอันดับสุดท้าย พบว่า

1) ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอาจมีสาเหตุมาจากความก้าวหน้าในอาชีพมีความสำคัญและเป็นแรงจูงใจที่มีผลต่อการทำงานของครูมาก เพราะว่าปัจจัยในการทำงานมากอันดับที่หนึ่งคือตำแหน่งที่ปฏิบัติงานอยู่สามารถสร้างผลงานเพื่อเลื่อนตำแหน่งได้ โดยข้าราชการครูจะมีวิทยฐานะคือการจัดทำผลการปฏิบัติงาน ผลงานทางวิชาการ ดังนั้นวิทยฐานะต้องสะท้อนมาจากประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนั้นๆ รองลงมา โดยผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสและให้การสนับสนุนให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพตามความรู้ความสามารถของตนเองอยู่เสมอ ในตำแหน่งที่ปฏิบัติงานอยู่ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติม เช่น การฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และการศึกษาต่อและปัจจัยในการทำงานในหน่วยงานมีกระบวนการในการพิจารณาความดีความชอบเพื่อใช้ประกอบการเลื่อนขั้นของบุคลากรเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ ศานติรินทร์ (2558) ศึกษาแรงจูงใจในการทำงานกับพฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม พบว่า ระดับแรงจูงใจในการทำงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับ อุกกฤษฎ์ พุ่งขจร (2559) ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของโรงเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ด้านความรับผิดชอบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรองลงมาโดยอาจมีสาเหตุมาจากปัจจัยการดำเนินงานได้สำเร็จตามเวลาและปริมาณงานตามที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้เนื่องจาก การมีอิสระในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบให้สำเร็จตามเป้าหมาย มีความมุ่งมั่น พยายามหาวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ งานที่ปฏิบัติมีความเหมาะสม

กับความสามารถ มีการทำงานที่มีการกำหนดวิธีการและเป้าหมายชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วันเพ็ญ ศรีประสิทธิ์ (2547, หน้า 73) ที่กล่าวว่า งานที่ได้รับมอบหมายท้าทายก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงาน และงานที่รับผิดชอบเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ จึงจะทำให้ครูเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

3) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ พบว่า แต่ละปัจจัยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ วันเพ็ญ หินขาว (2552, หน้า 69) ได้ศึกษาแรงจูงใจแนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 ด้านการยอมรับนับถือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา รู้สึกภูมิใจและมีเกียรติในตำแหน่งหน้าที่ที่ปฏิบัติ ได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนร่วมงานและบุคคลอื่น การได้รับมอบหมายงานพิเศษให้ปฏิบัติ นอกเหนือจากงานในหน้าที่อยู่เสมอ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ครูเป็นผู้ได้รับยกย่องว่าเป็นบุชณียบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 ได้รับการมอบรางวัลครูดีศรีชายแดน รางวัลครูดีเด่นให้แก่ครูที่ปฏิบัติงานเพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ซึ่งถือเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่ครู

4) ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีความถี่สูงสุด คือ ความริเริ่มสร้างสรรค์วิธีการใหม่ๆ มาปรับใช้ในการดำเนินงานจนสำเร็จรวมถึงการได้รับความไว้วางใจและชื่นชมจากผู้บังคับบัญชา ในความสำเร็จของงานที่ได้รับมอบหมาย สอดคล้องกับ นงนารถ โชษะมณี (2552, หน้า 94) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ฐานอำนาจของผู้อำนวยการโรงเรียนกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขยายโอกาส ในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ครูโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอบางน้ำเปรี้ยวมีแรงจูงใจด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เนื่องจากได้รับมอบหมายงานตรงความรู้ความสามารถ ความถนัดและมีส่วนร่วมในการวางแผนการตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบ

5) ด้านความสำเร็จในการทำงานซึ่งมีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย โดยรวมและรายปัจจัยอยู่ในระดับมาก พบว่า ความรู้สึกพึงพอใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของ

ผลสำเร็จของงาน การหาวิธีปรับปรุงแก้ไขงานที่ปฏิบัติอยู่ให้ดีขึ้นเสมอ ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ครูมีอิสระและการตัดสินใจในการดำเนินงานอย่างเต็มที่ ทำให้งานได้รับมอบหมายประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง อาจมีสาเหตุมาจากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพศาล อานามวัฒน์ (2543) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนคาทอลิกสังฆมณฑลจันทบุรี พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน 10 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ด้านความมั่นคงจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ด้านความมั่นคงในการปฏิบัติงาน ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในหน่วยงาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านการได้รับการยอมรับ ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ด้านผลตอบแทน และด้านนโยบายและการบริหาร เมื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. มาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตพื้นที่อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามมาตรฐาน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งนี้

1) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีระดับความคิดเห็นมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ มีการรายงานผลพัฒนาการของเด็กอย่างสม่ำเสมอ โดยได้ทำการประเมินพัฒนาการของเด็กตลอดจนการดูแลและการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อที่จะช่วยให้พัฒนาการของเด็กปฐมวัยได้พัฒนาอย่างดีที่สุด และเพื่อตรวจสอบวินิจฉัยถึงความล่าช้าของพัฒนาการ เพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กให้

เหมาะสม เด็กที่ได้รับการสงสัยว่ามีพัฒนาการที่ล่าช้าจะได้รับการประเมินอย่างละเอียดโดยการร่วมมือในการช่วยเหลือจากพ่อแม่ผู้ปกครองในขั้นแรกนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และมีการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และเปิดโอกาสให้เด็กเล่น และเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ นภัสสร สว่างโคตร (2552, บทคัดย่อ) พบว่า การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทัศนะของบุคลากรเขตอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

2) ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า มีระดับความคิดเห็น ภาพรวมอยู่ในระดับมากและมีระดับความคิดเห็นมากทุกข้อ ได้แก่ การที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น การประชุมผู้ปกครองร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาตลอดจนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษา การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กฯ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ภรณ์ ยิ่งคุ้ม (2556, บทคัดย่อ) ผลการศึกษาพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนจากการศึกษาพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลดอนข่อยอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน โดยความคิดเห็นของผู้ปกครองศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลดอนข่อย มีความสอดคล้องไปในทางเดียวกัน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง คาดหวังให้โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในโรงเรียน ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเสนอแนะซักถาม แสดงความคิดเห็น และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

3) ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็ก พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากและมีระดับความคิดเห็นมากทุกข้อ ได้แก่ มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานร่วมถึงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการ

ดำเนินงานที่ชัดเจนรวมถึงการที่จำนวนครูผู้ดูแลเด็กมีเพียงพอต่อการดูแลเด็ก มีการแต่งกายที่สะอาด เรียบร้อย ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับ ผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เลิศลักษณ์ ริยะวงษ์ (2553, บทคัดย่อ) ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองต้องการให้บุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะครูผู้เปรียบเสมือนพ่อแม่ของเด็กขณะอยู่โรงเรียน มีการดูแลเด็กอย่าง ใกล้ชิด เป็นตัวอย่างที่ดีในการถ่ายทอดพฤติกรรมต่างๆ และมีอิทธิพลในการ เสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก

4) ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากและมีระดับความคิดเห็นมากทุก ข้อ ได้แก่ การจัดสภาพภายในห้องเรียน มีพื้นที่ใช้สอยเหมาะสมที่จะทำ กิจกรรมสำหรับเด็ก รองลงมาคือ อุปกรณ์ของใช้จัดวางเป็นระเบียบ และอยู่ใน ระดับที่เด็กสามารถหยิบใช้ด้วยตนเอง ห้องน้ำ ห้องส้วมมีจำนวนเพียงพอมี ความสะอาดถูกสุขลักษณะและปลอดภัยและการจัดการอาคารสถานที่และ ดูแลรักษาอุปกรณ์เครื่องเล่นที่สนับสนุนต่อการพัฒนาการของเด็กให้อยู่ใน สภาพที่ดีและปลอดภัยสำหรับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เบญจวรรณ ศรีศรี, สุขุม เฉลยทรัพย์ (2556, บทคัดย่อ) ผลการศึกษาพบว่า การจัดพื้นที่ ภายในอาคารสะอาด มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก เหมาะสมกับ การทำกิจกรรม และศูนย์ฯมีพื้นที่สำหรับให้เด็กนอนพักผ่อนอย่างเหมาะสม และศูนย์ฯ มีการจัดห้องพยาบาลหรือที่พักสำหรับเด็กป่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ ครูหรือผู้เลี้ยงดูเด็กได้รับการอบรมด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นประจำทุกปี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรจะรักษาระดับปัจจัยให้คงอยู่และพัฒนาให้ดีขึ้น เพื่อ เสริมสร้างปัจจัยแรงจูงใจในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูได้มีอิสระในการตัดสินใจเพื่อเป็น ส่วนหนึ่งของการทำงาน

2.ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินการจัดการศึกษา

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการแรงจูงใจในการทำงานของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

บรรณานุกรม

- สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอขามเฒ่าลพบุรี จังหวัดกำแพงเพชร. (2562). **ข้อมูลครูและบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอขามเฒ่าลพบุรี**. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2562.
- พิทยาภรณ์ มานะจุติ. (2549). **การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมระดับปฐมวัย**. เชียงใหม่ : ส.การพิมพ์.
- เบญจวรรณ ศรีศรี, สุขุม เฉลยทรัพย์. (2556). **การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ภรณ์ ยิ่งคุ้ม. (2556). **ความคาดหวังผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลดอนข่อย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม**. มหาวิทยาลัยทองสุข.
- เลิศลักษณ์ ริยะวงษ์. (2553). **ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกองการบริหารส่วนตำบลลิ้งขัน อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ที่สอดคล้องกับ**

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559). (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ธีรศักดิ์ แสงดิษฐ์. (2553). แรงจูงใจของชุมชนกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1. ปรียญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รุ่งทิพย์ พรหมศิริ. (2549). ปัจจัยเชิงพระดัตถ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาที่ดำเนินการตามโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปรียญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

ลัดดาวัลย์ ศานตินันดร. (2538). แรงจูงใจในการทำงานกับพฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อุกฤษฏ์ พึ่งขจร. (2539). ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วันเพ็ญ ศรีประสิทธิ์. (2547). ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

วันเพ็ญ หินขาว. (2552). แรงจูงใจและแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2. ปรียญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- นงนารถ โชะมณี. (2552). ความสัมพันธ์การใช้อำนาจของผู้อำนวยการ
โรงเรียนกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขยายโอกาส
ในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา
เขต 1. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพศาล อานามวัฒน์. (2543). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน
คาทอลิก สังฆมณฑลจันทบุรี. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นภัสสร สว่างโคตร. (2553). การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นตามทักษะของบุคลากรเขตอำเภอสมเด็จ จังหวัด
กาฬสินธุ์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 4(1), 39-50.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*.
3rdEd. New York. Harper and Row Publications.

ชุมชนกับการจัดการภัยพิบัติ: กรณีศึกษาอำเภอ บางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

Community and Disaster Management: A
case study of Bang Rakam district
Phitsanulok province

กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์¹

Kampanart Wongwatthanaphong

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการจัดการภัยพิบัติของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการภัยพิบัติของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยในชุมชนบ้านวังกุ่ม ชุมชนบ้านแท่นนางงาม และชุมชนบ้านชุมแสงสงคราม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 522 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) อยู่ระหว่าง .82 ถึง .96 สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ วิธีแบบขั้นตอน (Stepwise regression analysis) สำหรับคำนวณหาความสำคัญของสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์นี้กำหนดไว้ที่ระดับ .05 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ 1) ภาพรวมของประสิทธิภาพในการจัดการภัยพิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการป้องกันและเตรียมพร้อมรับมือกับอุทกภัย

¹ รองศาสตราจารย์, ดร. สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ด้านการจัดการในภาวะฉุกเฉินอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 และด้านการฟื้นฟูบูรณะหลังประสบภัยอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82 ตามลำดับ และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการภัยพิบัติของชุมชน มี 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านประสบการณ์รับมือภัยพิบัติในอดีต ปัจจัยด้านความตระหนักต่อปัญหาภัยพิบัติ ปัจจัยด้านทุนทางสังคม ปัจจัยด้านความต่อเนื่องของนโยบายภาครัฐ และปัจจัยด้านผู้นำชุมชน โดยปัจจัยทั้งห้าส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการภัยพิบัติของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ .295, .247, .220, .109 และ -.098 ตามลำดับ และสามารถร่วมกันอธิบายประสิทธิผลในการจัดการภัยพิบัติของชุมชน ได้ร้อยละ 46.70

คำสำคัญ: การจัดการภัยพิบัติ ชุมชนบางระกำ

Abstract

The purposes of this research were to study; 1) the effectiveness of disaster management of communities in Bang Rakam District, Phitsanulok Province, 2) Factors affecting effectiveness of disaster management of communities in Bang Rakam District, Phitsanulok Province. Research population was 522 households, whom affected by floods in Ban Wang Kum community, Ban Thaen Nang Ngam Community and the community of Ban Chum Saeng Songkhram, Bang Rakam District, Phitsanulok Province. Data collection was employed by using a questionnaire with statistical reliability level between .82 to .96. The descriptive statistics with percentage, mean, and standard deviation including Stepwise regression analysis were employed for data analyses. The statistical significant level at .05 was defined in this study. The research results were found that; 1) overall the effectiveness of disaster management of communities was at a high level with the mean score of 3.42.

When considered by items, it was found that the prevention facet, and the preparedness for flooding was at a high level with the mean scores of 3.82, the emergency management facet was at a high level with the mean scores of 3.62, and the rehabilitation facet, and the reconstruction was at moderate level with the mean scores of 2.82 respectively. And 2) There were five factors affecting the effectiveness of community's disaster management under study include: (1) Prior disaster experience, (2) Disaster awareness, (3) Social capital, (4) Continuity of government policy and (5) Community leader, All of these five factors affected the effectiveness of community's disaster management under study at the statistically significant level of .05, regression coefficients being .295, .247, .220, .109 and -.098, respectively. The five factors could explain effectiveness of community's disaster management under study at 46.70 percent.

Keywords: Disaster Management, Bangrakam's Community

บทนำ

ประเทศไทยตั้งอยู่ใจกลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีอาณาเขตติดกับประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และมาเลเซีย มีพื้นที่ประมาณ 513,115 ตารางกิโลเมตร มีความยาววัดจากทิศเหนือจดทิศใต้ประมาณ 1,620 กิโลเมตร และความกว้างวัดจากทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตกประมาณ 775 กิโลเมตร มีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 2,701 กิโลเมตร ติดกับอ่าวไทย และมหาสมุทรอินเดีย จากสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศไทยที่ตั้งอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรและอยู่ในเขตแนวลมมรสุม จึงมักเกิดภัยพิบัติประเภทอุทกภัยและวาตภัย สอดคล้องกับรายงานของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่า ประเทศไทยมีความเสี่ยงสูงในการเกิดอุทกภัย อุบัติเหตุขนาดใหญ่ และวัตุระเบิด ส่วน

วาทภัย ภัยแล้ง ไฟป่า ดินถล่ม และแผ่นดินไหว มีความเสี่ยงระดับปานกลาง และโรคระบาดในมนุษย์มีความเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำ เป็นต้น การเกิดภัยพิบัติแต่ละครั้งจะส่งผลกระทบในวงกว้าง โดยเฉพาะการเกิดมหาอุทกภัยในปี 2554 ประเทศไทยประสบปัญหาอุทกภัยครั้งรุนแรงที่สุดเป็นประวัติการณ์ มีพื้นที่ประสบภัยกระจายตัวในทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่ภาคเหนือและภาคกลางที่เกิดน้ำท่วมหนักเป็นระยะเวลานาน อุทกภัยครั้งนี้ส่งผลให้เกิดความเสียหายอย่างหนักทั้งภาคการเกษตร อุตสาหกรรม เศรษฐกิจ สังคม และส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ไปยังภาคส่วนอื่นอีกเป็นจำนวนมาก มีผู้เสียชีวิตจำนวน 657 ราย สูญหาย 3 คน ประชาชนเดือดร้อน 4,039,459ครัวเรือนหรือ 3,425,869 คน ธนาคารโลกได้ประเมินมูลค่าความเสียหายไว้ถึง 1.356 ล้านล้านบาท และต้องใช้เงินฟื้นฟูอีกกว่า 7 แสนล้านบาท ซึ่งเสียหายมากกว่าเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิในปี 2547 หลายเท่า

อุทกภัยเป็นหนึ่งในภัยที่เกิดจากน้ำ (Hydrologic Hazards) ซึ่งภัยที่เกิดจากน้ำ หมายถึง ภัยที่เกิดจากระบบน้ำของโลก โดย McEntire (2007, หน้า 10-11) ได้จำแนกภัยที่เกิดจากน้ำออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ (1) น้ำท่วม (Flooding) เกิดจากปริมาณน้ำฝนที่มีมากเกินไปจนผิวดินไม่สามารถดูดซับไว้ได้หมดหรือเกิดจากหิมะละลาย หรือความล้มเหลวในการกักเก็บน้ำของเขื่อน (2) ดินโคลนถล่ม คือ การเคลื่อนที่ของมวลดิน หรือหิน ลงมาตามลาดเขาด้วยอิทธิพลของแรงโน้มถ่วงของโลก โดยปกติดินถล่มเกิดจาก “น้ำ” เป็นส่วนใหญ่ เพราะน้ำจะเป็นตัวลดแรงต้านทานในการเคลื่อนตัวของมวลดินหรือหิน และน้ำจะเป็นตัวทำให้คุณสมบัติของดินที่เป็นของแข็งเปลี่ยนไปเป็นของเหลวได้ (3) พายุหมุนเขตร้อน (Storm surges) คือ ปรากฏการณ์คลื่นที่เกิดขึ้นพร้อมกับพายุหมุนเขตร้อนที่ยกระดับน้ำทะเลให้สูงขึ้นกว่าปกติ จนสามารถยกระดับน้ำทะเลเข้าหาชายฝั่ง ดังกรณีเกิดพายุไต้ฝุ่นเกย์พัดถล่มชุมพรในปี พ.ศ. 2532 หรือพายุโซนร้อนแฮเรียต พัดถล่มแหลมตะลุมพุก เมื่อ ปี พ.ศ. 2505 เป็นต้น และ (4) ภัยแล้ง (Drought) ก็ถือว่าเป็นภัยที่เกิดจากน้ำเช่นกัน โดยภาวะโลกร้อนทำให้ฝนตกน้อยกว่าปกติ จนเกิดภาวะขาดแคลนน้ำในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเวลานาน และส่งผลกระทบต่อชุมชนในที่สุด ส่วน

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (2558) ได้นิยามคำว่า อุทกภัย หมายถึง เหตุการณ์ที่มีน้ำท่วมพื้นดินสูงกว่าระดับปกติ ซึ่งมีสาเหตุจาก มีปริมาณน้ำฝนมากจนทำให้มีปริมาณน้ำส่วนเกินมาเติมปริมาณน้ำผิวดินที่มีอยู่ ตามสภาพปกติ จนเกินขีดความสามารถการระบายน้ำของแม่น้ำ ลำคลอง และ ยังมีสาเหตุมาจากการกระทำของมนุษย์ โดยการปิดกั้นการไหลของน้ำตามธรรมชาติ ทั้งเจตนาและไม่เจตนา จนเป็นอันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สินของ ประชาชนและสิ่งแวดล้อม สามารถจำแนกตามลักษณะการเกิดได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1) น้ำท่วมขัง/น้ำล้นตลิ่ง (Inundation/Over bank flow) เป็นสภาวะน้ำท่วมหรือสภาวะน้ำล้นตลิ่งที่เกิดขึ้นเนื่องจากระบบระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพ มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป อันเป็นผลจากการเกิดฝนตกหนัก ณ บริเวณนั้นๆ ติดต่อกันเป็นเวลาหลายวัน มักเกิดขึ้นในบริเวณที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ และบริเวณชุมชนเมืองใหญ่ๆ น้ำท่วมขังส่วนใหญ่จะเกิดบริเวณท้ายน้ำและแผ่เป็นบริเวณกว้างเนื่องจากไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน

2) น้ำท่วมฉับพลัน (Flash Flood) เป็นสภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันในพื้นที่เนื่องจากฝนตกหนักในบริเวณพื้นที่ซึ่งมีความชันมาก และมีความสมบัติในการกักเก็บน้ำหรือตื้นน้ำน้อยหรืออาจเกิดจากสาเหตุอื่นๆ เช่น เขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำพังทลาย น้ำท่วมฉับพลัน มักเกิดขึ้นหลังจากฝนตกหนัก และมักเกิดขึ้นในบริเวณที่ราบระหว่างหุบเขา ซึ่งอาจจะไม่มีฝนตกหนักในบริเวณนั้นมาก่อนเลยแต่มีฝนตกหนักมากบริเวณต้นน้ำที่อยู่ห่างออกไป การเกิดน้ำท่วมฉับพลันมีความรุนแรงและเคลื่อนที่ด้วยความเร็วมาก โอกาสที่จะป้องกันและหลบหนีจึงมีน้อย

อำเภอบางระกำ เป็น 1 ใน 9 อำเภอของจังหวัดพิษณุโลก เป็นอำเภอที่มีลักษณะพื้นที่ลุ่มต่ำติดกับลำน้ำยม ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักสายเดียวของภาคเหนือที่ยังไม่มีเขื่อนขนาดใหญ่รองรับกักเก็บน้ำ อำเภอบางระกำ เป็นพื้นที่รับน้ำต่อจากจังหวัดสุโขทัย จึงหนีไม่พ้นเมื่อถึงฤดูน้ำหลาก อำเภอบางระกำ จึงได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมซ้ำซากมายาวนาน จนเรียกได้ว่าน้ำท่วมบางระกำ กลายเป็นวิถีชีวิตคนบางระกำไปแล้วก็ว่าได้ จากการรวบรวมข้อมูล

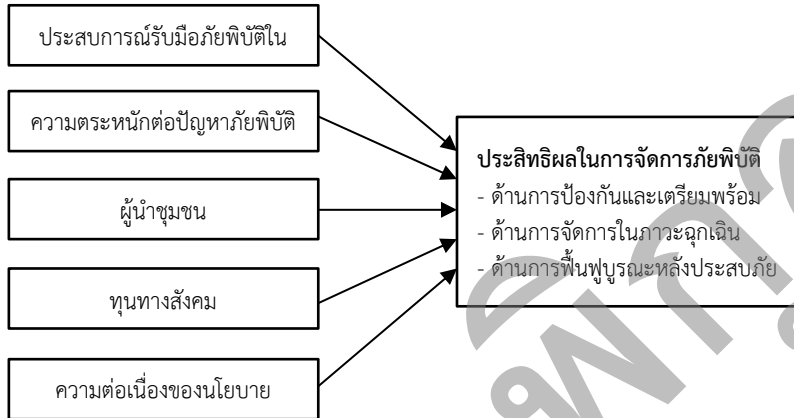
พื้นที่ประสบอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำยม ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทยในอดีตช่วง พ.ศ.2526-2545 ตามรายงาน พบว่า จังหวัด พิษณุโลก เป็นพื้นที่รองรับน้ำที่ไหลผ่านมาจากจังหวัดทางด้านเหนือ ได้แก่ จังหวัดพะเยา แพร่ สุโขทัย น่าน อุตรดิตถ์ และเพชรบูรณ์ ดังนั้นเมื่อจังหวัดดังกล่าวประสบอุทกภัย จังหวัดพิษณุโลกก็จะได้รับผลกระทบด้วย โดยมีระยะเวลาห่างกันพอสมควรตามการไหลบ่าของน้ำในแม่น้ำยม ซึ่งทำให้อำเภอบางระกำซึ่งมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม และแม่น้ำยมไหลผ่านเกิดน้ำท่วมครอบคลุมบริเวณกว้างอยู่เป็นประจำ (สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร, 2556)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประสิทธิผลในการจัดการภัยพิบัติ โดยใช้กรณีศึกษาชุมชนที่มีปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากในเขตพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเรียนรู้ว่าชุมชนเหล่านั้นมีการป้องกัน เตรียมความพร้อม และรับมือภัยน้ำท่วมอย่างไร และมีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการภัยพิบัติของชุมชน ซึ่งเป็นคำถามสำคัญของการวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลในการจัดการภัยพิบัติของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการภัยพิบัติของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการศึกษา เฉพาะมิติการจัดการภัยพิบัติ 3 ด้าน ได้แก่ (1) การป้องกันและเตรียมพร้อม (2) การจัดการในภาวะฉุกเฉิน และ (3) การฟื้นฟูผู้ประสบภัย

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดประชากรหรือกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบและอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านวังกุ่ม ชุมชนบ้านแท่นนางงาม และชุมชนบ้านชุมแสงสงคราม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 522 ครัวเรือน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมได้แก่ ชุมชนบ้านวังกุ่ม ชุมชนบ้านแท่นนางงาม และชุมชนบ้านชุมแสงสงคราม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการเกิดภัยพิบัติ อธิบายว่า “ภัยพิบัติ” (Disaster) เกิดขึ้นได้ จะต้องมียอดประกอบ 2 ประการ คือ “ภัย” (Hazard) กับ “ภาวะล่อแหลม” (Vulnerability) เกิดขึ้นพร้อมกัน (Wisner, Blaikie, Cannon, & Davis, 2003)

โดย “ภัย” หมายถึง เหตุการณ์ที่นำไปสู่ภาวะอันตรายเกิดความสูญเสียทั้งชีวิตทรัพย์สิน และการบาดเจ็บ ส่วน “ภาวะล่อแหลม” คือ ภาวะที่ไวต่อการจะได้รับผลกระทบจากภัย โดยความรุนแรงของเหตุการณ์ขึ้นอยู่กับขนาด (Scale) ขอบเขต (Scope) และระยะเวลา (Duration or time) ของแต่ละเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อบุคคล ชุมชน และสังคม (Fischer, 2003: 3) เนื่องจากเราไม่สามารถคาดการณ์การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติล่วงหน้าได้อย่างแม่นยำ ดังนั้นแนวคิดการจัดการภัยพิบัติจึงให้ความสำคัญต่อการลดภาวะล่อแหลม (Vulnerability) ซึ่งสามารถลดผลกระทบจากภัยพิบัติได้ เช่น การเกิดแผ่นดินไหวในอดีตหลาย ๆ ครั้ง นำไปสู่การเสียชีวิตของประชาชนจำนวนมาก รวมทั้งทำลายอาคารบ้านเรือน ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ ของรัฐและเอกชน แต่ความสูญเสียของแต่ละประเทศก็มีความแตกต่างกัน เช่น ในประเทศที่มีกฎหมายบังคับให้การก่อสร้างบ้านเรือนหรืออาคารที่ต้องรองรับแรงสั่นสะเทือน หากเกิดแผ่นดินไหวขึ้นก็จะได้รับความเสียหายน้อยกว่าประเทศที่ไม่มีกฎหมายบังคับหรือในบางประเทศประชาชนเสียชีวิตน้อยกว่าเพราะได้รับการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในขณะเกิดภัยพิบัติ เป็นต้น นอกจากนี้ ความยากจนทำให้ประชาชนมีภาวะล่อแหลมต่อการเกิดภัยพิบัติมากขึ้น ดังที่ องค์การกาชาดสากล ได้นำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบจากการเกิดภัยพิบัติกับดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาของมนุษย์ (HDI) ในประเทศต่าง ๆ พบว่า ในจำนวนเหตุการณ์การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ 2,557 ครั้ง ระหว่างปี ค.ศ. 1991-2000 ประเทศที่มีดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาของมนุษย์ (HDI) ต่ำ จะมีผู้เสียชีวิตจากภัยพิบัติถึง 2 ใน 3 ขณะที่ประเทศที่มีดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาของมนุษย์ (HDI) สูง จะมีผู้เสียชีวิตเพียงร้อยละ 2 สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตของมนุษย์กับภาวะล่อแหลมต่อการเกิดภัยพิบัติ (Wisner, Blaikie, Cannon, & Davis, 2003) แนวคิดการจัดการภัยพิบัติ (Disaster of Management) เป็นแนวคิดที่มีพัฒนาการเรื่อยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อรับมือกับปัญหาภัยพิบัติ โดยผู้ปกครองพยายามค้นหาเครื่องมือหรือวิธีการที่จะลดความเสี่ยงและความเสียหายจากเหตุการณ์ภัยพิบัติ โดย Drabek and Hoetmer (1991) ให้คำนิยาม “การจัดการภัยพิบัติ” ไว้ว่าเป็นวิชาชีพและสาขาวิชาของการใช้

วิทยาศาสตร์ประยุกต์ เทคโนโลยี การวางแผนและการจัดการเพื่อรับมือกับเหตุการณ์รุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน สอดคล้องกับ Pinkowski (2008) กล่าวว่า การจัดการภัยพิบัติ ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าเราสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้เพื่อลดความสูญเสียจากเหตุการณ์ภัยพิบัติ ซึ่งขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ของมนุษย์ที่เคยประสบกับภัยพิบัติ ดังนั้น การจัดการภัยพิบัติจึงเป็นการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทั้งสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์เพื่อรับมือกับปัญหาภัยพิบัติ โดยกระบวนการจัดการภัยพิบัติประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ (1) การเตรียมพร้อม เช่น การวางแผนรับมือ และการฝึกอบรม (2) การตอบสนองในช่วงฉุกเฉิน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาชีวิตและทรัพย์สิน และลดผลกระทบจากเหตุการณ์ (3) การฟื้นฟูหลังเกิดภัยพิบัติ เป็นการฟื้นฟูความเสียหายจากเหตุการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและการฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมให้สามารถกลับเข้าสู่ภาวะปกติ และ (4) การเฝ้าระวังภัย เป็นกิจกรรมเชิงป้องกันเพื่อลดผลกระทบจากเหตุการณ์ภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (Martin, 1999) ซึ่งงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประสิทธิภาพการจัดการภัยพิบัติ 3 ระยะ ได้แก่

1) ระยะเวลาก่อนภาวะฉุกเฉิน (Before crisis) เรียกว่า **การป้องกันและเตรียมพร้อม** ประกอบด้วย 2 ระบบย่อย ได้แก่ (1) ระบบเฝ้าระวังภัย (Hazard mitigation) เป็นการวัดระดับอันตรายของภัยพิบัติ (2) ระบบการเตรียมความพร้อมแผนฉุกเฉิน (Emergency preparedness) ซึ่งเป็นเรื่องการวางแผนและซักซ้อมแผนรับมือในด้านต่างๆ การให้การศึกษาแก่ชุมชน ว่าจะต้องเตรียมตัวอย่างไร ทั้งส่วนเตรียมความพร้อมและระบบเฝ้าระวังภัยแม้ในช่วงภาวะไม่วิกฤติ โดยจำเป็นต้องมีการซักซ้อมฝึกฝนจนเป็นนิสัย สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเป็นอัตโนมัติ ว่าเกิดเหตุการณ์แล้ว ใครต้องทำอะไร ที่ไหน อย่างไรบ้าง

2) ช่วงระหว่างภาวะฉุกเฉิน (During crisis) เรียกว่า **การจัดการในภาวะฉุกเฉิน** เป็นช่วงการรับมือและตอบสนองในช่วงฉุกเฉิน (Emergency response) เพื่อศึกษาว่ามีการตอบสนองต่อสถานการณ์ได้ดีเพียงใด ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ มีการจัดระบบตนเองอย่างไร ชุมชนมีการตอบสนองต่อภัยพิบัติในลักษณะใด

3) ช่วงหลังภาวะฉุกเฉิน (After crisis) เรียกว่า การฟื้นฟูบูรณะหลังประสบภัย เป็นช่วงการฟื้นฟูให้กลับมาสู่ปกติและพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิม มีระบบการฟื้นฟู (Disaster recovery) ทั้งในระยะกลางและระยะยาว การพิจารณา “วงจรการรับมือภัยพิบัติ” ไม่ควรหยุดเพียงมองการฟื้นฟูอย่างเดียว แต่ต้องดำเนินการเพื่อให้ไปสู่การพัฒนา เพราะการพัฒนาจะกลายเป็นกลไกสำคัญในการรับมือภัยพิบัติ ในวันข้างหน้าที่อาจเกิดในชุมชน หากมีการพัฒนาที่ดีและวางแผนรับมือภัยพิบัติอย่างดี สิ่งเหล่านี้ก็จะเป็หัวใจสำคัญที่ทำให้วิกฤติอาจไม่เกิดหรือลดความรุนแรงของวิกฤติได้

กระบวนการวิจัย หรือ วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณในรูปแบบของการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยกำหนดพื้นที่ที่ศึกษาคือชุมชนที่เคยประสบภัยน้ำท่วมและอยู่ใกล้กับลำน้ำยม ได้แก่ ชุมชนบ้านวังกุ่ม ชุมชนบ้านแท่นนางงาม และชุมชนบ้านชุมแสงสงคราม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกสนามวิจัยในพื้นที่เหล่านี้ เนื่องจากเป็นชุมชนที่ประสบปัญหาอุทกภัยเป็นประจำและมีประสบการณ์ในการรับมือภัยน้ำท่วม จึงผ่านเกณฑ์คัดเลือก ดังนี้

ตารางที่ 1 เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ศึกษา

เกณฑ์	บ้านวังกุ่ม	บ้านแท่นนางงาม	บ้านชุมแสงฯ
1. ประสบปัญหาน้ำท่วมเป็นบ่อยครั้ง	✓	✓	✓
2. มีลักษณะน้ำท่วมขังหรือน้ำล้นตลิ่ง	✓	✓	✓
3. ระยะเวลาน้ำท่วมขังมากกว่า 1 เดือน	✓	✓	✓
4. มีคณะกรรมการระดับหมู่บ้านดูแลปัญหาน้ำท่วม	✓	✓	✓
5. ชุมชนมีประสบการณ์เผชิญเหตุน้ำท่วมครั้งใหญ่ปี 2554	✓	✓	✓

ประชากร และ กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากของอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และเป็นพื้นที่ที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก ประกอบด้วย ชุมชนบ้านวังกุ่ม จำนวน 230 ครัวเรือน ชุมชนบ้านแท่นนางงาม จำนวน 116 ครัวเรือน และชุมชนบ้านชุมแสงสงคราม จำนวน 176 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 522 ครัวเรือน

เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้ได้รับผลกระทบในชุมชนบ้านวังกุ่ม ชุมชนบ้านแท่นนางงาม และชุมชนบ้านชุมแสงสงคราม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 522 ครัวเรือน โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 12 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลในการจัดการภัยพิบัติ จำนวน 25 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการภัยพิบัติ จำนวน 30 ข้อ และตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จำนวน 1 ข้อ โดยแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ มีค่า IOC เท่ากับ 0.96 และผ่านการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธี Cronbach's alpha มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ระหว่าง .82 ถึง .96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ช่วยนักวิจัยออกพื้นที่แจกแบบสอบถาม ในชุมชนบ้านวังกุ่ม ชุมชนบ้านแท่นนางงาม และชุมชนบ้านชุมแสงสงคราม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 522 ครัวเรือน
2. ภายหลังจากได้รับแบบสอบถาม ผู้วิจัยทำการบรรณาธิกร (Edit) เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยพิจารณาว่าผู้ตอบให้ข้อมูลครบถ้วนหรือไม่ หากข้อมูลขาดหายมากกว่า ร้อยละ 10 ซึ่งเป็นเกณฑ์ทั่วไปที่ยอมรับ ผู้วิจัยจะไม่นำมาวิเคราะห์

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการบรรณาธิกรณรหัส (Coding) เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

4. ก่อนวิเคราะห์ข้อมูล หากมีข้อมูลใดขาดหายไป (ไม่เกินร้อยละ 10) ผู้วิจัยจะทำการปรับปรุงข้อมูลที่ขาดหาย (Missing data) ในบางตัวแปรที่ผู้ตอบไม่ได้ให้ข้อมูล ด้วยวิธีการประมาณค่าทดแทนข้อมูลที่ขาดหาย (Replacement of missing data) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าเฉลี่ย (Series mean)

การวิเคราะห์ข้อมูล หรือ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยของประชากร (Population mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (Population standard deviation) เพื่ออธิบายลักษณะข้อมูล และประเมินประสิทธิภาพในการจัดการภัยพิบัติของชุมชน ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการภัยพิบัติของชุมชน ผู้วิจัยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ วิธีแบบขั้นตอน (Stepwise Regression Analysis) โดยทดสอบความมีนัยสำคัญที่ .05

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพในการจัดการภัยพิบัติของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอ บางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีประสิทธิภาพในการจัดการภัยพิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการป้องกันและเตรียมพร้อมรับมือกับอุทกภัยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ด้านการจัดการในภาวะฉุกเฉินอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 และด้านการฟื้นฟูบูรณะหลังประสบภัยอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลในการจัดการภัยพิบัติของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ประสิทธิผลในการจัดการภัยพิบัติ	μ	σ	ระดับ
ด้านการป้องกันและเตรียมพร้อม	3.82	.82	มาก
ด้านการจัดการในภาวะฉุกเฉิน	3.62	.70	มาก
ด้านการฟื้นฟูบูรณะหลังประสบภัย	2.82	.69	ปานกลาง
ภาพรวม	3.42	.82	มาก

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการภัยพิบัติของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

จากตารางที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Coefficient of Determination) โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ วิธีแบบขั้นตอน (Stepwise Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านประสบการณ์รับมือภัยพิบัติในอดีต ปัจจัยด้านความตระหนักต่อปัญหาภัยพิบัติ ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ปัจจัยด้านทุนทางสังคม และปัจจัยด้านความต่อเนื่องของนโยบายภาครัฐ ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการภัยพิบัติ ได้ค่า Adjusted R Square = .467 หรือ 46.70 % อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการภัยพิบัติมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านประสบการณ์รับมือภัยพิบัติในอดีต ($Beta = .295$) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านความตระหนักต่อปัญหาภัยพิบัติ ($Beta = .247$) ปัจจัยด้านทุนทางสังคม ($Beta = .220$) ปัจจัยด้านความต่อเนื่องของนโยบายภาครัฐ ($Beta = .109$) และปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ($Beta = -.098$) ตามลำดับ (โปรดดูตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการภัยพิบัติ

ตัวแปร	Unstandardized Coefficient		Standardized Coefficient	t	Sig.
	B	S.D. Error	Beta		
(Constant)	4.837	.926		5.225	.000
1. ประสบการณ์รับมือภัยพิบัติในอดีต	.692	.206	.295	3.355	.001
2. ความตระหนักต่อปัญหาภัยพิบัติ	.886	.350	.247	2.532	.013
3. ผู้นำชุมชน					
4. ทุนทางสังคม	-.303	.267	-.098	-1.134	.050
5. ความต่อเนื่องของนโยบายภาครัฐ	.736	.288	.220	2.550	.012
	.307	.272	.109	1.134	.001
F = 16.748 Sig. = .000 R = .683 R ² = .467					

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องชุมชนกับการจัดการภัยพิบัติ กรณีศึกษาอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

ในภาพรวมชุมชนมีประสิทธิผลในการจัดการภัยพิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า **ด้านการป้องกันและเตรียมพร้อมรับมือกับอุทกภัย** อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 โดยชุมชนมีการเข้ารับการฝึกอบรม/ความรู้เรื่องภัยน้ำท่วม มีการสร้างความตระหนักผ่านสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ การร่วมกันสำรวจจุดเสี่ยงภัยน้ำท่วมในชุมชน และการเตรียมกำลังคน เครื่องจักรให้พร้อมใช้งาน สอดคล้องกับ ชญาทัต เนียมแสง และจำลอง โพธิ์บุญ (2563) ที่ศึกษาการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษาความเสี่ยงอุทกภัยฉะเชิงเผือก จากการพิบัติของเขื่อนแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พบว่า การจัดการก่อนเกิดเหตุภัยพิบัติของชุมชนแม่สรวยเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการรับมือกับภาวะฉุกเฉิน โดยมีการจัดการที่สำคัญดังนี้ (1) การจัดการที่อยู่อาศัยและระเบียบชุมชน (2) การจัดการแหล่งน้ำ (3) การจัดการฐานข้อมูลกลุ่มเสี่ยงภัยพิบัติ และ (4) การแจ้งเตือนภัย ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าชุมชนบางระกำมีการป้องกันและเตรียมพร้อมรับมือกับอุทกภัยเป็นอย่างดี และสอดคล้องกับหลักการจัดการภัยพิบัติอันเป็นแนวคิด

สากล โดยการป้องกัน (Prevention) เป็นเรื่องของการเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติต่าง ๆ ล่วงหน้าก่อนเกิดภัย ส่วนการเตรียมพร้อม (Preparedness) เกี่ยวข้องกับการวางแผนรับมือกับภัยพิบัติ เช่น การเตรียมอุปกรณ์กู้ชีพกู้ภัย เสบียงอาหาร ระบบสื่อสาร รวมถึงการฝึกซ้อมอพยพ เพื่อให้เกิดความเคยชิน **ด้านการจัดการในภาวะฉุกเฉิน อยู่ในระดับมาก** มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 โดยชุมชนบางระกำมุ่งเน้นการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก การสื่อสารทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ การกระจายความช่วยเหลือ เช่น น้ำ อาหาร และการจัดตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย สอดคล้องกับ เอกราช บุญเรือง และไพโรจน์ ภัทธนากุล (2560) ศึกษาการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการจัดการอุทกภัยและภัยแล้งในพื้นที่จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า ช่วงระหว่างเกิดภัยพิบัติมีการบรรเทาทุกข์ประสานงาน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างคนในชุมชนและจากหน่วยงานภายนอก ทำให้ชุมชนได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติน้อยลง ดังนั้นการจัดการในภาวะฉุกเฉินของชุมชน จึงเป็นการปฏิบัติการของคนในชุมชนเพื่อลดความรุนแรงของภัยพิบัติ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ การรักษาชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน ด้วยการเข้าไปประจักษ์และให้ความช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ และ**ด้านการฟื้นฟูบูรณะหลังประสบภัย อยู่ในระดับปานกลาง** มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82 จากการวิเคราะห์รายประเด็น พบว่า การร่วมกันให้ความช่วยเหลือซ่อมสร้างที่พัก และการร่วมกันสำรวจความเสียหาย มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและระดับมาก ส่วนประเด็นอื่น ๆ มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและน้อย ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าชุมชนมีความพยายามในการฟื้นฟูบูรณะหลังประสบภัยในระดับที่ไม่มากนัก ซึ่งมีเฉพาะประเด็นการร่วมกันให้ความช่วยเหลือซ่อมสร้างที่พักอาศัยและการร่วมกันสำรวจความเสียหายที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก เนื่องจากสังคมชนบทมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ คนในชุมชนจะให้ความช่วยเหลือกันและกันในยามทุกข์ยาก ซึ่งการร่วมกันซ่อมแซมที่พักอาศัยและการร่วมกันสำรวจความเสียหายนั้นใช้ทรัพยากรไม่มากจึงมีความพยายามอยู่ในระดับสูง ส่วนประเด็นการร่วมกันซ่อมแซมระบบสาธารณูปโภค การร่วมกันฟื้นฟูจิตใจ ความเป็นอยู่ของชุมชน การร่วมกันอนุรักษ์และปลูกป่าทดแทน

การร่วมกันประเมินระบบป้องกันภัยชุมชน และการร่วมกันถอดบทเรียนภัยน้ำท่วม มีผลประเมินอยู่ในระดับต่ำ เพราะเป็นกิจกรรมที่ใช้ทรัพยากรมาก กอปรกับเป็นเรื่องไกลตัว ไม่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ตนเอง และไม่มีความรู้ ชุมชนจึงเห็นว่า เป็นหน้าที่ของภาครัฐที่ต้องดำเนินการ

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการภัยพิบัติของชุมชน มี 5 ปัจจัย ได้แก่ (1) **ปัจจัยด้านประสบการณ์รับมือภัยพิบัติในอดีต** โดยประสบการณ์รับมือกับภัยพิบัติในอดีต มีผลอย่างยิ่งต่อการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ เนื่องจากการที่ปัจเจกบุคคลและชุมชนเคยประสบภัยพิบัติมาก่อนย่อมทำให้เกิดความตระหนักในปัญหาภัยพิบัติ เพราะเคยได้รับผลกระทบโดยตรง จึงนำไปสู่การหาวิธีการลดผลกระทบและการปรับตัวในอนาคต สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Erramilli (2009) พบว่า ประสบการณ์ในการรับมือภัยพิบัติ เป็นตัวแปรที่ทำนายการเตรียมความพร้อมและกิจกรรมการรับมือภัยพิบัติในอนาคต (2) **ปัจจัยด้านความตระหนักต่อปัญหาภัยพิบัติ** คนในชุมชนจะต้องตื่นตัว (Alert) และตระหนักเกี่ยวกับปัญหาภัยพิบัติ ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์รับมือกับภัยพิบัติในอดีต (Prior disaster experience) ความตระหนักต่อปัญหาภัยพิบัติ ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการจัดการภัยพิบัติเพราะหากชุมชนตระหนักถึงภัยแล้ว จะส่งผลให้คนในชุมชนตื่นตัวในการติดตามข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น การพยากรณ์อากาศ การประกาศแจ้งเตือนจากทางราชการถึงสถานการณ์ภัยที่จะเกิดขึ้นหรือการให้ความรู้ถึงความเสี่ยงภัยในพื้นที่ นอกจากนี้คนในชุมชนตื่นตัวที่จะร่วมกันวิเคราะห์ความล่อแหลมเบื้องต้นของชุมชน เช่น มีการสำรวจข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประเมินความเสี่ยงภัย เช่น มีพื้นที่ใดเสี่ยงภัย ครอบคลุมไว้จะได้รับความเดือดร้อน สถานที่สำคัญใดบ้างจะประสบภัย สถานที่ประกอบอาชีพ เช่น กระชังปลา เรือกสวนไร่นา ฟาร์มปศุสัตว์ของใครบ้างจะได้รับความเสียหาย เป็นต้น ซึ่งนำไปสู่การจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน (3) **ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน** โดยผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการภัยพิบัติ ทั้งนี้เพราะผู้นำชุมชนเป็นศูนย์กลางของการประสานงานและให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ และเป็นผู้ที่จะสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอกราช บุญเรือง และไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2560)

พบว่า ผู้นำและกรรมการชุมชนเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายัยพิบัติของชุมชน ด้วยการทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือและการอำนวยความสะดวกให้กับคนในชุมชนเวลาเกิดภัยพิบัติ (4) **ปัจจัยด้านทุนทางสังคม** โดยทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอ บางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มี 2 ประการ ประกอบด้วย ประการแรก ความเป็นเครือญาติ (Kinship) ถือเป็นความสัมพันธ์พื้นฐานที่ถักทอชุมชนคือครอบครัวและเครือญาติ ก่อให้เกิดความผูกพันที่ทำให้สมาชิกมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือผู้อื่น นอกจากนี้เครือญาติมักมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงออกไปนอกชุมชน ทำให้สามารถระดมความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนมาช่วยในยามวิกฤตได้อีกด้วย ประการที่สอง ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) ชุมชนมีทั้งระบบการศึกษาที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งได้แก่ ภูมิปัญญา ความรู้ทางวัฒนธรรม และความรู้ความสามารถของผู้คนในชุมชนที่สามารถถ่ายทอดหรือนำมาใช้ประโยชน์ได้ในยามเกิดวิกฤติ และ (5) **ปัจจัยด้านความต่อเนื่องของนโยบายภาครัฐ** เป็นอีกหนึ่งเงื่อนไขที่จะส่งเสริมการจัดการภัยพิบัติของชุมชน เพราะชุมชนขาดแคลนทรัพยากร และการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ภาครัฐจะต้องจัดหาทรัพยากรที่จำเป็น และสร้างความตระหนักในปัญหายัยพิบัติผ่านกิจกรรมการป้องกันและเตรียมพร้อมรับมืออย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการกับปัญหายัยพิบัติ โดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงภัย
2. ควรมีการจัดทำแผนป้องกันและเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติระดับชุมชน
3. ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลความเสี่ยงภัยในระดับชุมชน
4. ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้น สามารถจัดการตนเองได้ผ่านการรวมกลุ่ม และการจัดตั้งกองทุนต่างๆ
5. ภาครัฐควรสนับสนุนทรัพยากร ได้แก่ งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ และองค์ความรู้ในการจัดการภัยพิบัติแก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. (2558). **แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558**. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.
- ชญาทัต เนียมสวาง และจำลอง โพธิ์บุญ. (2563). การจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษาความเสี่ยงอุทกภัยฉับพลัน จากการพิบัติของเขื่อนแม่สรวย จังหวัดเชียงราย. **วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม**, 16(2), 94-109.
- สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร. (2555). **การดำเนินการด้านรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โครงการพัฒนาระบบคลังข้อมูล 25 ลุ่มน้ำ และแบบจำลองน้ำท่วมน้ำแล้ง**. กรุงเทพฯ: แอสดีคอน เอกราช บุญเรือง และไพโรจน์ ภัทรนรากุล. (2560). การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการจัดการอุทกภัยและภัยแล้งในพื้นที่จังหวัดภาคตะวันออก เฉียงเหนือตอนล่าง. **วารสารการเมืองการปกครอง**, 7(3), 100-118.
- Drabek, T. E., & Hoetmer, G. J. (1991). **Emergency management: Principles and practice for local government**. Washington, DC: International City Management Association.
- Erramilli, B. P. (2009). **Disaster management in India: Analysis of factors impacting capacity building**. Unpublished doctoral dissertation, Georgia State University, Atlanta, GA.
- Fischer, Henry W. (2003, August). **The sociology of disaster: Definition, research question, & measurements in a post-September 11, 2001**. Paper submitted for presentation at the annual meetings of the American Sociological Association.
- Martin, Ervin P. (1999). **Improving the implementation of Disaster management policy through public-private partnerships**. Doctoral dissertation, The Fielding Institute.

- McEntire, David A. (2007). **Disaster response and recovery: Strategies and tactics for resilience**. University of North Texas: R. R. Donnelley.
- Pinkowski, J. (2008). **Disaster management handbook**. Boca Raton, FL: CRC Press.
- Wisner, B., Blaikie, P., Cannon, T., and Davis, I. (2003). **At risk natural hazards, people's vulnerability and disasters** (2nd ed.). London: Routledge.

วาระสารพัด

มุมมองการคิดเชิงบวกของนักศึกษามหาวิทยาลัย
เกี่ยวกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส
โคโรนา 2019 (โรคโควิด-19)

Positive Thinking among University Students
on Pandemic Situation of Coronavirus Disease
2019 (COVID-19)

กัลยา แก้วสม¹

ชลธิชา จับคล้าย²

ณัฐกร นิลเนตร³

นำพิชญ์ ธรรมธิเวศน์⁴

Kanlaya Kaewsom

Chonthicha Jubklay

Nathakon Nilnate

Naampitch Thamhiweth

บทคัดย่อ

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นมีทั้งต่อด้านสุขภาพ ด้านระบบสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงด้านความมั่นคงของชาติในหลายประเทศทั่วโลก สถานการณ์การระบาดทำให้มีผู้ป่วยถึง 179 ล้านราย และมีผู้เสียชีวิตกว่า 3.8 ล้านราย ดังนั้น

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

^{2,4} อาจารย์, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

³ อาจารย์, คณะพยาบาลศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ความเครียด จึงเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งสาเหตุของความเครียดอาจเกิดได้จากความกังวลต่อสถานการณ์ การเข้าถึงการรักษาและวัคซีนได้อย่างยากลำบาก การหยุดชะงักของเศรษฐกิจ การว่างงาน หรือแม้กระทั่งการไม่สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ตามปกติเหมือน ก่อน การคิดเชิงบวกจึงเป็นกลวิธีสำคัญในการจัดการกับอารมณ์โดยการ ปรับเปลี่ยนความรู้สึก ผ่อนคลายความเครียด ลดความวิตกกังวล เพิ่มความพึงพอใจในชีวิต และการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น

คำสำคัญ: การคิดเชิงบวก, นักศึกษามหาวิทยาลัย, โรคโควิด-19

ABSTRACT

The coronavirus disease 2019 pandemic has affected Thailand and all countries around the world. This situation still has a major impact on many areas such as public health, education, economy and social life including national security. All around the world there were over 179 million people who were infected and more than 3.8 million killed by COVID-19. Therefore, a lot of people were stressed because of worrying about not getting vaccinated or not receiving treatment in case of an infection. The economy was blocked; many people were unemployed or could not spend the life as usual. Positive Thinking is a meaningful strategy to adapt the feelings, reduce feelings of stress, reduce anxiety increase satisfaction and to live a better live.

Keywords: Positive Thinking, University Student, COVID-19

บทนำ

นับตั้งแต่เดือนธันวาคม ปี 2562 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ทั่วโลกได้เผชิญกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้ออุบัติใหม่ (Emerging Infectious Diseases) คือ โรคโควิด-19 หรือ Coronavirus disease 2019 (COVID-19) ตามที่องค์การอนามัยโลก (WHO, 2020) ได้กำหนดชื่อเรียกให้กับโรคระบาดนี้ สำหรับกระทรวงสาธารณสุขของประเทศไทย ได้กำหนดชื่อเรียกว่า “โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” (สุรียา หมานมานะ, โสภณ เอี่ยมศิริถาวร และ สุมลมาลย์ อุทัยมกุล, 2563, หน้า 126) โรคโควิด-19 มีสาเหตุมาจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ซาร์ส-โควิ-2 (SARS-CoV-2) มีต้นกำเนิดมาจากค้างคาว แต่ยังไม่ทราบตัวกลางที่แน่ชัดในการนำเชื้อแพร่ระบาดมาสู่คน ซึ่งเมื่อบุคคลได้รับเชื้อแล้วยังสามารถแพร่กระจายเชื้อไปสู่บุคคลอื่นได้อีกด้วย โดยมีการค้นพบการแพร่ระบาดของเชื้อมาก่อนที่เมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน และต่อมาเชื่อได้มีการแพร่ระบาดไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยประเทศไทยเป็นประเทศแรกที่ค้นพบผู้ป่วยรายแรกนอกประเทศจีน (สิญาธร บุญยธโรกุล, 2563, หน้า 2) เชื้อโรคโควิด-19 ส่งผลโดยตรงต่อระบบหายใจ ซึ่งเชื่ออาจทำให้ผู้ป่วยมีอาการรุนแรงจนระบบหายใจล้มเหลวและเสียชีวิต จากข้อมูลขององค์การอนามัยโลก และกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ณ วันที่ 25 มิถุนายน 2563 พบยอดผู้ป่วยโรคโควิด-19 สะสมทั่วโลก 179,241,734 ราย และมียอดผู้เสียชีวิตรวม 3,889,723 ราย สำหรับสถานการณ์ในประเทศไทย พบผู้ป่วยยืนยันโรคโควิด-19 แล้ว 236,291 ราย และมีรายงานผู้เสียชีวิต 1,819 ราย

โรคโควิด-19

เชื้อ SARS-CoV-2 นี้ สามารถก่อผลกระทบต่อสุขภาพทางกายของผู้ติดเชื้อได้ตั้งแต่ไม่มีอาการหรือมีอาการเล็กน้อยจนถึงรุนแรงในหลายระบบ โดยเฉพาะระบบทางเดินหายใจ ได้แก่ มีไข้ ไอ มีน้ำมูก หายใจลำบาก ในกรณีที่อาการรุนแรงมาก อาจทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อน เช่น ปอดอักเสบ ไตวาย (สิญาธร บุญยธโรกุล, 2563, หน้า 2) หากไม่ได้รับการรักษาอย่างทันท่วงทีอาจ

นำไปสู่การล้มเหลวของระบบหายใจและทำให้ผู้ติดเชื้อเสียชีวิตในที่สุดได้ โดยความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยรุนแรงและเสียชีวิตขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ได้แก่ อายุ โรคประจำตัว เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคอ้วน โรคมะเร็ง โรคปอดเรื้อรัง และระบบภูมิคุ้มกันของผู้ป่วยเอง (สสส., 2564, หน้า 2) ซึ่งผู้ป่วยโรคโควิด-19 มีอัตราการเสียชีวิตประมาณร้อยละ 3.4 โดยผู้สูงอายุเมื่อติดเชื้อจะมีโอกาสในการเกิดอาการรุนแรงมากกว่าผู้ติดเชื้อวัยอื่น ๆ สำหรับผู้ป่วยโรคโควิด-19 ในประเทศไทยส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 88 มีอาการไข้ รองลงมาคือร้อยละ 70 มีอาการไอ และร้อยละ 40 มีอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ และเจ็บคอ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ป่วยบางส่วนมีอาการหายใจขัด อ่อนเพลีย ปวดศีรษะ หนาวสั่น คลื่นไส้ อาเจียน คัดจมูก ท้องเสีย ไอเป็นเลือด ตาแดงอักเสบ เป็นต้น (สิญจธร บุญยธโรกุล, 2563, หน้า 2)

การติดต่อของเชื้อโควิด-19 สามารถแพร่จากคนสู่คน (human to human transmission) ผ่านทางละอองฝอยขนาดเล็กที่ออกจากจมูกหรือปาก ซึ่งขับออกมาเมื่อผู้ป่วยไอหรือจาม หากมีการสัมผัสกับละอองฝอยนี้โดยตรง หรือการสูดดมเอาละอองฝอยนี้เข้าไป รวมถึงการเอามือไปสัมผัสบริเวณที่มีละอองฝอยซึ่งมีเชื้อโควิด-19 ปะปนอยู่แล้วนำมาสัมผัสตามใบหน้า นอกจากนี้ เชื้อยังสามารถติดต่อผ่านทางสารคัดหลั่งของผู้ป่วยและเข้าสู่ปากได้อีกด้วย โดยระยะเวลาหลังจากการติดเชื้อและแสดงอาการ หรือระยะฟักตัวจะอยู่ในช่วง 1-14 วัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5-6 วัน ซึ่งผู้ป่วยส่วนใหญ่จะแสดงอาการหลังได้รับเชื้อประมาณ 5 วัน ส่วนผู้ที่ไม่แสดงอาการของโรคหรืออยู่ในระยะฟักตัว จะสามารถแพร่กระจายเชื้อไวรัสสู่ผู้อื่นได้ โดยองค์การอนามัยโลก ได้ระบุถึงปัจจัยที่มีส่วนในการทำให้โรคโควิด-19 ทวีความรุนแรงของสถานการณ์การแพร่ระบาดเป็นวงกว้าง ได้แก่ การชุมนุมขนาดใหญ่ ประชากรสูงอายุ ประชากรไร้ถิ่นฐาน การสัมผัสโรคจากต่างประเทศ ความหนาแน่นของเขตเมือง ระบบสาธารณสุขไม่เข้มแข็ง รัฐบาลขาดความโปร่งใส และสื่อขาดเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารไปสู่ประชาชนในประเทศ

ในปัจจุบัน ยังไม่มียาที่ใช้ในการรักษาโรคโควิด-19 ได้อย่างเฉพาะเจาะจงและมีประสิทธิภาพเพียงพอ ทำให้เพียงการรักษาตามอาการใน

รายที่ไม่มีอาการรุนแรงมากนัก และการรักษาเพื่อประคับประคองการทำงานของร่างกายสำหรับผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรง อย่างไรก็ตาม ทั่วโลกยังคงทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนายาสำหรับรักษาโรคโควิด-19 โดยทดลองใช้ยา รักษาการติดเชื้อไวรัสอื่นที่เคยมีการคิดค้นมาก่อนแล้ว และยังคงใช้ในการรักษา มาจนถึงปัจจุบัน เช่น chloroquin, baricitinib, remdesivir, ritonavir lopinavir มาทดสอบในการยับยั้งเชื้อ นอกจากนี้ยังมีการรักษาด้วยสมุนไพร และการให้แอนติบอดีต่อเชื้อจากผู้ป่วยที่หายดีแล้ว ซึ่งจากการศึกษาและทดลองเกี่ยวกับยาในการรักษาโรคโควิด-19 ของสำนักบริหารผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ของประเทศจีน (The National Medical Products Administration of China) พบว่ายาต้านไวรัสชื่อ ฟาวิพิราเวียร์ (Favipiravir) ใช้ในการรักษาผู้ป่วยโรคโควิด-19 ได้มีประสิทธิภาพสูงกว่ายา ritonavir lopinavir และมีผลข้างเคียงน้อยกว่า

ดังนั้น วัคซีนโรคโควิด-19 ถือเป็นความหวังสำคัญของการนำพาประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤติที่กำลังเผชิญอยู่ได้ โดยข้อมูลจากองค์การอนามัยโลก (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2564) พบว่ามีการผลิตวัคซีน โควิดกว่า 300 ชนิด โดยกว่า 200 ชนิด กำลังอยู่ในช่วงการทดลองกับสัตว์ และกว่า 100 ชนิดกำลังอยู่ในการศึกษาในมนุษย์ ซึ่งวัคซีนเหล่านี้มีเทคโนโลยีการผลิตที่หลากหลาย ทั้งวัคซีนชนิดสารพันธุกรรม ได้แก่ วัคซีนดีเอ็นเอ (DNA) หรือเอ็มอาร์เอ็นเอ (mRNA) วัคซีนชนิดใช้ไวรัสเป็นพาหะ (Recombinant viral vector vaccine) วัคซีนที่ทำจากโปรตีนส่วนหนึ่งของเชื้อ (Protein subunit vaccine) และวัคซีนชนิดเชื้อตาย (Inactivated vaccine) โดยวัคซีนส่วนใหญ่จะกระตุ้นให้ร่างกายผลิตภูมิคุ้มกันต่อต้านโปรตีนสไปค์ (spikes) ที่เป็นปุ่มยื่นออกมาจากตัวไวรัส SARS-CoV-2 ทำให้เชื้อไม่สามารถไปจับกับตัวรับในร่างกายของมนุษย์ ซึ่งไวรัสจะไม่สามารถเข้าสู่เซลล์ได้ โดยวัคซีนแต่ละชนิดจะมีประสิทธิภาพที่แตกต่างกันทั้งในด้านการป้องกันโรค การป้องกันอาการรุนแรงจากโรค และการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อไปยังบุคคลอื่น รวมถึงข้อดี ข้อจำกัด และผลข้างเคียงด้วย สำหรับแผนจัดหาวัคซีนหลักที่นำมาใช้ในประเทศไทย ได้แก่ AstraZeneca เป็นวัคซีนชนิดใช้ไวรัสเป็นพาหะ

จำนวน 61 ล้านโดส ซึ่งมีการส่งมอบแล้ว 2.76 ล้านโดส และวัคซีนชนิดเชื้อตายของ Sinovac ประมาณ 20 ล้านโดส ส่งมอบแล้ว 6.5 ล้านโดส ต่อมาได้มีการนำเข้าวัคซีนโควิด-19 ทางเลือก คือ Sinopharm โดยราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์ ซึ่งจะนำเข้ามาในไทยจำนวน 1 ล้านโดสในเดือนมิถุนายน 2564 (หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ, 2564, หน้า 1) จากข้อมูลการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ณ วันที่ 22 มิถุนายน 2564 พบว่ามีจำนวนผู้ได้รับวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 ในประเทศไทยแล้ว 8,400,320 โดส คิดเป็น 12.69% ของประชากรในประเทศ โดยมีผู้ได้รับวัคซีน 1 เข็ม คิดเป็น 9.09% และได้รับวัคซีนครบ 2 เข็ม คิดเป็น 3.60% ซึ่งรัฐบาลตั้งเป้าหมายไว้ว่าต้องฉีดวัคซีนให้ครอบคลุมประชากร 50 ล้านคน หรือคิดเป็น 70% ของประชากรในประเทศไทยในสิ้นปี 2564 จึงจะทำให้เกิดภูมิคุ้มกันหมู่ในการป้องกันโรคได้

อย่างไรก็ตาม วัคซีนโควิด-19 ที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถป้องกันการติดเชื้อ รวมถึงป้องกันการแพร่กระจายเชื้อได้ 100% ทว่าโลกยังคงคาดหวังว่า จะมีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิตวัคซีนโรคโควิด-19 ที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันโรคได้อย่างครอบคลุมในอนาคต เพื่อเป็นการป้องกันการติดเชื้อโรคโควิด-19 เราจึงควรปฏิบัติตามมาตรการการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งมาตรการระดับบุคคล และมาตรการทางสาธารณสุข โดยการหลีกเลี่ยงการรับเชื้อ ได้แก่ การล้างมือบ่อยๆ และก่อน-หลังสัมผัสสิ่งของที่ใช้ร่วมกับผู้อื่น หลีกเลี่ยงการใช้มือสัมผัส บริเวณดวงตา จมูก และปาก เพื่อลดโอกาสนำเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย การใส่หน้ากากอนามัย เมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น การอยู่ในบริเวณที่มีอากาศถ่ายเทสะดวกและเว้นระยะห่าง (physical/social distancing) อย่างน้อย 1-2 เมตร การหลีกเลี่ยงการเข้าไปในพื้นที่แออัด การรับประทานอาหารที่ปรุงสุกใหม่ และการใช้ข้อส่วนตัว ซึ่งหากปฏิบัติพฤติกรรมเหล่านี้อย่างเคร่งครัด จะช่วยลดโอกาสในการรับเชื้ออันจะนำไปสู่การเจ็บป่วยหรือการเสียชีวิตต่อไปได้

ผลกระทบจากสถานการณ์การระบาด

ผลของสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 นับตั้งแต่เริ่มอุบัติขึ้นจนถึงในปัจจุบัน ได้มีการแพร่กระจายการระบาดไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ส่งผลให้มีผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกของประชากรต่อสถานการณ์การระบาดเป็นอย่างมาก โรคโควิด-19 นี้ จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตของประชากร ทำให้ระบบสาธารณสุขต้องแบกรับภาระหนักในการดูแลรักษาผู้ติดเชื้อ รวมถึงการดำเนินการเพื่อป้องกันการติดเชื้อในกลุ่มเสี่ยง และการฟื้นฟูสภาพผู้ที่หายจากโรคแล้ว และบุคลากรทางการแพทย์บางส่วนยังเป็นผู้ติดเชื้อส่งผลกระทบต่อภาระงาน ทำให้บุคลากรที่เหลือน้องทำงานหนักจนแทบไม่ได้พัก ร่างกายเหนื่อยล้าและเครียดสะสม หลายโรงพยาบาลปิดให้บริการตรวจเชื้อโควิด-19 เพราะหากตรวจพบว่าติดเชื้อจะไม่สามารถรับผู้ป่วยไว้รักษาในโรงพยาบาลได้ เนื่องจากสถานการณ์เตียงเต็ม รวมถึงห้อง ICU ไม่เพียงพอในการรองรับผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรง (พลวุฒิ สงสกุล, 2564, หน้า 1) ในส่วนของระบบการศึกษาเอง ก็ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน โดยสถานการณ์การระบาดทำให้นักเรียนนักศึกษาต้องเรียนออนไลน์ ไม่สามารถเข้าเรียนในชั้นเรียนได้ ซึ่งเป็นการเรียนที่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอเมื่อเทียบกับการเรียนในชั้นเรียน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองในการจัดซื้ออุปกรณ์เพื่อการเรียนออนไลน์ ผู้ปกครองอาจต้องลงแรงเพื่อมาดูแลบุตรหลานในการเรียนออนไลน์ ส่งผลกระทบต่องานและการหารายได้ในครอบครัว และเยาวชนบางส่วนต้องหลุดออกไปจากระบบการศึกษาอย่างน่าเสียดาย รวมถึงสถานการณ์การระบาดยังส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและความมั่นคงทั้งในระดับชาติและระดับสากลด้วย (พลวัฒน์ ตึงเพ็ชร, 2020, หน้า 140) ซึ่งในด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น ถือว่าได้รับผลกระทบอย่างหนัก เนื่องจากการระบาดทำให้หลายประเทศต้องทำการปิดประเทศจนกว่าสถานการณ์การระบาดจะมีแนวโน้มดีขึ้น และผลจากการปิดประเทศทำให้ผู้คนไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติ ส่งผลให้เศรษฐกิจหยุดชะงัก ประชาชนทุกกลุ่มได้รับผลกระทบนี้อย่างถ้วนหน้า โดยเฉพาะ

ประชาชนกลุ่มเปราะบาง ได้แก่ คนยากจน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เยาวชน และกลุ่มชาติพันธุ์ โดยคนเหล่านี้มักเข้าถึงระบบสุขภาพ และมาตรการการเยียวยาจากภาครัฐได้ยาก ก่อให้เกิดเป็นความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น

ความเครียด

เมื่อผลกระทบดังกล่าวที่เกิดขึ้น จึงเป็นสาเหตุทำให้ประชากรโลกเกิดความเครียด ซึ่งความเครียดนั้นหมายถึงสภาวะของร่างกายและจิตใจที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต ที่มีความบีบคั้น กดดัน หรือวิตกกังวล (คณิน จินตนาปรามิทธิ์ และ พรชัย สิทธิศรีณย์กุล, 2562, หน้า 114) และทำให้นุชนัยเกิดการปรับตัวต่อเหตุการณ์นั้น (เพียรดี เปี่ยมมงคล, 2553) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์ประเมินแล้วว่ามีผลต่อสวัสดิภาพของตนเอง โดยมนุษย์นั้นจะใช้สติปัญญาในการประเมินค่าของสถานการณ์ความเครียดเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ ความเป็นอันตรายหรือความสูญเสีย การคุกคาม และความท้าทาย เพื่อคงไว้ซึ่งสมดุลทางด้านสุขภาพของตนเอง (Lazarus and Folkman, 1984) หากปล่อยให้ความเครียดนั้นถูกสะสมไว้เป็นระยะเวลานานโดยไม่จัดการ อาจส่งผลให้เกิดความเจ็บป่วย ได้มีผู้กล่าวว่าร้อยละ 50-60 ของโรคทางกายเกิดจากภาวะเครียด เรียกว่า Psycho physiologic Disorder เช่น โรคกระแฉะ โรคแผลในกระเพาะอาหาร แผลในลำไส้ ลำไส้อักเสบ ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ต่อมไทรอยด์เป็นพิษ โรคประสาท โรคจิต อาการนอนไม่หลับ ซึ่งต่างก็มีสาเหตุมาจากความเครียดทั้งสิ้น (Smith and Selye, 1979, หน้า 1953) โดย Selye ได้มีการอธิบายว่าความเครียดในระดับเล็กน้อยในชีวิตเป็นสิ่งที่จำเป็นและคงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพดี แต่ความเครียดที่คงอยู่เป็นระยะเวลานาน เรียกว่า Chronic Stress จะส่งผลทำให้เกิดความไม่สมดุลของระบบฮอร์โมน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการควบคุมการทำงานของระบบต่าง ๆ ในร่างกายมนุษย์ และเมื่อร่างกายเกิดภาวะความไม่สมดุลของฮอร์โมน ก็จะทำให้การทำงานของระบบต่าง ๆ ภายในบกพร่อง โดยเฉพาะระบบไหลเวียนโลหิต ซึ่งเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์กับทุกระบบในร่างกาย อีกทั้งยังมีผลต่อระบบภูมิคุ้มกันโรค โดยความเครียดจะกดการสร้าง

ภูมิคุ้มกันโรค (Immune System) ซึ่งมีหน้าที่ทำลายเชื้อโรค ทำลายเซลล์ที่ผิดปกติ ดังนั้น ความเครียดจึงทำให้เกิดโรคติดเชื้อและโรคเมะเร็งได้ (สุนีย์ เกียวกิ่งแก้ว, 2554) เมื่อกล่าวถึงการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาในปัจจุบัน ถึงแม้จะมีวัคซีนที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการติดเชื้อรุนแรงได้ แต่เชื่อก่อนโรคโควิด-19 ยังมีการปรับตัวหรือวิวัฒนาการอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดการกลายพันธุ์ของเชื้อ ส่งผลให้การแพร่กระจายเชื้อมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งวัคซีนโรคโควิด-19 ที่มีในปัจจุบัน ยังไม่สามารถป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนาที่มีการกลายพันธุ์จนเกิดเป็นสายพันธุ์ใหม่ ๆ ได้อย่างครอบคลุม นอกจากนี้ ผู้ที่ได้รับการฉีดวัคซีนครบโดสแล้วจะยังมีโอกาสในการติดเชื้อ รวมถึงสามารถแพร่กระจายเชื้อไปยังบุคคลอื่นได้อีกด้วย โดยเฉพาะบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ทั้งเสี่ยงต่อการติดเชื้อและเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยรุนแรงและเสียชีวิต ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง รวมถึงผู้ที่มีความเครียดสูง จะทำให้มีโอกาสเสี่ยงที่จะติดเชื้อไวรัสโคโรนานี้ได้มากขึ้นไปอีก เนื่องจากความเครียดเป็นภาวะที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของบุคคล และหากบุคคลมีความเครียดสะสมอย่างยาวนานย่อมส่งผลต่อความเจ็บป่วยทางกายตามมา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องจัดการกับความเครียดหรือทำให้ความเครียดนั้นลดลงให้เร็วที่สุด

ความเครียด เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้กับบุคคล ทุกเพศ ทุกวัย โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีผลกระทบไปทั่วโลก เช่น การเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา แต่อาจมีระดับความเครียดที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ทั้งนี้เนื่องมาจากผลกระทบจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น การประเมินค่าของสถานการณ์ เช่น หากประเมินว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีความรุนแรง ต่อเนื่อง ไม่สามารถแก้ไขหรือจัดการได้ และไม่มีใครช่วยเหลือ ก็จะทำให้เกิดความเครียดมาก แต่ไม่ว่าความเครียดนั้นจะอยู่ในระดับใด หากปล่อยให้ความเครียดสะสมเป็นระยะเวลานานก็จะก่อให้เกิดความเจ็บป่วย ดังที่กล่าวมาข้างต้นได้ การช่วยเหลือบุคคลที่อยู่ในความเครียด (สุนีย์ เกียวกิ่งแก้ว, 2554) จึงมีหลักการคือ 1) การดึงเอาแหล่งประโยชน์ทั้งภายในและภายนอกมาใช้ เรียกกระบวนการนี้ว่า mobilize internal หรือ external resource ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นเสริมสร้างความสามารถใหม่และหาทางเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

ภายนอกหรือเปลี่ยนแปลงตัวเอง เพื่อลดความเครียดทางอารมณ์ 2) ความเครียดของบางคนอาจเกิดขึ้นจากการรับรู้เหตุการณ์ที่ผิด หรือตีความหมายไปในทางที่ไม่ดีแล้วทำให้ตนเกิดความไม่สบายใจ ในกรณีนี้จึงควรช่วยให้บุคคลนั้นมองเหตุการณ์ใหม่ในหลาย ๆ มุม 3) หากความเครียดเกิดจากกลไกการแก้ไขภาวะเครียด หรือ coping mechanism ก็จะช่วยทำให้บุคคลตระหนักถึงวิธีการที่กำลังใช้อยู่ และให้ความรู้ในกลไกอื่น ๆ ที่อาจนำไปใช้ได้ รวมทั้งช่วยให้บุคคลตระหนักถึงแหล่งประโยชน์อื่น ๆ ที่จะช่วยประคับประคองในภาวะความเครียด เช่น บุคคลที่แก้ไขภาวะเครียดด้วยการดื่มสุรา ก็แนะนำทางออกอื่นที่เป็นไปได้ เช่น การพักผ่อน การเล่นกีฬา เล่นดนตรี การออกกำลังกาย เป็นต้น และ 4) หากความเครียดเกิดจากปัจจัยในตัวบุคคลเอง เช่น การประเมินค่าตนเองต่ำ หรือบุคลิกภาพส่วนตัว อาจช่วยให้ความรู้เรื่องบุคลิกภาพสอนให้ฝึกผ่อนคลายด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ใช้ biofeedback, meditation และ relaxing techniques

การจัดการความเครียด

Lazarus และ Folkman (1984, หน้า 21) ได้ให้ความหมายของการจัดการความเครียดว่า เป็นความพยายามอย่างต่อเนื่องในการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมของบุคคล เพื่อลดความรุนแรงของความเครียดที่เกิดขึ้น ทำให้บุคคลสามารถแก้ปัญหา ลดความเครียด เกิดความปลอดภัยและเกิดความสุขมากที่สุด โดย Lazarus และ Folkman ได้จำแนกรูปแบบกลวิธีการจัดการกับความเครียดออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1) กลวิธีการเผชิญความเครียดแบบมุ่งเน้นแก้ไขปัญหา (Problem-focused coping strategy) เป็นกลวิธีทางสติปัญญาในการประเมินสถานการณ์และจัดการกับสถานการณ์ที่มาคุกคาม มีการวิเคราะห์ปัญหา วางแผน และกระทำตามที่วางแผนไว้

2) กลวิธีการเผชิญความเครียดแบบมุ่งเน้นการจัดการที่อารมณ์ (Emotional-focused coping strategy) เป็นการจัดการกับอารมณ์ที่ตึงเครียด โดยปรับเปลี่ยนอารมณ์และความรู้สึกเครียดเป็นการหาแนวทางบรรเทา

ความเครียดที่เกิดขึ้น รวมทั้งการใช้กลไกทางจิตในการป้องกันตัวเอง (defense mechanism) เช่น การคิดถึงสิ่งที่ตนปรารถนา การถอยห่างออกมาจากสถานการณ์ การคิดเชิงบวก การลดความตึงเครียด เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรม ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการจัดการกับความเครียดมากมาย จากหลากหลายกลุ่มตัวอย่าง เช่น การศึกษาการจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดพระบรมราชชนก (สืบทระกูล ตันตลานุกูล และ ปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์, 2560, หน้า 89-90) พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีวิธีการจัดการกับความเครียด ได้แก่

1) การใช้เทคนิคการหายใจลึก เป็นการฝึกการหายใจโดยใช้กล้ามเนื้อกระบังลมบริเวณหน้าท้อง แทนการหายใจโดยใช้กล้ามเนื้อหน้าอกเมื่อรู้สึกเครียด จะช่วยให้ร่างกายได้รับออกซิเจนมากขึ้น ทำให้สมองแจ่มใส ร่างกายกระปรี้กระเปร่า สอดคล้องกับการศึกษาของ อารมณ์ สิงห์ขาดา และคณะ (2559, หน้า 52) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมการจัดการความเครียดต่อความเครียดของผู้สูงอายุ โดยมีการฝึกผ่อนคลายกล้ามเนื้อด้วยการหายใจแบบลึก (autogenic training) เป็นเทคนิคที่บรรจุอยู่ในโปรแกรม ซึ่งพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง มีความเครียดต่ำกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญ

2) การออกกำลังกาย มีผลทำให้เกิดความสุขสบาย ด้านความเครียดหดหู่และเศร้า ลดความไวต่อความเครียด และทำให้รู้สึกผ่อนคลายและสดชื่น นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยปรับเปลี่ยนการทำงานของต่อมหมวกไตซึ่งหลั่งฮอร์โมนที่มีผลต่อความเครียด สอดคล้องกับการศึกษาของ ธิดา ครูแก้ว และคณะ (2560, หน้า 44) ที่ศึกษาประสิทธิผลของการออกกำลังกายกับความเครียดของนิสิตแพทย์ โดยเปรียบเทียบภาวะเครียดในกลุ่มนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4 และ 5 ที่ออกกำลังกายประเภทต่าง ๆ และกลุ่มผู้ที่ไม่ออกกำลังกาย ซึ่งพบว่า การออกกำลังกายแอโรบิกของนิสิตแพทย์สัมพันธ์กับความเครียดระดับรุนแรงที่ลดลง

3) การนวด ความเครียดเป็นสาเหตุที่ทำให้กล้ามเนื้อหดเกร็ง ระบบเลือดไหลเวียนไม่สะดวก การนวดจึงช่วยผ่อนคลายกล้ามเนื้อ เนื่องจากการกระตุ้นการไหลเวียนเลือด ทำให้รู้สึกปลอดโปร่ง สบายตัวและหายเครียดได้

สอดคล้องกับการศึกษาของ สมพร จิตรัตนพร และคณะ (2562, หน้า 236) ที่ได้สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการนวดเพื่อรักษาปัญหาสุขภาพ พบว่า การนวดมีผลการวิจัยในการลดความเครียด อารมณ์ และความเหนื่อยล้า คิดเป็นร้อยละ 28

4) การพักผ่อน เป็นการหยุดพักกิจกรรมต่าง ๆ หรือการเลี่ยงไปทำกิจกรรมที่ตุนชอบและสนใจ ไม่ให้คิดหมกมุ่นกับเรื่องที่เครียดมากเกินไป ซึ่งการพักผ่อนนั้นเป็นการกระตุ้นให้เกิดการสร้างพลังสำรองขึ้นมาใหม่ ซึ่งอาจทำได้โดยไม่ต้องนอนหลับ การพักผ่อนที่ดี เหมาะสม จะเป็นประโยชน์ในแง่ของการส่งเสริมคุณภาพชีวิต หากมีการพักผ่อนร่วมกับการมีกิจกรรมสันทนาการที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ เช่น การอ่านหนังสือ การท่องเที่ยว การทำงานอดิเรก ก็จะช่วยลดความเหนื่อยล้าทั้งทางร่างกายและจิตใจได้เป็นอย่างดี (ฤตินันท์ สมุทร์ทัย, ศักดา พริงลำภู และ อาภาพร อวดผล, 2557, หน้า 17)

5) การรับประทานอาหาร โดยเฉพาะที่มีแคลเซียมและวิตามินบี เช่น นม ปลาตัวเล็กที่สามารถรับประทานได้ทั้งกระดูก ถั่วเหลือง ผักใบเขียว ไข่แดง เป็นต้น

6) การทำสมาธิ โดยเลือกสถานที่ที่เงียบสงบ นั่งขัดสมาธิหรือนั่งพับเพียบ กำหนดลมหายใจเข้าออก เมื่อจิตใจแน่วแน่จะช่วยขจัดความเครียด ความวิตกกังวล ความเศร้าหมอง เกิดปัญญาที่จะคิดแก้ไขปัญหา และเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างมีสติ สอดคล้องกับการศึกษาของ อารมณ์ สิงห์ขาดา และคณะ (2559, หน้า 58) ที่พบว่าการทำสมาธิช่วยลดระดับความเครียดในกลุ่มผู้สูงอายุได้

7) การใช้เทคนิคความเงียบ เพื่อหยุดความคิดของตัวเองในเรื่องที่ทำให้เครียด โดยการเลือกสถานที่ที่สงบ เลือกเวลาที่เหมาะสม เช่น หลังตื่นนอน เวลาพักกลางวัน หรือช่วงเวลาก่อนเข้านอน จะทำให้จิตใจสงบ ลดความเครียดลงได้ (ณรงค์ ใจเที่ยง, 2559, หน้า 31)

8) การลดความตึงเครียดทางจิตใจ เป็นการทำให้ตนเองรู้สึกดีขึ้น เช่น การสร้างอารมณ์ขัน การดูภาพยนตร์ การฟังเพลง การคิดเชิงบวก

การคิดเชิงบวก

จากการทบทวนวรรณกรรม การคิดเชิงบวกเป็นอีกหนึ่งวิธีการเผชิญความเครียดแบบมุ่งเน้นการจัดการที่อารมณ์ (Emotional-focused coping strategy) แต่ไม่ใช่เป็นการพยายามมีความสุขตลอดเวลา และไม่ได้หมายความว่าไม่มีสิ่งเลวร้ายเกิดขึ้นในอนาคต แต่การคิดเชิงบวก (Positive Thinking) เป็นพื้นฐานของการสร้างสติปัญญา เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการคิดที่จะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตเป็นโอกาส โดยคนที่มีทักษะการคิดทางบวก จะเป็นคนอารมณ์ดี พอใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น ลดความเครียด สามารถสร้างความสุขให้กับตัวเองและผู้อื่นได้ง่าย ทั้งนี้เนื่องมาจากการทำงานของสมองส่วนกลางที่สั่งการโดยจิตใจ ให้หลั่งฮอร์โมนแห่งความสุขออกมา หัวใจเต้นช้าลง ความดันโลหิตลดลง การหายใจช้าลง และภูมิคุ้มกันสูงขึ้น (สัจจา ประเสริฐกุล, ชุศรี วงศ์รัตน์ และ ระวีวรรณ พันธุ์พานิช, 2545, หน้า 135) สอดคล้องกับงานวิทยานิพนธ์ของ นิลา สุอังคะ (2550, หน้า 6) ที่ได้สรุปว่า ความคิดเชิงบวก คือการมีทัศนคติต่อตนเองทางบวก มีการรับรู้และแปลความหมายของสถานการณ์ในทางที่ดีและก่อให้เกิดประโยชน์กับตนเอง ทำให้สามารถเผชิญกับปัญหาในชีวิตประจำวันได้ง่ายขึ้น อีกทั้งการเรียนรู้ที่จะคิดเชิงบวกจะทำให้โครงสร้างของการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปในทางที่ดี และมีความสุขมากขึ้น การคิดเชิงบวกจะช่วยให้เกิดการปรับสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ ซึ่งผลจากการผ่อนคลาย ทำให้เนื้อเยื่อของร่างกายได้รับออกซิเจนมากขึ้น ช่วยลดความตึงเครียดของกล้ามเนื้อ ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ความเครียดทางอารมณ์จึงลดลงด้วย (Deesom, 2011, หน้า 9) ผู้ที่มีการคิดเชิงบวกจะประเมินสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดว่ามีความคุกคามน้อยกว่า และสามารถเผชิญกับความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า เมื่อเทียบกับผู้ที่มีการคิดด้านลบ (Zarghuna and Ruhi, 2010, หน้า 42)

สรุปได้ว่า การคิดเชิงบวก (Positive Thinking) เป็นการปรับเปลี่ยนมุมมองจากสถานการณ์ด้านลบเป็นด้านบวกและมีการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้เกิดการผ่อนคลาย สร้างความสมดุลของร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้

ความเครียดลดลง และบุคคลจะสามารถเผชิญกับความเครียดหรือปัญหาได้ดีขึ้น ส่วนการเรียนรู้หรือฝึกให้เกิดการคิดเชิงบวก โดยการฝึกมองหาหรือค้นหาข้อดี หรือสิ่งดี ๆ ที่ตนเองมีอยู่ ทั้งนี้รวมถึงคนดีและโอกาสดีที่อยู่รอบตัว ซึ่งในบางครั้งอาจมองข้ามไป เช่น “แม้ว่างานจะหนัก ทำให้เกิดความท้อแท้ในบางครั้ง แต่เราก็อึดใจดี ที่ทีมงานทำที่มั่นคง มีเงินเดือนใช้” หรือ “เรามีแต่เพื่อนที่ดีคอยให้กำลังใจ” หรือ “แม้เราจะพิการ แต่เราก็อึดใจดีที่ยังมีชีวิตอยู่” เป็นต้น (เกสร มัยจิน, 2559, หน้า 679)

เมื่อการคิดเชิงบวก ส่งผลให้เกิดการผ่อนคลายและสามารถเผชิญกับปัญหาได้ดีขึ้น จึงมีผู้ที่ศึกษาแนวทางการคิดเชิงบวกในกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ ปารเมศ เสนาสนะ และคณะ (2560, หน้า 190) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมฝึกคิดเชิงบวกในผู้ติดยาเสพติดหญิงที่อยู่ในเรือนจำ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ติดยาเสพติดหญิงในเรือนจำ มีคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนเข้าโปรแกรม และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และงานวิจัยของ ชุตติกาญจน์ แซ่ตัน และคณะ (2561, หน้า 27) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมการคิดเชิงบวกและการผ่อนคลายต่อความเครียดของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ผลการวิจัยพบว่า หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีคะแนนความเครียดต่ำกว่าก่อนเข้าโปรแกรม และต่ำกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังมีบทความที่กล่าวถึงการนำเอาแนวทางการเสริมสร้างพลังการคิดเชิงบวกไปใช้ในการให้การปรึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุที่มักพบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในตนเองและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีความเข้มแข็งมากขึ้น (พระสมุห์วัลลภ วลลโภ, 2560, หน้า 37) และจากการศึกษาในกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มหญิงที่ถูกทารุณกรรม และกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การคิดเชิงบวกนั้น ช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญกับปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคได้ดี

จะเห็นได้ว่า เราสามารถนำเอาการคิดเชิงบวกไปใช้ประโยชน์ได้ในหลาย ๆ กรณี ไม่ว่าจะเป็นการผ่อนคลายความเครียด การลดความวิตกกังวล การลดความเศร้า และการสร้างความสุขในชีวิต ดังเช่นในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ก่อให้เกิดผลกระทบในทุกด้านและทุก

กลุ่มประชากรโลก ไม่เว้นแม้แต่กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยที่ได้รับผลกระทบเช่นกัน บางคนต้องทำงานพิเศษเพื่อหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว บางคนเดินทางมาจากต่างจังหวัดเพื่อมาเรียนหนังสือ ฯลฯ และจากสถานการณ์การแพร่ระบาดนี้ ทำให้ทุกสถาบันการศึกษาต้องออกประกาศมาตรการป้องกันความเสี่ยงจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นระยะ โดยมีการปิดทำการชั่วคราวและจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ให้กับนักศึกษาทุกชั้นปี ผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดฯ นี้ ส่งผลให้เกิดความเครียดแก่นักศึกษา และดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น การนำเอาการคิดเชิงบวกมาใช้ประโยชน์ในการลดความเครียดของนักศึกษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในสถานการณ์เช่นนี้ จากการสำรวจการคิดเชิงบวกของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ในชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 จำนวน 124 คน จากประชากร 139 คน ที่มีต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดฯ พบว่าอันดับที่หนึ่งคือ นักศึกษาได้มีโอกาสด้านมาใส่ใจป้องกันสุขภาพของตนเองและคนที่รัก เป็นการสร้างวินัยในการดูแลตนเอง ร้อยละ 70.16 อันดับที่สองคือ ได้มีเวลาช่วยงานในครอบครัว มีเวลาพักผ่อนส่วนตัว และได้มีโอกาสอยู่กับครอบครัว เป็นการกระชับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวอีกด้วย ร้อยละ 24.19 อันดับที่สามคือ นักศึกษาได้เห็นถึงความสามัคคีของผู้คนในสังคม รับรู้ถึงความมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในสังคม ร้อยละ 23.38 อันดับที่สี่คือ ได้เรียนรู้วิธีการจัดการเวลาในการเรียนแบบออนไลน์แบบเต็มรูปแบบที่ไม่เคยมีมาก่อน ทำให้เกิดวินัยและความรับผิดชอบมากขึ้น ร้อยละ 12.10 อันดับที่ห้าคือ การเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคฯนี้ ถือเป็นโอกาสที่จะทำให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการฟื้นฟู ลดปัญหาการจราจรและมลพิษต่าง ๆ ของประเทศ ร้อยละ 8.87 อันดับที่หกคือ นักศึกษาได้ตระหนักถึงคุณค่าของวิชาชีพพยาบาล รวมถึงบุคลากรทางการแพทย์ ได้รับรู้ถึงความสามารถและความเสียสละของวิชาชีพ เกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพตนเอง และ การเกิดโรคระบาดเช่นนี้ ทำให้นักศึกษามีสติในการใช้ชีวิต ค้นพบว่าอะไรก็เกิดขึ้นได้บนโลกนี้ และเรียนรู้ให้เกิดการปรับตัวต่อสถานการณ์ ร้อยละ 8.06 เท่ากัน และอันดับสุดท้ายคือ นักศึกษาได้มีโอกาสติดตามและศึกษาถึงกลไกการเกิด

โรคระบาด พร้อมทั้งวิธีการรับมือและแก้ปัญหา เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันโรคระบาดที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ร้อยละ 7.26

จากมุมมองการคิดเชิงบวกที่ได้จากสถานการณ์นี้ส่วนหนึ่ง ทำให้เกิดได้เรียนรู้การใช้ชีวิตอย่างมี “สติ” ไม่ประมาทเลินเล่อเพราะคิดว่าชีวิตนี้ยังต้องดำเนินไปอีกยาวไกล ควรให้ความสำคัญกับครอบครัวและคนที่รักโดยการแบ่งเวลาให้เหมาะสม เพราะในโลกใบนี้อะไรก็เกิดขึ้นได้ไม่แน่นอน ทำงานหาเงินก็ต้องรู้จักเก็บไว้สำรองใช้ยามฉุกเฉิน และใช้ชีวิตให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์มากที่สุดทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ที่สำคัญคือควรฝึกที่จะมีความสุขง่าย ๆ จากสิ่งรอบตัวที่มี ซึ่งจะทำให้ใช้ชีวิตอย่างมีความหมายมากยิ่งขึ้น

บทสรุป

ภายใต้สถานการณ์โรคระบาดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมในหลาย ๆ ด้านนี้ เป็นสิ่งที่หลายคนไม่เคยคาดคิดมาก่อน ทำให้ต้องใช้เวลาในการปรับตัวอย่างมาก เป็นสาเหตุของการเกิดความเครียดในกลุ่มประชากรทุกช่วงวัย และเนื่องจากเป็นสถานการณ์ที่หลีกเลี่ยงผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ยาก จึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้ชีวิตสามารถอยู่ต่อไปได้และเกิดความสุขมากที่สุด ดังนั้นวิธีการคิดเชิงบวก จึงเป็นอีกหนึ่งวิธีการที่จะช่วยให้เกิดการผ่อนคลาย และสามารถเผชิญกับปัญหาได้ดีขึ้น ส่วนผลพลอยได้จากการคิดเชิงบวก คือ การเพิ่มความสุขในการดำรงชีวิต สามารถช่วยเพิ่มภูมิคุ้มกันในร่างกาย และลดโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนาได้ การส่งเสริมและฝึกให้เกิดการคิดเชิงบวก จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้คนเราสามารถปรับตัวและเผชิญกับวิกฤติต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ รวมถึงเหตุการณ์วิกฤติที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต

บรรณานุกรม

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2564). แนวทางการให้วัคซีนโควิด

19 ในสถานการณ์การระบาดปี 64 ของประเทศไทย. นนทบุรี:

กระทรวงสาธารณสุข.

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

(COVID-19). [web blog]. สืบค้นจาก [https://ddc.moph.](https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php)

[go.th/viralpneumonia/index.php](https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php)

กระทรวงสาธารณสุข, กรมควบคุมโรค. (2564). สรุปสถานการณ์ให้บริการ

ฉีดวัคซีนโควิด 19. [web blog]. สืบค้นจาก

[https://ddc.moph.go.](https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor2/files/Slide%202021-06-26.pdf)

[th/uploads/ckeditor2/files/Slide%202021-06-26.pdf](https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor2/files/Slide%202021-06-26.pdf)

เกสร มัยจิ้น. (2559). การสร้างความสุขด้วยจิตวิทยาเชิงบวก (Creating

happiness with positive psychology). วารสาร

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 24, 673-681. doi:10.14456/

tstj.2016.54

คณิน จินตนาปราโมทย์, พรชัย สิทธิศรีณย์กุล. (2019). สรีรวิทยาความเครียด

จากการทำงาน และการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญความเครียดในอาชีพ

แพทย์ (Physiology of stress in the aspect of job stress and

coping in medical professional). J Med Health Sci, 26(2),

112-123.

ชุดิภาญจน์ แต้ตัน, ศศิกันต์ กาละ, สุนันทา ย่างวนิชเศรษฐ. (2561). ผลของ

โปรแกรมการคิดเชิงบวกและการผ่อนคลายต่อการลดความเครียดใน

หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น (Effect of positive thinking and relaxation

program on reducing stress among pregnant adolescents).

วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 10(1), 27-39.

ณรงค์ ใจเที่ยง. (2559). ความสัมพันธ์กับการจัดการความเครียดของ

นักศึกษามหาวิทยาลัยเกริก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร,

มหาวิทยาลัยเกริก.

ธิดา ครุแก้ว, ดารารกร โชติพนิช, พรรณปพร ดิษบรรจง, ภิญญนารี วงศ์อนันต์ และ อนุชา บุราณ, กิตติพงษ์. (2560). ประเภทของการออกกำลังกายกับความเครียดของนิสิตแพทย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (Type of exercise and stress in medical students at Srinakharinwirot University). **เวชสารวิทยาศาสตร์การแพทย์ มศว, 44-52.**

นิลภา สุธังคะ. (2550). ผลของกระบวนการกลุ่มทางจิตวิทยาแบบผสมผสานแนวคิดมนุษยนิยม และปัญญานิยมต่อความคิดเชิงบวกและความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปัทมศึกษา คุณะเพิ่มศิริ. (2559). การศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล สาเหตุของความเครียด การจัดการความเครียด และผลกระทบของความเครียดที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของพนักงานปฏิบัติการในเขตกรุงเทพมหานคร. การศึกษาอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ปารเมศ เสนาสนะ, อารีย์ พุ่มประไพไทย์, พิมพ์สุภา จันทนะโสทธิ์. (2560). ผลของโปรแกรมฝึกคิดเชิงบวกต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้ติดยาเสพติดหญิง ในเรือนจำอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช (The effectiveness of the positive thinking program towards the self-esteem among addicted woman at Thung Song Prison, Nakorn Si Thammarat Province). **วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย, 7(2), 189-199.**

พระสมุห์วัลลภ วลฺโล (เจสระ). (2560). การให้คำปรึกษาและการเสริมสร้างพลังความคิดเชิงบวกในผู้สูงอายุ (Counseling and elderly positive thinking empowerment). **วารสารพุทธจิตวิทยา, 2(2), 28-44.**

พลวัฒน์ ดิ่งเพชร. (2020). ปัจจัยส่งเสริมการเกิดโรคติดเชื้ออุบัติใหม่และโรค

โควิด-19 (Factors contributing to the occurrence of emerging infectious diseases including COVID-19). *J Med Health Sci*, 27(2), 140-56.

พลวุฒิ สงสกุล. (2564). **ถึงเวลายอมรับความจริงวิกฤติผู้ป่วยโควิด-19 ล้นเตียงเต็ม เรามาถึงจุดที่คนไทยต้องนอนป่วยรอความตายอยู่ในบ้าน**. กรุงเทพฯ: THE STANDARD; [สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิ.ย. 2564].

จาก: <https://thestandard.co/covid-19-crisis-is-overflowing-beds-are-full/>

เพียรดี เปี่ยมมงคล. (2553). **การพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต**. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

ฤตินันท์ สมุทรทัย, ศักดา พริ้งลำภู, อาภาพร อวดผล. (2557). **พฤติกรรมสุขภาพ สุขภาพจิตและความเครียดของนักศึกษาหญิงที่พักในหอพักของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมพร จิตรัตนพร และ ธรวัฒน์ ศรีอมรรัตนกุล. (2562). **การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการนวดเพื่อรักษาปัญหาสุขภาพ (The synthesis of the research papers related to massage to treat health problems)**. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 236-251.

สัจจา ประเสริฐกุล, ชูศรี วงศ์รัตน์ และ ระวีวรรณ พันธุ์พานิช. (2551). **การศึกษาเชิงเปรียบเทียบคุณลักษณะการคิดเชิงบวกของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 ที่มีระดับอัตมโนทัศน์และประสบการณ์ชีวิตแตกต่างกัน [The comparative study of positive thinking for senior high school students under Nakhonratchasima education service area VII with different levels of self-concept and life experiences]**. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 9(2), 133-140.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564). **คู่มือวัคซีนสู้โควิด**

ฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ. [สืบค้นเมื่อ 12 มิ.ย. 2564]. จาก:
[https://www.thaihealth.or.th/Books/714/คู่มือ+วัคซีนสู่โควิด+\(ฉบับประชาชน\).html](https://www.thaihealth.or.th/Books/714/คู่มือ+วัคซีนสู่โควิด+(ฉบับประชาชน).html)

สัญญาธร บุญยธโรกุล. (2563). **โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับการทำลายเชื้อ.** นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข, กรมวิทยาศาสตร์

การแพทย์; [สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มิ.ย. 2564]. จาก: https://ccpe.pharmacycouncil.org/index.php?Option=article_detail&subpage=article_detail&id=877

สืบทระกูล ตันตลานุกูล และ ปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์. (2560). ความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาล (Stress and stress management in nursing students). **วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตถ์**, 9(1), 81-92.

สุรียา หมายมานะ, โสภณ เอี่ยมศิริถาวร, สมลมาลย์ อุทัยมกุล. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). **วารสารสถาบันบำราศนราดูร**, 14(2), 124-133.

สุนีย์ เกี้ยวกิ่งแก้ว. (2554). **การพยาบาลจิตเวช (Psychiatric Nursing).** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ. ชิโนฟาร์ม: **อย. อนุมัติ ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์ จัดการนำเข้าล็อตแรก 1 ล้านโดส** [อินเทอร์เน็ต]. สืบค้นจาก:

<https://www.bbc.com/thai/thailand-57279097>

อาภรณ์ สิงห์ชาดา, กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และ สมใจ นกดี. (2559). ผลของโปรแกรมการจัดการความเครียดต่อความเครียดของผู้สูงอายุ (Effects of stress management program on stress of the elderly). **วารสาร มฉก.วิชาการ**, 19, 49-60.

Deesom N. (2011). The result of a positive thinking program to the adversity quotient of matthayomsuksa VI students. *IPEDR*, 5.

Lazarus R. S. and Folkman S. (1984). Stress, appraisal, and coping. New York: Springer.

Naseem Z. and Khalid R. (2010). Positive thinking in coping with stress and health outcomes: Literature review. *JRRE*, 4, 42-61.

Smith M. J. and Selye H. (1979). Stress: reducing the negative effects of stress. *AJN*, 79, 1953-1955.

World Health Organization. (2020). Coronavirus disease (COVID-19) [web blog]. Cited from <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19>

วาระสารพัด

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคหมวก 6 ใบ ในการเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชาศาสตร์ พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

Effect of Six Thinking Hats Technique
Learning to Enhance Learning Outcomes on
The King's Philosophy for Local Development

ชญานันท์ ศิริกิจเสถียร¹
Chayanant Sirikitsathian

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบในการเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ในรายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ เรื่องโครงการพระราชดำริ โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ปีการศึกษา 2/2563 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ จำนวน 4 แผน 12 ชั่วโมง แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

0.70 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 10 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น 0.70 แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดย การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.48) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ, ผลลัพธ์การเรียนรู้, ศาสตร์พระราช เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to 1) study students' critical thinking ability using learning activities with the 6 Thinking Hat Technique 2) compare the student's learning achievement before and after using learning activities with the 6 Thinking Hat Technique in enhancement of the learning outcome on The King's Philosophy for Local Development Center and 3) study the students' satisfaction towards learning activities with the 6 Thinking Hat Technique. The number of samples in this research were acquired 21 students by cluster random sampling and are bachelor degree students at Kamphaeng Phet Rajabhat University, enrolled in the second semester of academic year 2020. The research instruments consisted of 1) 4 lesson plans in 12 hours using learning activities with the 6 Thinking Hat Technique 2) the critical thinking ability test 15 items with reliability 0.70 3) the learning achievement test 10 items with reliability 0.70. The collected data were analyzed by mean, standard

deviation, dependent t-test and content analysis.

The result were shown as follows:

1) the students have the critical thinking ability after using the learning activity higher than before at the statistical significant of .05.

2) the student gained learning achievement in process after learning significant higher than before learning at the level of .05.

3) the student's overall satisfaction by using learning activities with the 6 Thinking Hat Technique was from satisfactory at the high level ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.48).

Keywords: The Six Thinking Hats Technique, Learning Outcomes, The King's Philosophy for Local Development

บทนำ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในหมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษามาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดการแก้ไขปัญหาต่อสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและการแก้ปัญหา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้อย่างเป็นขั้นตอนและสอดคล้องกับการพัฒนาสมองของผู้เรียนของ Edward de Bono (เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน, 2546, หน้า 24) มีแนวความคิดว่า สมองมีระบบที่จัดการตัวมันเองและจากความคิดนี้จึงได้ออกแบบเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับการคิด นั่นคือ เทคนิคหมวกความคิดหกใบ ซึ่งเทคนิคนี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทางความคิด และสามารถคิดได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งได้กำหนดลักษณะการคิดออกเป็น 6 แบบซึ่งแบ่งเป็นตามสีหมวกนั้น ซึ่งสอดคล้องกับทักษะการคิดในยุคศตวรรษที่ 21 ที่ว่า ถ้าสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ

ทักษะการคิดของบุคคลและทักษะชีวิตเพื่อจะได้ดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุขในสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ดังนั้นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันคือ การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) การมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะสามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับและสามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปซึ่งถือเป็นรากฐานที่สำคัญของเตรียมความพร้อมในการออกไปดำรงชีวิตในสังคม ดังนั้นการออกแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อพร้อมสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 จึงมีความสำคัญ (สริญญา มารศรี, 2562, หน้า 105) สถาบันการศึกษาหลายแห่งได้นำรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ มาใช้กับการศึกษาพบว่า เป็นที่น่าสนใจ เช่น การศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่สอนด้วยเทคนิคการคิดแบบหมวก 6 ใบรวมกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณคิดเป็นร้อยละ 70 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 70.21 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (ภูติญา บัวระภา และสิทธิพล อาจอินทร์, 2560, หน้า 120) นอกจากนี้ การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีสร้างองค์ความรู้ร่วมกับเทคนิคการคิดแบบหมวก 6 ใบ ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และยังมีความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ในระดับมาก (สุริพร เขียวสมบัติ และอังคณา อ่อนธานี, 2558, หน้า 30)

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรได้มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นสาระที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทรงงาน เกษตรทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อขับเคลื่อนศาสตร์พระราชาให้กับนักศึกษาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการ

พัฒนาตนเองและชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ศาสตร์พระราช ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง และนำไปสู่การสร้างสังคมที่ยั่งยืน Sustainable Society ซึ่งไม่เพียงแต่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาเพียงอย่างเดียว แต่ยังมุ่งเน้นการพัฒนาด้วยการรักษาสสมดุลในความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมทั้งภูมิกายภาพ และภูมิสังคมตามบริบทของแต่ละพื้นที่ จากขอบเขตการศึกษาดังกล่าวเพื่อให้ได้ผลผลิตทางการศึกษาที่ดีและพึงประสงค์ ผู้เรียนสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะการฝึกปฏิบัติให้คิดวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลเป็น แก้ปัญหาได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหวมก 6 ใบมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะส่งผลโดยตรงกับผู้เรียนด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบดังกล่าวมาใช้กับรายวิชาศาสตร์พระราชเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อช่วยพัฒนาความคิดจากการตั้งคำถามอย่างรอบด้าน เพื่อให้ให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจภายใต้กรอบการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนาอย่างยั่งยืน ทำให้นักศึกษาได้ใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับการลำดับสถานการณ์เป็นขั้นตอน วิเคราะห์ แลกเปลี่ยน นำเสนอผลงาน และต่อยอดกิจกรรมเพื่อเข้าใจ เข้าถึงและได้ลงมือปฏิบัติในพื้นที่จริง รวมถึงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น อีกทั้งช่วยปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนในรายวิชาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้เทคนิคการคิดหวมก 6 ใบ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหวมก 6 ใบในการเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ในรายวิชาศาสตร์พระราชเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหวมก 6 ใบ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 3591001 ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน 3 หมู่เรียน จำนวน 67 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 3591001 ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน 1 ห้อง จำนวน 21 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม ด้วยวิธีการจับสลาก

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ รายวิชา ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น จำนวน 4 แผน หัวข้อเรื่อง โครงการพระราชดำริ ระยะเวลา 4 สัปดาห์ รวม 12 ชั่วโมง และออกแบบการจัดกิจกรรมโครงการ จำนวน 1 โครงการ ระยะเวลา 1 สัปดาห์ รวม 3 ชั่วโมง ได้แก่ โครงการสร้างฝายชะลอน้ำเขาโกรกปลาแก้ง จำนวน 1 โครงการ รวมทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง

2. แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ 15 คะแนน พิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถาม แล้วนำผลพิจารณา มาหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าเท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยของครอนบัค (Cronbach) โดยใช้เกณฑ์ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.70

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบในการเสริมสร้างผลลัพธ์การ

เรียนรู้ในรายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ 10 คะแนน พิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถาม แล้วนำผลพิจารณามาหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าเท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยของครอนบัค (Cronbach) โดยใช้เกณฑ์ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.70

4. แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการคิดหวมก 6 ใบ จำนวน 11 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านเนื้อหา ด้านบรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 121)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ก่อนดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิคการคิดหวมก 6 ใบ

2. ขั้นตอนการวิจัย ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยให้นักศึกษาทราบเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของนักศึกษาในการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดหวมก 6 ใบ วิธีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แนวทางในการคิดแบบหวมก 6 ใบตามลักษณะสีของหวมก ได้แก่ หวมกสีขาวแสดงถึงความ เป็นกลาง หวมกสีแดงแสดงถึงความรู้สึกอารมณ์ หวมกสีดำแสดงถึงการ แสดงเหตุผลเชิงลบ การระว่าง หวมกสีเหลืองเป็นการแสดงเหตุผลเชิงบวก การยอมรับ หวมกสีเขียวแสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ หรือแนวทางใหม่ๆ และหวมกสีฟ้าแสดงถึงการควบคุมและจัดระเบียบกระบวนการ และทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หัวข้อ โครงการพระราชดำริ (Pre-test) จากนั้นดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษาตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน เวลา 12 ชั่วโมง ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนกำหนดสถานการณ์ 2) ขั้นตอนวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการคิด

หมวด 6 ใบ 3) ขั้นสืบค้นข้อมูล 4) ขั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 5) ขั้นอภิปรายความคิด 6) ขั้นต่อยอดโครงการ และ 7) ขั้นประเมินผลและนำเสนอสู่โลกออนไลน์

3. เมื่อเสร็จสิ้นการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการคิดหมวด 6 ใบ ทำการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Post-test) แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และบันทึกคะแนนลงในใบบันทึกคะแนน

4. นำผลการอภิปรายกลุ่มมาจัดทำโครงการเพื่อจัดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาจากข้อค้นพบของกลุ่ม จำนวน 1 โครงการ ได้แก่ โครงการสร้างฝายชะลอน้ำ บ้านโกรกปลากั้ง หลังการจัดกิจกรรม นำผลการจัดกิจกรรมมาสรุปผลและอภิปรายผลร่วมกัน และบันทึกคะแนนลงในใบบันทึกคะแนน

5. นักศึกษาจัดทำแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้เทคนิคการคิดหมวด 6 ใบ เป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยกำหนดระดับคะแนนความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ คือ 5 คะแนน (มากที่สุด) 4 คะแนน (มาก) 3 คะแนน (ปานกลาง) 2 คะแนน (น้อย) และ 1 คะแนน (น้อยที่สุด)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนคะแนนการทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบใช้เทคนิคการคิดหมวด 6 ใบ รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

2.1 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนกับหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถิติการทดสอบที่ชนิดกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test Dependent)

2.2 หาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. นำคะแนนจากแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้เทคนิคการคิดหวมก 6 ใบ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจ ที่ใช้มาตราส่วนประเมินค่าชนิด 5 ระดับ มาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมายของข้อมูลจากระดับคะแนนเฉลี่ยให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เกณฑ์ช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 121)

ระดับ 4.51 – 5.00	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
ระดับ 3.51 – 4.50	หมายถึง	พึงพอใจมาก
ระดับ 2.51 – 3.50	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
ระดับ 1.51 – 2.50	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
ระดับ 1.00 – 1.50	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ผลวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้เทคนิคการคิดหวมก 6 ใบ นักศึกษามีคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.95 คะแนน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.50 และมีค่าเฉลี่ย 12.14 คะแนน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.46 ตามลำดับ พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหวมก 6 ใบในการเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ในรายวิชาศาสตร์พระราชเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์โดยการทดสอบ t-test ชนิดกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน พบว่า พบว่า คะแนนทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหวมก 6 ใบ มีค่าเฉลี่ย 2.48 คะแนน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ

1.12 และคะแนนทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ มีค่าเฉลี่ย 8.86 คะแนน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.70 ตามลำดับ แสดงว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบมีผลทำให้ให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคหมวก 6 ใบ

การทดสอบ	จำนวน นักศึกษา	คะแนน เต็ม	คะแนน เฉลี่ย	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	21	10	2.476	1.123	-	
หลังเรียน	21	10	8.857	1.704	19.84*	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ เรื่อง โครงการพระราชดำริ พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.48 ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.48)

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบในการเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชာเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

1 ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ คะแนนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาได้เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้

เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบของ เดอ โบโน ได้แก่ หมวกสีขาว เป็นตัวแทนของข้อมูลข้อเท็จจริง หมวกสีแดง เป็นตัวแทนของความรู้สึก หมวกสีดำ เป็นตัวแทนของข้อควรระวัง หมวกสีเหลือง เป็นตัวแทนของข้อโต้เปรียบ หมวกสีเขียว เป็นตัวแทนของความคิดใหม่ๆ และหมวกสีฟ้า เป็นตัวแทนของระบบกระบวนการคิด มาจัดกระบวนการเรียนรู้ และดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขึ้นกำหนดสถานการณ์ 2) ขึ้นวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ 3) ขึ้นสืบค้นข้อมูล 4) ขึ้นแลกเปลี่ยนความคิด 5) ขึ้นอภิปรายความคิด 6) ขึ้นต่อยอดโครงการ และ 7) ขึ้นสุดท้ายขึ้นประเมินผลและนำเสนอสู่โลกออนไลน์ จากกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 7 ขั้นตอน โดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ พบว่า เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยฝึกให้นักศึกษามีการคิดอย่างเป็นระบบ รอบด้าน นักศึกษากลับแสดงความคิดเห็นมากขึ้น เกิดการค้นคว้าหาข้อมูลร่วมกับการคิดวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจได้ดี มีความกระตือรือร้นในการหาคำตอบ และกล้านำเสนอวิธีแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งทำให้นักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้จึงทำให้เกิดการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สอดคล้องกับ สุริพร เขียวสมบัติ และอังคณา อ่อนธานี (2558, หน้า 39) ที่ได้ใช้เทคนิคการคิดแบบหมวก 6 ใบมาใช้ในขั้นกระตุ้นผู้เรียนและขั้นการปรับเปลี่ยนความคิดทำให้ผู้เรียนระมัดระวังความคิดไม่ด่วนสรุปสิ่งต่างๆ ก่อนที่จะผ่านขั้นตอนกระบวนการคิดอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักจัดระเบียบความคิด เป็นคนใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นจึงทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูติญา บัวระกา และสิทธิพล อัจฉินทร์ (2560, หน้า 30) ที่ได้ทำการศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาคาร โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิคการคิดแบบหมวก 6 ใบ จำนวน 16 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง พบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเฉลี่ยเท่ากับ 21.00 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 70.00 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 12 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 ของ

จำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพาวดี มหาทิง (2558, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ แบบผสมผสานร่วมกับหมวดความคิด 6 ใบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการ คิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยสร้าง กิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 5 กิจกรรม พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน ร่วมกับหมวดความคิด 6 ใบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณ มีกระบวนการ 6 ขั้นตอน คือ 1) ขึ้นเสนอสถานการณ์ 2) ขึ้น วิเคราะห์ด้วยหมวดความคิด 3) ขึ้นสืบค้นข้อมูล 4) ขึ้นแลกเปลี่ยนความคิด 5) ขึ้นอภิปรายความคิด และ 6) ขึ้นนำเสนอสู่โลกออนไลน์ เมื่อนำไปทดลองใช้ พบว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.84/78.89 และนักศึกษามีความสามารถในการ คิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และหลังจากจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้แล้วผู้วิจัย ได้กำหนดให้นักศึกษาจัดกิจกรรมโครงการสร้างฝายชะลอน้ำเขาโกรกปลากั้ง จำนวน 1 โครงการ เพื่อให้นักศึกษาได้นำแนวทางที่ได้จากการระดมความคิด อย่างมีวิจารณญาณไปสู่การปฏิบัติจริงในชุมชนเพื่อให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ และเข้าใจในบริบทของชุมชนจากการลงพื้นที่จริง ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาเกิด การเรียนรู้ตามเป้าหมายโดยการเผชิญสถานการณ์ปัญหา เกิดกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ วิไลลักษณ์ สายเส้นห์ (2556, หน้า 79) เรื่องการพัฒนาด้าน ความคิดโดยใช้เทคนิคการสอนแบบหมวดความคิดหกใบในวิชาการคิดเชิง วิจารณญาณและสร้างสรรค์ที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสำหรับ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จำนวน 2 คณะวิชา พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการสอนแบบจัดกิจกรรมการเรียน การสอนด้วยเทคนิคการสอนแบบหมวดความคิดหกใบในวิชาการคิดเชิง วิจารณญาณและสร้างสรรค์มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการ สอนแบบปกติ และคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาที่ได้รับการ สอนแบบหมวดความคิดหกใบของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการ ทดลอง

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหวมก 6 ใบในการเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ในรายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหวมก 6 ใบ ทำให้นักศึกษามีผลการเรียนรู้สูงขึ้น เนื่องจากการใช้รูปแบบการคิดแบบหวมก 6 ใบช่วยสอนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาซึ่งถือเป็นทักษะที่มีความจำเป็นต่อการประสบความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kivunja, C., 2015, p. 380) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร ศรีสุวรรณ (2557, หน้า 79) ที่ได้ทำการศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิคการคิดแบบหวมก 6 ใบ จำนวน 16 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 21.06 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 70.21 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 12 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหวมก 6 ใบ เรื่อง โครงการพระราชดำริ พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหวมก 6 ใบ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักศึกษาเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหวมก 6 ใบ เป็นกิจกรรมที่สร้างความแปลกใหม่ นักศึกษารู้สึกสนุกสนานระหว่างทำกิจกรรม เนื่องจากนักศึกษาจะได้รับสถานการณ์ปัญหาในแต่ละกิจกรรม และสมาชิกในกลุ่มจะได้รับหวมกคนละสี่เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ตามบทบาทของหวมกแต่ละใบ และรับฟังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทำงานเป็นทีมหรือการทำงานเป็นกลุ่มได้ มี

ประโยชน์ต่อการพัฒนาและส่งเสริมการคิดของนักศึกษา ทำให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น มีการคิดอย่างเป็นระบบมากขึ้น และนักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาในเรื่องอื่นๆ ได้ รวมไปถึงการได้ลงมือทำกิจกรรมในพื้นที่จริง กิจกรรมเหล่านี้ช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ และรู้สึกสนุกสนานไปกับการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริพร เขียวสมบัติ และอังคณา อ่อนธานี (2558, หน้า 39) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีสร้างองค์ความรู้ร่วมกับเทคนิคการคิดแบบหมวก 6 ใบ ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณเรื่อง อาหารกับการดำรงชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 36 คน พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้

1) สำหรับอาจารย์ผู้สอนที่จะนำกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ ควรมีการปรับพื้นฐานความรู้ความเข้าใจให้แก่ นักศึกษา ก่อนที่จะนำไปจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจวิธีการความหมายของหมวกแต่ละสี และสามารถประยุกต์ใช้ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้มากยิ่งขึ้น และควรจัดเวลาในการดำเนินกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับความยากง่ายของเนื้อหา

2) การจัดการเรียนการสอนแบบใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ เน้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างเป็นระบบ รอบด้าน กล้าแสดงความคิดเห็น และกล้านำเสนอวิธีแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ อาจารย์ผู้สอนต้องกระตุ้นและติดตามให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในสร้างสรรค์แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดและสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหมวก 6 ใบ เช่น ความสุขในการเรียนรู้ และควรพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาอื่นๆ ตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **การวิจัยเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ภูติญา บัวระกา และสิทธิพล อาจอินทร์. (2560). การศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิคการคิดแบบหมวก 6 ใบ. **วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 11(1), 119-129.
- ยุพาดี มหาหิง. (2558). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับหมวกความคิด 6 ใบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิไลลักษณ์ สายเสนห์. (2556). ผลการสอนโดยใช้เทคนิควิธีสอนแบบหมวกความคิดหกใบในวิชาการคิดเชิงวิจารณญาณและสร้างสรรค์ที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. รายงานผลการวิจัยในชั้นเรียน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศิริพร ศรีสุวรรณ. (2557). การศึกษาความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคหมวกหกใบ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สริญญา มารศรี. (2562). การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21. **วารสาร มจร นครน่านปริทรรศน์**, 3(2), 105-122.
- สุรีพร เขียวสมบัติ และอังคณา อ่อนธานี. (2558). การพัฒนาชุดกิจกรรมการ

เรียนรู้ตามทฤษฎีสร้างองค์ความรู้ร่วมกับเทคนิคการคิดแบบหมวก 6 ใบ ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง อาหารกับการดำรงชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 8(2), 30-42.

เดอโบโน เอ็ดเวิร์ด. (2546). หมวกหกใบคิดหกแบบ Six Think Hats, สุตตระการ ธนโกศศ และคณะแปลและเรียบเรียง. (พิมพ์ครั้งที่ 6).

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ซานชาลา.

Kivunja, C. (2015). Using De Bono's Six Thinking Hats Model to Teach Critical Thinking and Problem Solving Skills Essential for Success in the 21st Century Economy. *Creative Education*, 6, 380-391. doi: 10.4236/ce.2015.63037.

การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการ ขยะชุมชน

Communication to create participation in
community waste management

ชัยพร เอ่งฉ้วน¹

Chaiporn Engchuan

บทคัดย่อ

การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากรูปแบบ และแนวคิดการสื่อสารในกระบวนการพัฒนาแบบทางเลือกที่เน้นการกระจายอำนาจการสื่อสารไปสู่ชุมชน โดยการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมในการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของสังคม

บทความนี้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะนำเสนอความสำคัญของการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชน มุ่งเน้นการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การจัดการขยะชุมชน ประเภทของขยะชุมชน ผลกระทบของขยะชุมชนต่อสภาพสิ่งแวดล้อม และสุขภาพหลักการ 3R เป็นแนวคิดและแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อเกิดการจัดการขยะชุมชนได้อย่างถูกวิธี ลดปริมาณขยะ

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

คำสำคัญ: การสื่อสาร, การมีส่วนร่วม, การจัดการขยะชุมชน

Abstract

engagement communication It is a concept that arises from a pattern. and communication concepts in the alternative development paradigm that emphasizes the decentralization of communication to the community. By sharing ideas, planning, sharing decisions, working together and taking responsibility in various matters. that affects the general public in management to achieve the goals of society

In this article, the author is interested in presenting the importance of communication for participation in community waste management. Focus on engaging communication community waste management types of community waste The impact of community waste on the environment and health, the 3R principles are concepts and guidelines for practice. in order to properly manage community waste, reduce the amount of waste

Keywords: communication, participation, community waste management

บทนำ

การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตมนุษย์ จำเป็นต้องใช้การติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา นอกเหนือจากปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการดำเนินชีวิต ในปัจจุบันซึ่งได้ชื่อว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์เป็นยุคของข้อมูลข่าวสารมีประโยชน์ทั้งในแง่บุคคล และสังคม ทำให้คนมีความรู้และโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้นการสื่อสารเป็นกระบวนการที่ทำให้สังคมเจริญก้าวหน้าอย่างไม่

หยุดยั้งทำให้มนุษย์สามารถสืบทอดพัฒนาเรียนรู้ และรับรู้วัฒนธรรมของตนเอง การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชนและสังคมในทุกๆด้าน

ปัญหาขยะของประเทศไทยมีความคู่กับมนุษย์ตั้งแต่ในอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อย ๆ ตลอดทุกปี ขยะมูลฝอยของเสียอันตรายจากชุมชนและมูลฝอยติดเชื้อ เกิดขึ้นประมาณ 27.35 ล้านตัน (ลดลงจากปี 2562 ร้อยละ 4) โดยขยะมูลฝอยจะถูกคัดแยก ณ ต้นทาง และนำกลับไปใช้ประโยชน์ จำนวน 11.93 ล้านตัน (ลดลงจากปี 2562 ร้อยละ 5) กำจัดอย่างถูกต้อง 11.19 ล้านตัน (เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ร้อยละ 14) และกำจัดไม่ถูกต้องประมาณ 4.23 ล้านตัน (ลดลงจาก 2562 ร้อยละ 34) มีปัจจัยหลายสาเหตุด้วยกันเช่นขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ แม้ในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมาได้เริ่มมีการปรับทัศนคติเกี่ยวกับขยะ โดยมองว่าขยะสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินที่สามารถเพิ่มมูลค่าเป็นรายได้แก่ผู้ประกอบการค้าของเก่าประชาชนประกอบอาชีพเก็บขยะ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ประชาชนยังขาดองค์ความรู้ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับปัญหา และการจัดการขยะจึงไม่ให้ความสำคัญที่จะลดและคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางประกอบนโยบายภาครัฐ มีการส่งเสริมและพัฒนาในหลายมิติ ดังนั้นการนำการสื่อสารมาเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการบริหารและการจัดการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมจัดการขยะ จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหามลพิษชุมชน

การสื่อสารจึงเป็นเครื่องมือสำคัญหลักในการบูรณาการการบริหารจัดการกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและทรงพลังในการขับเคลื่อนองคาพยพต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการกับปัญหาต่างๆ ด้วยกระบวนการสื่อสารที่เหมาะสมจะสัมฤทธิ์ผล ต้องมีการบูรณาการการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการ และประชาชน โดยนำการสื่อสารมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด ระยะยาวได้

จะเห็นได้ว่า การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

ชุมชน มีความสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างมากกับทุกองค์กรในการบริหารจัดการกับปัญหาขยะ ใช้การจัดการการสื่อสารที่เหมาะสมจะสัมฤทธิ์ผลได้ต้องมีการบูรณาการการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการ และชุมชน

ความสำคัญของการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม

การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต มนุษย์จำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา นอกเหนือจากปัจจัยพื้นฐานในการดำรงและดำเนินชีวิตของมนุษย์ ในปัจจุบัน ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร มีประโยชน์ทั้งในแง่บุคคลและสังคม ทำให้คนมีความรู้และโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ทำให้สังคม เจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้มนุษย์สามารถสืบทอดพัฒนา เรียนรู้ รับรู้วัฒนธรรมของตนเองและสังคมได้ ในการพัฒนาประเทศ สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชน และสังคมในทุกด้าน

แนวคิดการสื่อสารเพื่องานพัฒนาสังคมแบบการมีส่วนร่วมมีแนวคิดและสาระสำคัญดัง ปรากฏในประชุมของ องค์การยูเนสโก ณ กรุงเบลเกรด ประเทศยูโกสลาเวีย ปีค.ศ. 1977 ได้กำหนด สาระสำคัญของ แนวความคิดเรื่องการสื่อสารแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ประการ ดังนี้ (Servaes, Jacobson and White, 1996, p. 18)

1. การเข้าถึงสื่อ (Access) หมายถึง สิทธิในการเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ชุมชน รวมทั้ง สิทธิในการเลือกรับรายการหรือมีส่วนร่วมในการเข้าไปจัดทำรายการในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ตน อีกทั้งต้องมีช่องทางให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นต่อรายการต่าง ๆ นอกจากนั้น กาญจนา แก้วเทพและคณะ (2543, หน้า 144) ได้กล่าวถึงการเข้าถึงสื่อ (Accessibility) ที่สามารถจำแนกได้เป็น หลายมิติ ดังนี้

- 1.1 การเข้าถึงในด้านกายภาพ (Physical Accessibility) เช่น ชาวบ้านไม่มีโอกาส ได้พบปะกับเจ้าหน้าที่ เพราะระยะทางห่างไกลหรือไม่มีโอกาสได้รับเอกสารสิ่งพิมพ์ซึ่งแจกไปไม่ถึง เป็นต้น

1.2 การเข้าถึงในด้านเศรษฐกิจ (Economic Accessibility) สื่อต้องมีค่าใช้จ่ายใน การดำเนินงาน เช่น หนังสือพิมพ์ที่จะเข้าไปถึงหมู่บ้าน แต่ชาวบ้านไม่มีเงินที่จะซื้อหามาอ่านได้ เป็นต้น

1.3 การเข้าถึงทางด้านวัฒนธรรม-สังคม (Social-Culture Accessibility) ได้แก่ เครื่องกีดขวางด้านวัฒนธรรม และสังคมที่ปิดกั้นโอกาส ในการเข้าถึงประชาชนที่เห็นได้ชัดที่สุด คือ ช่องว่างทางภาษา ช่องว่างทาง วัฒนธรรม เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่ประชาชนสามารถ เข้าไปมีส่วนร่วม ในระบบการสื่อสารในทุกระดับ นั่นคือ ประชาชนสามารถมี ส่วนร่วมในทุกขั้นตอนทั้งในกระบวนการ การผลิตรายการ การบริหารจัดการ และการวางแผนระบบการสื่อสารต่าง ๆ ในชุมชน

3. การจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) หมายถึง กระบวนการการตัดสินใจ ของประชาชนในชุมชนที่มีอำนาจและสิทธิในการ ตัดสินใจ ตั้งแต่เริ่มคิด กำหนดนโยบาย การวางแผน การลงทุน การกำหนด และการจัดสรรงบประมาณ เป็นต้น ซึ่งการจัดการด้วยตนเองเป็นการมีส่วนร่วม ที่สำคัญยิ่งกว่าสิ่งใด ยูเนสโกยอมรับการจัดการด้วยตนเองว่าจะต้องกระทำ อย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนการเข้าถึงสื่อและการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร มี ความเป็นไปได้มากและสามารถทำได้ง่ายกว่า

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2542, หน้า 17) อธิบายว่า การสื่อสารแบบมี ส่วนร่วมว่าเป็น กระบวนการฝึกสมาชิกในสังคมเกี่ยวกับกระบวนการร่วมกัน คิด ร่วมกันฟังและเคารพในความคิดของ ผู้อื่นตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของ ตน ร่วมวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางสังคม แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารกัน ตลอดจนร่วมกันค้นหาแนวทางและตัดสินใจร่วมกัน

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคล ได้มีส่วนช่วยเหลือระหว่าง กัน ด้วยจิตใจและความของแต่ละบุคคลในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วม ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อ ส่วนรวมในการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของสังคม เกี่ยวข้องกับ บุคคลในทุกระดับทุกส่วน การสื่อสารและการมีส่วนร่วม ทำให้หน่วยงาน

ภาครัฐ ประชาชนในท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการเพื่อการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้มีโอกาสร่วมรับทราบข้อมูล และแสดงความคิดเห็นอันจะทำให้โครงการนั้นๆ เกิดประโยชน์สูงสุด และส่งผลกระทบทางสังคมให้น้อยที่สุด นอกจากนี้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับชุมชน หรือระดับประเทศนั้น ถือเป็นกระบวนการที่คนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการพัฒนา วางแผนโครงการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกรู้สึกความเป็นเจ้าของและยินยอม ปฏิบัติตามได้อย่างสมัครใจ และเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาเป็นไปในแนวทางที่ สอดคล้องความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง อย่างเช่น การสื่อสารเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม ของ กรวรรณ เวชชานุเคราะห์ และนิธิตา แสงสิงแก้ว (2555) พบว่า เมืองค์ประกอบการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่ชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าผู้นำทางความคิด ได้แก่ แกนนำชุมชน ทำการแพร่กระจายนวัตกรรม ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อบุคคล, สื่อการประชุม, เสียงตามสาย และสื่อกิจกรรม ไปยังชาวบ้านในชุมชนคลองโคน จนเกิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการมีส่วนร่วมภายในชุมชน และเมื่อชาวบ้านส่วนใหญ่ยอมรับนวัตกรรมแล้วนำไปปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ จึงมีการชักชวนผู้อื่นหรือการบอกกันปากต่อปาก ทำให้ชาวบ้านที่ยังไม่ยอมรับนวัตกรรมหรือลังเลเกิดความมั่นใจในนวัตกรรมมากขึ้น มีความคล้อยตามผู้ชักชวนและเปิดรับนวัตกรรมในที่สุด

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการกับปัญหาต่างๆ ด้วยการบูรณาการการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการ และประชาชน โดยนำการสื่อสารมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุดระยะยาวได้ ยุทธศาสตร์ให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่ง

เป็นแนวความคิดใหม่ที่มีรากฐานมาจากแนวคิดของระบอบประชาธิปไตย เป็นกระแสนิยมความคิดที่ทำให้ผู้คนในสังคมตระหนักดีว่า การดำเนินกิจการใด ๆ ก็ตามผู้ที่ได้รับผลกระทบและมีส่วนได้เสียควรเป็นผู้มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะความคิด การปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ในยุคปัจจุบันจึงต้องประยุกต์แนวคิดให้ตอบรับกับแนวคิดประชาธิปไตย โดยต้องสร้างกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอันเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน และเป็นส่วนสำคัญของแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนกลุ่มที่มีส่วนได้เสียและได้รับผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ดังนั้น การพัฒนาจึงเริ่มจากความต้องการของชุมชนแทนความต้องการของหน่วยงานภาครัฐ

จะเห็นได้ว่า การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากรูปแบบและแนวคิดการสื่อสารในกระบวนการพัฒนาแบบทางเลือกที่เน้นการกระจายอำนาจการสื่อสารไปสู่ชุมชน

การจัดการขยะชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย การวางแผนจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ จะต้องส่งเข้าไปทำลายด้วยระบบต่าง ๆ ให้น้อยที่สุด สามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของ การใช้ซ้ำและแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ (reuse & recycle) รวมถึงการกำจัดที่ได้ผลพลอยได้ เช่น ปุ๋ยหมัก หรือ พลังงาน โดยสรุปวิธีการดำเนินการตามแนวทางของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนี้คือ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552)

ขยะชุมชนที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะจากการดำเนินชีวิต ประจำวันนั้นจำเป็นต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่กระบวนการเกิดขยะที่แหล่งกำเนิด ไปจนถึงการนำไปกำจัดหรือทำลายยังสถานที่ฝังกลบ ทั้งนี้รายละเอียดขั้นตอนวิธีการกำจัดขยะชุมชน มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การลดและการคัดแยก ณ แหล่งกำเนิดการดำเนินการกับขยะมูล

ฝอยที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดต่างๆ อันได้แก่ บ้านเรือน อาคาร สำนักงาน สถานศึกษา ห้างร้าน ตลอดจนสถานที่สาธารณะทั่วไป เพื่อรอการเก็บขน การรวบรวม และการนำไปกำจัดทำลายจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งในการดำเนินการกับขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านเรือนหรืออาคารสถานที่ต่างๆ โดยมีหลักการในการจัดการแบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ การลดขยะ ณ แหล่งกำเนิด (Source reduction) เพื่อให้มีปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัดหรือทำลายให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ และการคัดแยกขยะ (Waste separation) ซึ่งถือเป็นมาตรการสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการขยะในขั้นตอนต่อ ๆ ไปเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) การเก็บรวบรวม การเก็บขนขยะมูลฝอยที่ถูกทิ้งไว้ในภาชนะรองรับขยะซึ่งวางไว้ตามสถานที่ต่างๆอันได้แก่ บริเวณที่พักอาศัย สถาบันการศึกษา ตลาดสด ป้ายรถโดยสารประจำทาง และสวนสาธารณะ ฯลฯ เพื่อนำมารวบรวมไว้ยังจุดพักขยะก่อน แล้วจึงทำการขนถ่ายใส่รถเก็บขยะ เพื่อที่จะขนส่งต่อไปยังสถานที่ฝังกลบ สำหรับขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก แต่หากเป็นขยะรีไซเคิลที่ได้มีการคัดแยกไว้ในภาชนะรองรับขยะตามที่กล่าวมาแล้ว ขยะเหล่านี้ก็จะถูกรวบรวมและส่งไปแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ต่อไป การเก็บรวบรวมขยะเป็นหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบ ดังนั้นหน่วยงานดังกล่าวจะต้องมีการวางระบบและแบบแผนในการเก็บรวบรวมขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวันอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อมิให้มีขยะตกค้างอยู่ตามสถานที่ต่างๆ ในปริมาณมากและนานเกินไป

3) การเก็บกัก ขยะมูลฝอยเมื่อถูกเก็บรวบรวมจากภาชนะรองรับที่อยู่ตามแหล่งกำเนิดต่าง ๆ แล้วก็จะถูก ขนถ่ายโดยรถเก็บขนขยะเพื่อนำไปกำจัดทำลายยังสถานที่ฝังกลบให้เร็วที่สุดเพื่อป้องกันการเน่าเหม็นของขยะ รวมทั้งเพื่อให้มีขยะตกค้างอยู่ตามสถานที่ต่างๆ น้อยที่สุดด้วย ดังนั้นขยะมูลฝอยเหล่านี้จึงไม่จำเป็นต้องมีการเก็บกัก ณ จุดใดจุดหนึ่งก่อนนำไปกำจัดหรือทำลาย ยกเว้นในส่วนของขยะอันตรายหรือของเสียอันตรายต่าง ๆ เท่านั้น

จะต้องทำการเก็บกักให้มีจำนวนมากพอ ก่อนส่งไปกำจัดอย่างถูกวิธีและปลอดภัย

4) การขนส่ง การนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากแหล่งกำเนิดต่างๆ ภายในชุมชนถ่ายไปยังสถานที่ฝังกลบซึ่งตั้งห่างออกไปไกลจากชุมชนหรืออาจเป็นการขนถ่ายขยะไปสู่ขบวนการแปรสภาพเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อีก ในการขนส่งขยะมูลฝอยไปยังสถานที่ฝังกลบนั้นจะเกิดขึ้นภายหลังการดำเนินการรวบรวมขยะภายในชุมชนเสร็จสิ้นแล้ว โดยระยะเวลาที่ใช้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระยะทางระหว่าง ชุมชนไปยังที่ตั้งของสถานที่ฝังกลบ ซึ่งมีผลต่อจำนวนเที่ยวของการขนส่งขยะในแต่ละวันด้วย

5) การแปรสภาพ วิธีการที่จะทำให้ขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากชุมชนอยู่ในสภาพที่เกิดความสะดวกต่อการ เก็บขนไปกำจัดทำลายหรือนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการแปรสภาพขยะจะมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการดังนี้ คือ 1) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการขยะโดยการอัดขยะให้เป็นก้อน หรือเป็นก้อน ๆ ซึ่งจะช่วยลดพื้นที่ในการเก็บขนขยะ และลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งไปยังสถานที่ฝังกลบให้น้อยลง 2) เพื่อนำวัสดุที่ใช้แล้วกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อีก 3) เพื่อนำผลผลิตที่เกิดจากกระบวนการ แปรสภาพมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น เมื่อทำการแปรสภาพขยะด้วยการย่อยสลายทางชีวภาพแล้วก็ได้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยอินทรีย์มาใช้ในการเพาะปลูก หรือทำการย่อยสลายขยะทางชีวภาพ เพื่อให้ได้ก๊าซมีเทนมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในด้านต่างๆ เช่น การหุงต้ม การปั่นกระแสไฟฟ้า เป็นต้น

6) การกำจัดหรือทำลาย (disposal) ถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจัดการเกี่ยวกับขยะมูลฝอย

จากขั้นตอนการจัดการขยะชุมชน เห็นได้ว่าการจัดการขยะชุมชนอย่างเป็นระบบ จะต้องเริ่มตั้งแต่กระบวนการเกิดขยะที่แหล่งกำเนิด ไปจนถึงการนำไปกำจัดหรือทำลายยังสถานที่ฝังกลบ

ประเภทของขยะชุมชน

ขยะหรือมูลฝอย (Solid waste) คือ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ วัสดุพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว มูลสัตว์ ขากสัตว์หรือสิ่งอื่นใด ที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด หมายความว่ารวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชนหรือคร้วเรือน ยกเว้นวัสดุที่ไม่ใช่แล้วของโรงงาน

แบ่งของขยะชุมชนตามลักษณะทางกายภาพได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ (กรมควบคุมมลพิษ บ, 2561)

1. ขยะทั่วไป (General waste) หรือ มูลฝอยทั่วไป คือขยะประเภทอื่นนอกเหนือจาก ขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีลักษณะที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าสำหรับการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ห่อพลาสติกใส่ขนม วัสดุพลาสติกบรรจุผงซักฟอก พลาสติกห่อลูกอม ซองบะหมี่ กิ่งสำเร็จรูป วัสดุพลาสติกเป็นเศษอาหาร โฟมเป็นอาหาร พอลิเอทิลีนอาหาร เป็นต้น สำหรับขยะทั่วไปนี้ เป็นขยะที่มีปริมาณใกล้เคียงกับขยะอันตราย กล่าวคือ จะพบประมาณ 3% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

2. ขยะอันตราย (Hazardous waste) หรือมูลฝอยอันตราย คือ ขยะที่มีองค์ประกอบหรือ เป็นอันตรายอันตรายชนิดต่างๆ ซึ่งได้แก่ วัตถุระเบิด วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ วัตถุพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุธรรมชาติไวไฟ วัตถุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคืองวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดฟลูออเรสเซนต์ แบตเตอรี่โทรศัพท์เคลื่อนที่ ภาชนะ บรรจุสารกำจัดศัตรูพืช กระป๋องสเปรย์บรรจุสีหรือสารเคมี เป็นต้น ขยะอันตรายนี้เป็นขยะที่มักจะพบได้น้อยที่สุด กล่าวคือพบประมาณเพียง 3% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

3. ขยะย่อยสลาย (Compostable waste) หรือ มูลฝอยย่อยสลาย คือ ขยะที่เน่าเสีย และย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เศษเนื้อสัตว์ เป็นต้น แต่จะไม่รวมถึงซาก

หรือเศษของพืช ผัก ผลไม้ หรือสัตว์ที่เกิดจากการทดลองในห้องปฏิบัติการ โดยที่ขยะย่อยสลายนี้เป็นขยะที่พบมากที่สุด คือ พบมากถึง 64% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

4. ขยะรีไซเคิล (Recyclable waste) หรือ มูลฝอยที่ยังใช้ได้ คือ ของเสียบรรจุภัณฑ์หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น แก้ว กระดาษ เศษพลาสติก กล่องเครื่องดื่ม แบบ UHT กระป๋องเครื่องดื่ม เศษโลหะ อะลูมิเนียม ยางรถยนต์ เป็นต้น สำหรับขยะรีไซเคิลนี้เป็นขยะ ที่พบมากเป็นอันดับที่สองในกองขยะ กล่าวคือ พบประมาณ 30% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ขยะย่อยสลายนี้เป็นขยะที่พบมากที่สุด คือ พบมากถึง 64% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ ขยะรีไซเคิลเป็นขยะที่พบมากเป็นอันดับที่สองในกองขยะ กล่าวคือ พบประมาณ 30% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ และขยะทั่วไปเป็นขยะที่มีปริมาณใกล้เคียงกับขยะอันตราย กล่าวคือ จะพบประมาณ 3% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

ผลกระทบของขยะชุมชนต่อสภาพสิ่งแวดล้อม

1. เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลง และพาหะของโรค ขยะ เศษวัสดุของเสีย มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ขณะ เนื่องจากการขยายตัวของเมือง การพัฒนาเทคโนโลยี เพื่ออำนวยความสะดวกสบาย การอยู่อาศัย อย่างหนาแน่น หากใช้วิธีการจัดที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดปัญหาตามมา เนื่องจากเชื้อจุลินทรีย์ที่ปนเปื้อนมากับขยะมูลฝอยมีโอกาที่จะขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้นได้ เพราะขยะมูลฝอยมีทั้งความชื้น และสารอินทรีย์ที่จุลินทรีย์ใช้เป็นอาหารขยะพวกอินทรีย์สารที่ทิ้งค้างไว้จะเกิดการเน่าเปื่อยกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงวัน นอกจากนั้นพวกขยะที่ปล่อยทิ้งไว้นาน ๆ จะเป็นที่อยู่อาศัยของหนูโดยหนูจะเข้ามาทำรังขยายพันธุ์ เพราะมีทั้งอาหารและที่หลบซ่อน

2. เป็นบ่อเกิดของโรคเนื่องจากการเก็บรวบรวม และการกำจัดขยะ

มูลฝอยไม่ดีหรือปล่อยปละละเลยทำให้มีขยะมูลฝอยเหลือทิ้งค้างไว้ในชุมชน จะเป็นบ่อเกิดของเชื้อโรคต่าง ๆ เช่น ตับอักเสบบ เชื้อไทฟอยด์ ฯลฯ เป็นแหล่งกำเนิดและอาหารของสัตว์ต่าง ๆ ที่เป็นพาหะนำโรคมารสู่คน เช่น แมลงวัน หนู และแมลงสาบ เป็นต้น

3. ก่อให้เกิดความรำคาญ ขยะมูลฝอยถ้ามีการเก็บรวบรวมได้ไม่หมด ก็จะเป็นกลิ่นรบกวนกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน นอกจากนั้นฝุ่นละอองที่เกิดจากการเก็บรวบรวมการขนถ่าย และการกำจัดขยะก็ยังคงเป็นเหตุรำคาญที่มักจะได้รับกรร้องเรียนจากประชาชนในชุมชนอยู่เสมอ

4. ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ขยะมูลฝอยเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดมลพิษของน้ำ มลพิษ ของดิน และมลพิษของอากาศ เนื่องจากขยะส่วนที่ขาดการเก็บรวบรวม หรือไม่นำมากำจัดให้ถูกวิธี ปล่อยทิ้ง ค้างไว้ในพื้นที่ของชุมชน เมื่อมีฝนตกลงมาจะไหลชะนำความสกปรก เชื้อโรค สารพิษจากขยะ ไหลลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้แหล่งน้ำเกิดเน่าเสียได้ และนอกจากนี้ขยะมูลฝอยยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพดิน ซึ่งจะมีมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของขยะมูลฝอย ถ้าขยะมีซากถ่านไฟฉาย ซากแบตเตอรี่ ซากหลอดฟลูออเรสเซนต์ มากจะส่งผลกระทบต่อปริมาณโลหะหนักพวกปรอท แคดเมียม ตะกั่ว ในดินมาก ซึ่งจะส่งผลเสียต่อระบบนิเวศในดิน และสารอินทรีย์ในขยะมูลฝอยเมื่อมีการย่อยสลาย จะทำให้เกิดสภาพความเป็นกรดในดิน และเมื่อฝนตกมาชะกองขยะมูลฝอยจะทำให้ น้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยไหลปนเปื้อนดินบริเวณรอบ ๆ ทำให้เกิดมลพิษของดินได้การปนเปื้อนของดิน ยังเกิดจากการนำมูลฝอยไปฝังกลบ หรือการนำไปทิ้งไม่ถูกวิธีทำให้ของเสียอันตรายปนเปื้อนในดิน ถ้ามีการเผาขยะมูลฝอยกลางแจ้งทำให้เกิดควันมีสารพิษทำให้คุณภาพของอากาศเสีย ส่วนมลพิษทางอากาศจากขยะมูลฝอยนั้น อาจเกิดขึ้นได้ทั้งจากมลสารที่มีอยู่ในขยะ และพวกแก๊สหรือไอระเหย ที่สำคัญก็คือ กลิ่นเหม็นที่เกิดจากการเน่าเปื่อย และสลายตัวของอินทรีย์สารเป็นส่วนใหญ่

5. ทำให้เกิดการเสี่ยงต่อสุขภาพ ขยะมูลฝอยที่ทิ้งและรวบรวมโดยขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะมูลฝอยพวกของเสียอันตราย ถ้าขาดการจัดการที่เหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ ของประชาชนได้

ง่าย เช่น โรคทางเดินอาหารที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรียที่มีแมลงวันเป็นพาหะหรือได้รับสารพิษ ที่มากับของเสียอันตราย

6. เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ ขยะมูลฝอยปริมาณมาก ๆ ย่อมต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดการเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผลกระทบจากขยะมูลฝอยไม่ว่าจะเป็นน้ำเสีย อากาศเสียดินปนเปื้อนสารพิษสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ

7. ทำให้ขาดความสวยงาม การเก็บหรือขน และกำจัดที่ดีจะช่วยให้ชุมชนเกิดความสวยงาม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยแสดงถึงความเจริญ และวัฒนธรรมของชุมชน ถ้าหากเก็บหรือขน และกำจัดไม่ดี ย่อมก่อให้เกิดความไม่สวยงาม และความไม่เป็นระเบียบ ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

จากข้อมูลข้างต้น ขยะมูลฝอยนั้น นับวันจะเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนของประชากร ถ้าหากไม่มีการกำจัดขยะมูลฝอยให้ถูกต้อง และเหมาะสมแล้ว ปัญหาความสกปรกต่างๆ ที่เกิดจากขยะมูลฝอย จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ถ้ามองกันอย่างผิวเผินแล้ว ขยะมูลฝอยนั้นไม่ได้มีผลกระทบต่อมนุษย์มากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยตรงต่อมนุษย์ ยังอยู่ในขั้นที่ไม่รุนแรงมากนัก ผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงไม่ชัดเจนเท่าไร แต่ในความเป็นจริงแล้ว ขยะมูลฝอยจะก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก และจะมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ด้วย ทั้งโดยตรง และทางอ้อม

สุขภาพหลักการ 3R

หลักการ 3R เพื่อจัดการขยะชุมชนที่เกิดขึ้นได้ดังนี้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2560)

1) ใช้ให้น้อยหรือลดการใช้ (Reduce: R แรก) หมายถึง การลดปริมาณการใช้ลง โดยใช้เท่าที่จำเป็นหลีกเลี่ยงการใช้อย่างฟุ่มเฟือยเพื่อลดการสูญเสียและลดปริมาณขยะมูลฝอยให้มากที่สุด เช่น การใช้ตะกร้าหรือถุงผ้าในการจับจ่ายซื้อของ เพื่อลดปริมาณพลาสติกและโฟม ซึ่งกำจัดการใช้แก้วส่วนตัวแทนการใช้แก้วครั้งเดียวแล้วทิ้ง การใช้ปันโตหรือกล่องใส่อาหารเพื่อลดขยะโฟมซึ่งย่อยสลายยาก เป็นต้น

2) ใช้ซ้ำ (Reuse: R ที่สอง) หมายถึง การนำ ของเสียบรรจุภัณฑ์หรือวัสดุเหลือใช้ กลับมาใช้ใหม่โดยไม่ผ่านกระบวนการแปรรูปหรือแปรสภาพ เช่น การใช้กระดาษสองหน้า การใช้ถ่านไฟฉายแบบชาร์จใหม่ได้ การใช้สินค้ามือสอง เป็นต้น

3) ใช้แปรรูป หรือ แปรรูปใช้ใหม่ หรือรีไซเคิล (Recycle: R ที่สาม) หมายถึง การนำ ขยะรีไซเคิลของเสียบรรจุภัณฑ์หรือวัสดุเหลือใช้มาแปรรูปเป็นวัตถุดิบใน กระบวนการผลิต หรือเพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น การนำ กระป๋องอะลูมิเนียม มาหลอมเป็นขาเทียม การนำกล่องเครื่องดื่มยูเอชทีมาแปรรูปเป็นลังคากา การนำ กระดาษมาแปรรูปเป็นกล่องทิชชู การนำขวดพลาสติกใส (PET) มาแปรรูปเป็นเสื้อ เป็นต้น

ดังนั้น การนำหลักการ 3R เพื่อจัดการขยะชุมชน ได้แก่ Reduce, Reuse และ Recycle เป็นหลักการที่เหมาะสมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

บทสรุป

จากการศึกษาเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชน จะเห็นว่าปัญหาขยะชุมชนที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งสามารถแบ่งขยะชุมชนได้ตามประเภท ดังนี้ได้แก่ ขยะทั่วไปขยะอันตราย ขยะย่อยสลาย และขยะรีไซเคิล ขยะชุมชนเหล่านี้มีการจัดการทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการซึ่งถ้าพื้นที่ใดมีการจัดการไม่ถูกต้องจะทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การนำหลักการ 3R เพื่อจัดการขยะชุมชน ได้แก่ Reduce, Reuse และ Recycle เป็นหลักการที่เหมาะสมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเข้ามาพัฒนาชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนช่วยเหลือระหว่างกัน ด้วยจิตใจและอารมณ์ของแต่ละบุคคลในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมในการบริหารจัดการ

บรรณานุกรม

กรมควบคุมมลพิษ. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2563).

รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2562, หน้า 10-15.

กรมควบคุมมลพิษ. (2561). คู่มือแนวปฏิบัติการลดและการคัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงานรัฐภายใต้แนวคิดทำความดีด้วยหัวใจลดภัยสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ, หน้า 6-14

กรมควบคุมมลพิษ (2561). สรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2561. กรุงเทพฯ, หน้า 35

กรมควบคุมมลพิษ. (2560). คู่มือปฏิบัติ 3 ใช้ (3R) เพื่อจัดการชุมชน. กรุงเทพมหานคร, หน้า 2-4

ปิยชาติ ศิลปะสุวรรณ. (2557). ขยะมูลฝอยชุมชนปัญหาใหญ่ที่ประเทศกำลังเผชิญ. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.บทความวิชาการ. 4(7)

สำนักสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร. (2556). คู่มือแนวทางจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: มาตาการพิมพ์.

ความสำคัญของการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม. สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก :<http://aritbooks.nrru.ac.th/uploadfiles/books/2-2018-08-30-08-38-40.pdf>

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม. สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก:<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HUSO/article/view/32227>

การจัดการชุมชน. สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก:

http://pcd.go.th/info_serv/waste_garbage.html

สุขภาพหลักการ 3R. สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก:

<http://infofile.pcd.go.th/law/DraftStrategic3R.pdf?CFID=2568246&CFTOKEN=97557745>

ประเภทของขยะชุมชน. สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก:

<http://www.ladbuakhaw.go.th/site/attachments/article/21>

วาระสารพัด

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพ
สำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริม
การท่องเที่ยวอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

Educational Learning Model of
Integrated Career for Citizen to Enhance
Tourism of Dok Kham Tai District, Phayao
Province

น้ำฝน กันมา¹

Namfon Gunma

ลำไย สีหามาศย์²

Lumyai Srihamart

วิลาวลัย สมยาโรน³

Wilawan Somyaron

บทคัดย่อ

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบการมีส่วนร่วมในตำบลบ้าน
ถ้ำ เพื่อส่งเสริมการบูรณาการอาชีพจากการท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) เพื่อประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวและความต้องการการเรียนรู้ของ
บุคลากรท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว 2) เพื่อพัฒนาแบบการจัดการ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

^{2,3} อาจารย์ ดร., สาขาการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

เรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา และ 3) เพื่อเผยแพร่รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยาสู่ชุมชน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ บุคลากรเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ จำนวน 16 คน ผู้ประกอบการ จำนวน 13 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน ประชาชนทั่วไป จำนวน 50 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวและการจัดการความรู้ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบบันทึกข้อมูล 2) แบบสัมภาษณ์ 3) แบบบันทึกความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบฯ 4) แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ และ 5) แบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบฯ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. แผนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลบ้านถ้ำไม่ครอบคลุมทุกแผนงานตามที่จังหวัดกำหนด โดยมีข้อจำกัดด้านการบริหาร ด้านงบประมาณ บุคลากร ขาดความรู้ด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งขาดการประสานความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน แต่การพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวมีความเป็นไปได้ใน 2 ประเด็น ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีทั้งหมด 9 ขั้นตอน คือ 1) การตั้งคณะกรรมการ 2) กำหนดรูปแบบและแหล่งท่องเที่ยว 3) พัฒนาความรู้ด้านการท่องเที่ยวและอาชีพ 4) พหุกรรมนักท่องเที่ยว 5) สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ 6) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 7) สินค้า/ของที่ระลึก 8) การประชาสัมพันธ์ 9) ทบทวนผลการดำเนินงาน โดยรูปแบบฯ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และ 3. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์รูปแบบฯ โดยนำเสนอข้อมูลผ่านเว็บไซต์ <https://sites.google.com/up.ac.th/ban-tham-travel-model> ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook, Website, Line

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้, บูรณาการอาชีพ, การท่องเที่ยว

Abstract

The development of Educational Learning Model of Integrated Career for Citizen to Enhance Tourism of Dok Kham Tai District, Phayao Province aimed to 1) to assess the tourism situation and learning needs of local personnel in tourism management, 2) to develop a career integrated learning management model for local personnel development for the promotion of tourism in Dok kham Tai district, 3) to disseminate an integrated learning management model for the development of local personnel to promote tourism in Dok Kham Tai district, Phayao to the community. The target group included 16 people from Ban Tham Municipality, 13 entrepreneurs, 6 community leaders, 50 general people, and 7 experts in tourism and knowledge management. The employed instruments were (1) record form, (2) interview, (3) record form of opinion, (4) assessment form for the suitability of the model, and (5) conformity assessment form. The statistics used were frequency, percentage, average, and standard deviation. Findings were as follows:

1) Ban Tham Municipality's tourism development plan does not cover all plans as specified by the province, with administrative restrictions on budget, personnel lacking knowledge of tourism, and lack of cooperation from both public and private network parties. Nonetheless, the development of local personnel in promoting tourism is possible in two areas: natural tourism and cultural tourism.

2) Model of learning management consist of 9 stages : (1) setting up a board committee, (2) establishing patterns and tourist attractions, (3) developing knowledge of tourism and occupations, (4) tourist behavior, (5) facilities and services (6) participation of network

parties (7) goods/souvenirs (8) public relations , and (9) review of performance. The model is the most suitable and the possibility is very high, and

3) The publicity of the model utilizing presenting information through the <https://sites.google.com/up.ac.th/ban-tham-travel-model> website and is distributed through social media including Facebook, Website, and Line.

Keywords: Educational Learning Model, Career integration, Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในบริการที่ประเทศไทยสามารถแข่งขันและมี ส่วนแบ่งในตลาดโลกมากขึ้นและเป็นฐานรายได้ เงินตราต่างประเทศที่สำคัญ ไม่ด้อยไปกว่า กลุ่มยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรม อาหาร สินค้าเกษตร และบริการด้านสุขภาพ และเนื่องจากในอนาคต 20 ปี ข้างหน้าสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีแนวโน้มจะมีการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรง และฉับพลันในหลากหลายมิติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ อนาคตการพัฒนาประเทศไทยเป็นอย่างมาก (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, หน้า 30) จากสถานการณ์และ สภาพแวดล้อมภายในประเทศไทยนั้น ผลของการพัฒนาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน รายได้จากการท่องเที่ยวถือเป็นรายได้ที่สำคัญอีกทางหนึ่ง โดยการนำ ทรัพยากรที่เรามี ที่เราเป็น มาเผยแพร่สู่สายตาคนภายนอก โดยเริ่มจากคนใน พื้นที่ คนในจังหวัด ขยายไปสู่ระดับประเทศต่อไป

ดอกคำใต้เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพะเยาและอยู่ใกล้กับตัวเมืองพะเยามาก ที่สุดเพียง 11 กิโลเมตร จึงทำให้อำเภอดอกคำใต้ได้รับความเจริญคล้ายกับ อำเภอเมือง โดยมีทั้งโรงแรม ธนาคาร โรงงานอุตสาหกรรม และแหล่งท่องเที่ยวมากมาย อาทิ หน่วยพิทักษ์ป่าห้วยชมพู-ผาเทวดา

วัดพระธาตุแสงแก้วมงคล วัดบุญเกิด วัดพระธาตุดอยน้อย ถ้าฝนแล้งหา
วนอุทยานห้วยลาน วัดพระธาตุจอมไคร้ สวนสาธารณะดงหอนองหล่ม
บ่อน้ำ 1,000 ปี ถ้าปางจัน (ถ้าหลวงหรือถ้าสามพี่น้อง) วัดศรีชุม (พระเจ้าทันใจ
อายุ 700 กว่าปี) วัดพระธาตุจอมศีล อ่างเก็บน้ำร่องสีก เป็นต้น จากข้อมูล
ดังกล่าว อำเภอดอกคำใต้สามารถจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเพื่อพัฒนา
ศักยภาพประชากรและกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน ที่ชุมชนเป็นผู้กำหนด
กระบวนการทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ชาวบ้านทุกคนเป็น
เจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยววันนั้นๆ และมีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว
ซึ่งการท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนนั้นมีจุดขายที่หลากหลาย ทั้งธรรมชาติ
ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต การอนุรักษ์ รวมทั้งมีการพัฒนา
รูปแบบเพื่อสร้างความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่าง
แท้จริง (เทศบาลตำบลบ้านถ้ำ, 2561, หน้า 1-2)

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่า อำเภอดอกคำใต้ยังขาดการ
ประชาสัมพันธ์ความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ไม่มีของฝากประจำจังหวัด
ที่โดดเด่น เนื่องจากบุคลากรในท้องถิ่นทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน
ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่สามารถ
ส่งเสริมอาชีพในชุมชนได้ รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ
การท่องเที่ยวยังมีไม่เพียงพอและทั่วถึง ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการ
จัดการความรู้ที่เป็นระบบ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานด้านการจัดการความรู้
ด้านการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ทีมผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะขยาย
องค์ความรู้ผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพ สำหรับการ
พัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอดอกคำใต้ จังหวัด
พะเยา ซึ่งแนวคิดที่กล่าวมามีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของชาติไทย
ระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ในวิสัยทัศน์ ได้เน้นให้ประเทศมีความ
มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง ได้เน้น ความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนา
ต่อเนื่อง ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือ
เครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในประเด็นของการสร้างความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญ มุ่งประโยชน์ส่วนรวม การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อการพัฒนาในทุกระดับ อย่างสมดุลมีเสถียรภาพและยั่งยืน ยึดถือและปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, หน้า 11)

จากเหตุผลดังกล่าว ทีมผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการจัดโครงการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอำเภอดอกคำใต้ แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มอาชีพ โดยแยกเป็น 14 หลักสูตร ได้แก่ 1) ธุรกิจขนส่ง แบ่งเป็นอาชีพ : ขายเป็นพนักงานขับรถ 2) ธุรกิจโรงแรม แบ่งเป็นอาชีพ : พนักงานต้อนรับ พนักงานยกกระเป๋า แม่บ้าน 3) ธุรกิจนำเที่ยว แบ่งเป็นอาชีพ : มัคคุเทศก์ พนักงานขับรถ พนักงานขายทัวร์ 4) ธุรกิจอาหาร/เครื่องดื่ม แบ่งเป็นอาชีพ : พนักงานเสิร์ฟ กู้ก 5) ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึก แบ่งเป็นอาชีพ : เจ้าของธุรกิจ พนักงานขาย ในการพัฒนาอาชีพดังกล่าวคณะผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้การฝึกอบรมอาชีพในแต่ละประเภทเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้และเกิดอาชีพ เกิดรายได้กับประชาชนในท้องถิ่นต่อไป โดยกลุ่มเป้าหมายหลักของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวและผู้นำชุมชนที่จะเป็นแกนนำในการเผยแพร่องค์ความรู้เพื่อรักษามิปัญหาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวและความต้องการการเรียนรู้ของบุคลากรท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
3. เพื่อเผยแพร่รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยาสู่ชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย โดยความสนใจของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

1. บุคลากรในเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ อันประกอบไปด้วย นายกเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ จำนวน 1 คน รองนายกเทศบาลฯ จำนวน 2 คน ที่ปรึกษานายกเทศบาลฯ จำนวน 1 คน สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่กองการศึกษา จำนวน 4 คน นักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน นักวิเคราะห์นโยบายและแผน จำนวน 1 คน และนักประชาสัมพันธ์ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน

2. ผู้ประกอบการ จำแนกเป็น 5 กลุ่มอาชีพ 14 หลักสูตร ได้แก่
 1) ธุรกิจขนส่งด้านการท่องเที่ยว แบ่งเป็น อาชีพขายตั๋วและพนักงานขับรถ
 2) ธุรกิจที่พักและโฮมสเตย์ แบ่งเป็นอาชีพพนักงานต้อนรับ พนักงานยกกระเป๋าและแม่บ้าน 3) ธุรกิจนำเที่ยว แบ่งเป็นอาชีพมัคคุเทศก์ พนักงานขับรถและพนักงานขายทัวร์ 4) ธุรกิจอาหาร/เครื่องดื่ม แบ่งเป็น พนักงานเสิร์ฟและก๊วก 5) ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึกหรือสินค้า OTOP แบ่งเป็น เจ้าของธุรกิจ และพนักงานขาย รวมทั้งสิ้น 13 คน

3. กลุ่มผู้นำชุมชน อันประกอบไปด้วย กำนัน จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านถ้ำ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

4. ประชาชนทั่วไป จำนวน 50 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

สถานการณ์การท่องเที่ยวและความต้องการการเรียนรู้ของบุคลากรท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว

กระบวนการวิจัย หรือ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวและความต้องการการเรียนรู้ของบุคลากรท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว

จำแนกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1.1 ศึกษาบริบทการท่องเที่ยวและความต้องการการเรียนรู้ของบุคลากรท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว

ขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และคุณค่าทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอ ดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา จากนั้นลงพื้นที่สำรวจอาชีพ แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และคุณค่าทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอ ดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา และทำการสังเคราะห์เอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ เพื่อจัดทำประเด็นคำถามเพื่อการสนทนากลุ่ม (Focus group) กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในขั้นตอนนี้ โดยความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

1. บุคลากรในเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ อันประกอบไปด้วย นายกเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ จำนวน 1 คน รองนายกเทศบาลฯ จำนวน 2 คน ที่ปรึกษานายกเทศบาลฯ จำนวน 1 คน สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่กองการศึกษา จำนวน 4 คน นักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน นักวิเคราะห์นโยบายและแผน จำนวน 1 คน และนักประชาสัมพันธ์ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน

2. ผู้ประกอบการ จำแนกเป็น 5 กลุ่มอาชีพ 14 หลักสูตร ได้แก่ 1) ธุรกิจขนส่งด้านการท่องเที่ยว แบ่งเป็น อาชีพขายตั๋วและพนักงานขับรถ 2) ธุรกิจที่พักและโฮมสเตย์ แบ่งเป็นอาชีพพนักงานต้อนรับ พนักงานยกกระเป๋าและแม่บ้าน 3) ธุรกิจนำเที่ยว แบ่งเป็นอาชีพมัคคุเทศก์ พนักงานขับรถ และพนักงานขายทัวร์ 4) ธุรกิจอาหาร/เครื่องดื่ม แบ่งเป็น พนักงานเสิร์ฟและกูก 5) ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึกหรือสินค้า OTOP แบ่งเป็นเจ้าของธุรกิจ และพนักงานขาย รวมทั้งสิ้น 13 คน

3. กลุ่มผู้นำชุมชน อันประกอบไปด้วย กำนัน จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านถ้ำ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

4. ประชาชนทั่วไป จำนวน 50 คน

เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้ ได้แก่

1. แบบบันทึกข้อมูล
2. แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 1.2 สกัดองค์ความรู้ที่จากการศึกษาอาชีพ แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และคุณค่าทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอตากอากาศ จังหวัดพะเยา

ขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และนักวิชาการในจังหวัดพะเยา

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในขั้นตอนนี้ ได้แก่

1. บุคลากรในเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ อันประกอบไปด้วย นายกเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ จำนวน 1 คน และนักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 2 คน
2. ผู้ประกอบการ จำแนกเป็น 13 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ 1) ธุรกิจขนส่งด้านการท่องเที่ยว 2) ธุรกิจที่พักและโฮมสเตย์ 3) ธุรกิจนำเที่ยว 4) ธุรกิจอาหาร/เครื่องดื่ม 5) ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึกหรือสินค้า OTOP รวมทั้งสิ้น 13 คน
3. กลุ่มผู้นำชุมชน อันประกอบไปด้วย กำนัน จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน
4. ผู้นำชุมชนใกล้เคียงที่ประสบความสำเร็จด้านการท่องเที่ยววิถีประกอบด้วย ผู้ก่อตั้งการท่องเที่ยวชุมชนหนองหล่ม จำนวน 1 คน ตัวแทนผู้ประกอบการชุมชนหนองหล่ม จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน
5. ประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน
6. ผู้เชี่ยวชาญ อันประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวจาก

ภาครัฐและเอกชน จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้ได้แก่

1. ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม
2. ประเด็นคำถามในการถอดบทเรียนกรณีศึกษาหมู่บ้าน

หนองหล่ม อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพ
สำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอ
ดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

คณะผู้วิจัยพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพฯ
จากการประเมินสถานการณ์ และการสกัดองค์ความรู้ในขั้นตอนที่ 1 มาใช้เป็น
แนวทางในการพัฒนารูปแบบ จากนั้นนำเสนอรูปแบบฯ แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ และ
จัดเวทีวิพากษ์รูปแบบฯ กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในขั้นตอนนี้ได้แก่

1. บุคลากรในเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ อันประกอบไปด้วย นายก
เทศบาลตำบลบ้านถ้ำ จำนวน 1 คน และนักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน รวม
ทั้งสิ้น 2 คน
2. ผู้ประกอบการ จำแนกเป็น 13 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ 1) ธุรกิจขนส่ง
2) ธุรกิจโรงแรม 3) ธุรกิจนำเที่ยว 4) ธุรกิจอาหาร/เครื่องดื่ม จำนวน 1 คน
5) ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึกหรือสินค้า OTOP รวมทั้งสิ้น 10 คน
3. กลุ่มผู้นำชุมชน อันประกอบไปด้วย กำนัน จำนวน 1 คน
ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 7 คน
4. ประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน
5. ผู้เชี่ยวชาญ อันประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวจาก
ภาครัฐและเอกชน จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้ได้แก่

1. แบบบันทึกความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพฯ

2. แบบประเมินระดับความเหมาะสมของรูปแบบฯ เป็นข้อความเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมใน 5 ระดับ คือ มีความเหมาะสมมากที่สุด ให้ 5 คะแนน มีความเหมาะสมมากให้ 4 คะแนน มีความเหมาะสมปานกลางให้ 3 คะแนน มีความเหมาะสมน้อยให้ 2 คะแนน มีความเหมาะสมน้อยที่สุดให้ 1 คะแนน

3. แบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบฯ เป็นข้อความเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องใน 3 ระดับ คือ สอดคล้อง ไม่แน่ใจ และไม่ สอดคล้อง โดยกำหนดคะแนนของแต่ละระดับไว้ดังนี้ สอดคล้อง ให้ +1 ไม่แน่ใจ ให้ 0 ไม่สอดคล้องให้ -1

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. บรรยายเชิงพรรณนา

2. การพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบฯ ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย กับเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ ประคอง กรรณสูตร (2542, หน้า 73) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 แสดงว่ามีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 แสดงว่ามีความเหมาะสมในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 แสดงว่ามีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 แสดงว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 แสดงว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

3. การพิจารณาความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบฯ โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence)

ขั้นตอนที่ 3 เผยแพร่รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยาสู่ชุมชน

ขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพฯ ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน นอกจากนี้ยังได้เผยแพร่รูปแบบดังกล่าวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ด้วย

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ผลวิจัยปรากฏว่า

ขั้นตอนที่ 1.1 ผลการศึกษาบริบทการท่องเที่ยวและความต้องการการเรียนรู้ของบุคลากรท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์แผนพัฒนาจังหวัดพะเยาด้านการท่องเที่ยวที่ถ่ายทอดมายังอำเภอพบว่า แผนการท่องเที่ยวของจังหวัดมีทั้งหมด 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยและการค้าการลงทุนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิง

อนุรักษ์เรียนรู้วิถีชุมชนในแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างคุณค่าและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 ส่งเสริมความมั่นคงภายในและตามแนวชายแดน

ซึ่งประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เรียนรู้วิถีชุมชนในแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีเป้าประสงค์ให้จังหวัดมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และแหล่งท่องเที่ยวสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวมี

คุณภาพและมาตรฐานเพิ่มขึ้น แต่เมื่อถึงระดับเทศบาลตำบลบ้านฉ้า ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เรียนรู้วิถีชุมชนในแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ถูกปรับไปเป็นประเด็นย่อยของยุทธศาสตร์ที่ 1 ของเทศบาลตำบลบ้านฉ้า ได้แก่ พัฒนาระบบเศรษฐกิจ ซึ่งในแผนได้ระบุแนวทางการพัฒนา คือ พัฒนา สนับสนุน และบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีโครงการรองรับ ดังนี้

1. ปรับปรุงสวนรุกขชาติ หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านฉ้า
2. พัฒนาสวนรุกขชาติบ้านฉ้าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมู่ที่ 9 ต.บ้านฉ้า อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา
3. ปรับปรุงภูมิทัศน์รอบอ่างเก็บน้ำบ้านดอนตันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมู่ที่ 5 ต.บ้านฉ้า อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้ทราบว่าแผนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลบ้านฉ้าไม่ครอบคลุมทุกแผนงานตามที่จังหวัดกำหนด ทั้งนี้ อาจมีข้อจำกัดด้านการบริหาร ด้านงบประมาณ การขาดความรู้ด้านการท่องเที่ยวของบุคลากร และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน รวมทั้งขาดการประสานความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน

ขั้นตอนที่ 1.2 ผลการสกัดองค์ความรู้จากการศึกษาอาชีพ แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และคุณค่าทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่า มีผลการดำเนินการดังนี้

1.2.1 ผลการถอดบทเรียนกรณีศึกษาหมู่บ้านหนองหล่ม ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้การท่องเที่ยวชุมชนสำเร็จลงได้นั้น เกิดจากผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละ มีระบบการบริหารที่ชัดเจน รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน อีกทั้งจิตอาสาที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือต้องการพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จัก โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ “หนองหล่มเป็นแหล่งสุขภาพของโลกและเป็นหมู่บ้านเกษตรอินทรีย์” นอกจากนี้ยังต้องอาศัยความร่วมมือ และความช่วยเหลือสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน

1.2.2 ผลการวิเคราะห์บริบทพื้นที่ตำบลบ้านถ้ำ ซึ่งมีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดที่ควรพัฒนา โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่า ชุมชนบ้านถ้ำมีต้นทุนทางสังคม และทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย แต่ขาดระบบการบริหารทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงงบประมาณในการการพัฒนา อีกทั้งขาดการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย แต่มีโอกาสในการพัฒนา เนื่องจากมีนโยบายจากภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยวตั้งแต่ระดับจังหวัดถ่ายทอดลงมาถึงอำเภอและเทศบาลตามลำดับ อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อมให้การสนับสนุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและอาชีพอย่างยั่งยืน และเมื่อทำการวิเคราะห์ความเป็นได้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอ ดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่า ความเป็นไปได้ใน 2 ประเด็น ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพ สำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอ ดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอ ดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา มี 9 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การตั้งคณะกรรมการ
2. กำหนดรูปแบบและแหล่งท่องเที่ยว
3. พัฒนาความรู้ด้านการท่องเที่ยวและอาชีพ
4. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว
5. สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ
6. การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย
7. สินค้า/ของที่ระลึก
8. การประชาสัมพันธ์
9. ทบทวนผลการดำเนินงาน

ทั้งนี้ในการพัฒนาความรู้ด้านการท่องเที่ยวและอาชีพต้องคำนึงถึงการวิเคราะห์บริบทชุมชนใน 4 ด้าน และการวิเคราะห์สภาพชุมชน (SWOT Analysis) ดังนี้

การวิเคราะห์บริบทชุมชน 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. ทุน (Money) ซึ่งประกอบด้วย ทุนทางสังคมและงบประมาณ
2. แรงงาน (Man) ซึ่งประกอบด้วย ศักยภาพของคนในชุมชน และผู้นำชุมชน
3. การจัดการ (Management) ซึ่งประกอบด้วย การบริหาร และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน รวมถึงภาคีเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน
4. สถานที่และปัจจัยเกื้อหนุน (Materials) ซึ่งประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยว สถานที่ทางราชการและเอกชนที่มีส่วนในการอำนวยความสะดวกภายในชุมชน

การวิเคราะห์สภาพชุมชน (SWOT Analysis) ประกอบด้วย

1. Strengths คือ จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบของชุมชน
2. Weaknesses คือ จุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบของชุมชน
3. Opportunities คือ โอกาสที่จะสามารถดำเนินการได้
4. Threats คือ ความเสี่ยง ภัยคุกคาม ข้อจำกัด หรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่มีการดำเนินการของชุมชน

นอกจากนี้ ชุมชนต้องจัดทำหลักสูตรการพัฒนาอาชีพแบบบูรณาการเพื่อนำมาสู่การอบรมให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมถึงการผลิตและเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการ และมีการนำผลการดำเนินงานมาทบทวนเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมโดยแบ่งเป็น จุดมุ่งหมายหลักและจุดมุ่งหมายย่อย
2. กำหนดความรู้และทักษะพื้นฐานในอาชีพ
3. กำหนดกิจกรรมการฝึกอบรม
4. กำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้
5. กำหนดวิทยากรอบรม

6. กำหนดผู้ให้บริการอบรม
7. กำหนดหลักสูตร
8. กำหนดการวัดและการประเมินผล

ซึ่งประชาชนในชุมชนที่ประกอบอาชีพดั้งเดิมและอาชีพที่คาดว่าจะเกิดหลังจากมีการท่องเที่ยวชุมชนจะต้องผ่านการอบรมหลักสูตรการพัฒนาอาชีพแบบบูรณาการทั้งสิ้น

3. ผลการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยาสู่ชุมชน โดยวิธีการนำเสนอข้อมูลผ่านเว็บไซต์ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมี URL ดังนี้ <https://sites.google.com/up.ac.th/ban-tham-travel-model> พร้อมกันนี้ได้กระจายข้อมูลผ่านทาง ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook, Website, Line เป็นต้น

การอภิปรายผล

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา มีข้อค้นพบที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวและความต้องการการเรียนรู้ของบุคลากรท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว พบว่า แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลบ้านถ้ำไม่ครอบคลุมทุกแผนงานตามที่จังหวัดกำหนด ทั้งนี้อาจมีข้อจำกัดด้านการบริหาร ด้านงบประมาณ การขาดความรู้ด้านการท่องเที่ยวของบุคลากร และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน รวมทั้งขาดการประสานความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน และจากการสกัดองค์ความรู้จากการศึกษาอาชีพ แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และคุณค่าทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอ ดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่า ชุมชนบ้านถ้ำมีต้นทุนทางสังคม และทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย แต่ขาดระบบการบริหารทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงงบประมาณในการการพัฒนา อีกทั้งขาดการสนับสนุน

จากภาคีเครือข่าย แต่มีโอกาสนในการพัฒนา เนื่องจากมีนโยบายจากภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยวตั้งแต่ระดับจังหวัดถ่ายทอดลงมาถึงอำเภอและเทศบาลตามลำดับ อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อมให้การสนับสนุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและอาชีพอย่างยั่งยืน และเมื่อทำการวิเคราะห์ความเป็นได้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่า มีความเป็นไปได้ใน 2 ประเด็น ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กรอบการพัฒนาในระยะยาวด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ที่มีจุดเน้น เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูง เป็นประเทศพัฒนาแล้วและสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ (คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2560, หน้า 33) และสอดคล้องในประเด็น ความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่องในชุมชนบ้านถ้ำ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้ชุมชนบ้านถ้ำมีความสมบูรณ์ แต่ยังขาดทุนทางการเงิน และทุนทางการบริหารจัดการ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา มี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การตั้งคณะกรรมการ 2) กำหนดรูปแบบและแหล่งท่องเที่ยว 3) พัฒนาความรู้ด้านการท่องเที่ยวและอาชีพ 4) พฤติกรรมนักท่องเที่ยว 5) สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ 6) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 7) สินค้า/ของที่ระลึก 8) การประชาสัมพันธ์ 9) ทบทวนผลการดำเนินงาน สาเหตุที่ทำให้ได้องค์ประกอบออกมามี 9 องค์ประกอบ

เนื่องจากว่าการทำงานด้านการท่องเที่ยวให้ประสบผลสำเร็จมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยว คือ การสร้างความร่วมมือจัดการศึกษาร่วมกันของหน่วยงานหลักสำคัญ 3 ฝ่าย ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษา สถานประกอบการ และสมาคมวิชาชีพในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (พงศรัศดิ์ ธวัช วิวังสุ, อรจิรา ธรรมไชยางกูร, ผ่องพรรณ จันทร์กระจำง และสุภาวดี พุ่มไสว, 2560, หน้า 1-9) นอกจากนี้ขวัญยุพา ศรีสว่าง และมีสลิน บัวบาน (2557, หน้า 15-29) ที่กล่าวว่าปัญหาที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอีกประการ คือ ปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารทางการตลาดของชุมชนตลาดบางหลวง คือ สื่อไม่มีความหลากหลายการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวของตลาดยังไม่ชัดเจน และยังไม่ทันสมัย ต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานการศึกษาเกี่ยวกับการทำงานด้านนี้ และการได้มาซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้เข้าไปทำการศึกษาบริบทการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านถ้ำ โดยแนวคิดการท่องเที่ยวชุมชนเป็นฐาน เป็นการตอบโจทย์ สำหรับคนในท้องถิ่นให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการท่องเที่ยวทำให้มีการตื่นตัวและชุมชนเห็นความสำคัญในการพัฒนารูปแบบ นอกจากชุมชนบ้านถ้ำแล้วยังมีร่วมมือกันระหว่าง มหาวิทยาลัยพะเยา เทศบาลบ้านถ้ำและหน่วยงานที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด อีกทั้งในการที่จะให้บุคลากรที่จะทำงานในด้านการท่องเที่ยวมีคุณสมบัติและความสามารถเฉพาะตัวตามองค์ประกอบที่ได้กล่าวมาข้างต้น และวิธีการหนึ่งที่ยอมรับใช้คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการฝึกอบรมที่ใช้เวลาไม่นานและการอบรมมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาอาชีพทั้งนี้ วิลาวรรณ รัชพิศาล (2549, หน้า 79) ได้กล่าวว่า การฝึกอบรมมีความจำเป็น กล่าวคือ 1) เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติ 2) ช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่บุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรใหม่ 3) ช่วยลดการควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากร 4) ช่วยสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีความสามารถและเชื่อมั่นการปฏิบัติงานของตนเอง ซึ่งจะส่งผลด้านขวัญกำลังใจ คืออย่างน้อยไม่ต้องเสียเวลาเรียนรู้งาน และไม่ก่อให้เกิดความอึดอัดวิตกกังวลไม่มั่นใจในความถูกต้อง 5) ช่วยยกระดับความสามารถในการปฏิบัติงาน 6) ช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อหน่วยงาน สอดคล้องกับเพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว (2544,

หน้า 46) และวีระพันธ์ แก้วรัตน์ (2553, หน้า 32) ที่กล่าวว่ากระบวนการฝึกอบรมเป็นการกระทำที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นของการฝึกอบรม การวางแผน การดำเนินการฝึกอบรม และการประเมินผล เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

3. ผลการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพสำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอ ดอกคำใต้ จังหวัดพะเยาสู่ชุมชน โดยวิธีการนำเสนอข้อมูลผ่านเว็บไซต์ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมี URL ดังนี้ <https://sites.google.com/up.ac.th/ban-tham-travel-model> พร้อมกันนี้ได้กระจายข้อมูลผ่านทาง ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook, Website, Line เป็นต้น เนื่องจากพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลของนักท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21 ที่สะดวก รวดเร็วที่สุด คือการเข้าถึงข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์และสื่อสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับการศึกษาของ ETDA ที่ประกาศผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี 2561 พบว่า คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตนานขึ้นเฉลี่ย 10 ชั่วโมง 5 นาทีต่อวัน เป็นผลจากการเปลี่ยนผ่านชีวิตไปสู่ดิจิทัลเพิ่มมากขึ้น เผย Gen Y ครองแชมป์ใช้งานอินเทอร์เน็ตสูงสุดติดต่อกันเป็นปีที่ 4 โดยเฉพาะการใช้ Facebook, Instagram, Twitter และ Pantip สูงถึง 3 ชม. 30 นาทีต่อวัน สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน), (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2561, สื่อออนไลน์)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ มีข้อสรุปที่จะเป็นประโยชน์สำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ เทศบาลตำบลบ้านถ้ำ จะต้องนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้อย่างจริงจัง มีการจัดทำแผนและจัดสรรงบประมาณรองรับเพื่อสนับสนุนและเพื่อให้เกิดผลประจักษ์

2. ควรมีคณะกรรมการกำกับติดตามผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้อย่างรอบด้าน

3. สร้างความร่วมมือภาคเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียงเกี่ยวกับส่งเสริมการท่องเที่ยว

4. มีการอนุรักษ์องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อชุมชนต่อไป

5. ควรให้มีโครงการต่อเนื่องและติดตามการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป

1. การลงพื้นที่ของทีมผู้วิจัย จำเป็นจะต้องแจกแจงรายละเอียดให้ชัดเจน เพราะประชาชนในพื้นที่ต้นตัวให้ความร่วมมือกับทีมผู้วิจัยเป็นอย่างดี ตั้งแต่ระดับผู้นำไปจนกระทั่งประชาชนผู้ประกอบการ

2. ธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ประชาชนในหมู่บ้านใกล้เคียงสนใจเกี่ยวกับการลงพื้นที่ของทีมวิจัย ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการส่งเสริมอาชีพจากการท่องเที่ยวควรตระหนักถึงภาระและหน้าที่ที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดเป็นรูปธรรมกับประชาชนที่ให้ความสนใจ โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางภูมิปัญญาในแต่ละที่มีให้มีความโดดเด่นเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว โดยเน้นการใช้สื่อเข้ามามีส่วนร่วมผลักดันการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ให้ชัดเจนและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

3. การจัดตั้งองค์กรภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นจากองค์กรของรัฐและองค์กรของเอกชน โดยเน้นประชาชนในพื้นที่เป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อน

บรรณานุกรม

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2561). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2561. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2562, จาก <https://www.etda.or.th/th/>
- ขวัญยุพา ศรีสว่าง และมัสนิน บัวบาน. (2557). การพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดบางหลวง อ.บางเลน จ.นครปฐม. วารสารวิทยาการจัดการ, 1(2), 15-29.
- คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา). กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- เทศบาลตำบลบ้านถ้ำ. (2561). แผนพัฒนาสี่ปี (พ.ศ.2561-2564). พะเยา: เทศบาลตำบลบ้านถ้ำ.
- ประคอง กรรณสูตร. (2542). สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศ์รัชต์ธวัช วิวังสุ, อรจิรา ธรรมไชยงกูร, ผ่องพรรณ จันทร์กระจ่าง และสุภาวดี พุ่มไสว. 2560. แนวทางจัดการศึกษาเชิงบูรณาการการเรียนรู้กับการทำงาน (WiL) สำหรับภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. วารสารวิชาการและวิจัยสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(2), 1-9.
- เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว. (2544). การบริหารการฝึกอบรม. นครสวรรค์: หจก.ริมปิง.
- วิลาวรรณ รัชพิศาล. (2549). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิจิตรหัตถกร.
- วีระพันธ์ แก้วรัตน์. (2553). เอกสารประกอบการสอนวิชาการฝึกอบรมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. ลำปาง: มหาวิทยาลัยโยนก.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

วาระสารพัด

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแผนกวิชาการ
ตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการอาชีวศึกษา

Ethical Behavior of Students Majoring in Marketing
Program at Songkhla Vocational College under The
Office of Vocational Education Commission

ผะกานาจ สุคนธรัตน์¹

Phakanart Sukontharat

ณิชชา กองเงิน²

Nitcha Kongngaen

ปาไลดา ชัยสวัสดิ์³

Palida Chaisawat

นิรันดร์ จุลทรัพย์⁴

Niran Chullasap

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยรวม และรายองค์ประกอบของนักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษา สงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำแนกตาม สถานภาพ ครอบครัว อาชีพของผู้ปกครอง และระดับชั้นปีที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างได้แก่นักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2564 จำนวน 123 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน

^{1,2,3} นักศึกษาหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

⁴ อาจารย์ที่ปรึกษา, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

ประมาณค่า มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เพื่อทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนหรือการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่า 2 กลุ่มตัวอย่าง (One-way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีการของ LSD โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความมีสัมมาคารวะ และความซื่อสัตย์ เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีสภาพรอบครัวต่างกัน พบว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกัน นักศึกษาที่มีอาชีพผู้ปกครองต่างก็มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกัน และนักศึกษาที่เรียนอยู่ในระดับชั้นที่ศึกษาที่ต่างกันมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยรวมไม่มีความแตกต่างกัน และนักศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะให้ทางวิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา มีการยกย่องนักเรียนที่มีจริยธรรมดีเด่น พร้อมมอบเกียรติบัตร ให้กับนักเรียนหน้าเสาธง

คำสำคัญ: พฤติกรรมเชิงจริยธรรม, นักศึกษาแผนกวิชาการตลาด, วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา

Abstract

The purpose of this research was to compare the overall ethical behavior and the individual components of the Marketing Department students. Songkhla Vocational College under the Office of Vocational Education Commission, classified by family status parents' occupation and year of study. The sample group includes Marketing department student Songkhla Vocational College consisted of 123 persons. The instrument used was the estimation scale questionnaire. The confidence value was .98. The statistics used in the data analysis were frequency distribution, percentage, arithmetic mean. standard deviation Analysis to test the mean difference of two independent t-tests and analysis of variance or analysis to test the mean difference of more than 2 samples (One-way ANOVA) and to compare the difference between pairs. by means of LSD using a statistical package.

The results of the research revealed that the ethical behavior of the students Marketing Department Songkhla Vocational College under the Office of Vocational Education Commission, as a whole, it was at a high level. in descending order as follows: sacrifice, responsibility Discipline, patience, respect and honesty. when comparing the ethical behavior of students Marketing Department Songkhla Vocational College under the Office of Vocational Education Commission with different family conditions found that ethical behavior Overall, the difference was statistically significant. And when considering each aspect, it was found that the responsibility and sacrifice were not statistically significantly different while the other aspects were different. Students with different parental occupations exhibited

ethical behavior. Overall, the difference was statistically significant. And when considering each aspect, it was found that the responsibility and sacrifice were not statistically significantly different, while the other aspects were different and the students studying at different levels of study showed ethical behavior. Overall there was no difference. And the students gave suggestions to the Songkhla Vocational College. Outstanding ethical students are praised. with certificate to students in front of the flagpole.

Keywords: Ethics Behavior, Students Majoring in Marketing Program, Songkhla Vocational College

บทนำ

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว จากสังคมเกษตรกรรมที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมอุตสาหกรรมสามารถผลิตเครื่องมือในการเกษตรและแปรรูปผลผลิต ทางเกษตรเป็นผลผลิตอุตสาหกรรม มนุษย์พึ่งแรงงานกันน้อยลง สังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น จากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงเร็ว เช่นนี้ทำให้คนปรับตัวไม่ทันจึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมโทรม ด้านคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนใน ประเทศอย่างน่าตกใจ

สถานศึกษาเป็นสถาบันหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาโดยตรง ซึ่งมีการกึ่งที่ต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งกำหนดความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 6 ว่าการจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 23 การจัดการศึกษาทุกประเภทต้องเน้น

ความสำคัญให้มีความรู้คู่คุณธรรม นับได้ว่าเป็นแนวนโยบายการจัดการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสม และใน มาตรา 24 (4) กำหนดให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้ สดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 หน้า 25)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลตามนโยบายค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการในสถานศึกษา ได้แก่ มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อ ส่วนรวม กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม รักชาติวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ ห่วงดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีระเบียบ วินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่ มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ความสำคัญของจริยธรรมภายในสถานศึกษานับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของนักศึกษาทุกคนหากนักศึกษาคนใดไม่มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตน ดังนั้น การขาดคุณธรรม จริยธรรม ในส่วนบุคคลอาจมีผลร้ายต่อตนเองและสังคม ทำให้สังคมเกิดความไม่สงบ และปัจจุบันสังคมไทยเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้คุณธรรม จริยธรรมอันดีงามของคนไทย กำลังจะถูกละเลยจนทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาซึ่งเป็นอนาคตของชาติได้รับวัฒนธรรมต่างชาติที่หลั่งไหลเข้ามาพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี โดยขาดการพิจารณาไตร่ตรอง ประกอบกับการไม่เป็นแบบอย่างที่ดีของบุคคลในสังคม ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรักเพื่อน รักธรรมชาติ และ รักสิ่งแวดล้อม ตลอดจน เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีจิตใจเป็นกลาง เพราะฉะนั้นครูผู้สอนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการจัดการเรียน

การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ควบคู่กับการมีคุณธรรม จริยธรรม ครูมีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนเพื่อพัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการสอนให้สอดคล้องกับ ความต้องการ ความสนใจ และเจตคติของผู้เรียน โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ สามารถพัฒนาผู้เรียน เรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ช่วยพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

องค์ประกอบสำคัญของจริยธรรมนักศึกษามี 6 องค์ประกอบดังนี้ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความอดทน ความมีสัมมาคารวะ เพราะองค์ประกอบเหล่านี้เป็นตัวขัดเกลาให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ยอมรับกฎกติกาสถานศึกษา สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สุขภาพจิตดี ใฝ่เรียนรู้ โดยครูมีความสำคัญในการสั่งสอนผู้เรียนให้เป็นนักเรียนที่มีความรู้คู่คุณธรรม ดังคำกล่าวที่ว่า สภาพคุณงามความดีที่มีอยู่ในจิตใจ การกระทำความดีเป็นระยะเวลาานติดต่อกันจนเกิดเป็นความเคยชินและเป็นนิสัยเป็นแนวทางในการประพฤติตนที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้สังคมอยู่อย่างมีความสุข เพราะคุณธรรมเป็นหลักแห่งความประพฤติ ปฏิบัติในทางที่ถูกต้องและตั้งงามจุดหมายปลายทางอยู่ที่คุณงามความดีของสังคมโดยรวม (นภีลี ศรีวิวัฒน์ทรัพย์, 2551 , หน้า 13)

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นักเรียนนักศึกษา ในภาพรวมทั่วไป มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเข้าใจโลก รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และมีความคิดเชิงบวก พร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ คู่คุณธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เพราะให้คงอยู่ทำให้เกิดความสงบสุข นักเรียนนักศึกษามีความรัก มีความสามัคคี รับผิดชอบต่อสังคม นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง เนื่องจากครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนที่มุ่งเน้นคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข พร้อมเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า คุณธรรม จริยธรรมว่า เป็นการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องตั้งงามที่พึงปฏิบัติต่อตนเอง

ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขความเจริญรุ่งเรือง เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติ (ดวงพร อุทัยสุริ, 2548 ,หน้า 15) ดังนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษา สงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ส่งผลให้นักเรียนมี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คุณภาพชีวิตที่ดี เรียนดี มีน้ำใจ มองโลกในแง่ดี รัก และเข้าใจเพื่อนมนุษย์ ยอมรับความเป็นจริง สามารถคิดเป็น วิเคราะห์ และ แก้ปัญหาได้ ประพฤติตนในทางที่ดีงาม ถูกต้อง เหมาะสม ส่งผลดีต่อแผนก วิชาการตลาด และวิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา ทำให้สังคมภายนอกยอมรับ ยกย่อง นักเรียน นักศึกษา ด้านความประพฤติ มีกิริยา มารยาท เหมาะสม พร้อม เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า คุณลักษณะ สภาวะ หรือ สภาพของคุณงามความดีที่บุคคลมีอยู่และแสดงออกทางความประพฤติปฏิบัติ ในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้อง เหมาะสม โดยสอดคล้องกับกฎเกณฑ์และมาตรฐาน ของการประพฤติปฏิบัติ ในทางสังคม (นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ, 2551 , หน้า 9)

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การที่คนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศนั้น จะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อเป็นคนเก่งคือมีความรู้ดี แล้วยังต้องเป็นคนดี คือเป็นผู้มีคุณธรรม ดังนั้นคุณธรรมจริยธรรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งซึ่งจะนำไปสร้างคนให้เป็นคนมีคุณภาพสมบูรณ์ และสามารถใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยรวมและรายองค์ประกอบของนักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจำแนกตามสถานภาพครอบครัว อาชีพของผู้ปกครอง และระดับชั้นปีที่ศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีสถานภาพครอบครัวแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยรวมและรายองค์ประกอบแตกต่างกัน

2. นักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่อาชีพของผู้ปกครองต่างกัน จะมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยรวมและรายองค์ประกอบแตกต่างกัน

3. นักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ระดับชั้นที่ศึกษาต่างกัน จะมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยรวมและรายองค์ประกอบแตกต่างกัน

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

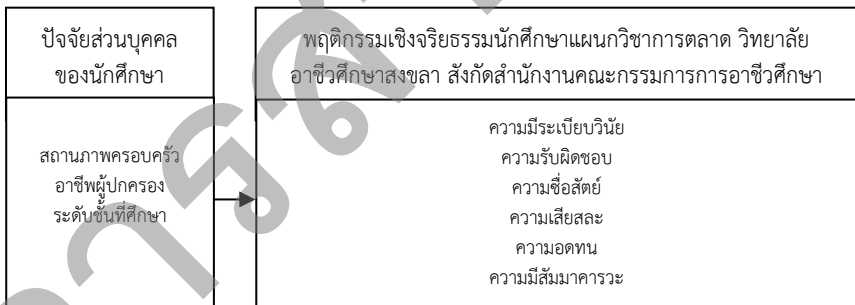
แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม (เจียมจิต บุญรักษ, 2534, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมไว้ว่า พฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ เป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลมีหลักการในการปฏิบัติที่ดีต่อตนเองต่อผู้อื่นและต่อสังคมและวันวิสาข สกฤณี (2550, หน้า 27) ได้สรุปไว้ว่า พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นความรู้สึนึกคิดเป็นคุณงามความดีที่อยู่ภายในจิตใจ และได้ประพฤติ ปฏิบัติหรือแสดงออกมาภายนอกให้ผู้อื่นสังเกตได้ นอกจากนี้ คุณธรรมจริยธรรม จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ทุกคน เป็นสิ่งสำคัญในสังคม ความสงบสุขและความเจริญก้าวหน้าจะบังเกิดขึ้น เมื่อคนในสังคมมีคุณธรรมจริยธรรมนโยบายสังคมของรัฐบาล มุ่งมั่นที่จะสร้างสังคมเข้มแข็งให้คนในชาติ อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างสมานฉันท์ บนพื้นฐานของคุณธรรม ในส่วนของภาคการศึกษาได้กำหนดไว้ว่า จะเร่งรัดปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรม เป็นพื้นที่ของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา คุณธรรม จริยธรรม จึงมีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมไทยที่ต้องการทั้งคนดีและคนเก่ง (สุภาพร สุขสวัสดิ์,

2552, หน้า 24) จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูจะต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน นักศึกษาเพื่อให้เป็นคนดี คนเก่งและอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาอาชีวศึกษาประกอบด้วยจริยธรรม 6 ประการได้แก่ 1) ความมีระเบียบวินัย 2) ความรับผิดชอบ 3) ความซื่อสัตย์ 4) ความเสียสละ 5) ความอดทน และ 6) ความมีสัมมาคารวะ ซึ่งสอดคล้องกับสนธิ เศรษฐวงศ์สกุล (2535, หน้า 26 -27) และดวงพร อุทัยสุรี (2548, หน้า 58-62)

และจากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยสรุปได้ว่า สภาพครอบครัว อาชีพของผู้ปกครอง และระดับชั้นปีที่ศึกษามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยดวงพร อุทัยสุรี (2548, หน้า 58-62) ทิพย์ หาสาสันศรี (2553, บทคัดย่อ) วรรณญา แสงพิทักษ์ (2556, หน้า 103-112) และวิภาชน์ เทชนัธธรรม (2560, หน้า 160-163)

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพกรอบแนวคิดของการวิจัย

กระบวนการวิจัย หรือ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่องพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลาเป็นการวิจัยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 174 คนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 123 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) โดยวิธีจับฉลาก

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาแผนกวิชาการตลาดวิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) ระหว่าง 0.6-1.0 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Cronbach's alpha) มีค่าเท่ากับ 0.98 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (check-list) เพื่อทราบตัวแปรอิสระเกี่ยวกับสภาพครอบครัว อาชีพผู้ปกครอง และระดับชั้นที่ศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ใน 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความมีระเบียบวินัย จำนวน 6 ข้อ 2) ความรับผิดชอบ จำนวน 6 ข้อ 3) ความซื่อสัตย์ จำนวน 6 ข้อ 4) ความเสียสละ จำนวน 6 ข้อ 5) ความอดทน จำนวน 6 ข้อ และ 6) ความมีสัมมาคารวะ จำนวน 5 ข้อ รวม 35 ข้อ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แล้วนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลมี 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 23 - 24)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open – ended Questionnaire) เพื่อรับฟัง ข้อเสนอแนะวิธีการปลูกฝังจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างวันที่ 24-28 พฤษภาคม 2564 2) ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา จำนวน 123 ฉบับ และให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยรับแบบสอบถามคืนด้วยตัวเอง 3) ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 123 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ สรุปผลตามขั้นตอนวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลหรือสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1) การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ศึกษาจากแบบสอบถาม ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ด้วยสถิติอ้างอิง ได้แก่ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนหรือการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่า 2 กลุ่มตัวอย่าง (One-way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีการของ LSD

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยออกเป็นประเด็นได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ศึกษาจากแบบสอบถาม

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตัวแปรสถานภาพครอบครัวของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา พบว่าสถานภาพครอบครัวที่บิดา มารดา อยู่ด้วยกันมากที่สุด จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 66.9 จำแนกตามตัวแปรอาชีพของผู้ปกครอง พบว่าบิดา มารดา ทำธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 35.5 อยู่ใน และผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักศึกษาระดับชั้น ปวช.มากที่สุด จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 64.5

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา โดยภาพรวมและ รายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, $S.D. = .370$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความมีสัมมาคารวะ และ ความซื่อสัตย์

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

1) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีสถานภาพครอบครัวต่างกัน จำแนกตามสภาพครอบครัว โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความอดทนและความมีสัมมาคารวะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .001 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจำแนกตามสภาพครอบครัว

พฤติกรรมเชิงจริยธรรม	สถานภาพครอบครัว						F	p
	อยู่ด้วยกัน		แยกกันอยู่		หย่าร้าง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความมีระเบียบวินัย	4.32	0.45	4.66	0.13	4.64	0.35	8.88***	.000
2. ความรับผิดชอบ	4.41	0.47	4.50	0.33	4.53	0.20	0.83	.440
3. ความซื่อสัตย์	3.98	0.64	3.78	0.50	4.59	0.09	11.62***	.000
4. ความเสียสละ	4.47	0.50	4.64	0.12	4.37	0.68	1.60	.205
5. ความอดทน	4.46	0.42	4.73	0.21	3.96	0.33	21.23***	.000
6. ความมีสัมมาคารวะ	4.42	0.55	4.17	0.56	3.95	0.23	7.44	.001
รวม	3.43	0.51	4.41	0.32	4.34	0.31	0.38	.685

2) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแผนกวิชาการตลาดวิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่อาชีพของผู้ปกครองต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และความมีสัมมาคารวะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .001 และความอดทน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง

พฤติกรรมเชิงจริยธรรม	อาชีพของผู้ปกครอง						F	p
	รับราชการ		รับจ้างทั่วไป		ธุรกิจส่วนตัว			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความมีระเบียบวินัย	4.46	0.25	4.59	0.32	4.26	0.56	7.12***	.001
2. ความรับผิดชอบ	4.59	0.17	4.45	0.46	4.31	0.49	4.72	.011
3. ความซื่อสัตย์	3.76	0.36	4.66	0.21	3.68	0.61	65.44***	.004
4. ความเสียสละ	4.70	0.17	4.42	0.53	4.36	0.61	5.77	.000
5. ความอดทน	4.50	0.32	4.63	0.52	4.19	0.31	13.69**	.000
6. ความมีสัมมาคารวะ	4.48	0.48	4.45	0.57	4.02	0.46	10.95***	.000
รวม	4.42	0.29	4.53	0.44	4.14	0.51	15.62***	.000

3) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ระดับชั้นที่ศึกษาต่างกัน จะมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยรวมและรายองค์ประกอบแตกต่างกันไม่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การทดสอบค่าที(t-test) เปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา จำแนกตามระดับชั้น

พฤติกรรมเชิงจริยธรรม	ระดับชั้นที่ศึกษา				t	p
	ระดับปวช.		ระดับปวส.			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความมีระเบียบวินัย	4.47	.41	4.36	.45	1.35	.180
2. ความรับผิดชอบ	4.46	.43	4.41	.41	0.62	.958
3. ความซื่อสัตย์	4.03	.61	4.03	.64	0.05	.535
4. ความเสียสละ	4.53	.47	4.40	.55	1.31	.193
5. ความอดทน	4.47	.43	4.36	.45	1.34	.183
6. ความมีสัมมาคารวะ	4.31	.54	4.30	.56	0.14	.886
รวม	4.38	0.48	4.31	0.51	0.80	0.489

การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีประเด็นที่น่าสนใจ ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ความ

เสียสละ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความมีสัมมาคารวะ และความซื่อสัตย์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของธรรมนิตย์ บ้านพวน (2559, หน้า 65) ได้ศึกษาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนเกาะสีชัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุคนธา ชินศิริ (2554, หน้า 56) ได้ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนชลราษฎรารุ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี เขต 18 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของพระครูประโชติ จันทวิมล (นาม จันทโชโต) (2555, หน้า ข) ได้ทำการศึกษาเรื่องการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศหอวัง นนทบุรี อำเภอบางเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.1 พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา ด้านความมีระเบียบวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ นักศึกษาเข้าเรียนทุกคาบที่มีการเรียนการสอน นักศึกษารู้จักเข้าคิวในการใช้บริการต่าง ๆ และนักศึกษาขออนุญาตอาจารย์ผู้สอนก่อนซักถาม ในเรื่องที่ยังไม่เข้าใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของธรรมนิตย์ บ้านพวน (2559, หน้า 70) ได้ศึกษาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนเกาะสีชัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านความมีวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลา นักเรียนขออนุญาตครูก่อนออกจากห้องเรียน และนักเรียนเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ปกครอง และงานวิจัย ศิณภรณ์ หูเต็ม (2552, หน้า 42) ได้ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์ พบว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมในด้านความมีระเบียบวินัย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.35$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก สำหรับข้อที่เฉพาะกระดากหรือขะไว้บนเก้าอี้หรือ

บนพื้นห้อง ($\bar{X}=1.85$) และขนานนาม/อาหาร/เครื่องดื่ม มารับประทานในห้องเรียน ($\bar{X}=2.27$) อยู่ในระดับน้อย

1.2 พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ นักศึกษาส่งงานที่อาจารย์มอบหมายตรงตามกำหนดเวลา นักศึกษาปฏิบัติตามคำพูดที่ตนเองให้ไว้ และนักศึกษาร่วมกิจกรรมของวิทยาลัยด้วยความสมัครใจ สอดคล้องกับงานวิจัยศิณาภรณ์ หุ้เต็ม (2552, หน้า 43) ได้ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์ พบว่า โดยรวม ด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก คือขอเข้าเรียนทุกครั้งไม่เคยขาด ($\bar{X}=3.77$) ข้อตกเตือนเพื่อนมิให้ทำลายสิ่งของที่เป็นสาธารณประโยชน์ ($\bar{X}=3.59$) ข้อแจ้งให้อาจารย์ทราบเมื่อเห็นทรัพย์สินบัติของทางวิทยาลัยเสียหาย ($\bar{X}=3.59$) อยู่ในระดับปานกลาง ข้อเวลานัดทำงานกลุ่มกับเพื่อนมักมาสายและเป็นคนสุดท้าย ($\bar{X}=2.16$) และเมื่อตื่นสายจึงตัดสินใจไม่มาเรียน ($\bar{X}=2.17$) อยู่ในระดับน้อย

1.3 พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา ด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ นักศึกษาจะไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง นักศึกษาจะรู้สึกเสียใจเมื่อทำสิ่งใดไม่ได้ตามที่พูด และนักศึกษาจะยอมรับผิดเมื่อตนกระทำความผิด สอดคล้องกับงานวิจัยศิณาภรณ์ หุ้เต็ม (2552, หน้า 44) ได้ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์ พบว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมด้านความซื่อสัตย์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม ที่อยู่ในระดับมาก คือขอเมื่อเก็บของได้พยายามคืนเจ้าของ ($\bar{X}=4.18$) ข้อส่งหนังสือคืนห้องสมุดตรงเวลา ($\bar{X}= 3.67$)

ซ่อมรถปิกอัพเมื่อเพื่อนชวนดื่มสุรา/เล่นการพนัน ($\bar{X}=2.62$) อยู่ในระดับปานกลาง ข้อแอบจดคำตอบเข้าไปดูในห้องสอบ ($\bar{X}=1.76$) ข้อโกหกผู้ปกครองเพื่อขอเงินซื้อของฟุ่มเฟือย ($\bar{X}=1.69$) ข้อไม่เข้าร่วมทำกิจกรรมแต่ให้เพื่อนเช็คชื่อให้ ($\bar{X}=1.73$) อยู่ในระดับน้อยและข้อลอกการบ้านเพื่อนส่งอาจารย์ ($\bar{X}=1.13$) อยู่ในระดับน้อยที่สุด และงานวิจัยธรรมนิตย์ บ้านพวน (2559, หน้า 69) คุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนเกาะสีชัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 ด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ นักเรียนไม่นำสิ่งของส่วนรวมไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน นักเรียนขออนุญาตก่อนหยิบยืมของผู้อื่นมาใช้ และเมื่อนักเรียนเก็บของมีค่าได้จะรีบติดตัวเพื่อส่งคืนเจ้าของ

1.4 พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา ด้านความเสียสละ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ นักศึกษาไม่เคยนำของส่วนรวมมาใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง นักศึกษามาหาอาจารย์ตามนัดหมายแม้จะปิดภาคเรียนและนักศึกษาแบ่งปันของให้เพื่อนยืมด้วยความเต็มใจทุกครั้งสอดคล้องกับงานวิจัยศศิมาภรณ์ หู่เต็ม (2552, หน้า 44) ได้ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์พบว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง โดยรวม ด้านความเสียสละ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคือ ข้อแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนยืมด้วยความเต็มใจ ($\bar{X}=4.37$) ข้ออธิบายและถ่ายทอดความรู้หากเพื่อนไม่เข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ($\bar{X}=4.05$) ข้อช่วยเหลืองานบ้านโดยไม่เกี่ยงงอน ($\bar{X}=4.05$) ข้อยินดีสละสิทธิ์บางอย่างของตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ($\bar{X}=4.01$) ข้อมาช่วยเหลืองานของทางวิทยาลัยเมื่อได้รับการขอความร่วมมือ ถึงแม้จะเป็นวันหยุด ($\bar{X}=3.79$) ข้อบริจาคสิ่งของให้ผู้ประสบทุกข์ภัย ($\bar{X}=3.59$)

1.5 พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา ด้านความอดทน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ นักศึกษาไม่แสดงความเศร้าโศกเสียใจเมื่อมีการสูญเสีย เมื่อมีคนเหยียบทำให้นักศึกษาแล้วไม่ขอโทษ นักศึกษาจะวางแผนได้ และนักศึกษาทนฟังได้ เมื่อผู้อื่นพูดจาต่อเสียตณ สอดคล้องกับงานวิจัยศึณภรณ์ หู่เต็ม (2552, หน้า 46) ได้ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยราชพลักษ์ พบว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง ด้านความอดทน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมที่อยู่ในระดับมาก คือข้อทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จจุลวง ($\bar{X}=4.10$) ข้อทนฟังเพื่อนปรึกษาปัญหาทางโทรศัพท์เป็นชั่วโมง ($\bar{X}= 3.54$) ข้อปฏิเสธคำชักชวนให้หนีเรียนเพื่อไปเที่ยวกับเพื่อน ($\bar{X}= 3.37$) อยู่ในระดับปานกลาง และข้อใช้กำลังตัดสินปัญหา ($\bar{X}=1.82$) อยู่ในระดับน้อย

1.6 พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา ด้านความมีสัมมาคารวะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ นักศึกษากล่าวขอบคุณเมื่อได้รับสิ่งจากผู้อื่น นักศึกษาให้ความเคารพอาจารย์ทุกคนในวิทยาลัย และนักศึกษาพูดจาสุภาพเรียบร้อยกับผู้อื่น สอดคล้องกับ ธรรมนิตย์ บ้านพวน (2559, หน้า 70) ได้ศึกษาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนเกาะสีชัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า ด้านความสุภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ นักเรียนขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น นักเรียนกล่าวขอโทษเมื่อนักเรียนทำผิด และนักเรียนอ่อนน้อมถ่อมตนไม่ก้าวร้าว รุนแรง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จุรีรัตน์ บุตรบุญชู (2556, หน้า 80) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านคลองสิบบ่ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ด้านความสุภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา จำแนกตามสภาพครอบครัว โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความ รับผิดชอบ ความเสียสละ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความมี ระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความอดทนและความมีสัมมาคารวะ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงพร อุทัยสุ ริ (2548, หน้า 71) ได้ศึกษาพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา วิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสงขลา พบว่า พฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรม ของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสงขลาที่อาชีพของผู้ปกครองต่างกัน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบความเสียสละ ความอดทน แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสอดคล้องกับงานวิจัยของธรรมนิตย์ บ้านพวน (2559, หน้า บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียน เกาะสีซัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตาม สถานภาพทางครอบครัวโดยรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างไม่มี นัยสำคัญ

3. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา จำแนกตามอาชีพบิดา มารดา โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความ รับผิดชอบ ความเสียสละ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความมี ระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความอดทนและความมีสัมมาคารวะ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงพร อุทัยสุ ริ (2548, หน้า 71) ได้ศึกษาพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา วิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสงขลา พบว่า พฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรม ของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสงขลาที่อาชีพของผู้ปกครองต่างกัน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบความเสียสละ ความอดทน แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ความซื่อสัตย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ.05 โดยนักศึกษาที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างมีพฤติกรรมเชิง คุณธรรมจริยธรรมสูงกว่านักศึกษาที่ผู้ปกครองมีอาชีพอิสระ ส่วนความมี

ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และความมีสัมมาคารวะไม่แตกต่างกัน วรัญญา แสงพิทักษ์. (2556, หน้า 103) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรม จริยธรรมของผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรพยาบาลบัณฑิต พบว่า อาชีพมารดา (Occm1) การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล (Reason) คุณธรรม จริยธรรมก่อนการศึกษา (Preethic) ที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรมเมื่อสำเร็จการศึกษา (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรทั้งสามร่วมกันพยากรณ์ คุณธรรม จริยธรรมเมื่อสำเร็จการศึกษา ได้ร้อยละ 43.5 แสดงให้เห็นว่า อายุ เกรดเฉลี่ย อาชีพบิดา ไม่มีอิทธิพล ในการพยากรณ์คุณธรรม จริยธรรมเมื่อสำเร็จการศึกษา

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษา แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา จำแนกตามระดับชั้นที่ศึกษา โดยรวมไม่มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงพร อุทัยสุริ (2548, หน้า 73) ได้ศึกษาพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสงขลา พบว่า พฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสงขลาที่อยู่ในระดับชั้นที่ต่างกัน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์ หาสาสน์ศรี (2553, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมและรายด้าน ด้านการพัฒนาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ด้านกิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และ ด้านการกำหนดระเบียบปฏิบัติและควบคุมการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรภา คำทา (2559, หน้า 1962-1963) ได้ศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น พบว่า นักศึกษาที่กำลังศึกษาใน

ระดับชั้นปีต่างกัน มีคุณธรรมและจริยธรรมโดยรวมแตกต่างกัน และพิจารณา
รายด้าน พบว่า ด้านความมีวินัยไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกัน และ
สอดคล้องกับงานวิจัยของธรรมนิธย์ บ้านพวน(2559, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา
การศึกษาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนเกาะสีชัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามระดับชั้น โดยรวมแตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความ
ประหยัด ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีวินัย แตกต่างกันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญ
ทางสถิติ ส่วนด้านความขยัน ด้านความสุภาพ ด้านความสะอาดด้านความ
สามัคคี และด้านความมีน้ำใจ แตกต่างกันอย่างไรมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ครูผู้สอนนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรเฝ้าระวังในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
ให้กับนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น
2. วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
อาชีวศึกษา ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักศึกษาอย่าง
ต่อเนื่องเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของนักศึกษา
อาชีวศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัย
อาชีวศึกษาสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. ควรศึกษาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาอาชีวศึกษา
สงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเชิงคุณภาพ แบบ
สัมภาษณ์เจาะลึก

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2523). “การประชุมทางวิชาการ
เกี่ยวกับจริยธรรมไทย” แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย. กรุงเทพฯ
: โรงพิมพ์การศาสนา.

จิรภา คำทา. (2559, พฤษภาคม-สิงหาคม). การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรม
ของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น.

วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn Universtiy. ฉบับ
ภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9(2),
1962-1978.

จूरี่รัตน์ บุตรบุญชู. (2556). การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
โรงเรียนบ้านคลองสืบแปด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

เจียมจิต บุญรักษ. (2534). พฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักเบญจธรรมของ
นักศึกษวิทยาลัยพลศึกษาในภาคเหนือ. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ดวงพร อุทัยสุริ. (2548). ศึกษาพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา
วิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสงขลา. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ทิพย์ หาสน์ศรี. (2553). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียน
สาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธรรมนิตย์ บ้านพวน. (2559). การศึกษาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนเกาะ
สีชัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18.

ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

นงลักษณ์ วิรัชชัย ชัยดัม ภิรมย์สมบัติ และศจีมาศ ณ วิเชียร. (2551). การวิจัย
และพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริม และ
พัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.

นภีลี ศรีวัฒนทรัพย์. (2551). การศึกษาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้าน
คุณธรรมจริยธรรมด้วยหนังสือ ภาพประกอบการ์ตูนของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีมหาโพธิ์. นครปฐม:

มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สุริยวิทยาสัน, 2545.
- พระครูประโชติ จันทวิมล(นาม จนทโชโต). (2555). การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรัญญา แสงพิทักษ์. (2556, กรกฎาคม-ธันวาคม). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรม จริยธรรมของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลบัณฑิต. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี, 29(2), 103-112.
- วันวิสาข์ สกลณี. (2550). การทดลองสอนโดยบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านความเมตตา กรุณา สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. สทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- วิภาชน์ เทคนัธรรม. (2560, กันยายน-ธันวาคม) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. 13(3), 156-166.
- ศิณารณ หูเต็ม. (2552). พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีวิทยาลัยราชพฤกษ์. นนทบุรี: วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- สนิท เศวตวงศ์สกุล. (2535). การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมแก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา. พัทลุง : ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์พัทลุงและเครื่องเขียน.
- สุคนธา ชินศิริ. (2554). ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนชลราษฎรอำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี เขต 18. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุภาพร สุขสวัสดิ์. (2552). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Krejcie, Robert V. and Daryle W. Morgan. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities" Educational and Psychological Measurement. 30(3)

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลท่าขุนราม จังหวัดกำแพงเพชรสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Community-Based Tourism Development of
Tha Khun Ram Sub-District Kamphaeng Phet
Province into Creative Tourism

รัชนิวรรณ บุญอนันต์^{1*}

Ratchaneewan Boonanont^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 2) เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 3) เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจากศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัย พบว่า (1) แหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง มี 1 แห่ง คือ วัดบ้านใหม่สุวรรณภูมิ มี 4 แห่ง ที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ หมู่บ้านวิถีเศรษฐกิจพอเพียงบ้านโคกหม้อ วัดอุทุมพร โรงนา ฟู้ด สคูส และตลาด 3 วิถี และมี 3 แห่ง ที่มีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ

¹ สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, จังหวัดกำแพงเพชร 62000

¹ Department of Tourism and Hotel, Faculty of Management Science, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Kamphaeng Phet Province 62000

* Corresponding author e-mail: ratchaneewan_b@hotmail.com

ได้แก่ บ้านอนุรักษ์ควายไทย วัดตะเคียนทอง และศาลเจ้าพ่อพงมาลัย (2) ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนในตำบลท่าขุนราม พบว่า ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวและด้านการนำเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ (3) การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจากศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ได้เส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 3 เส้นทาง ดังนี้ เส้นทางที่ 1 เรียนรู้วิถีวัฒนธรรม 3 วิถีตำบลท่าขุนราม เส้นทางที่ 2 ลิ้มรสอาหารอร่อย 3 วิถีที่ทำขุนราม และเส้นทางที่ 3 เรียนรู้วิถีวัฒนธรรม ตามหาของอร่อยบ้านท่าขุนราม

คำสำคัญ: การพัฒนาการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Abstract

The purposes of this study were 1) to study the potential of tourist attractions of Tha Khun Ram sub-district, Muang district, Kamphaengphet province, 2) to study the potential of tourism management of people in Tha Khun Ram sub-district, Muang district, Kamphaengphet province, and 3) to develop tourism routes and tourism activity patterns from the potential of tourist attractions in Tha Khun Ram Sub-District into creative tourism. The findings showed that the distinctive tourist attraction in Tha Khun Ram sub-district was named Ban Mai Suvarnabhumi Temple. Besides, there were four average potential tourist attractions which were Ban Coke Mor sufficiency economy village, Uthumpon Temple, Rong Na Food School, and Samwithi Market. There were three low potential tourist attractions which were Thai buffalo conservation House, Takian Thong Temple, and Chao Por Phaung

Malai Shrine. In part of potential of tourism management of people in the Tha Khun Ram sub-district, it was found that the overall tourism program management was at a high level. The development of tourism routes and tourism activity patterns for the potential of tourist attractions in Tha Khun Ram sub-district into creative tourism was found that there were three routes and tourism activities as follows: 1) Learning three cultural ways of Tha Khun Ram sub-district, 2) Tasting delicious food at Tha Khun Ram, and 3) Learning the cultural ways and looking for delicious food at Tha Khun Ram.

Keywords: Development tourism, Community-based tourism, Creative tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เน้นผลประโยชน์เพื่อชุมชน ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นความหวังของชุมชนในด้านการนำรายได้มาสู่ชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดขึ้นจากกระแสพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง จากการที่นักท่องเที่ยวมีทางเลือกที่มากขึ้น แต่ทางเลือกหนึ่งที่นักท่องเที่ยวนิยมมากขึ้น คือ การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้วัฒนธรรมในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว และมีความสนใจลักษณะของการท่องเที่ยวเฉพาะทางมากขึ้น และจากกระแสที่เน้น “ความรับผิดชอบต่อและจิตสำนึก” ของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยว โดยเฉพาะจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรส่งผลให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นจุดสนใจ เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้แสดงถึงความรับผิดชอบต่อและจิตสำนึก (พิมพ์ระวี วิจารณ์รุ่งสัจด์, 2553, หน้า 1-3) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการนำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนมาเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว โดยเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวจากมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน

ส่วนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้พัฒนาหรือได้ใช้ศักยภาพหรือความสามารถด้านแนวคิดสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวเอง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างมุ่งมั่นตั้งใจในวิถีทางและประสบการณ์เรียนรู้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำกันอยู่เป็นประจำของผู้คนในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ โดยที่นักท่องเที่ยวอาสาเข้าไปทำหรือเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรมหรือผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นผสมผสานกับแนวคิด จินตนาการของนักท่องเที่ยวสร้างสรรค์กิจกรรมขึ้นมาใหม่ เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมิใช่เป็นเพียงผู้ดูหรือผู้สังเกตการณ์ แต่เป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์หรือเป็นผู้มีส่วนในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับคนในท้องถิ่น และเป็นหน้าที่ของนักท่องเที่ยวที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมรอบตัวและใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์เพื่อก่อให้เกิดความชำนาญขึ้นกว่าเดิม (ธนรัตน์ ทับทิมไทย, 2562) จากความหมายที่กล่าวมา การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นลักษณะการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนและเจ้าบ้านได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

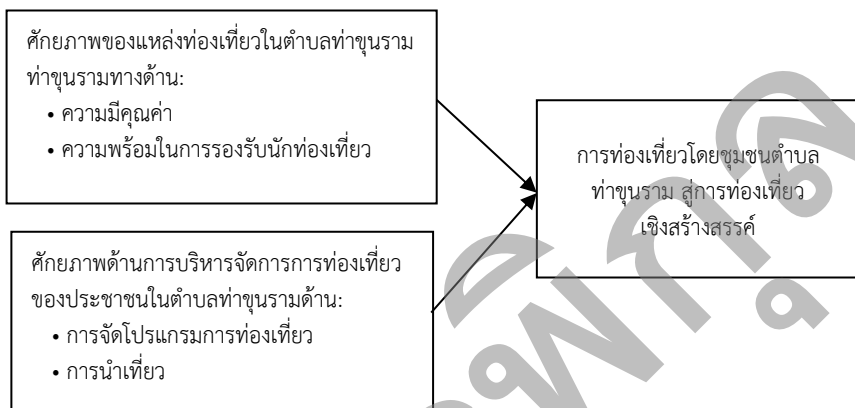
จังหวัดกำแพงเพชรเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านี้กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดกำแพงเพชร โดยเฉพาะตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย อาทิเช่น หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านโคกหม้อ วัดอุทุมพร วัดบ้านใหม่สุวรรณภูมิ และฝายท่ากระดาน เป็นต้น นอกจากนี้ตำบลท่าขุนราม ยังมีวัฒนธรรม 3 วัฒนธรรมในชุมชน ได้แก่ วัฒนธรรมภาคกลาง วัฒนธรรมภาคเหนือ วัฒนธรรมภาคอีสาน จนทำให้ตำบลท่าขุนรามได้ชื่อว่า เป็นชุมชน 3 วิถีวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็น อัตลักษณ์ของตำบลท่าขุนรามสามารถนำมาใช้ในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ไปเที่ยวชม นอกจากนี้ ตำบลท่าขุนรามยังมีประเพณีที่กระทำสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน คือ ประเพณีก๋วยสลาก จากการที่ตำบล

ท่าขุนรามมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่น และหลากหลาย ที่สามารถพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ส่งผลให้ประชาชนในตำบลท่าขุนรามจึงมีความต้องการพัฒนาตำบลท่าขุนรามให้เป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร แต่การที่จะทำให้ชุมชนตำบลท่าขุนรามเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวนั้น ประชาชนในตำบลท่าขุนรามควรทราบถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลแต่ละแห่งว่ามีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด ประชาชนมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพียงใด และจะมีเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวอะไรให้นักท่องเที่ยวได้ไปเที่ยวชมบ้าง อนึ่งนอกจากนี้ จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีนักวิจัยทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตำบลท่าขุนราม เช่น การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนท่าขุนราม ตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เป็นต้น แต่ยังไม่มียกวิญานใดทำการศึกษากเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลท่าขุนราม จังหวัดกำแพงเพชร สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จากเหตุผลที่กล่าวมาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลท่าขุนราม จังหวัดกำแพงเพชร สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลท่าขุนรามให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจากศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลท่าขุนราม จังหวัดกำแพงเพชร สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed-methods research) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1.1 ประชาชนท้องถิ่นในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 5 คน กำหนดขนาดผู้ให้ข้อมูลตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง โดยผู้ให้ข้อมูลจะต้องมีคุณสมบัติในข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้ (1) เป็นผู้นำชุมชนในตำบลท่าขุนราม ไม่น้อยกว่า 1 ปี และ (2) มีถิ่นฐานตั้งอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามอย่างน้อย 5 ปี ซึ่งจะเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

1.2 คณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยวของตำบลท่าขุนราม จำนวน 30 คน กำหนดขนาดผู้ให้ข้อมูลตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และ

สุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง โดยผู้ให้ข้อมูลจะต้องเป็นคณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยวของตำบลท่าขุนรามอย่างน้อย 2 ปี ซึ่งจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนในชุมชนตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

1.3 ภาคี่ที่เกี่วข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการและประชาชน จำนวน 12 คน กำหนดขนาดผู้ให้ข้อมูลตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และสุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง โดยผู้ให้ข้อมูลจะต้องมีคุณสมบัติในข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้ (1) เป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือเคยบริหารจัดการการท่องเที่ยว อย่างน้อย 1 ปี หรือ (2) เป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาคเอกชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว หรือ เป็นผู้ประกอบการในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อย่างน้อย 1 ปี หรือ (3) เป็นนักวิชาการหรือครูอาจารย์ด้านการท่องเที่ยว อย่างน้อย 1 ปี หรือ (4) ประชาชนหรือปราชญ์ผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีถิ่นฐานตั้งอยู่ในตำบล ท่าขุนราม ไม่น้อยกว่า 3 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่นักวิจัยสร้างขึ้น จากแนวคิดทฤษฎีของ วิวัฒน์ชัย บุญยศักดิ์ (2546, หน้า 62-64) โดยแบบประเมินแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การประเมินความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับนักท่องเที่ยว เป็นแบบให้ค่าคะแนน โดยประเมินเกี่ยวกับสภาพการเข้าถึง (เส้นทางคมนาคม) จำนวน 7 ข้อ คะแนนรวม 20 คะแนน สิ่งอำนวยความสะดวก จำนวน 12 ข้อ คะแนนรวม 25 คะแนน สภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 10 ข้อ คะแนนรวม 29 คะแนน ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว จำนวน 2 ข้อ คะแนนรวม 2 คะแนน และปริมาณการท่องเที่ยว จำนวน 2 ข้อ คะแนนรวม 6 คะแนน

ตอนที่ 2 การประเมินคุณค่าแท้จริงของแหล่งท่องเที่ยว เป็นแบบให้ค่าคะแนน โดยประเมินเกี่ยวกับคุณค่าแท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 4 ข้อ คะแนนรวม 8 คะแนน

2.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ใน 2 ประเด็น ได้แก่ การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวและการนำเที่ยว โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบกำหนดให้เลือกตอบ (check-list) จำนวน 4 ข้อ โดยสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนในตำบลท่าขุนรามทางด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว และการนำเที่ยว เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scales) ชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 18 ข้อ และแบบสอบถาม แบบเลือกตอบ จำนวน 1 ข้อ

ซึ่งแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scales) ชนิด 5 ตัวเลือก มีค่าการจัดอันดับ ตามเกณฑ์ของประคอง กรรณสูตร (2542, หน้า 73) ดังนี้

1	แปลความหมายว่า	มีศักยภาพน้อยที่สุด
2	แปลความหมายว่า	มีศักยภาพน้อย
3	แปลความหมายว่า	มีศักยภาพปานกลาง
4	แปลความหมายว่า	มีศักยภาพมาก
5	แปลความหมายว่า	มีศักยภาพมากที่สุด

2.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อร่วมกันพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจากศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดเก็บข้อมูลศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยการใช้แบบประเมินศักยภาพจากประชาชนในตำบลท่าขุนราม จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนและเป็นผู้ที่มีถิ่นฐานตั้งอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามอย่างน้อย 5 ปี

ขั้นตอนที่ 2 จัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้แบบสอบถาม ถามคณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยวของตำบลท่าขุนราม จำนวน 30 คน

ขั้นตอนที่ 3 จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการและประชาชนในตำบลท่าขุนราม จำนวน 12 คน เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจากศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณค่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก (weighting score equation) เปรียบเทียบค่าระดับศักยภาพที่ได้รับกับเกณฑ์มาตรฐาน นำมาสรุปผลศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งในตำบลท่าขุนราม โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนวัดระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม ตามเกณฑ์ของวิวัฒน์ชัย บุญยศักดิ์ (2546, หน้า 62-64) ดังนี้

1. ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย
ความพร้อม 5 ด้าน ได้แก่

1) สภาพการเข้าถึง (เส้นทางคมนาคม) หากจากระดับคะแนนได้จากการนำคะแนนดิบที่รวมได้มาจัดกลุ่มและประเมินค่าเป็น 3 ระดับ ดังนี้ คะแนน 14-20 คะแนน สูง (5) คะแนน 7-13 คะแนน กลาง

(3) คะแนน 0-6 คะแนน ต่ำ (1)

2) สิ่งอำนวยความสะดวก หาค่าระดับคะแนนได้จากการนำคะแนนดิบที่รวมได้มาจัดกลุ่มและประเมินค่าเป็น 3 ระดับ ดังนี้ คะแนน 17-25 คะแนน สูง (5) คะแนน 9-16 คะแนน กลาง (3) คะแนน 0-8 คะแนน ต่ำ (1)

3) สภาพสิ่งแวดล้อม หาค่าระดับคะแนนได้จากการนำคะแนนดิบที่รวมได้มาจัดกลุ่มและประเมินค่าเป็น 3 ระดับ ดังนี้ คะแนน 22-29 คะแนน สูง (5) คะแนน 14-21 คะแนน กลาง (3) คะแนน 6-13 คะแนน ต่ำ (1)

4) ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว หาค่าระดับคะแนนได้จากการนำคะแนนดิบที่รวมได้มาจัดกลุ่มและประเมินค่าเป็น 2 ระดับ ดังนี้ คะแนน 1-2 (สะดวก) คะแนน 0 (ไม่สะดวก)

5) ปริมาณการท่องเที่ยว หาค่าระดับคะแนน ได้จากการนำคะแนนดิบที่รวมได้มาจัดกลุ่มและประเมินค่าเป็น 3 ระดับ ดังนี้ คะแนน 5-6 คะแนน สูง (5) คะแนน 3-4 คะแนน กลาง (3) คะแนน 1-2 คะแนน ต่ำ (1)

1.2 หลังจากนั้น นำผลคะแนนดิบทั้ง 5 ด้าน (ที่ได้จากการประเมินค่า) มาจัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. แหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับสูง

2. แหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับปานกลาง

3. แหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับต่ำ

1.3 แปลงค่าคะแนน 5 3 1 ตามลำดับดังนี้ คะแนน 16-21 คะแนน สูง (5) คะแนน 10-15 คะแนน กลาง (3) คะแนน 4-9 คะแนน ต่ำ (1)

1.4 นำผลคะแนนรวมทั้ง 5 ด้าน (ที่ได้จากการประเมินค่า) มาจัดกลุ่มลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการรองรับ

นักท่องเที่ยว สรุปได้ดังนี้

คะแนนรวม 16 – 21 คะแนน แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อม
ในการรองรับนักท่องเที่ยวระดับสูง

คะแนนรวม 10 - 15 คะแนน แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อม
ในการรองรับนักท่องเที่ยวระดับปานกลาง

คะแนนรวม 4 – 9 คะแนน แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อม
ในการรองรับนักท่องเที่ยวระดับต่ำ

2. คุณค่าแท้จริงของแหล่งท่องเที่ยว หากวัดระดับคะแนนได้
จากการนำคะแนนดิบที่รวมได้มาจัดกลุ่มและประเมินค่าเป็น 3 ระดับ ดังนี้
คะแนน 7-8 คะแนน สูง (5) คะแนน 5-6 คะแนน กลาง (3) คะแนน 2-4
คะแนน ต่ำ (1)

2. การหาค่าประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว หาได้จากสูตร ดังนี้

$$P = PR1T + PR2$$

โดยที่

P คือ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

PR1T คือ ความพร้อมของการรองรับนักท่องเที่ยว

PR2 คือ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

อนึ่ง การประเมินครั้งนี้ให้น้ำหนักคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว
มากกว่าความพร้อมของการรองรับนักท่องเที่ยว หลังจากนั้นนำคะแนนรวมมาจัด
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวตามเกณฑ์ ดังนี้ คะแนน 26-31
คะแนน สูงมาก (5) คะแนน 21-25 คะแนน สูง (4) คะแนน 16-20 คะแนน กลาง (3)
คะแนน 11-15 คะแนน ต่ำ (2) คะแนน 6-10 คะแนน ต่ำมาก (1)

โดยที่

คะแนน 5 หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพสูงมาก

คะแนน 4 หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพสูง

คะแนน 3 หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพต่ำ

คะแนน 1 หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพต่ำมาก

2. การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนในชุมชนตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ในรูปของ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (percent) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviations) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ย ซึ่งประยุกต์ตามเกณฑ์ของ ประคอง กรรณสูตร (2542, หน้า 73) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง มีศักยภาพน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีศักยภาพน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง มีศักยภาพปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง มีศักยภาพมาก

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มีศักยภาพมากที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจากศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ผลในข้อที่ 1 มีดังนี้

PR1 หมายถึงความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว

PR11...PR15 หมายถึงความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพการเข้าถึง (เส้นทางคมนาคม) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ด้านข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว และด้านปริมาณการท่องเที่ยว

PR2 หมายถึงคุณค่าที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยว

T หมายถึงคะแนนรวมศักยภาพ

P หมายถึงคะแนนระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ตำบลท่าขุนรามมีแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 8 แห่ง ดังนี้ (1) หมู่บ้านวิถีเศรษฐกิจพอเพียงบ้านโคกหม้อ (2) วัดอุทุมพร (3) บ้านอนุรักษ์ควายไทย (4) วัดตะเคียนทอง (5) วัดบ้านใหม่สุวรรณภูมิ (6) ศาลเจ้าพ่อพงมาลัย (7) โรงนา ฟู้ด สคูล และ (8) ตลาด 3 วิถี ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามมีศักยภาพ โดยภาพรวม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ศักยภาพโดยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม

แหล่งท่องเที่ยว	ระดับคะแนนในแต่ละด้าน		คะแนนรวม (T) (PR11...PR15) + PR2	คะแนนระดับ ศักยภาพ ของแหล่ง ท่องเที่ยว (P)	ระดับ ศักยภาพ ของแหล่ง ท่องเที่ยว
	ความพร้อมในการ รองรับนักท่องเที่ยว (PR11+...PR15)	คุณค่าที่แท้จริงของ แหล่งท่องเที่ยว PR2			
หมู่บ้านวิถีเศรษฐกิจ พอเพียงบ้านโคกหม้อ	12.68 (P=3)	6 (P=3)	18.68	3	ปานกลาง
วัดอุทุมพร	11.4 (P=3)	6.8 (P=5)	18.2	3	ปานกลาง
บ้านอนุรักษ์ควายไทย	9.6 (P=1)	3 (P=1)	12.6	2	ต่ำ
วัดตะเคียนทอง	11 (P=3)	4 (P=1)	15	2	ต่ำ
วัดบ้านใหม่สุวรรณภูมิ	14 (P=3)	7 (P=5)	21	4	สูง
ศาลเจ้าพ่อพงมาลัย	9 (P=1)	2 (P=1)	11	2	ต่ำ
โรงนา ฟู้ด สคูล	12.5 (P=3)	6 (P=3)	18.5	3	ปานกลาง
ตลาด 3 วิถี	13 (P=3)	6 (P=3)	19	3	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 1 แห่งที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง คือ วัดบ้านใหม่สุวรรณภูมิ มี 4 แห่ง ที่มีศักยภาพอยู่ใน

ระดับปานกลาง ได้แก่ หมู่บ้านวิถีเศรษฐกิจพอเพียงบ้านโคกหม้อ วัดอุทุมพร โรงนา ฟุต สคูล และตลาด 3 วิถี (ค่า $P = 3$) และมี 3 แห่ง ที่มีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ บ้านอนุรักษควายไทย วัดตะเคียนทอง และศาลเจ้าพ่อพงมาลัย (ค่า $P = 1$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง (ค่า $P = 3$) มี 2 แห่ง ที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับต่ำ คือ บ้านอนุรักษควายไทย และศาลเจ้าพ่อพงมาลัย (ค่า $P = 1$) ส่วนด้านคุณค่าที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มี 2 แห่ง ที่มีคุณค่าที่แท้จริงอยู่ในระดับสูง (ค่า $P = 5$) ได้แก่ วัดอุทุมพร และวัดบ้านใหม่สุวรรณภูมิ

2. การศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

2.1 ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 63.30 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 36.70 มีช่วงอายุ 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.30 รองลงมา คือ อายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.0 และ 30-39 ปี และอายุ 41-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.70 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา คือ ต่ำกว่ามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43.30 และปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 6.70 อาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือ ค้าขายและรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 16.70

2.2 ผลการศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนในตำบลท่าขุนราม พบว่า ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.91) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีข้อมูลเกี่ยวกับเทศกาล งานประเพณีของตำบลท่าขุนราม ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 1.04) รองลงมา คือ สามารถคิดกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวในตำบล ท่าขุนรามได้ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 1.02) สามารถเชื่อมโยงเส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งของตำบลท่าขุนรามได้ สามารถจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามได้ รู้จักของที่ระลึก

ในตำบลท่าขุนรามทุกหมู่บ้าน และรู้จักแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามทุกแห่ง ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.99, 0.96, 1.09, 1.05) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้จักตำนานเรื่องเล่าของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามทุกเรื่อง ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.80) (ตัวเลขแสดงในตารางที่ 2) ส่วนศักยภาพด้านการนำเที่ยวพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.92) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถอธิบายให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามได้ทุกแห่ง และสามารถแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการซื้อของที่ระลึกของตำบลท่าขุนรามได้ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 1.16) รองลงมา คือ สามารถดูเล่นนักท่องเที่ยวได้ทั้งทางร่างกาย และทรัพย์สิน ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.96) และมีความสามารถในการถ่ายภาพได้ทั้งกล้องถ่ายรูปและโทรศัพท์ และสามารถเล่าเรื่องน่าสนใจให้นักท่องเที่ยวฟังได้ ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 1.08) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สามารถปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.97) ตามลำดับ (ตัวเลขแสดงในตารางที่ 3)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ศักยภาพด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวของประชาชนในตำบลท่าขุนราม (n = 30)

ความรู้ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ระดับ ศักยภาพ
1. มีข้อมูลเกี่ยวกับเทศกาล งานประเพณีของตำบลท่าขุนราม	4.43	1.04	มาก
2. สามารถเชื่อมโยงเส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งของตำบลท่าขุนรามได้	4.33	0.99	มาก
3. สามารถจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามได้	4.33	0.96	มาก
4. สามารถคิดกิจกรรมที่สร้างความสนุกเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามได้	4.40	1.02	มาก
6. รู้ว่าในตำบลท่าขุนรามมีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว	4.30	0.90	มาก
7. รู้จักของที่ระลึกในตำบลท่าขุนรามทุกหมู่บ้าน	4.33	1.09	มาก
8. รู้จักแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามทุกแห่ง	4.33	1.05	มาก
9. รู้จักตำนานเรื่องเล่าของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามทุกเรื่อง	4.13	0.80	มาก
รวม	4.43	0.91	มาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ศักยภาพด้านการนำเที่ยวของประชาชนในตำบลท่าขุนราม (n = 30)

ความรู้ด้านการนำเที่ยว	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ระดับ ศักยภาพ
1. สามารถอธิบายให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามได้ทุกแห่ง	4.43	1.16	มาก
2. สามารถแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการซื้อของที่ระลึกของตำบลท่าขุนรามได้	4.43	1.15	มาก
3. สามารถดูแลนักท่องเที่ยวได้ทั้งทางร่างกาย และทรัพย์สิน	4.17	0.96	มาก
4. มีความสามารถในการถ่ายภาพได้ทั้งกล้องถ่ายรูป และโทรศัพท์	4.10	1.06	มาก
5. สามารถปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้กับนักท่องเที่ยวได้	4.00	0.97	มาก
6. สามารถเล่าเรื่องชาวน้ำหนักท่องเที่ยวฟังได้	4.10	1.08	มาก
7. สามารถเล่นเกมสื่เพื่อสร้างความสนุกสนานให้กับนักท่องเที่ยวได้	4.03	1.14	มาก
8. สามารถจัดการเวลาในแต่ละจุดที่นำนักท่องเที่ยวเที่ยวได้	4.07	1.08	มาก
รวม	3.90	0.92	มาก

3. การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจากศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ภาวคที่เกี่วข้องกับการท่องเที่ยว ได้ร่วมกันพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจากศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม พบว่า ได้เส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 3 เส้นทาง ดังนี้ 1) เส้นทางที่ 1 เรียนรู้วิถีวัฒนธรรม 3 วิถีตำบลท่าขุนราม 2) เส้นทางที่ 2 ลิ้มรสอาหารอร่อย 3 วิถีที่ท่าขุนราม และ 3) เส้นทางที่ 3 เรียนรู้วิถีวัฒนธรรม ตามหาของอร่อยบ้านท่าขุนราม

สรุปและอภิปราย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า (1) แหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง มี 1 แห่ง คือ วัดบ้านใหม่สุวรรณภูมิ มี 4 แห่ง ที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ หมู่บ้านวิถีเศรษฐกิจพอเพียงบ้านโคกหม้อ วัดอุทุมพร โรงนา ฟู้ด สคูล และตลาด 3 วิถี และมี 3 แห่ง ที่มีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ บ้านอนุรักษ์ควายไทย วัดตะเคียนทอง และศาลเจ้าพ่อพวงมาลัย (2) ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนในตำบลท่าขุนราม พบว่า ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวและด้านการนำเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ (3) การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจากศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ได้เส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 3 เส้นทาง ดังนี้ เส้นทางที่ 1 เรียนรู้วิถีวัฒนธรรม 3 วิถีตำบลท่าขุนราม เส้นทางที่ 2 ลิ้มรสอาหารอร่อย 3 วิถีที่ท่าขุนราม และเส้นทางที่ 3 เรียนรู้วิถีวัฒนธรรม ตามหาของอร่อยบ้านท่าขุนราม

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลท่าขุนราม จังหวัดกำแพงเพชร สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีประเด็นที่สำคัญที่นำมาอภิปราย มีดังนี้

1. การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม จำนวน 1 แห่งที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง คือ วัดบ้านใหม่สุวรรณภูมิ และมี 4 แห่ง ที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ หมู่บ้านวิถีเศรษฐกิจพอเพียงบ้านโคกหม้อ วัดอุทุมพร โรงนา ฟู้ด สคูล และตลาด 3 วิถี และมี 3 แห่ง ที่มีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ บ้านอนุรักษ์ควายไทย วัดตะเคียนทอง และศาลเจ้าพ่อพวงมาลัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แหล่งท่องเที่ยวส่วน

ใหญ่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับปาน มี 2 แห่ง ที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับต่ำ คือ บ้านอนุรักษ์ควายไทย และศาลเจ้าพ่อพงมาลัย ส่วนด้านคุณค่าที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มี 2 แห่ง ที่มีคุณค่าที่แท้จริงอยู่ในระดับสูง ได้แก่ วัดอุทุมพร และวัดบ้านใหม่สุวรรณภูมิ สอดคล้องกับการศึกษาของ ธนากร ทองธรรมสิริและโอชัยญา บัวธรรม (2564) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนสามสิบห้อง ของชาวจีนโบราณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจ, ด้านความสามารถในการเข้าถึง, ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก, ด้านกิจกรรม และด้านการตระหนักรับรู้ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการศึกษาของ เปรมฤดี ทองลา (2562) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนหนองบัวนั้นมีศักยภาพที่เพียงพอต่อการ รองรับนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็น ศักยภาพทางด้านจุดดึงดูดการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการบริการท่องเที่ยว ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

อนึ่งนอกจากนี้ พบว่า มี 2 แห่ง ที่มีศักยภาพด้านคุณค่าที่แท้จริงสูง คือ วัดอุทุมพร และวัดบ้านใหม่สุวรรณภูมิ ซึ่งจากแนวคิดทฤษฎีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ วิวัฒน์ชัย บุญยศศักดิ์ (2546, หน้า 62) กล่าวว่า คุณค่าที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวสามารถสร้างความสนใจและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเยือนได้

2. การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว จากศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ภาวศที่เกี่ยวข้อกับการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร ได้ร่วมกันพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจากศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนราม พบว่า ได้เส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 3 เส้นทาง ดังนี้ 1) เส้นทางที่ 1 เรียนรู้วิถีวัฒนธรรม 3 วิถีตำบลท่าขุนราม 2) เส้นทางที่ 2 ลิ้มรสอาหารอร่อย 3 วิถีที่ท่าขุนราม และ 3) เส้นทางที่ 3 เรียนรู้วิถี

วัฒนธรรม ตามหาของอ้อยบ้านท่าขุนราม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ศิริเพ็ญ ดาบเพชร, ธนวัฒน์ ขวัญบุญ และอนงค์พร ไสลวรากล (2558, หน้า 226-246) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 จากพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวจากพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวจากความสนใจของนักท่องเที่ยวมี 3 เส้นทาง ได้แก่ 1) เส้นทาง “เมืองนำถิ๊บ...จักรยาน” 2) เส้นทาง “ถ้ำยดอกหมอก” และ 3) เส้นทาง “หลงอดีตา”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. คณะกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของตำบลท่าขุนราม ควรมีการจัดประชุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของตำบลท่าขุนราม เพื่อนำผลการวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าขุนรามและการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติ และร่วมกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมเพิ่มขึ้น
2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกำแพงเพชร และองค์การบริหารส่วนตำบลท่าขุนราม เป็นต้น ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลท่าขุนรามให้ประสบความสำเร็จต่อไป
3. ประชาชนท้องถิ่นในตำบลท่าขุนรามทุกคน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การใช้ประโยชน์ การติดตามและประเมินผล และร่วมบำรุงรักษา ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าวจะส่งผลให้ประชาชนท้องถิ่นเกิดความรัก ความหวงแหนแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นตน และก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- กฤติดา สะมาพุทธิ. (2540). การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : ทางเลือกใหม่ของการเดินทาง. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ชนะรัตน์ ทับทิมไทย. (2562). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 2 สิงหาคม 2562. <http://suphanburicampus.dusit.ac.th>. [2562, สิงหาคม 2].
- ชนากร ทองธรรมสิริและโอชัยญา บัวธรรม. (2564). ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนสามสิบห่อของชาวจีนโบราณ อำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์. ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 15 กันยายน 2564. <https://thm.msu.ac.th/conference/file/26.pdf>. [2564, กันยายน 15].
- ประคอง กรรณสูตร. (2542). สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เปรมฤดี ทองลา. (2564). การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี. ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 15 กันยายน 2564. <http://journal.nmc.zc.th>. [2564, กันยายน 15].
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2553). การท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิวัฒน์ชัย บุญยศักดิ์. (2546). คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ศิริเพ็ญ ดาบเพชร, ธนวัฒน์ ขวัญบุญ และอนงค์พร ไสยวรากุล. (2558, มกราคม-ธันวาคม). การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 จากพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 18(18), 226-246.
- สมชาย หิรัญกิจ. (2549). การใช้วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์.
กรุงเทพฯ: เพื่องฟ้า พรินติ้ง.

สุริยะ เจียมประชาชนรากร และคณะ. (2549). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว.
กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

วารสารพิกุล

วาระสารพัด

กัลยาณมิตรธรรม: หลักการสร้างสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอน

The Kalayanamitta - Dhammas: Building Principle for Learning Teaching Management

สมชาย เบ็ญจวรรณ¹
Somchai Benjawan
ชลิตา รัตตสาร²
Chalisa Rattarasarn
อดิศักดิ์ ลำดวน³
Adisakdi lamdean

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “กัลยาณมิตร: หลักการสร้างสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอน” เป็นการศึกษาหลักการสร้างสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนตามหลักกัลยาณมิตรธรรมแห่งพระพุทธศาสนา เพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการการเรียนการสอนในยุคสมัยใหม่ กล่าวคือ ครูต้องมีสมรรถนะการสอนที่ทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และคิดแบบองค์รวมหรือบูรณาการ เพื่อให้เกิดสมรรถนะของความรู้ ทักษะและคุณลักษณะส่วนบุคคลที่จะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่จำเป็น โดยนำหลัก

¹ วัฒนธรรมศาสตร์ปรัชญาคุณภูมิบัณฑิต อาจารย์ประจำหลักสูตรการเงินและการลงทุน, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม, โทรศัพท์ 095-664-4614; อีเมล: somchai1419@gmail.com.

² ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาโลจิสติกส์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม, Ph.D. The Director of Logistics Studies Center, Business Administration Faculty, Siam University, Tel. 089 616 2732; E-mail: dr.chalisa.2017@gmail.com

³ ศศ.ม. คณิตศาสตร์ อาจารย์ประจำภาควิชาการเงินและการลงทุนมหาวิทยาลัยสยาม, โทรศัพท์ 094 261 4419, อีเมล: imfp_siamu24@gmail.com.

กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการมาปรับประยุกต์ใช้เสริมสร้างสมรรถนะการสอน ได้แก่ 1.ทำตัวน่ารัก 2.น่าเคารพ 3.น่ายกย่อง 4.รู้จักพูด 5.อดทนต่อถ้อยคำ 6.กล้าชี้แจงแถลงเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้งได้ และ 7.ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่เกิดประสิทธิผลที่ดีต้องยึดหลัก กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการดังกล่าว โดยที่ครูต้องเป็นกัลยาณมิตรให้ได้และให้ดีที่สุดเพื่อช่วยให้นักพัฒนาทั้งด้านสมรรถนะของครูและนักเรียนเกิดความสำเร็จก้าวหน้ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่คาดหวังไว้ได้ในที่สุด

คำสำคัญ: กัลยาณมิตรธรรม/สมรรถนะ/การจัดการเรียนการสอน/ครู.

ABSTRACT

The article titled “Kalayanamita Dhammas: Principles for Building Competency in Teaching and Learning” is a study of the principles of building competence in teaching and learning according to the Buddhist principles of Kalyanamitta Dhammas (Qualities of a good friend) to provide knowledge efficient and effective in teaching and learning management of teachers in the modern era. Teachers must have modern teaching competencies in line with changes in the era of globalization, creative, analytical, synthetic, and holistic or integrated thinking To create the competence of knowledge, skills and personal characteristics of attributes that will affect behavior that is necessary by applying the seven principles of Kalyanamitta Dhammas to enhance teaching competency. These are: 1. Endearing, 2. respectable, 3.emulable, 4.being a counsellor, 5.being a patient listener, 6. Able to deliver or to treat profound subjects and 7.not leading or spurring on to a useless end. Therefore, in conclusion that the effective teaching and learning management must adhere

principles of Kalyanamitta Dhammas. Whereas the teacher must be as good as possible and do the best to help the development of both teacher and learner competency to progress with efficiency and effectiveness as expected in the end.

Keywords: Kalayanamitta Dhammas/Competency/Teacher/Learning

บทนำ

พุทธศาสนาเถรวาทได้แสดงกิจวัตรประจำวันสำหรับพระพุทธรเจ้าไว้ห้าประการ คือ “ประการที่หนึ่ง เข้าบิณฑบาตโปรดสัตว์ ประการที่สอง บายทรงประกาศธรรม ประการที่สาม คำแสดงธรรมแก่พระสาวก ประการที่สี่ ดิถีทรงแก้ปัญหาเวทนา และประการที่ห้า ไกล่สว่างมาทรงตรวจตราดูสัตว์โลกหรือเรียกอีกอย่างตามหัวข้อธรรม คือ พุทธจริยาสาม ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง พุทธตถจริยา หมายถึง พระกรุณาที่ทรงบำเพ็ญอนุเคราะห์บูรณาการแก่เวไนยสัตว์ ในฐานะพระพุทธรเจ้า ประการที่สอง ญัตตตถจริยา หมายถึง พระกรุณาที่ทรงบำเพ็ญแก่พระประยูรญาติของพระพุทธรองค์ และประการที่สาม โลกตถจริยา หมายถึง พระกรุณาที่ทรงบำเพ็ญอย่างบูรณาการให้เป็นประโยชน์แก่ชาวโลกตลอด 45 พรรษา” (Phramahakanyawat Kittitharo (Meechai). (2022, หน้า 293-304) เพราะพระองค์ทรงดำรงตนอยู่ในฐานะบรมครู และสร้างคุณประการแก่สังคมครูผ่านระบบคำสอน และสังคมไทยก็ได้ยึดหลักคำสอนเกี่ยวกับครูมาเป็นแบบอย่างตลอดมา เพราะตระหนักอยู่เสมอว่า คุณภาพของนักเรียนเป็นผลที่เกิดจากคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนของครู คุณภาพของการจัดการเรียนการสอนมาจากความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนและการนำแผนการเรียนการสอนที่ออกแบบไว้ดีแล้วไปใช้กับนักเรียน การจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งหวังผลการเรียนรู้จึงมิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามยถากรรมหรือโดยความบังเอิญ แต่ต้องอาศัยการออกแบบการเรียนการสอนเป็นอย่างดี การออกแบบการเรียนการสอนจึงเป็นสมรรถภาพที่สำคัญของครูผู้สอน การสอนนั้นการเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญมากอย่างหนึ่งการเริ่มต้นที่ดีมี

ส่วนช่วยให้การสอนสำเร็จผลดีเป็นอย่างมาก อย่างน้อยก็เป็นเครื่องดึงความสนใจจึงสำคัญมาก บทบาทของครูอยู่ที่การแนะนำวิธีการ ถ้าผู้เรียนสามารถทำเองได้ก็ให้ทำเอง บทบาทของครูอยู่ที่การแนะนำ ครูที่ดีต้องมีทั้งวิชาและจรรยา (วิชาจรรยาสมปนโน) วิชา คือความรู้ดี จรรยา คือความประพฤติดี บทบาทสำคัญของครูผู้สอนมีสามคำ คือ แนะนำให้ทำ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ด้านการจัดการเรียนการสอนต้องมีความพร้อมที่จะใช้ศักยภาพความสามารถในการที่จะขับเคลื่อนนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามที่มุ่งหวัง

หลักสมรรถนะพื้นฐาน

สมรรถนะเป็นปัจจัยในการทำงานที่เพิ่มขีดความสามารถที่ช่วยให้การบริหารงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะจะเป็นตัวบ่งบอกว่า ถ้าเราต้องการจัดการเรียนการสอน การบริหารการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ และบรรลุผลตามเป้าหมาย จะต้องใช้บุคคลที่มีความรู้ทักษะและคุณลักษณะด้านใดบ้างเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะความสามารถในด้านการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษานั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเกี่ยวพันโดยตรงกับการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพราะสมรรถนะเป็นปัจจัยช่วยให้พัฒนาศักยภาพของบุคลากรเพื่อให้ส่งผลไปสู่การพัฒนาองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนโดยตรงด้วยเช่นกัน แนวคิดเรื่องสมรรถนะของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Characteristic of Attributes) ที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม (Behavior) ที่จำเป็น และมีผลให้บุคคลนั้นปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของตนได้ดีกว่าบุคคลอื่น ซึ่งสมรรถนะของคนเกิดได้จาก 3 ทางคือ 1) เป็นพรสวรรค์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิด 2) เกิดจากประสบการณ์การทำงาน 3) เกิดจากการฝึกอบรมและพัฒนา (Prachak supudom, 2007, p. 3) การบูรณาการความรู้ ทักษะ ทักษะคิด ให้ผลงานนั้นมีคุณค่าสูงสุดหรือมีประสิทธิภาพ (Danai Thianphut, 2007, p. 20)

สรุปว่า สมรรถนะ หมายถึง การปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบทำให้ การปฏิบัติงานนั้นๆ ประสบผลสำเร็จตามเกณฑ์มาตรฐานหรือสูงกว่า มี องค์ประกอบ 3 คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) ที่ซ่อนเร้นอยู่ อันได้แก่ ค่านิยม จริยธรรม บุคลิกภาพ คุณลักษณะทางกายภาพและอื่นๆ

ความสำคัญประเภทองค์ประกอบและของสมรรถนะ

ความสำคัญของการนำแนวคิดสมรรถนะมาใช้ในการพัฒนาการเรียน การสอน มีความสำคัญมากเพราะครูผู้สอนต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ มี ทักษะ มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน และในการถ่ายทอดความรู้จะต้อง รู้จักผู้เรียนเป็นอย่างดีเพื่อใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และแก้ปัญหาการเรียนรู้อของผู้เรียน ยังสามารถใช้พัฒนาและสร้างความรู้สู่การ ปฏิบัติ การเรียนการสอนจะดำเนินไปได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน และครูยัง ต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน

เพื่อให้เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล หลักการที่จะนำมาช่วย แก้ปัญหาทางการศึกษาและส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ การจัด กระบวนการเรียนรู้และการสอนจำเป็นต้องอาศัยความรู้เพื่อนำมาใช้พัฒนาตัว ผู้สอนสมรรถนะจึงมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอน การสอนที่ว่า ด้วยการเรียนรู้และการสอน และฝึกฝนพัฒนาดตนเองให้มีความชำนาญในการ สอนโดยอาศัยความรู้ ความชำนาญ วิธีการและเทคนิคต่างๆ เพื่อให้ครูสามารถ นำศาสตร์และศิลป์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนได้เต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสอนที่เฉพาะทาง ซึ่งสามารถนำแนวคิดเกี่ยวกับ สมรรถนะไปใช้กับนักเรียน และการสอนของครูจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วย ให้ครูเข้าใจบทบาทของตนเอง และเข้าใจธรรมชาติของนักเรียน เข้าใจ กระบวนการเรียนการสอน และครูสามารถพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้ เหมาะสมกับนักเรียนอีกด้วย และสมรรถนะของข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการ ศึกษา ได้กำหนดไว้ 2 ประเภท คือ

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลในตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกตำแหน่งจะต้องมี เพื่อหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกันประกอบด้วย สมรรถนะ 4 ด้าน ดังนี้ “ด้านที่หนึ่ง การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านที่สอง การบริการที่ดี ด้านที่สาม การพัฒนาตนเอง ด้านที่สี่ การทำงานเป็นทีม”

2. สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลที่กำหนดเฉพาะสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาแต่ละสายงาน ได้แก่ “หนึ่ง สมรรถนะประจำสายงานของครู คือ การออกแบบการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียนการบริหารจัดการชั้นเรียน สอง สมรรถนะประจำสายงานของรองผู้อำนวยการสถานศึกษาและผู้อำนวยการสถานศึกษา ศึกษาในเทศก์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและการจูงใจ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การมีวิสัยทัศน์”

นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งประเภทของสมรรถนะออกได้เป็นสองกลุ่ม คือ

1. สมรรถนะพื้นฐาน (threshold competency) หมายถึง ความรู้หรือทักษะพื้นฐานที่บุคคลจำเป็นต้องมีในการทำงานสมรรถนะพื้นฐานจะไม่ได้ให้บุคคลมีผลงานที่แตกต่างจากผู้อื่น

2. สมรรถนะที่ทำให้แตกต่างจากผู้อื่น (differentiating competency) หมายถึง มุ่งเน้นการใช้ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอื่นๆ (รวมถึง ค่านิยมแรงจูงใจและเจตคติ) ที่ทำให้บุคคลมีผลการทำงานสูงกว่ามาตรฐานช่วยทำให้เกิดผลสำเร็จอย่างดีเลิศเป็นสมรรถนะที่นักวิชาการให้ความสำคัญในการพัฒนาให้มีขึ้นในบุคคลมากกว่าสมรรถนะพื้นฐาน (McClell & D.C., 1973, p. 57-83)

จากที่กล่าวมานั้น จะเห็นว่า สมรรถนะสามารถแบ่งได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับหน่วยงานขององค์กรที่จะสร้างขึ้นมา สมรรถนะเป็นทั้งประเภทที่ส่งเสริมสนับสนุนความสามารถ ความเชี่ยวชาญที่มีโดยเฉพาะบุคคลกับสมรรถนะในด้านของการทำงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของหน่วยงาน แต่ประเภทของสมรรถนะที่จะเกิดขึ้นนั้น ต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพเพื่อให้

เกิดทักษะ ความเชี่ยวชาญ และพัฒนางานให้มีความเชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่อง และองค์ประกอบของสมรรถนะสามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1: ความรู้ (knowledge) หมายถึง ความรู้ที่เหมาะสมต่องานที่องค์การกำหนด เช่น รู้เรื่องงานที่จะทำ รู้เรื่องลูกค้า เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 2: ทักษะ (skill) หมายถึง ทักษะที่สอดคล้องกับความรู้ เช่น ทักษะในการต่อรอง ทักษะในการให้คำปรึกษา และทักษะในการบริหารโครงการ เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 3: คุณค่า (values) หมายถึง พฤติกรรมที่สร้างผลงานที่โดดเด่น งานบางอย่างต้องทำเป็นทีม บางอย่างต้องทำคนเดียว การสร้างคุณค่าให้กลมกลืนกับงานจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น (Robert S. Kaplan & David P. Norton, 2004, p. 231-232)

องค์ประกอบของสมรรถนะแบ่งตามหลัก KSA คือ

1. เมื่อพิจารณาจากงานและความรับผิดชอบจำเป็นจะต้องมีความรู้ (Knowledge) จึงทำให้ผู้มาดำรงตำแหน่งนี้ปฏิบัติงานได้ประสบผลสำเร็จ

2. เมื่อพิจารณาจากงานและความรับผิดชอบงานในฝ่ายนี้จะต้องมีทักษะ (Skill) หรือมีความชำนาญอะไรที่จะทำให้ผู้มาปฏิบัติงานสามารถทำงานได้สำเร็จอย่างที่เราต้องการ

3. เมื่อพิจารณาจากงานและความรับผิดชอบงานในฝ่ายนี้จะต้องมีคุณลักษณะภายใน (Attribute) ที่เป็นนามธรรมที่จะช่วยให้ผู้มาดำรงตำแหน่งนี้ทำงานประสบความสำเร็จ (Thamrongsak Kongkasawat, 2008, p. 48-51)

สรุปว่า องค์ประกอบของสมรรถนะนั้น เป็นการนำองค์ประกอบต่างๆ มาช่วยกำหนดทักษะ ความรู้ และลักษณะของบุคคลที่มีต่อการทำงานแต่ละประเภทให้ประสบความสำเร็จ สามารถเปลี่ยนแปลงได้จากคุณสมบัติของผู้ประสบผลสำเร็จในการทำงานจริง

การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ

หลักการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนควรทำความเข้าใจธรรมชาติของการเรียนรู้ โดยเฉพาะการทำงานของสมอง ซึ่งเป็นกลไกการเรียนรู้ที่สำคัญ แนวคิดจากกลไกการเรียนรู้จะช่วยให้เข้าใจระบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งแนวโน้มในการจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จย่อมมีองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณา ทั้งในด้านตัวผู้เรียน และคุณสมบัติของผู้สอน อันได้แก่คุณภาพของการจัดการเรียนการสอน และเวลาในการเรียนรู้ของผู้เรียน การพิจารณาจัดขั้นตอนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถได้อย่างแท้จริงนั้นว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้สอนต้องตระหนักในการจัดวางแผนการสอนระยะยาวและระยะสั้นให้สอดคล้องกัน รวมทั้งการพิจารณารายละเอียดขององค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน นับตั้งแต่การเข้าใจหลักการและทฤษฎีของวิชาที่ทำการสอน การเลือกหรือสร้างสรรค์วิธีการสอน และเทคนิคการสอน รวมทั้งความเข้าใจกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการสอน บทบาทของผู้สอน และผู้เรียน รวมทั้งลักษณะของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรมีโอกาสในการจัดการเรียนรู้อย่างครบวงจร ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาย่อมมีองค์ประกอบที่สำคัญ ทั้งในด้านตัวผู้เรียน และคุณสมบัติของผู้สอน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม และสามารถนำความรู้ไปพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ อย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนได้ ต่อไป

ความสำคัญและคุณลักษณะของครู

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กล่าวถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 4 นิยามความหมายคำว่าครูไว้ว่า “ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน (Office of the Teacher

Civil Service Commission and Educational Personnel Commission, 2002, p. 3) ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาของรัฐ (Office of the Teacher Civil Service Commission and Educational Personnel Commission, 2002 p. 2) ซึ่งเป็นบุคคลซึ่งปฏิบัติหน้าที่ประจำในโรงเรียนหรือสถาบันต่างๆ (Macquarie, Thesaurus, 1992, p. 400-401) ความสำคัญของครูที่มีผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของชาติบ้านเมืองในประเด็นต่าง ๆ คือ ความสำคัญของเป็นครู สมณานามของครู ในฐานะเป็นวิศวกรสังคม พัฒนาเยาวชน พัฒนาสังคม พัฒนาการเมืองการปกครอง พัฒนา เศรษฐกิจของชาติ และส่งเสริมความมั่นคงทางศาสนาและวัฒนธรรม (Yon Chomchit, 2007, p. 52-71) แบ่งความสำคัญของครูไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. ครูต้องเน้นคุณธรรม ครูต้องรู้จักอบรมเด็กทั้งในด้านศีลธรรม จรรยาและวัฒนธรรม รวมทั้งสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่และในฐานะเป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อไปข้างหน้า
2. ครูต้องประพฤติตัวให้เป็นที่รักเคารพของนักเรียน ครูต้องฝึกฝนตนเองให้แตกฉานและแม่นยำ ชำนาญทั้งในวิชาความรู้ และวิธีสอน อีกทั้งยังต้องมีความรักความเมตตา กรุณา ความสุภาพ อ่อนโยนต่อศิษย์
3. ครูต้องอดทน เสียสละ และความเมตตา ครูต้องมีความอดทน มีความโอ้อ้อมอารี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ โดยไม่ย่อท้อต่อการถูกด่าพุดจาเสียดสี และความกระด้างกระเดื่องของเด็ก
4. ครูไม่ควรมุ่งยศศักดิ์ ความร่ำรวย และผลตอบแทน ครูต้องไม่หวังผลตอบแทนเป็นยศถาบรรดาศักดิ์ ความร่ำรวย หรือประโยชน์ทางวัตถุ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่จีรังยั่งยืนในสังคมในปัจจุบัน
5. ครูต้องยึดมั่นในความดี ครูต้องมีความสุจริต ความเมตตา กรุณา เห็นใจ และปรารถนาดีต่อผู้อื่นเสมอ โดยเสมอหน้า (Office of the Teacher Civil Service Commission and Educational Personnel Commission, 2002, p. 1-13)

เฮสซอง และโทมัส (Hessong & Thomas) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของครูไว้ ดังนี้

1. เป็นผู้มีความรอบรู้ (being knowledge able) มีความรู้ ความเข้าใจในวิชาการต่างๆ ซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนมาเป็นอย่างดี มีความแม่นยำในวิชาที่สอน ตลอดจนวิชาอื่นๆ ตามสมควร
2. เป็นผู้มีความอารมณ์ขัน (being humorous) คือ เป็นผู้ที่สามารถสอดแทรกอารมณ์ขันหรือทำให้การสอนสนุกสนาน
3. เป็นผู้มีความยืดหยุ่นผ่อนปรน (being flexible) การมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนสภาพการณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์การสอนที่เปลี่ยนไป
4. เป็นผู้มีความตั้งใจทำงานให้ถึงขีดสุด (being upbeat) เป็นผู้ที่ยินดีในภารกิจทางการสอน จะไม่ว่าการสอนเป็นเพียงภารกิจที่ต้องรับผิดชอบเท่านั้น แต่จะยินดีเมื่อได้สอน อุทิศเวลาให้กับการทำงานที่ทำอย่างเต็มที่
5. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ (being honest) ความซื่อสัตย์จริงใจเป็นสิ่งที่ทำให้ศิษย์เกิดความเชื่อถือไว้วางใจ และมั่นใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครู
6. เป็นผู้มีความชัดเจน (being clear and concise) สามารถทำให้ผู้ที่สัมพันธ์ด้วย เข้าใจได้รวบรัดชัดเจน เป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสารทั้งการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความชัดเจนโปร่งใส ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนทางราชการ
7. เป็นคนเปิดเผย (being open) คือ เป็นคนที่ไม่ทำตัวลึกลับเจ้าเล่ห์ไม่หนาใจหัวหลังหลอก เต็มใจให้ผู้อื่นรับรู้ รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจการกระทำของตนเสมอ
8. เป็นผู้มีความอดทน (being patient) เป็นผู้มีความเพียรพยายามหรือขยันขันแข็ง สำหรับครูต้องมีคุณสมบัติข้อนี้มากเป็นพิเศษ เพราะนอกจากจะอดทนในเรื่องอื่นๆ แล้ว ยังต้องอดทนต่อพฤติกรรมต่างๆ ของลูกศิษย์อีกด้วย (Hessong & Thomas, 1987, p. 452-457)

คุณลักษณะที่ดีของครูนั้น คือเป็นผู้ที่มีความตั้งใจในการทำงาน เป็น

แบบอย่างที่ดีต่อศิษย์และสังคมเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเรียนการสอน ทั้งมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ นอกจากนั้นผู้สอนจะต้องมีลักษณะจริงใจ เป็นคนตรง ไม่เสแสร้งในการสร้างสัมพันธภาพจะต้องเป็นตัวของตัวเองจริงๆ ปรับเปลี่ยนสภาพการณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์การสอนที่เปลี่ยนไปได้เสมอ

การสอนอย่างกัลยาณมิตร

ความหมายของกัลยาณมิตรตามรูปศัพท์ มาจากคำว่า “กัลยาณ” แปลว่า ดีงาม เป็นที่พอใจ ชอบ ไพเราะ อ่อนหวาน (กลสฺส ขยาน สกัลยาณ) และคำว่า “มิตร” แปลว่า คนรักกัน คนมีความเอื้อโยกัน เพื่อน มิตร (วิ. มโนติ อนโตติ มิตร โท. สพพคุเยหฺสุ มียติติ วา มิตรโต) ไว้วางใจในความลับ (Major P. Longsombun, 2003, p. 179- 579) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของ “กัลยาณมิตรไว้ว่า มาจากคำว่า กัลยาณ สมาสกับคำว่า มิตร ให้ความหมายว่า งาม ดี และ มิตร หมายถึง เพื่อนรักใคร่คุ้นเคย ดังนั้น กัลยาณมิตรจึงมีความหมายว่า เพื่อนที่ดี เพื่อนที่งาม หรือเพื่อนที่รักใคร่คุ้นเคยที่ดี เพื่อนรักใคร่คุ้นเคยที่งาม (Royal Institute, 2003, p. 861) พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความมีกัลยาณมิตร คือ มีผู้แนะนำสั่งสอนที่ปรึกษา เพื่อนที่คบหา และบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี ความรู้จักเลือกเสวนาบุคคล หรือเข้าร่วมหมู่กับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญา มีความสามารถ ซึ่งจะช่วยเหลือ สนับสนุน ชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่าง ตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดี ในการศึกษาอบรม การครองชีวิตการประกอบกิจการ และธรรมปฏิบัติ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี ข้อนี้เป็นองค์ประกอบภายนอก (Phradhammapidok (P.A. Payutto), 2008, p. 65) ประทีป พิชทองกลาง ได้กล่าวถึง กัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลที่มีความพร้อมพร้อมแห่งคุณธรรม ความดีงามเป็นผู้ห่างไกลจากสิ่งอันเป็นข้าศึกในการพัฒนาศักยภาพชีวิต และตั้งตนอยู่อย่างเหมาะสมแห่ง การเคารพ รวมทั้งยังเป็นผู้สร้างสรรค์ประโยชน์สุข และคุณธรรมความดีงามต่างๆ ให้แก่บุคคลรอบข้างด้วยความเข้าใจ จนเป็นแรงเหนี่ยวนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาไปสู่ประโยชน์ และความสุขในระดับต่าง ๆ โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน ตลอด

จนถึงสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลส่งเสริมการพัฒนา ชีวิตก็เป็นดั่งกัลยาณมิตรด้วยเช่นกัน (Prateep Phutthonglang, 2013, p. 22) วลัยกาน ฌลาบาง กล่าวว่า” กัลยาณมิตร หมายถึง เพื่อนและบุคคลแวดล้อมที่ดี ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน ชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่างในการคิดและการแสดงพฤติกรรมที่ดีงาม ถูกต้อง ด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน” (Wanica ChaLakbang, 2005, p. 70)

กัลยาณมิตร เป็นธรรมของคุณงามความดี ความน่ารัก ความน่าเคารพ ความน่ายกย่อง ความรู้จักพูด อดทนต่อถ้อยคำกล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่างๆ ที่ ลึกซึ้งใด และไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย เน้นการฝึกฝนปฏิบัติตนจริง โดยการ ชี้แนะและช่วยเหลือจะต้องเป็นประโยชน์ ที่จะต้องนำไปสู่ความดี เป็นไปในทาง สร้างสรรค์ คือ การสอนที่ให้ความรักก่อนให้ความรู้ ครูมีหน้าที่สอนในสิ่งที่ถูก ส่วนสิ่งที่ผิดนั้นเขาจะเรียนรู้เอง กลวิธีและกระบวนการสอน ขั้นตอนหรือ กระบวนการต่างๆ การสอน คือ การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์นอกจากนี้ ยังเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกด้วย เป็นการสอนที่มุ่งให้เกิดการผสมผสาน ระหว่างทฤษฎีและภาคปฏิบัติโดยการใช้หลักของกัลยาณมิตรมาประกอบใน การสอน โดยมีคุณสมบัติซึ่งสามารถจะทำหน้าที่ได้ห้าประการ คือ “ประการ ที่หนึ่งแนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี ประการที่สอง สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ประการที่สาม สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง ประการที่สี่ ส่งเสริมยกย่องความดีงาม ความสามารถให้ปรากฏ และประการที่ห้า สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือสอน ให้ใช้ความรู้ทำงานได้จริง สามารถใช้หาเลี้ยงชีพ เป็นอยู่ได้” (Thai Tripitaka, 11/268/213) และการสอนอย่างกัลยาณมิตร เป็นคุณสมบัติของผู้สอนและ เป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดผู้เรียนมีความรู้ มีวิธีคิด และการปฏิบัติที่ถูกต้องตาม หลักกัลยาณมิตร ประกอบด้วย

1. ปิยะ หรือ ปิโย แปลว่า น่ารัก การสอนของครูต้องทำตนให้ เป็นคนน่ารักของลูกศิษย์ คือ ต้องเป็นผู้มีเมตตา รักเด็กมากกว่ารักตนเอง มี หน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความสนิทสนมแก่ศิษย์เพื่อให้ลูกศิษย์มีความสบายใจ และกล้าที่จะเข้าไปปรึกษาหารือเรื่องต่างๆ พูดจาอ่อนหวาน เอาใจใส่อบรมสั่ง สอนให้ศิษย์เกิดความรู้

2. ครู นำเคารพ ครูจะต้องดูแลและปกครองศิษย์ให้ศิษย์มีความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และรู้สึกปลอดภัย เป็นเหตุก่อให้เกิดความไว้วางใจ ครูต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างแก่เด็กมีเหตุผล และเป็นคนใจคอหนักแน่น ไม่เจ้าอารมณ์ เป็นคนเสมอต้นเสมอปลายในทุกๆ เรื่อง

3. กาวนียो น่าเจริญใจ นายกองอยู่ในฐานะผู้ทรงคุณ ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง สนใจหาความรู้เพิ่มเติม ทั้งเป็นผู้ที่ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ครูจะต้องฝึกตนให้ เชี่ยวชาญในวิชาการและให้มีสมรรถภาพใน การทำงานอยู่เสมอ

4. วัตตา รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ หมายถึง ครูจะต้องรู้จักพูดให้ศิษย์เข้าใจได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ สอนในสิ่งที่ถูกต้องไม่บิดเบือน และครูจะต้องรู้จักสอนด้วยความสนุกสนานเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนด้วย

5. วณักขโม อดทนต่อถ้อยคำ ครูต้องพร้อมที่จะรับฟัง คำปรึกษา การซักถาม คำเสนอแนะ และคำวิพากษ์วิจารณ์ได้โดยไม่ฉุนเฉียว และสามารถควบคุมอารมณ์ได้ ปกติเด็กย่อมมีความซุกซนน่ารำคาญ ครูจะรำคาญไม่ได้ ต้องอดทน ต่อสิ่งที่มากระทบ

6. คัมภีร์รัฐจะ กะถัง กัตตา แกลงเรื่องลึกล้ำได้ ครูต้องสามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจได้ด้วย และช่วยให้ศิษย์เรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้นด้วยรวมทั้งการอธิบายสาระสำคัญต่าง ๆ ของ วิชาได้ถูกต้องแม่นยำ

7. โน จัญฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำในเรื่องเหลวไหล ครูไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย ครูไม่ประพฤติชั่วควรละเว้นอบายมุข ไม่แนะนำชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย แนะนำแต่ทางที่ดีมีประโยชน์การสอนตามหลักกัลยาณมิตร นั้น เป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดผู้เรียนมีความรู้ วิชิต และการปฏิบัติที่ถูกต้อง และการเป็นผู้สอนที่ดีจะเริ่มต้นที่กัลยาณมิตร ซึ่งเป็นผู้ชี้แนะในหลักการ และความรู้ที่ถูกต้อง โดยเฉพาะในวัยเริ่มเรียนรู้ การช่วยชี้แนะ บอกกล่าว สั่งสอน แม้จะไม่แสดงออกมาด้วยคำพูด การทำเป็นแบบอย่างในการเป็นผู้ยตินดีในการสอน ก็ถือว่าเป็นกัลยาณมิตรโดยนัยที่สมบูรณ์ เพราะคำว่ามิตรหรือเพื่อนที่ดีนั้น ต้องแนะนำในสิ่งที่ดีงาม และชักชวนกระทำในสิ่งที่มีประโยชน์

สรุป

สมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของครูตามหลักกัลยาณมิตรบนฐานพุทธธรรม เกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ตามหลักพุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า เป็นหลักการและทฤษฎีที่เกิดขึ้นมายาวนาน สารธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงเปี่ยมล้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณเทศนาสั่งสอนโปรดเหล่าเวไนยสัตว์ทุกคนชั้นวรรณะให้ได้รับการพัฒนาบนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล และเป็นไปตามศักยภาพของตนเอง ได้ถูกรวบรวมและจัดพิมพ์ไว้เป็นรูปเล่มสมบูรณ์ปรากฏอยู่ในคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า พระไตรปิฎก ในหมวดของคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก มีการพยายามศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงความสอดคล้องของการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีกับหลักปฏิจจสมุปบาทเพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนา เติมเต็มการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการปฏิจจสมุปบาทเรียนรู้ ให้คนไทยเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่ควบคู่ทั้งทางโลกและทางธรรมนำไปสู่การสร้างสรรค์สังคมแห่งสันติสุขสืบไป พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีหลักการสำคัญ คือหลักของเหตุและผลสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้เกิดขึ้นจากเหตุ และส่งผลให้เกิดเป็นสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่และเป็นอยู่ดังที่มนุษย์ในสังคมได้สัมผัสกันโดยทั่วหน้า

การจัดการเรียนการสอนที่ยึดหลักธรรมความเป็นกัลยาณมิตร ได้แก่ ความมีน้ำใจ ร่วมทุกข์ร่วมสุข ช่วยเหลือ เกื้อกูล แนะนำแนวทางที่ถูกต้องด้วยการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน โดยที่ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์โดยมุ่งหวังความสำเร็จ การพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความเป็นกัลยาณมิตรหรือองค์คุณของกัลยาณมิตร ประกอบด้วย ความน่ารัก ความน่าเคารพ ความน่ายกย่อง ในฐานะที่ทรงคุณ คือ ความรู้ ภูมิปัญญาแท้จริง ความรู้จักพูด คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี อดทนต่อถ้อยคำ (พร้อมที่จะรับฟังคำซักถามต่างๆ อยู่เสมอด้วยความอดทนไม่เบื่อ) กล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้งได้ และไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนให้มีสมรรถนะทางด้านการสอนที่ให้เกิดประสิทธิผลที่ดี จึงควรยึดหลักการสอนอย่างกัลยาณมิตร หรือองค์ความรู้

ทางด้านหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือ การนำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยรวม โดยมีครูผู้สอนเป็นกัลยาณมิตรสำคัญ ที่รักและปรารถนาดี ที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุด เพื่อช่วยให้การพัฒนาที่ต่อเนื่อง และมีความชัดเจนมากขึ้น

กัลยาณมิตรธรรมทั้ง 7 ประกอบด้วย เป็นที่รักที่พอใจ หรือ ปิโย สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม ไม่ว่า กิริยามารยาท การแต่งกาย การพูดจา ก็ดูเรียบร้อยดีงามทุกอย่าง ใครเห็นก็อยากคบค้าสมาคมด้วย, เป็นที่น่าเคารพ หรือครู ประพฤติสมควรแก่ฐานะให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย มีความเป็นผู้ใหญ่พอที่จะพึ่งพิงได้เป็นที่น่าเจริญใจน่ายกย่อง หรือ ภาวนียะ ในฐานะทรงคุณมีความรู้และภูมิปัญญาแท้จริงทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง เป็นนักพูด หรือ วตฺตา จ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไหร่ควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดีในเมื่อมิตรทำไม่ถูกต้อง หรือรู้ไม่จริง เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ หรือ วจนฺทขโม เป็นผู้พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ชักถาม คำเสนอ และวิพากษ์วิจารณ์ อดทนฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว เป็นผู้แถลงเรื่องล้าลึกได้ หรือ “คมภิรณฺจ กถิตฺตา” สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจสำหรับหลักธรรมที่ทำให้งามทั้ง 7 นี้ เป็นหลักธรรมที่สามารถปฏิบัติได้จนถึงที่สุด คือหลุดพ้นจากกิเลส การเข้าถึงซึ่งพระนิพพาน หรือโลกุตระธรรม ขณะเดียวกัน ก็มีผลต่อผู้ปฏิบัติในระดับ โลภียธรรม คือความงามที่เกิดขึ้นในใจตน เกิดจากการประพฤติปฏิบัติ และส่งผลให้เกิดเป็นความงามที่ประทับใจต่อผู้พบเห็น ไม่ใช่ความงามที่เกิดจากการเสกสรรปั้นแต่ง จากการแต่งเติมภายนอกปกปิดด้วยเครื่องสำอางที่ฉาบฉวยไม่ยั่งยืน จนลึ้มที่จะทำให้เกิดความงามจากข้างในใจ ที่เกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ส่งผลตามมาทำให้เกิดความงามภายในและภายนอก สามารถรับรู้ได้ถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นความงามที่สุข สงบ มีความอ้อมใจ ส่งผลให้หน้าตาอิ่มเอ้มแจ่มใส ผิวพรรณสะอาด ผ่องใส ไม่มีความหม่นหมองมาแผ้วพานหลักธรรมที่ทำให้งามทั้ง 7 สามารถสรุปในกรอบของการความงามภายในและความงามภายนอกได้หลักธรรมที่ได้กล่าวมาในขั้นต้นนั้น เป็นหลักพุทธ

ธรรมในพระพุทธศาสนาที่นำมาประยุกต์ใช้ได้ในยุคปัจจุบันเพื่อให้ครูตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตน จะเห็นได้ว่า อิทธิพลของครูบาอาจารย์ที่มีต่อเด็กนั้น ล้ำลึกและครูอาจารย์เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างชาติและทำลายเด็กของชาติ ครูเป็นผู้นำของเด็ก ๆ เป็นผู้ที่เด็กมองด้วยความพอใจเลื่อมใสขอให้วางตนให้เหมาะสมแก่ความเป็นครูอย่างแท้จริง ต้องเป็นคนที่บริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจ เป็นครูอยู่ทุกขณะ ทุกหนทุกแห่ง จงช่วยกันกระทำความดีให้เด็กเห็นเป็นเยี่ยงอย่าง ดังนั้น หากครูดีย่อมจะมีคุณอนันต์แก่นักเรียน แต่หากว่าครูชั่วก็ย่อมมีโทษมหันต์ต่อเด็กเช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องการฝึกอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมนั้น หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของครูบาอาจารย์ นอกเหนือจากการให้ความรู้ทางวิชาการในทุกวิชา ครูที่ดีนั้น นอกจากจะต้องรัก เห็นใจ และอุทิศตัวให้แก่การสอนแล้ว ต้องรู้จักเสริมจุดเด่นและแก้จุดด้อยให้กับศิษย์ได้ตระหนักในความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม ความสำนึกในหน้าที่ต้องให้ศิษย์ มีแนวทางการปฏิบัติตนและหลักการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องชอบธรรม ทั้งนี้ครูเองก็ต้องปรับปรุงตนเองอยู่ตลอดเวลาจนบรรลุถึงความเป็นเลิศทั้งวิชาการและทางการสอน โดยเฉพาะในด้าน การฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรม ครูนั้นต้องดำรงตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์อย่างเคร่งครัดเพื่อศิษย์จะได้มีความเชื่อถือศรัทธาและถือปฏิบัติตามด้วยความรัก

Bibliography

Teacher civil service, Office of the Commission. (2001). **Towards the professional path**. Bangkok: Thammasat University.

Teacher civil service and educational personnel, Office of the Commission. (2002). **National Education Act 1999 Amendment (Version 2) 2002**. Bangkok: The Office of the Commission Teacher civil service and educational personnel.

_____. (2002). **Announcement of OTEPC regarding standards of teacher civil service and personnel** Education.

Bangkok: Office of the Teacher Civil Service Commission and Educational Personnel.

Chuanpis SitThiThada. (2009). **Performance Model of Effective Basic School Administrators**. Doctor of Philosophy Thesis. Graduate school: Silpakorn University.

Danai Thianphut. (2007). **Ability in viewpoint**. Bangkok: AR Information and Public Relations.

Thamrongsak Kongkasawat. (2008). **Practical Competency ... How did they do it?**. Bangkok: Promotion Association Technology (Thai-Japanese).

David McClell. (2004). **A guide to job competency assessment**. The United State of America: Davies-Black Publishing. a division of CPP. Inc.

Hessong & Thomas. (1987). **Introduction to education**. New York: McMillan.

Macquarie, Thesaurus. (1992). **Collins co build dictionary English Language**. Sydney: The Macquarie Library Pty.

McClelland D.C. (1973). Test for Competence, rather than intelligence. **American Psychologists**, 17 (7).

Phramahakanyawat Kittitharo (Meechai). (2022). Buddha' Conduct of Social Studies Teaching to Support the World in an Integrated Way. **The Journal of Research and Academics Vol. 5 No. 1 January-February, 2022: 293-304**.

Richard, Boyatzis. (1982). **The Competency Manager: A Model for Effective Performance**. New York: John Wiley & Son.

Robert S. Kaplan & David P. Norton. (2004). **Strategy MAPD: converting intangible assets into tangible outcome**.

United States of America: Harvard Business School Publishing Corporation.

Spencer, L.M., & Spencer. (1993). **S.M. Competence at work Model For superior performance**. New York: Wiley

วารสารพิกุล

การจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของจังหวัดเพชรบูรณ์

The Knowledge Management of the
Language Grammar of the Various Ethnic
Groups in Phetchabun Province

สำราญ ท้าวเงิน¹
Samran Tao-ngoen

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ชาวพื้นเมือง ชาวไทหล่ม ชาวเขาเผ่าม้ง เผ่าลีซอ เผ่าเย้า เผ่ามูเซอ ชาวจีน ชาวบน ชาวลาวพวน ลาวแง้ว ลาวครั่ง ตามกรอบแนวคิดการวิจัยว่าด้วยกระบวนการจัดการความรู้ทั้ง 7 ขั้นตอน ได้แก่ การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้จัดทำชุดความรู้ความหลากหลายทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ โดย

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. สาขาภาษาอังกฤษ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

การจัดทำฐานข้อมูลด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การจัดการความรู้, ความหลากหลายทางภาษา, ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

Abstract

This research aims to knowledge management of the language grammar of the various ethnic group in Phetchabun province. This research is qualitative research which participatory action research. The population were used in this study was local people, Thai Lom, Hmong tribe, Lisu tribe, Yao tribe, Lahu tribe, Chinese people, Nyahkur (Chaobon) people, Lao Phuan people, Lao Gao people, and Lao Khrang people as a conceptual framework for research on knowledge management process in 7 steps which are knowledge research, knowledge creation and knowledge searching, knowledge management of the system, knowledge processing and screening access to knowledge, sharing and exchange knowledge and learning. The results showed that after the knowledge management of the language and culture of the various ethnic groups in Phetchabun province by sharing and exchange knowledge and learning to gather information and prepare a set of knowledge of the language and culture of the various ethnic groups. It causes a collaboration of various ethnic groups to learn from each other to exchange the knowledge of the various ethnic groups in ethnic knowledge management system in each ethnic group by using the database languages and cultures of various ethnic groups in Phetchabun province for the resources of the various ethnic groups

in order to contribute to the conservation and restoration of the language and culture of the ethnic groups themselves effectively.

Keywords: Knowledge Management, Language Diversity, Cultural Diversity

บทนำ

ภาษาของชนกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยอยู่ในภาวะอันตรายและเสี่ยงต่อการสูญสลาย สภาวการณ์เช่นนี้เป็นภัยคุกคามความหลากหลายทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นปัญหาค่อกับการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพในความสนใจของนักวิทยาศาสตร์ ปัญหาวิกฤตด้านความหลากหลายของภาษาเป็นปัญหาระดับโลกโดย 90% ของภาษาในโลกกว่า 6,000 ภาษา กำลังอยู่ในภาวะวิกฤต (Krauss, 1992, p.4) และอาจจะไม่สามารถดำรงอยู่ให้พ้นศตวรรษนี้ มีเพียงภาษาใหญ่หรือภาษาระดับนานาชาติและภาษาประจำชาติที่มีผู้พูดจำนวนมาก และมีการธำรงรักษาอย่างเข้มแข็งเท่านั้นที่จะรอดปลอดภัย นอกจากปัญหาข้างต้นแล้วยังมีปัญหาวิกฤตด้านอัตลักษณ์และจิตวิญญาณ อันเนื่องมาจากความแตกต่างด้านอัตลักษณ์ทางภาษาวัฒนธรรม ความเชื่อและการสื่อความหมายเป็นอย่างมาก ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การปกครอง ฯลฯ ซึ่งสื่อสารผ่านภาษาราชการได้อย่างเต็มที่นำไปสู่การขาดความเท่าเทียมในการดำรงชีวิต ไม่มีความมั่นคงในอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของตนและกลุ่ม ก่อให้เกิดการต่อต้านอย่างรุนแรงจนบางครั้งควบคุมไม่ได้ ความไม่มั่นคงทางภาษานำไปสู่ปัญหาความไม่มั่นคงทางการศึกษาและความไม่มั่นคงในคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ และความมั่นคงภาษาในประเทศ

อย่างไรก็ตาม ผู้คนทั่วไปที่เกี่ยวข้องก็ยังขาดความตระหนักรู้เพียงพอกถึงความร้ายแรงของปัญหาภาวะวิกฤติทางภาษา และผลกระทบที่เกิดขึ้นอันจะทำลายความหลากหลายทางภาษาซึ่งเป็นแหล่งเก็บภูมิปัญญาของมนุษยชาติติดต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน ส่งผลให้เกิดวิกฤตด้านอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่ ซึ่งมีผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

อ่อนแอ ไม่สามารถดำรงรักษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของตนเองไว้ได้ ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ประสบกับภาวะวิกฤตนี้ ทำให้สังคมอ่อนแอขาดความเชื่อมั่น ความมั่นคง ซึ่งเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ในสถานการณ์เช่นนี้ สิ่งที่เป็นแรงขับเคลื่อนประการหนึ่งคือการเร่งสร้างองค์ความรู้ในการจัดการกับปัญหา กล่าวคือการศึกษาและวิธีการฟื้นฟูธำรงรักษาภาษาในภาวะวิกฤตซึ่งยืนยันว่าขาดแคลนอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างองค์ความรู้ที่สังเคราะห์ขึ้นมาจาก ประสบการณ์การศึกษาและฟื้นฟูภาษาในบริบทของภูมิภาคเอเชียและประเทศไทย ทั้งนี้เพราะส่วนมากแล้วองค์ความรู้ดังกล่าวในปัจจุบันล้วนมาจากประสบการณ์ในกิจกรรมฟื้นฟูภาษานอกภูมิภาคเอเชีย ซึ่งมีบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไป

จังหวัดเพชรบูรณ์มีทัศนที่งดงามมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร จนทำให้ผู้คนจากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ต่างอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากมาย จนมีความหลากหลายทางภาษาเป็นอย่างมาก โดยมีภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ถึงกว่า 10 กลุ่ม (สุวิไล เปรมศรีรัตน์และคณะ, 2547, หน้า 1) ซึ่งนับว่าเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ มีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาและความรู้ที่เกี่ยวกับมนุษย์ในเอเชียอาคเนย์ โดยมีภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาราชการเพียงภาษาเดียว ในการติดต่อกันทุกระดับ และในสื่อสารมวลชน กลุ่มภาษาต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีจำนวนอย่างน้อย 3 ภาษา ที่กำลังตกอยู่ในภาวะวิกฤตที่รุนแรงและชัดเจน มีโอกาสที่จะเสื่อมสลายไปในศตวรรษนี้ ได้แก่ ภาษาชาวนน ลาวแง้ว ลาวครั่ง ชุมชนเหล่านี้อยู่ในภาวะวิกฤตระดับต่างๆ กัน ส่วนมากอ่อนแอ ขาดความมั่นใจ รวมกันไม่ติด กลุ่มใหญ่บางกลุ่ม มีปฏิกิริยาตอบโต้ เกรงถูกครอบงำและการสูญเสีย

จากความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าว คณะวิจัยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ สำหรับเป็นแหล่งของการศึกษา เรียนรู้ฟื้นฟูภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในลักษณะการเรียนรู้แบบพหุภาคี โดยศึกษาถึงการใช้คำรวมถึงรูปแบบวลี คำสั่งและประโยค การจัดเรียงคำ ตลอดจน

การศึกษาคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของภาษา ให้ได้องค์ความรู้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ก่อนที่จะเสื่อม สลายไป และร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และสืบสานภาษาตามความสนใจและความพร้อมของแต่ละชุมชน โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนแบบพหุภาคี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาถึงการใช้คำรวมถึงรูปแบบวลี คำสั่งและประโยค การจัดเรียงคำ ตลอดจนการศึกษาคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร และ กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชาวพื้นเมือง ชาวไทหล่ม ชาวเขา (เผ่าม้ง เผ่าลีซอ เผ่าเย้า เผ่ามูเซอ) ชาวจีน ชาวกบฏ ชาวลาว (ลาวพวน ลาวเงี้ยว ลาวครั่ง) ที่เข้าร่วมประชุมสนทนาที่ได้รับการคัดเลือกจากกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมการสนทนาในเรื่องของสภาพปัญหาของชุมชน แนวทางการแก้ปัญหา ความต้องการของชุมชน การใช้คำรวมถึงรูปแบบวลี คำสั่งและประโยค การจัดเรียงคำ ตลอดจนการศึกษาคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของภาษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เตรียมการประชุมเชิง

ปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัด เพชรบูรณ์ ทั้งในแง่ผู้เข้าร่วมประชุม สถานที่ประชุม และประเด็นต่างๆ เป็นต้น

2) จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อประเมินสภาพภาษา และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ใน จังหวัดเพชรบูรณ์ ร่วมกันศึกษาการใช้คำรวมถึงรูปแบบวลี คำสั่งและประโยค การจัดเรียงคำ ตลอดจนการศึกษาคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของภาษา โดยการบันทึกข้อมูลอย่างละเอียด โดยการจดบันทึกและการบันทึกวิดีโอ และอื่นๆ ที่เหมาะสม

3) ดำเนินการจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์

4) จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อสรุปบทเรียนจากการปฏิบัติการจัดการความรู้

การวิเคราะห์ข้อมูลหรือสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนวิดีโอการสนทนาที่ได้บันทึกไว้ ในการสนทนากลุ่มมาสรุปเพื่อหาข้อตกลงถึงกิจกรรมที่จะดำเนินการจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ นำแบบสัมภาษณ์มาสรุปในส่วนของ การใช้คำรวมถึงรูปแบบวลี คำสั่งและประโยค การจัดเรียงคำ ตลอดจนการศึกษาคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อได้ข้อสรุปจากการสนทนาแล้ว ผู้วิจัยนำข้อสรุปมาจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการวิจัย

การจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของจังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อการจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ กลุ่มชนต่าง ๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อศึกษาถึงการใช้คำรวมถึงรูปแบบวลี คำสั่งและประโยค การ

จัดเรียงคำ ตลอดจนการศึกษาคูณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ให้ได้องค์ความรู้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ก่อนที่จะเสื่อม สลายไป โดยการร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และสืบสานภาษาตามความสนใจแต่ละชุมชน

ผลการวิจัยภายหลังจากผู้วิจัย นำแบบสัมภาษณ์มาสรุปในส่วนของ การใช้คำรวมถึงรูปแบบวลี คำสั่งและประโยค การจัดเรียงคำ ตลอดจนการศึกษาคูณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถสรุปหลักไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ดังนี้

1. กลุ่มภาษาถิ่นไทยกลาง ระบบเสียงของภาษาถิ่นกลาง ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ 21 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระ 21 หน่วยเสียง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 12 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระ 21 หน่วยเสียง ประกอบด้วยหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง เป็นภาษาที่ใช้พูดทั่วไปในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์

2. กลุ่มภาษาถิ่นไทยอีสาน ภาษาถิ่นไทยอีสานของจังหวัดเพชรบูรณ์ มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 20 หน่วยเสียง พยัญชนะท้ายมี 9 หน่วยเสียง ไม่ปรากฏพยัญชนะควบกล้ำ หน่วยเสียงสระเดี่ยวมี 18 หน่วยเสียง สระประสมมี 5 หน่วยเสียง หน่วยเสียงวรรณยุกต์มี 6 หน่วยเสียง ในภาษาไทยถิ่นอีสาน ไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะ /ch/ และ /r/ เหมือนภาษาไทยถิ่นกลาง แต่จะมีหน่วยเสียง /ɲ/ เพิ่มขึ้น และเป็นที่น่าสังเกตว่า หน่วยเสียง /h/ ในภาษาไทยถิ่นอีสาน บางทีก็ออกเสียงนาสิก (Nasal Cavity)

3. กลุ่มภาษาไทหล่ม ภาษาไทหล่ม เป็นภาษาถิ่นที่ใช้กันทั่วไปในเขตอำเภอหล่มเก่า อำเภอหล่มสัก อำเภอน้ำหนาวบางส่วน เป็นภาษาไทยถิ่นในตระกูลภาษาทางหลวงพระบาง (มนูญ อักษรนุ, 2549, หน้า 1) หน่วยเสียงในภาษาไทหล่มแบ่งออกเป็น 3 ชนิดคือ หน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระและหน่วยเสียงวรรณยุกต์ หน่วยเสียงพยัญชนะประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ซึ่งแบ่งออกได้ 5 ประเภท หน่วยเสียงระเบิด หน่วยเสียง

นาสิก หน่วยเสียงเสียดแทรก หน่วยเสียงข้าง และหน่วยเสียงกึ่งสระ ในประเภทหนึ่ง ๆ นั้นยังมีลักษณะแตกต่างกันอีก คือ เป็นหน่วยเสียงก้องหน่วยเสียงไม่ก้อง หน่วยเสียงมรลมหรือหน่วยเสียงไม่มีลม นอกจากนั้นหน่วยเสียงพยัญชนะเหล่านี้ยังเกิดจากฐานกรณ์ต่าง ๆ กันคือ เกิดที่ริมฝีปากทั้งคู่ ริมฝีปากกลางและฟันบน ปุ่มเหงือก เพดานแข็ง เพดานอ่อน และช่องระหว่างเส้นเสียง ระบบคำภาษาไทยลุ่ม ถ้าพิจารณาจำนวนพยางค์สามารถจำแนกตามลักษณะโครงสร้างได้เป็น 2 ประเภท คือ คำพยางค์เดียว และ คำสองพยางค์ขึ้นไป ซึ่งคำสองพยางค์ขึ้นไปยังสามารถแบ่งออกได้อีกเป็น 3 ประเภท คือ คำประสม คำซ้ำ และ คำซ้อน ในส่วนของหมวดคำ แบ่งออกเป็น 21 หมวด คือ คำนาม คำสรรพนาม คำลำดับญาติ คำกริยา คำคุณศัพท์ คำลักษณนาม คำบ่งชี้ คำบอกจำนวน คำบอกลำดับที่ คำประมาณจำนวนประเภทที่ 1 คำประมาณจำนวนประเภทที่ 2 คำวิเศษณ์ คำกริยาช่วย คำอิสระวิเศษณ์ คำลงท้าย คำแสดงคำถาม คำปฏิเสธ คำบุพบท คำสันธาน คำเชื่อมหน้าอนุพากย์หรือโครงสร้างย่อย และ คำเพิ่มความเข้มข้น

4. ภาษาลาวพวน ลาวพวนที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์เดิมมีถิ่นฐานอยู่บนที่ราบสูงของเมืองเชียงขวาง (Chiang Khwang) หรือที่ฝรั่งเศสเรียกว่า ตริน-นินท์ (Tran-ninh) ซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของหลวงพระบาง และตะวันออกเฉียงเหนือของเวียงจันทน์ (จารุวรรณ สุขปิติ, 2532, หน้า 27) หน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงพยัญชนะ ในภาษาลาวพวนมีทั้งหมด 20 หน่วยเสียง ตำแหน่งพยัญชนะในภาษาลาวพวน มี 3 ประเภท คือ พยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะต้นคู่ และพยัญชนะท้ายพยางค์ พยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวพวน ทั้ง 20 หน่วยเสียงปรากฏเป็นพยัญชนะต้นเดี่ยวได้ทุกหน่วยเสียง พยัญชนะต้นคู่ (พยัญชนะควบกล้ำ) ในภาษาลาวพวนมีเพียง 1 หน่วยเสียง คือ /khw-/ ปรากฏในคำว่า khway “ควาย” เพียงคำเดียวเท่านั้น และพยัญชนะท้ายพยางค์ หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวพวน ทั้ง 20 หน่วยเสียงปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายพยางค์ได้ 9 หน่วยเสียง ในขณะที่หน่วยเสียงสระมี 2 ประเภท คือ หน่วยเสียงสระเดี่ยว และหน่วยเสียงสระประสม โดยที่หน่วยเสียงสระเดี่ยว ในภาษาลาวพวนมี 18 หน่วยเสียง แบ่งเป็น

สระเสียงสั้น และสระเสียงยาว 9 คู่ หน่วยเสียงสระประสม ในภาษาลาวพวนมี 3 หน่วยเสียง ระบบคำในภาษาลาวพวนมีลักษณะพยางค์ 3 ชนิด คือ คำพยางค์เดียว คำสองพยางค์ และคำหลายพยางค์ โครงสร้างของคำสองพยางค์ประกอบด้วยคำสองพยางค์แท้และคำสองพยางค์เทียม เช่น “โกหก” โครงสร้างคำหลายพยางค์จะมีลักษณะโครงสร้างเช่นเดียวกับโครงสร้างของคำพยางค์เดียวหรือโครงสร้างของคำสองพยางค์แบบใดแบบหนึ่งต่อกัน ส่วนมากมีจำนวนพยางค์ระหว่าง 3-5 พยางค์ แต่ที่พบมากที่สุด ในภาษาลาวพวนคือคำ 3 พยางค์ เช่น พรึกซี้หนู

5. ภาษาลาวแง้ว ชาวลาแง้ว เป็นชนกลุ่มน้อยที่ถูกกวาดต้อนมาจากอาณาจักรลาว เช่นเดียวกับลาวพวน เดิมมีถิ่นฐานอยู่ในเขตชนบทนานเมืองเวียงจันทน์ หากเป็นพวกที่อยู่ในเขตเมืองเวียงจันทน์จะเรียกว่า “ลาวเวียง” (นงนุช ปึงเผ่าพันธุ์, 2527, หน้า 16) หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวแง้วมีทั้งหมด 20 หน่วยเสียง ตำแหน่งพยัญชนะในภาษาลาวแง้ว ประกอบด้วยพยัญชนะต้นพยางค์ พยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระเดี่ยว ในภาษาลาวแง้วมี 18 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระสั้นและสระยาวได้ 9 คู่ หน่วยเสียงสระประสม ประกอบด้วยหน่วยเสียงสระประสมสองเสียงมี 15 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระประสมสามส่วน มี 3 หน่วยเสียง หน่วยคำในภาษาลาวแง้วมี 2 ชนิด คือ หน่วยคำอิสระและหน่วยคำผูกพัน ลักษณะคำในภาษาลาวแง้วที่พบมากที่สุด คือ หน่วยคำอิสระที่มีหน่วยคำเดียว คำผสม และคำประสม (คำसान) การสร้างคำในภาษาลาวแง้วมีการสร้างคำ 3 ชนิด คือ คำประสม คำซ้ำ คำซ้อน การจำแนกหมวดคำในภาษาลาวแง้วจะใช้คำเป็นเกณฑ์โดยใช้กรอบประโยคทดสอบได้หมวดคำในภาษาลาวแง้ว 24 หมวด คือ หมวดคำนาม หมวดคำกริยากรรม

6. กลุ่มภาษาจีน เป็นภาษาที่ใช้ในชุมชนชาวจีนที่ประกอบการค้าตามย่านการค้าที่สำคัญของจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มจีนแต้จิ๋วและไหหลำ เป็นภาษาหนึ่งในตระกูลภาษาจีนมิน จัดเป็นหนึ่งในตระกูลภาษาของฮกเกี้ยน (เสาวภาคย์ วรลัคนากุล, 2532, หน้า 4) หน่วยเสียงพยัญชนะ ในภาษาจีนที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีเพียงประเภทเดียวคือ หน่วยเสียงพยัญชนะ

เดี่ยว ซึ่งมีทั้งหมด 18 หน่วยเสียง แบ่งตามลักษณะของเสียงได้ 6 ประเภท ซึ่งหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาจีนทั้ง 18 หน่วยเสียง เป็นพยัญชนะต้นได้ทั้ง 18 หน่วยเสียง ได้แก่พยัญชนะระเบิด 9 หน่วยเสียง พยัญชนะนาสิก 3 หน่วยเสียง พยัญชนะเสียดแทรก 2 หน่วยเสียง พยัญชนะกึ่งเสียดแทรก 2 หน่วยเสียง พยัญชนะข้างลิ้น 1 หน่วยเสียง และพยัญชนะกึ่งสระ 1 หน่วยเสียง คือ /j/ แต่เป็นพยัญชนะท้ายได้เพียง 5 หน่วยเสียง คือ /p/, /k/, /ʔ /, /m/, และ /ŋ/ ในขณะที่หน่วยเสียงสระมี 2 ประเภท คือ หน่วยเสียงสระเดี่ยว และหน่วยเสียงสระประสม โดยที่หน่วยเสียงสระเดี่ยว ในภาษาจีนมี 18 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเสียงสั้น และสระเสียงยาว หน่วยเสียงสระประสม ในภาษาจีนมี 3 หน่วยเสียง โครงสร้างประโยคในภาษาจีนใช้อาศัยอยู่ในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จะมีการเรียงคำ ของประโยคแบบ ประธาน + กริยา + กรรม แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ตามรูปลักษณะการปรากฏและหน้าที่ของคำในประโยค ได้แก่ โครงสร้างของประโยคบอกเล่า โครงสร้างของประโยคคำสั่ง และโครงสร้างของประโยคคำถาม การเรียงจำนวนนับในภาษาจีนแต่จิวไม่ว่าจะเป็นจำนวนนับที่นับได้ถ้วน หรือนับไม่ถ้วนก็ตาม จะเรียงลำดับไว้ในตำแหน่งคำลักษณนามและตามหลังคำนาม ซึ่งมีลักษณะการเรียงคำเหมือนกับการเรียงคำในภาษาไทย เขียนเป็นรูปแบบได้คือ คำนาม+คำนับจำนวน+ลักษณนาม

8. ภาษาชาวนน หรือญ้อกูร (Nyah Kur) หรือ เนียะกุล (Nia Kuol) ชาวนนเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมของเพชรบูรณ์ สืบเชื้อสายมาจากละว้า (โสภา จุฑาพัฒนา, 2535, หน้า 24) มีภาษาพูดเป็นของตนเอง จัดอยู่ในตระกูลมอญ-เขมร เป็นภาษาย่อยของมอญโบราณ ที่พูดอยู่ในสมัยอาณาจักรทวารวดี ซึ่งเป็นอาณาจักรที่เก่าแก่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย หน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวแง้วมีทั้งหมด 21 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระในภาษาชาวนนมี 21 หน่วยเสียง ซึ่งจำแนกเป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยว มี 18 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระสั้นและสระยาวได้ 9 คู่ หน่วยเสียงสระประสม ประกอบด้วยหน่วยเสียงสระประสมสองเสียงมี 15 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระประสมสามส่วน มี 3 หน่วยเสียง ลักษณะน้ำเสียงในภาษาชาวนนที่มีความสำคัญต่อระบบเสียงมี 2 แบบ คือ ลักษณะน้ำเสียงปกติ (clear voice)

ซึ่งในที่นี้จะใช้เครื่องหมาย ´ แสดงลักษณะน้ำเสียงนี้ และลักษณะน้ำเสียงต่ำ ห้ม (breathy voice) ซึ่งในที่นี้จะใช้เครื่องหมาย ` แสดงลักษณะน้ำเสียงนี้ ความแตกต่างของลักษณะน้ำเสียงทั้ง 2 จะปรากฏให้เห็นชัดเจนในพยางค์หลัก ของคำเท่านั้น คำในภาษาชาวนบนส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดียวและคำสอง พยางค์ ในกรณีที่ เป็นคำพยางค์เดียว คำจะประกอบด้วยพยางค์หลัก (Major syllable) ซึ่งประกอบด้วยพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือควบกล้ำแล้วตามด้วยเสียง สระเดี่ยวหรือประสม และอาจมีพยัญชนะท้ายปรากฏร่วมด้วย เช่น /péɛŋ/ เป็นคำพยางค์เดียวซึ่งประกอบด้วยพยัญชนะต้นเดี่ยว คือ /p/ สระเดี่ยวเสียง ยาวคือ /ee/ และพยัญชนะท้ายคือ /ŋ/ ลักษณะน้ำเสียงปกติ / ´ / ในกรณีที่ เป็นคำสองพยางค์ คำจะประกอบด้วยพยัญชนะหลักและพยัญชนะรอง (Minor syllable) พยางค์หลักมีลักษณะดังกล่าวข้างต้น ส่วนพยางค์รองประกอบด้วย พยัญชนะเดี่ยวและสระลดรูป /ə/ ทั้งนี้เนื่องจากพยางค์รองเป็นพยางค์ที่ไม่ได้ รับการลงเสียงหนัก (Unstressed syllable) ฉะนั้นในการบันทึกลักษณะ น้ำเสียงจะใส่เครื่องหมายแสดงลักษณะน้ำเสียงเฉพาะพยางค์หลัก เท่านั้น ตัวอย่างคำ 2 พยางค์ เช่น /kothàp/ “กกไข่” ประกอบด้วย /thàp/ คือ พยางค์หลักซึ่งประกอบด้วยพยัญชนะต้นเดี่ยว คือ / th / สระเสียงสั้น คือ /a/ และพยัญชนะท้ายคือ /p/ ลักษณะน้ำเสียงต่ำห้ม / ` / ส่วน /kə-/ คือพยางค์ รองซึ่งประกอบด้วยพยัญชนะต้นเดี่ยว คือ /k/ และสระลดรูป /ə/

9. ภาษามัง มังเป็นชาวเขาเผ่าหนึ่งที่อาศัยอยู่ตามภูเขาสูง ส่วนมากจะ รวมตัวกันอยู่ที่ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ นอกจากนั้นก็อาศัยอยู่ที่ภูทับเบิก และบ้านเลื่อ อำเภอเขาค้อ ระบบพยัญชนะในภาษามัง บ้านเข็กน้อย ตำบล เข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วยพยัญชนะ 40 หน่วย เสียง พยัญชนะทุกหน่วยเสียงนี้ปรากฏร่วมกันเป็นพยัญชนะต้นควบกล้ำจำนวน 25 เสียง ภาษามังเป็นภาษาที่ไม่มีพยัญชนะท้าย ด้วยเหตุนี้จึงมีโครงสร้าง พยางค์แบบ C(C)(C)V^T ระบบสระในภาษามัง บ้านเข็กน้อย ประกอบด้วยสระ เดี่ยว 8 หน่วยเสียงและสระประสม 5 หน่วยเสียง สระเดี่ยวประกอบด้วยสระ

ธรรมดา 6 หน่วยเสียง และสระนาสิก 2 หน่วยเสียง สระประสม มี 5 หน่วยเสียง วรรณยุกต์ในภาษาม้ง บ้านเข็กน้อย ประกอบด้วยวรรณยุกต์คงระดับ 2 หน่วยเสียง และวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ 6 หน่วยเสียง เป็นที่น่าสังเกตว่าวรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงต่ำตก มีการกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย (glottalized) /21' / และวรรณยุกต์ที่ 3 เป็นเสียงกลางตก ปรากฏกับลักษณะน้ำเสียงต่ำหุ้ม (murmured) /31' / และวรรณยุกต์ที่ 4 เป็นเสียงต่ำขึ้น /13/ ปรากฏน้อยมาก ตัวอย่างเช่น ta21'si13 'ในเวลา' tɕa13 'ลง' tɕau13 'ออก' ti13 'ที่โน่น' tɕo13 'ที่นั่น' วรรณยุกต์ทั้ง 8 หน่วยเสียง การเรียงคำในส่วนของประโยคในภาษาม้ง บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นแบบประธาน-กริยา-กรรม (SVO)

10. ภาษาลีซอ ชาวเขาเผ่าลีซอเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่รวมตัวอาศัยอยู่ที่บ้านเพชรดำ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จัดอยู่ในกลุ่มธิเบต-พม่า ของชนชาติโลโล ถิ่นกำเนิดดั้งเดิมของชนเผ่าลีซออยู่บริเวณต้นน้ำโขงและแม่น้ำสาละวิน อยู่เหนือหุบเขาสาละวินในเขตมณฑลยูนนานตะวันตกเฉียงเหนือและตอนเหนือของรัฐคะฉิ่น ประเทศพม่า หน่วยพยางค์ลีซอมีอยู่ 31 เสียง แยกเป็นเสียงพยางค์เดี่ยว 25 เสียง เสียงพยางค์ควบกล้ำ 6 เสียง ระบบสระในภาษาเข้า ประกอบด้วยสระเดี่ยว 10 หน่วยเสียง เสียงตัวสะกดมีน้อยมาก ไม่มีความแตกต่างระหว่างสระเสียงสั้นกับสระเสียงยาว สระเดี่ยวมี 9 เสียง สระสะเทินมี 5 เสียง ซึ่งแปรเป็นสระเดี่ยวได้หลายเสียง วรรณยุกต์มี 6 เสียง เรียงประโยคแบบประธาน-กรรม-กริยา คำบุพบทอยู่หลังคำนาม เสียงวรรณยุกต์ในภาษาลีซอมี 6 หน่วยเสียง ภาษาลีซอเป็นภาษาที่มีเสียงพยางค์ท้ายคำ 5 หน่วยเสียง และถูกเรียกว่าเป็นภาษาที่มีการเรียงประโยคของ ประธาน และกรรม อยู่ตำแหน่งใดก็ได้ของประโยค จึงไม่สามารถกล่าวได้ว่าภาษาลีซอเป็นภาษาที่มีการเรียงประโยครูปแบบใดแบบหนึ่งทั้งรูปแบบ ประธาน-กรรม-กริยา (SOV) หรือ รูปแบบ กรรม-ประธาน-กริยา (OSV) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าภาษาลีซอมีลักษณะพิเศษระหว่างหมวดหมู่ของไวยากรณ์ คำกริยา และคำนาม และที่สำคัญคำคุณศัพท์และแยกออกจากคำนาม เมื่อมีคำกริยาปรากฏอยู่ท้ายคำ ก็

จะมีสัญลักษณ์บ่งบอก - a (สัญลักษณ์ “ ˊ ” แสดงลักษณะการออกเสียงของสระ) เช่น / ˊ / แสดงการออกเสียงระดับสูง / ˋ / แสดงการออกเสียงระดับต่ำ และ / ˊ / แสดงเสียงยกขึ้นระดับกลาง และ / ˋ / แสดงเสียงยกสูงขึ้นระดับต่ำ นอกจากนี้ในภาษาลีซอจะมีเสียงที่ออกเสียงต่อเนื่องแต่ไม่มีความหมาย (topic) เช่น คำว่า “nya”

ผลการจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆของจังหวัดเพชรบูรณ์

ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification) เริ่มจากการศึกษาสภาพทั่วไปของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยการศึกษาค้นข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสำรวจภูมิประเทศ เพื่อให้มองเห็นสภาพพื้นที่ตั้งของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งได้แก่ ความเชื่อ เศรษฐกิจ การเมือง สาธารณสุข การศึกษา ประวัติศาสตร์ชุมชน และผลกระทบการเปลี่ยนแปลงปัญหาทางสังคม ตลอดจนปัญหาทางสังคม เพื่อให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) โดยการค้นหาข้อมูลภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และ การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) แต่เนื่องจากภาษาเป็นความรู้ในตัวบุคคล ต้องอาศัยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ในลักษณะการพูดคุยกันในวงสนทนา หรือ “เวทีชาวบ้าน” การค้นหาความรู้ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบพินิจพิเคราะห์เพื่อการสรุปทบทวน เกิดการสกัดความรู้จากการสนทนาแลกเปลี่ยนจนเกิดเป็น “คลังความรู้”

ขั้นตอนที่ 3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) ข้อมูลที่รวบรวมได้สามารถแบ่งประเภทของภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์เป็น 12 กลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย ชาวพื้นเมือง ชาวไทหล่ม ชาวเขาเผ่าม้ง เผ่าลีซอ เผ่าเย้า เผ่ามูเซอ ชาวจีน ชาวบน ชาวลาวพวน ลาวแง้ว ลาวครั่ง โดยจัดหมวดหมู่ของภาษาตามลักษณะโครงสร้างของภาษา

เป็นสำคัญ ได้แก่ โครงสร้างทางเสียงหรือระบบเสียง โครงสร้างทางคำหรือระบบคำ และระบบกลุ่มคำ ขณะที่วัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 หมวดหมู่ คือ

- 1) วัฒนธรรมทางวัตถุ คือ เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่มนุษย์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อความสุขทางกาย ที่อยู่อาศัย เครื่องป้องกันตัวให้รอดพ้นจากอันตรายทั้งปวง
- 2) วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ เพื่อให้เกิดปัญญาและมีจิตใจที่งดงาม ได้แก่ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม คติธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี

ขั้นตอนที่ 4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและการจัดทำชุดความรู้ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล การจัดเวทีชาวบ้านและการสนทนากลุ่ม การสังเกตทั้งแบบมีและไม่มีส่วนร่วม การจดบันทึก การบันทึกเสียง เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แม่นยำ ชัดเจนของข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีชาวบ้าน ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ตลอดจนตรวจสอบเปรียบเทียบข้อมูลด้านภาษากับสำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ ท้ายสุดจัดทำชุดความรู้ความหลากหลายทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ขั้นตอนที่ 5 การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) จัดการให้สามารถเข้าถึงความรู้ได้ โดยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนั้น หรือมีความรู้สึกเป็นเจ้าของมิได้แปลกแยก ซึ่งความรู้สึกแปลกแยกนั้นเกิดขึ้นมาเมื่อไม่นานนี้เองจากกระแสของการพัฒนาที่ทำให้มนุษย์แยกออกจากธรรมชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ทำให้รู้สึกว่าวัฒนธรรมหรือวัดวาอารามเป็นสถานที่สาธารณะ และเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนรวมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการมีชีวิตอยู่ของคนในชุมชน พร้อมกันนั้นการสร้างความคุ้นเคยกับภาษาท้องถิ่นก็มีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งเรื่องเวลา อาชีพ ความคิด ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงสร้างความรู้สึกร่วมกัน และเป็นเจ้าของแหล่งวัฒนธรรม เมื่อชาวบ้านได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทำให้เกิดการเรียนรู้ภาษาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งท่ามกลางความผันผวน

ของความรู้แบบสากลที่ครอบคลุมความรู้แบบท้องถิ่นอยู่นั้น

ขั้นตอนที่ 6 การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการความรู้ เพราะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ ตั้งแต่การบ่งชี้หรือการกำหนดประเภทความรู้ เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ทำให้การสร้างและค้นหาความรู้ และจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้จึงเลือกใช้วิธีการเปิดการเรียนการสอนที่ศูนย์เรียนรู้ การมีวิทยากรทั้งในศูนย์เรียนรู้และนอกสถานที่ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายการอนุรักษ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เกิดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ โดยการจัดทำฐานข้อมูลภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 7 การเรียนรู้ (Learning) กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และผู้ที่สนใจ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สามารถสืบสาน พัฒนา แสวงหาความรู้ การใช้ประโยชน์จากความรู้ สามารถสร้างความรู้ใหม่ และนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสานความหลากหลายทางภาษาของกลุ่มชนต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางภาษาของชาติพันธุ์ตนเอง เพื่อสร้างความเข้าใจและมั่นใจแก่สมาชิกของแต่ละชาติพันธุ์และร่วมกันรณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ควรปลูกจิตสำนึก ชี้ประเด็นให้เห็นถึงความสำคัญของเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองให้แก่นักเรียน นอกจากนี้ควรจัดศูนย์วัฒนธรรมประจำกลุ่มไว้ในโรงเรียน และควรพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทางด้านภาษาของชุมชน เพื่อใช้ในการเรียนการสอน

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยการจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆของจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยนำกระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน มาประยุกต์ใช้ ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้จัดทำชุดความรู้ความหลากหลายทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดการแบ่งปันและการถ่ายทอดความรู้ให้แพร่กระจายและไหลเวียนทั่วทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ได้ (Jedsada Noknoi et al., 2010, p.4) สอดคล้องกับ Praves Wesee (2002, p.33-34) ซึ่งกล่าวว่า ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ชีวิตและการทำงาน ส่วนใหญ่เป็นความรู้ทางวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันของชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ในตำราที่มีผู้บันทึกไว้ หรือความรู้ในตัวคนที่เป็นความชำนาญอยู่ในตัวคนแต่ละคน ขณะที่ Anyanee Khaysuban (2007, p.14-17) กล่าวว่า ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ ภูมิปัญญาและพรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคล และสั่งสมเป็นความรู้สามารถบูรณาการ ศักยภาพของมนุษย์ด้าน กาย จิต สังคม ปัญญา เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของสังคมได้

ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนั้น ความรู้ ซึ่งหมายถึง สารสนเทศ ผสมกับทักษะประสบการณ์ของบุคลากร ความรู้จะเป็นตัวสร้างมูลค่าเพิ่มขององค์กร ที่พร้อมจะถูกนำไปใช้ประโยชน์ในองค์กร ในการบริหารความสำเร็จ จำเป็นต้องขยายผลจากการทำให้วิสัยทัศน์มีความชัดเจนขึ้น ซึ่งจะเพิ่มความกระตือรือร้นขององค์กรในการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ และเพิ่มพูนสมรรถนะที่จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าในการดำเนินกิจการไปสู่เป้าหมายร่วมกันขององค์กร ประสิทธิภาพ ประสิทธิ ผลขององค์กร ขึ้นกับความสามารถของบุคลากรใน

องค์การ ในการเรียนรู้ถึงสถานการณ์ แนวคิด เทคนิคการดำเนินงาน นวัตกรรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน ภายใน องค์การ เราต้องสร้างตัวเร่งในขับเคลื่อนให้สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์การ ให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างยั่งยืนและมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งต้องตระหนักถึงความ สำคัญและความจำเป็นของการเรียนรู้ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ หากแต่ระดับของการลงมือเรียนรู้ อาจยังไม่เป็นระบบที่สมบูรณ์ เราไม่ควรรีรอ ที่ จะพัฒนาองค์การของเรา อย่าปล่อยให้เหตุการณ์บางอย่างหรือกฎกติกาภาครัฐ มาบีบบังคับให้เราต้องเรียนรู้เพื่อตัวเราเอง เพื่อกลุ่ม หรือเพื่อองค์การ บุคลากร ทุกระดับ ต้องตระหนัก และร่วมมือกันพัฒนาองค์การ เราต้องร่วม กันเพิ่ม ศักยภาพความสามารถในการสร้างสรรค์อนาคตขององค์การอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

การจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของ จังหวัดเพชรบูรณ์ ต้องทำบนพื้นฐานองค์ความรู้ตามแนวประเพณี คือ ใช้ วัฒนธรรมบริหารวัฒนธรรม และให้มีความสมดุลระหว่างการพัฒนาในด้านอื่นๆ ชุมชนชาวนน บ้านน้ำเลา มีจุดแข็งทางด้านภาษา แต่ในขณะเดียวกันก็อยู่ใน สถานะวิกฤตทางด้านภาษา ลูกหลานไม่เห็นคุณค่า ควรมีการจัดกิจกรรมการ อนุรักษ์ภาษาชาวนนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อยกระดับคุณค่าทางภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่ได้สืบสานกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และผู้นำชุมชนของกลุ่มชาติ พันธุ์ต่างๆ ควรเริ่มแผนงานตามผลผลิตจากเวทีเรียนรู้ รวมถึงการแลกเปลี่ยน เรียนรู้จากหน่วยงานในระดับชุมชน เช่น โรงเรียนในชุมชน ที่มีความตั้งใจที่จะ ผลักดันให้เกิด “หลักสูตรท้องถิ่น” ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมใน ระดับชุมชน และควรส่งเสริมสินค้าหัตถกรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ให้แก่กลุ่ม แม่บ้าน

บทสรุป

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และเพื่อศึกษาถึงการใช้คำรวมถึงรูปแบบวลี คำสั่งและประโยค การจัดเรียงคำ ตลอดจนการศึกษาคูณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชาวพื้นเมือง ชาวไทหล่ม ชาวเขาเผ่าม้ง เผ่าลีซอ เผ่าเย้า เผ่ามูเซอ ชาวจีน ชาวกูย ชาวลาวพวน ลาวแง้ว ลาวครั่ง ตามกรอบแนวคิดการวิจัยว่าด้วยกระบวนการจัดการความรู้ทั้ง 7 ขั้นตอน ได้แก่ การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการจัดการความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้จัดทำชุดความรู้ความหลากหลายทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ โดยการจัดทำฐานข้อมูลด้านไวยากรณ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ในการสนับสนุนทุนวิจัย ภายใต้งบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561 ตลอดจนบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่มีส่วนทำให้งานวิจัยนี้สามารถทำได้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า

งานวิจัยนี้สามารถนำมาให้เป็นแนวทางสำหรับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์ จากการใช้ผลงานวิจัยโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

บรรณานุกรม

- จารุวรรณ สุขปิติ. (2532). การศึกษาลักษณะของภาษาลาวพวน ที่ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นงนุช บุ่งเผ่าพันธุ์. (2527). ลักษณะของภาษาลาวแฉ่ง ที่ตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มนูญ อักษรนุ. (2549). คำและวากยสัมพันธ์ในภาษาหล่ม ที่อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2535). ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. 2547. แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- เสาวภาคย์ วรลัคนากุล. (2532). ลักษณะคำซ้ำในภาษาจีนแต้จิ๋ว. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- โสภา จุฑาพัฒนา. (2535). การเทียบเคียงคำลักษณนามในภาษาญ้อกูร (ชาวนบ) กับภาษาไทย. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษา สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Khaysuban, A. (2007). Knowledge management, the genesis (การ

จัดการความรู้ฉบับปฐมบท). Bangkok: Phetkasem Printing Groups.

Krauss, Michael. 1992. The world's languages in crisis. Language 68. 4-10.

Noknoi, J. et al. (2010). Various perspectives of knowledge management and the creation of a learning organization (นันทพรศนะการจัดการความรู้ และการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้). Bangkok: Chulalongkorn University.

Wasee, P. (2002). Knowledge management: human liberation process to potential, freedom and happiness (การจัดการความรู้ กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพ และความสุข). Bangkok: The Knowledge Management Institute (KMI).

ความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อพฤติกรรม
คุณธรรม จริยธรรม และการบริหารงานของผู้อำนวยการ
สำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้

Satisfaction of Teachers and Educational Staff
toward the Morality, Virtue, and Management of
the Directors of District Private Education Offices in
Southern Border Provinces

วรัญชิตาธรณ์ พลานิชิต¹

Waranchidathorn Palaniwat

พิมลทิพย์ ชุณหพิมล²

Pimontip Chunhapimol

ธวัชชัย สุนทรนนท์³

Tawatchai Sunthonnon

นิรันดร์ จุลทรัพย์⁴

Niran Chullasap

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ และ 2) เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา

^{1,2,3} นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้กรอบแนวคิดของพระเมธีธรรมาภรณ์ยึดหลักธรรมการบริหารงาน 4 ประการ และแนวคิดทฤษฎีสองปัจจัยของเฮอริเบิร์ก กลุ่มตัวอย่างเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 132 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามมี 3 ตอน ประกอบด้วย (1) สอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) สอบถามความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอและ (3) สอบถามความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แต่ละข้อระหว่าง 0.66 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความแตกต่างของค่าที่ (t-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44, SD. = 0.17) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าความพึงพอใจทุกรายการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32 - 4.39, SD = 0.15 - 0.35) ยกเว้นด้าน วิทยะ (ขยัน) อยู่ในระดับมากที่สุดและมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X}$ = 4.67, SD = 0.17) และด้านสังคหะ (มนุษยสัมพันธ์) มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X}$ = 4.32, SD = 0.35) 2) ระดับความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.24, SD. = 0.43) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความพึงพอใจทุกรายการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.02 - 4.32, SD. = 0.49 - 0.62) ยกเว้นด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X}$ = 4.56, SD. = 0.50) และด้านนโยบายและการบริหารมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}$ = 4.07, SD. = 0.55) 2) การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อ

พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานไม่แตกต่างกัน และจากการเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศ และระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, พฤติกรรมคุณธรรมและจริยธรรม, การบริหารงาน

Abstract

The research aimed to 1) investigate the satisfactory level of the teachers and educational staffs toward the morality, virtue, and management of the directors of District Private Education Offices in southern border provinces and 2) compare the satisfaction by gender, educational level, and experience based on Phra Medhidhammaporn's four dharma for management and two-factor theory of Herzberg. Samples were 132 teachers and educational staff from the District Private Education Offices in southern border provinces. Research tools included 3 parts were (1) general information questionnaire, (2) satisfactory survey of the teachers and educational staffs toward the morality and virtue of the directors of District Private Education Offices and (3) satisfactory survey of the teachers and educational staffs toward the directors of District Private Education Offices. The IOC of each question ranged between 0.66 and 1.00 and the reliability of the entire questionnaire equal to

0.98. Frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test with One-Way ANOVA were used in the analysis.

The research revealed that 1) the overall satisfaction level toward the morality and virtue of the directors of District Private Education Offices were high ($\bar{X}$ = 4.44, SD. = 0.17) and there was a high level of satisfaction on all aspects ($\bar{X}$ = 4.32 – 4.39, SD. = 0.15 – 0.35) except the diligence aspect showed the highest satisfactory level among all ($\bar{X}$ = 4.67, SD. = 0.17) whereas the relationship aspect showed the lowest level among all ($\bar{X}$ = 4.32, SD. = 0.35). The overall satisfactory level toward the management of the directors of District Private Education Offices was at a high-level ($\bar{X}$ = 4.24, SD. = 0.43). The in-depth study found that there was a high level of satisfaction toward all the aspects ($\bar{X}$ = 4.02 – 4.32, SD. = 0.49 – 0.62) except aspect of the inter-relationship were the highest ($\bar{X}$ = 4.56, SD. = 0.50) whereas the policy and management were the lowest among all aspects ($\bar{X}$ = 4.07, SD. = 0.55). 2) The samples who difference in genders showed different satisfactory levels toward morality and virtue of the directors of District Private Education Offices in the southern border provinces as a statistically significant level at .05 whereas there is no difference in educational level and experience. And the samples who had different working experience showed different satisfactory levels toward the management of the directors of District Private Education Offices in the southern border provinces as a statistically significant level at .05 whereas there is no difference in gender and

educational level.

Keywords: Satisfaction, Morality and virtue behavior, Management

บทนำ

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2543 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546 มาตรา 39 กำหนดให้ กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรงทำให้การบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ทางด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษาจะเกิดประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมึลักษณะภาวะผู้นำสูง เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เหมาะสมทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคโลกาภิวัตน์และเข้ากับทุกสถานการณ์ได้โดยใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีนโยบายในการเปลี่ยนแปลง การจัดการศึกษาโดยการปฏิรูปการศึกษา กำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษา คือ ปฏิรูปสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา หลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนสถานศึกษาเป็น หน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดในการจัดการศึกษา (วิโรจน์ สารรัตน์, 2559, หน้า 1)

ผู้บริหารนั้นมีความสำคัญต่อการจัดการทางการศึกษา ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยทั่วไปคุณลักษณะของผู้บริหารจัดการ จะต้องเป็นผู้มีความรู้ดี มีปฏิภาณไหวพริบดี มีบุคลิกภาพดี มีความคิดริเริ่ม รู้จักปรับปรุงแก้ไขความสามารถในการ โน้มน้าวจิตใจ มีความเข้าใจบุคลิกทั่วไปและเข้าใจสังคมได้ดี มีความอดทนและรับผิดชอบสูงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ประสานงานได้ดี มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงและยอมรับนับถือ ผู้ซึ่งให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และความยุติธรรม ลักษณะดังกล่าวไม่ได้หากันได้ง่ายๆ ในสถานศึกษา ที่หายากยิ่งกว่านั้น คือ ผู้บริหาร

หรือความเป็นผู้นำ (ธร สุนทรายุทธ, 2551, หน้า 325) ยิ่งไปกว่านั้นยังมีปัญหาของผู้บริหารโรงเรียนที่พบมาก คือ ความไม่เด็ดขาดและไม่หนักแน่นในการพิจารณาตรวจสอบเรื่องราวต่างๆ ความไม่เป็นกลางรวมไปถึงความลำเอียงที่มีต่อผู้ร่วมงาน และผู้บริหารมีภาระงานมาก จึงไม่ค่อยมีเวลาในโรงเรียนเท่าที่ควร การกระจายอำนาจการบริหารไม่ชัดเจน จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้ง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการขาดคุณธรรม จริยธรรม และภาวะผู้นำของผู้บริหารทั้งสิ้น ผลกระทบของปัญหาเหล่านี้ นอกจากจะทำให้กระบวนการบริหาร ภายในโรงเรียนไม่เข้มแข็ง และทำลายขวัญกำลังใจของครูในโรงเรียนแล้ว ยังส่งผลกระทบไปถึงการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน อันจะทำให้คุณภาพด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนไม่ได้มาตรฐานอีกด้วย (พระครู ภัทรธรรมคุณ, 2554, หน้า 2) นอกจากนี้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 มาตรา 79 ระบุไว้ว่า ให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ วิชาชีพที่เหมาะสม ในอันที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความก้าวหน้าแก่ราชการ การบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหาร สถานศึกษาจะต้องเกิดผลทั้งงานที่รับผิดชอบและได้ความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน ซึ่งผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน นอกจากนี้ มาตรา 80 ยังระบุว่า ให้มีการพัฒนาข้าราชการ ครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่ง และบางวิทยฐานะ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสม (อาคม มากมีทรัพย์, 2557, หน้า 307)

การบริหารงานนอกจากมีหลักการในการทำงาน โดยยึดหลักกฎหมายระเบียบคำสั่งตามสภาพและวัฒนธรรมของสังคม และความสำเร็จของการบริหารงาน ต้องถือว่าความรู้คู่คุณธรรม และจากข่าวการทุจริตในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม ในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ และนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็น

แนวทางการพัฒนาคุณธรรมสำหรับผู้บริหารในสังกัดสำนักงานการศึกษา
เอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา
ต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารงานของผู้อำนวยการ
สำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา
ต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารงานของผู้อำนวยการ
สำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตาม เพศ ระดับ
การศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

สมมติฐานของการวิจัย

ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเพศ ระดับการศึกษา และ
ประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการใช้หลักคุณธรรม
จริยธรรม ในการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ
จังหวัดชายแดนใต้แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาความพึงพอใจของครูและบุคลากร
ทางการศึกษาต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารงานของ
ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้และ
เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อพฤติกรรม
คุณธรรม จริยธรรม และการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา
เอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และ
ประสบการณ์การทำงาน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ สำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัด
ชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสงขลา (เฉพาะอำเภอ

จะนะ นาทวี เทพา และสะบ้าย้อย)

3. ขอบเขตด้านประชากร คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา
สำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 200 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการและขั้นตอนต่างๆ ในการศึกษา ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดสงขลา (เฉพาะอำเภอจะนะ นาทวี เทพา และสะบ้าย้อย) มีจำนวนทั้งสิ้น 200 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการคำนวณหาขนาดตัวอย่างของครูและบุคลากรสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยการเทียบจากตารางสัดส่วนของ Krejcie Morgan (1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง 132 ตัวอย่าง (ครูและบุคลากรทางการศึกษากลุ่มละ 66 ตัวอย่าง) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ด้วยการสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ ตามทัศนะของครูและ

บุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม ของของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ ตามแนวคิดของพระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต) (2539, หน้า 12-42) ยึดหลักธรรมการบริหารงาน 4 ประการ จำนวน 37 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ค่า (Rating Scale) ตามแบบลิเคิร์ท (Likert's Scale) (ยุทธ ไกยวรรณ, 2561)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยปรับตามกรอบแนวคิดทฤษฎีสองปัจจัย (Two factor theory) ของเฮอริเบิร์ก (Herzberg and others, 1959, page 113 - 115) ภายใต้อะงศกร 10 องค์ประกอบ จำนวน 58 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ค่า (Rating Scale) ตามแบบลิเคิร์ท (Likert's Scale) (ยุทธ ไกยวรรณ, 2561)

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากสำนักงานหลักสูตรปริญญาโท/ปริญญาเอก การบริหารการศึกษา นำไปแสดงต่อผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ และขอความร่วมมือเพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ และครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ เพื่อขอให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม

3. ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง 132 ตัวอย่าง ในสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ ผ่านทาง Google Form ซึ่งได้รับการตอบกลับทั้ง 132 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกชุดที่เก็บคืนมา โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยการประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้วิเคราะห์ประเมินระดับพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม ของของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้และความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้
3. ทดสอบความแตกต่างของค่าที (t-Test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ผลการวิจัย

1. ระดับความพึงพอใจพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44, SD. = 0.17) และเมื่อพิจารณาารายด้านพบว่าความพึงพอใจทุกรายการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32 – 4.39, SD. = 0.15 – 0.35) ยกเว้นด้านวินัยพละ (ขยัน) อยู่ในระดับมากที่สุดและมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X}$ = 4.67, SD. = 0.17) และด้าน สังคหพละ (มนุษยสัมพันธ์) มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X}$ = 4.32, SD. = 0.35) ส่วนระดับความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการ

ศึกษาต่อการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.24, SD. = 0.43) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความพึงพอใจทุกรายการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.02 – 4.32, SD. = 0.49 – 0.62) ยกเว้นด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X}$ = 4.56, SD. = 0.50) และด้านนโยบายและการบริหารมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}$ = 4.07, SD. = 0.55)

2. การเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม ของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ดังตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม ของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตาม เพศ (n=132)

พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม	ชาย		หญิง		t	P
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
ปัญญาพละ (ปัญญา)	4.40	0.12	4.38	0.16	0.86	0.39
วิริยพละ (ขยัน)	4.64	0.18	4.69	0.17	-1.56	0.12
อนวัชพละ (สุจริต)	4.30	0.35	4.41	0.22	-1.72	0.09
สังคหพละ (มนุษยสัมพันธ์)	4.23	0.38	4.36	0.33	-2.04	0.04*
รวม	4.39	0.17	4.46	0.17	-2.12	0.04*

หมายเหตุ * $p < .05$

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม ของ
ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตาม ระดับ
การศึกษา (n=132)

พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม	ปริญญาดตรี หรือเทียบเท่า		สูงกว่า ปริญญาดตรี		t	P
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
ปัญญาพละ (ปัญญา)	4.40	0.15	4.36	0.13	1.23	0.22
วิริยพละ (ขยัน)	4.67	0.17	4.66	0.18	0.49	0.62
อนวัชชพละ (สุจริต)	4.38	0.33	4.35	0.34	0.39	0.70
สังคหพละ (มนุษย สัมพันธ์)	4.33	0.35	4.29	0.35	0.59	0.56
รวม	4.45	0.17	4.41	0.17	0.88	0.38

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม
ของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ จำแนก
ตาม ประสบการณ์ทำงาน (n=132)

พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม	1 - 10 ปี		10 ปีขึ้นไป		t	P
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
ปัญญาพละ (ปัญญา)	4.39	0.17	4.39	0.14	-0.16	0.87
วิริยพละ (ขยัน)	4.68	0.19	4.66	0.17	0.54	0.59
อนวัชชพละ (สุจริต)	4.41	0.28	4.35	0.36	1.16	0.25
สังคหพละ (มนุษย สัมพันธ์)	4.39	0.26	4.28	0.39	1.92	0.06
รวม	4.46	0.13	4.42	0.19	1.69	0.09

จากตารางที่ 1 - 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีความพึง
พอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา
เอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสังคมพละ (มนุษย์สัมพันธ์) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง มีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารมากกว่าเพศชาย ส่วนด้านปัญญาพละ (ปัญญา) ด้านวิริยพละ (ขยัน) และด้านอนวัชพละ (สุจริต) ไม่แตกต่างกันและ การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อการบริหารงานของผู้บริหารสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บริหารสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการปกครองบังคับบัญชา และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี ส่วนด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านลักษณะของงาน ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานและด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล ไม่มีความแตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อการบริหารงานของผู้บริหารสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน (n=132)

ความพึงพอใจต่อการบริหารงาน	สถานภาพ		
	เพศ	ระดับการศึกษา	ประสบการณ์ทำงาน
ด้านความสำเร็จของงาน	0.78	0.69	0.01*

ด้านการยอมรับนับถือ	0.25	0.39	0.04 [*]
ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	0.59	0.25	0.32
ด้านความรับผิดชอบ	0.84	0.52	0.03 [*]
ด้านลักษณะของงาน	0.52	0.67	0.06
ด้านนโยบายและการบริหาร	0.84	0.20	0.28
ด้านการปกครองบังคับบัญชา	0.90	0.07	0.00 [*]
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	0.96	0.40	0.03 [*]
ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	0.79	0.30	0.32
ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล	0.91	0.54	0.05
รวม	0.86	0.29	0.02 [*]

หมายเหตุ * $p < .05$

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับความพึงพอใจพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าความพึงพอใจทุกรายการอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านวิริยะ (ขยัน) อยู่ในระดับมากที่สุดและมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น และด้านสังคหะ (มนุษยสัมพันธ์) มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ส่วนระดับความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อการบริหารงานของ

ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความพึงพอใจทุกรายการอยู่ในระดับ ยกเว้นด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ และด้านนโยบายและการบริหารมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

2. การเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า เพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง มีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้อำนวยการมากกว่าเพศชาย ส่วนด้านปัญญาพละ (ปัญญา) ด้านวิริยพละ (ขยัน) และด้านอนวัชพละ (สุจริต) ไม่แตกต่างกัน และการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการปกครองบังคับบัญชา และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

การอภิปรายผล

1. ระดับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาศรีธัญญ อุทวยโร (ปีนอำคา) (2560) ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักผล 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณา รายด้านพบว่า ด้าน วิริยผละ (ขยัน) อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารมีความขยันมุ่งมั่นทุ่มเท มีการพัฒนาด้วย การฝึกอบรม ให้ความสนใจ ตระหนักปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ จึงจะเกิดความทุ่มเทให้กับ การปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อให้การบริหารเกิด ประสิทธิภาพสูงสุด การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การตั้งมั่นในความดีงามที่ไม่ให้มีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดเสียหาย มีจิตใจ มุ่งมั่น ตั้งมั่นในการปฏิบัติ ความดีด้วยความเพียรพยายาม ส่วนด้านปัญญาผละ (ปัญญา) ด้านอนวัชผละ (สุจริต) และด้านสังคผละ (มนุษยสัมพันธ์) อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผล การศึกษาของพระมหาศรีณญ อุทวโร (ปันอำคา) (2560) ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักผล 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักผล 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถม ศึกษาขอนแก่น เขต 5 ด้านปัญญาผละ (ปัญญา) ด้านอนวัชผละ (สุจริต) และด้านสังคผละ (มนุษยสัมพันธ์) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ระดับความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัด ขายแดนใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารบริหารงานด้วยหลักคุณธรรมและมีความเมตตากับผู้ใต้บังคับบัญชา สอดคล้องกับ การศึกษาของปัญญา พลสมบัติ (2557) ศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานในโรงเรียน เขตอำเภอวังหิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผลการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานในโรงเรียนเขตอำเภอวังหิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ในภาพรวมและรายด้าน มีระดับความพึงพอใจต่อการบริหารงานอยู่ในระดับมาก

พิจารณารายด้าน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานถือเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยให้การงานสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างรวดเร็ว บุคคลที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่นย่อมส่งผลให้ตนเองได้รับความสัมพันธ์ที่ดีจากผู้อื่น เช่นเดียวกันความสัมพันธ์ที่ดีเกิดจากการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การเข้าใจผู้อื่น ความมีเมตตาต่อกัน รวมถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการทำงาน ส่งผลให้การงานประสบความสำเร็จและการบริหารสถานศึกษาก็นับเป็นไปอย่างราบรื่น ด้านการปกครองบังคับบัญชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คล้องกับการศึกษาของ สุดารัตน์ รักเดช (2557, หน้า 1) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนในอำเภอบางบัวทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ด้านการปกครองบังคับบัญชา ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความพึงพอใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านความรับผิดชอบ และด้านความสำเร็จของงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของปัญญา พลสมบัติ (2557) ศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานในโรงเรียน เขตอำเภอวังหิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผลการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานในโรงเรียนเขตอำเภอวังหิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ด้านความรับผิดชอบ และด้านความสำเร็จของงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านลักษณะของงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของจิตติพร เสริมชัย (2558) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกับการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนดาราสมุทร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสังคหะ (มนุษยสัมพันธ์) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง มีพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้อำนวยการมากกว่าเพศชาย ส่วนด้านปัญญาพละ (ปัญญา) ด้านวินัยพละ (ขยัน) และด้านอนวัชพละ (สุจริต) ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมุมมองของกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน อาจจะมี ความพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม ของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ ที่แตกต่างกันไป เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง ซึ่งเป็นคนที่มีความละเอียดอ่อนกว่ากลุ่มตัวอย่างเพศชาย ก็จะมีมุมมองหรือความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเพศชาย สอดคล้องกับการศึกษาของโชติกา เศรษฐธัญการ (2562) ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษา ระหว่างเพศหญิงกับเพศชายที่สะท้อนให้เห็นภาพพจน์ทางเพศ พบว่า เพศหญิงมักมีความคิดลึกซึ้งหรือมีความเป็นนามธรรมสูง แต่ในส่วนของการละเอียดกลับมีหลายด้านที่ไม่ตรงตามภาพพจน์เสมอไป

4. กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการปกครองบังคับบัญชา และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี ส่วนด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านลักษณะของงาน ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล ไม่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากการทำงานในหน่วยงานราชการเป็นการทำงานที่เป็นระบบตามแบบแผนทางราชการ สอดคล้องกับการศึกษาของนิชนันท์ รื่นสุข (2563, หน้า 1) การศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ในอำเภอหันคา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาชัยนาท ผลการศึกษา พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบริหารด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูลเพราะเงินเดือน เงินค่าตอบแทน เงินสวัสดิการต่าง ๆ ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงาน รวมถึงเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานพึงพอใจและยอมรับมากขึ้น

2. ผู้บริหารควรแสดงพฤติกรรมด้านสังคมพละ (มนุษยสัมพันธ์) โดยควรเปิดโอกาสให้ลูกน้องได้มีส่วนร่วม เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน และควรให้อภัยผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อมีการกระทำผิด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม จากการใช้หลักธรรมด้านอื่นๆ สำหรับใช้ในการบริหารของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ ร่วมด้วย

บรรณานุกรม

- โชติกา เศรษฐัญญการ. (2562). การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาระหว่างเพศหญิงกับเพศชายที่สะท้อนให้เห็นภาพพจน์ทางเพศ. *วารสารมังรายสาร*, 7(2), 17-31.
- ฐิติพร เสริมสัย. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกับการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนดาราสมุทร อำเภอสัตราธิราช จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา
- ธ สุนทรายุทธ. (2551). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป : ทฤษฎีวิจัยและปฏิบัติการทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: เนติกุล.
- นิชนันท์ รื่นสุข. (2563). การศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอหันคา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10, ฉบับปรับปรุงใหม่).
กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปัญญา พลสมบัติ. (2557). ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานใน
โรงเรียน เขตอำเภอวังหิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

พระครูภัทรธรรมคุณ. (2554). การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษา
ตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอพัฒนานิคม
จังหวัด ลพบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาศรีณญ อุทวโร (ปันอำคา). (2560). ภาวะผู้นำตามหลักพระ 4 ของ
ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2539). คุณธรรมสำหรับนักบริหาร.
กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

ยุทธ ไกยวรรณ. (2561). หลักสถิติวิจัยและการใช้โปรแกรม SPSS. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2559). การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร
สถานศึกษาสังกัดเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สุภารัตน์ รักเดช. (2557). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูและ
บุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนในอำเภอบางบัวทอง สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

อาคมมากมีทรัพย์. (2557). จริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษา. *สุทธิปริทัศน์*, 28(87), 304-322.

Herzberg, F., Mausner, B., & Synderman, B. B. (1959). *The Motivation to Work*. New York, USA: John Willay & Sons.

การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21

A Study of States and guidelines to the
management of the basic education home
school in the 21st Century

สุทธิลักษณ์ กันธิพันธ์¹

Sutthilick Kanthipan

สันติ บุรณะชาติ²

Santi Buranachart

น้ำฝน กันมา³

Namfon Gunma

ธิดาวัลย์ อุ่นกอง⁴

Thidawan Unkong

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 และ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ศึกษาสภาพจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว จำนวน 205 คน ศึกษาแนวทางจากบ้านเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี จำนวน 5 แห่ง และผู้ทรงคุณวุฒิ

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

² อาจารย์ที่ปรึกษาคณะนิพนธ์หลัก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

^{3,4} อาจารย์ที่ปรึกษาคณะนิพนธ์ร่วม สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) แนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย (1) ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา ควรสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบไปด้วย ผู้จัดการศึกษา หน่วยงานที่ดำเนินการ ได้แก่ กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มงานนิเทศ โรงเรียน สถานประกอบการ เครือข่ายบ้านเรียน สถาบันศาสนาและศูนย์การเรียนรู้ (2) ด้านหลักสูตร ควรจัดทำหลักสูตรเฉพาะบุคคลมีความยืดหยุ่นสูง มีจุดเน้นพิเศษและสอดคล้องหลักสูตรแกนกลางการศึกษา (3) ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย แผนการจัดการศึกษา แอปพลิเคชันคอร์สออนไลน์และแหล่งเรียนรู้ และ (4) ด้านการดำเนินการ ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการจัดการศึกษา ขั้นตอนแผนการจัดการศึกษา ขั้นตอนดำเนินการเรียนรู้ ขั้นตอนวัดผลประเมินผลและขั้นปรับปรุงการเรียนรู้

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาโดยครอบครัว , ศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the status of the basic education home school in the 21st Century, 2) to study the approach to the management of the basic education home school in the 21st Century. Study the condition from the sample group 205. The people studied the guidelines from five best practice home school and 6 experts. The tools used for data collection were questionnaires and interviews. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The results showed that 1) the condition of basic family education in

the 21st century was at a high level in all aspects; 2) guidelines. Providing basic education by families in the 21st century (1) network to support education management should create a participation in education management, including the education manager. The operating agency is the Office of the Educational Service Area, namely the Educational Management Promotion Group. Policy and Planning Group and Supervision Group for Monitoring and Evaluation of Educational Management, Schools, Establishments Home study network Religious institutes and learning centers (2) The curriculum should be tailored to a highly flexible individual course. There is a special focus and aligned with the core curriculum of Basic Education (3) on educational resources, including educational management plans, online course applications and learning resources (4) The implementation of 5 steps, namely the preparation of education management; Educational management planning stage the learning process Evaluation and learning improvement stages.

Keywords: Education home school, The 21st Century

บทนำ

ปัจจุบันสังคมมีเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมาก นักคิดในแวดวงต่างๆ ของโลกและไทยต่างให้ความสนใจกับสภาพสังคมเป็นอย่างยิ่ง นักคิดทั้งหลายเรียกสังคมของมนุษยชาติในอนาคตในชื่อที่แตกต่างกัน โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะ “ทั้งโลก” (Global) ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ โดยมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นตัวขับเคลื่อน สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากในอดีตมาก มีการเคลื่อนย้ายผู้คน สื่อเทคโนโลยี และทรัพยากรต่าง ๆ จากทั่วทุกมุมโลกอย่างรวดเร็วและสะดวก มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง

ระหว่างภูมิภาค ประเทศ สังคมและชุมชน มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงของความรู้และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต ปัจจุบันโลกแห่งการศึกษาได้ก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง รูปแบบการเรียนรู้ก็ต้องปรับปรุงขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัย การศึกษาไทยในปัจจุบัน เป็นยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง มีหลากหลายรูปแบบให้มนุษย์ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองได้อย่างรวดเร็วโดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาในสถานศึกษาของไทย เพื่อให้ก้าวทันโลกยุคใหม่ที่ไร้ขอบเขตภายใต้จินตนาการของมนุษย์ที่สร้างขึ้น (พัชร พรพิณ, 2558, ออนไลน์) การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ใช่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ แต่คือการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้คนนั่นเอง ซึ่งการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกด้านแล้ว จึงไม่ควรจำกัดการเรียนรู้แต่ระบบ ใดระบบหนึ่ง เพราะปัญหาจากระบบโรงเรียนกำลังสะท้อนให้เห็นว่าสิ่งที่เชื่อถือกันมานานนั้นไม่ถูกต้อง การศึกษาทางเลือกจึงเป็นแนวทางหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหาการศึกษาในระบบและเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้แก่ ประชาชนทุกกลุ่ม การศึกษาทางเลือกนั้นมีใช้ของใหม่แต่อย่างไร หากแต่เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับมานาน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551, หน้า 31) ซึ่งปัจจุบันมีถึง 433 ครอบครั้ว (สำนักพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562, ออนไลน์) ซึ่งเหตุผลหลักที่ทำให้ผู้ปกครองให้ความสนใจจัดการศึกษาโดยครอบครัว คือ ต้องการให้การเรียนรู้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ตรงตามศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล แนวโน้มการขยายตัวของจัดการศึกษาโดยครอบครัวหรือบ้านเรียนไทยจะมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551, หน้า 27-29) การจัดการศึกษาโดยครอบครัว ในระยะเริ่มต้น ยังเป็นการลองผิดลองถูกและไม่เป็นที่ยอมรับของคนในครอบครัวซึ่งล้วนผ่านการศึกษาใน ระบบรวมทั้งผู้จัดการศึกษา จำเป็นต้องใช้เวลามากพอสมควรจนกระทั่งเกิดความมั่นใจในแนวทางที่ควรจะเป็น การขาดข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ทำการจัดการเรียนรู้และยังเป็นแนวทางการศึกษารูปแบบใหม่ที่

สังคมยังไม่เข้าใจและไม่เชื่อมั่นในคุณภาพของการเรียนการสอนที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวในลักษณะนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547, หน้า 46) นอกจากนี้ ครอบครัวยังขาดทักษะในการวัดและประเมินผลไม่ทราบว่าจะประเมินอย่างไร และขาดความมั่นใจในการประเมิน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551, หน้า 78) อีกทั้งในช่วงโควิด-19 ที่ผ่านมา ส่งผลให้โรงเรียนต้องเลื่อนเปิดเทอมออกไป ทำให้คุณพ่อคุณแม่และผู้ปกครองหลายท่านต้องหันมาจัดการเรียนการสอนให้เด็กๆ กันเองที่บ้าน ซึ่งก็เป็นสิ่งที่แปลกใหม่สำหรับพ่อแม่และผู้ปกครองบางกลุ่มที่ต้องศึกษาและหาสื่อการเรียนการสอน กิจกรรมต่างๆ มาสอนเด็กๆ กันที่บ้าน เพื่อไม่ให้พวกเขาต้องขาดช่วงในการเรียนเป็นเวลานานเกินไป และหันมาความสนใจมา ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมากยิ่งขึ้น (ไซ อัจฉนา, 2020, ออนไลน์)

จากประเด็นปัญหาและสถานการณ์ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในปัจจุบันและมีแนวโน้มว่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต รวมไปถึงความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองที่จัดและอยู่ในช่วงตัดสินใจที่จะจัดการศึกษาโดยครอบครัว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ภายใต้บริบทของการจัดการศึกษาในประเทศไทยในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัด ผู้ปกครองทั้งใหม่และเก่าใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนในเกิดทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

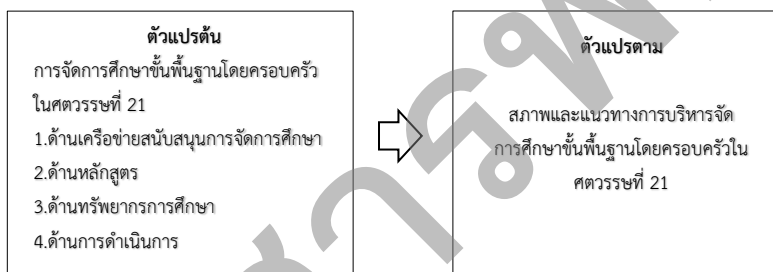
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษ ที่ 21
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษที่ 21

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และนักวิชาการจากแหล่งต่างๆ นำมาใช้สังเคราะห์ แล้วกำหนดเป็นองค์ประกอบ

ที่ใช้ในการวิจัยนำไปสู่การศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษ ที่ 21 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือก (Alternative Education) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว (สำนักพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562, หน้า 14-36) ระบบโฮมสคูลแบบไฮบริด (Hybrid Homeschooling) และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศผู้วิจัยได้สังเคราะห์ เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังรูปที่ 1



รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดแนวทางการวิจัย เป็น 2 ขั้นตอน โดยในแต่ละขั้นตอน ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แหล่งข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และ การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว

รวมทั้งสิ้น 433 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน 205 คน ได้มาโดยการใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามภูมิภาค เพื่อเก็บข้อมูลให้ได้ตามจำนวนที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษที่ 21 ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 คือ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 สอบถามสภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษ ที่ 21 เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 65 ข้อ ซึ่งมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านทรัพยากรทางการศึกษา และด้านการดำเนินการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีบ้านเรียนที่จัดการศึกษาและจัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเองไปยังบ้านเรียนที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งได้แบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 205 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วจึงดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษที่ 21 โดยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 23-24)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 - 5.00 หมายถึง การดำเนินการระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.50 หมายถึง การดำเนินการระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง การดำเนินการระดับปาน

กลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง การดำเนินการระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง การดำเนินการระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครอบคลุมในศตวรรษที่ 21

แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยได้นำผลจากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างประเด็นในการ สัมภาษณ์ บ้านเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 5 แห่ง และ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบคลุม จำนวน 5 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ หรืออาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีผลงานเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษา 2 คน ผู้ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบคลุม 2 คน และผู้ที่มีบทบาทกำกับ ดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบคลุม 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับ แนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบคลุม ในศตวรรษที่ 21

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มี คุณสมบัติตามที่กำหนดด้วยแบบสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่นัดหมายและจด บันทึกข้อมูลพร้อมบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มา วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบคลุม ในศตวรรษที่ 21

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครอบคลุมในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบคลุม ในศตวรรษที่ 21

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 50.20 มีอายุ 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 44.90 มีวุฒิ การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 69.27 และส่วนใหญ่มีอาชีพ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวคิดเป็นร้อยละ 24.80

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการ
จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21

สภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดย ครอบครัว ในศตวรรษ ที่ 21		(n=205)		
		$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล
1. ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา		4.17	0.80	มาก
2. ด้านหลักสูตร		4.13	0.79	มาก
3. ด้านทรัพยากรทางการศึกษา		4.16	0.80	มาก
4. ด้านการดำเนินการ		4.16	0.62	มาก
รวมเฉลี่ย		4.16	0.75	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความ
คิดเห็นสภาพการจัดการศึกษาขั้น พื้นฐานโดยครอบครัว ในศตวรรษ ที่ 21 ใน
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา
อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.80) รองลงมาคือ ด้านการดำเนินการ
($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.62) ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.16$, S.D. =
0.80) และ ด้านหลักสูตร ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.79) ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
โดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21

แนวทางการศึกษาสภาพจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ใน
ศตวรรษที่ 21 จากการศึกษาบ้านเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี จำนวน 5 แห่ง และ
จากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และ/หรือประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับ
การ บริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ผลการสัมภาษณ์
สรุปได้ ดังนี้

2.1 ด้านเครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
ประกอบด้วย 1) ผู้จัดการศึกษา 2) หน่วยงานที่ดำเนินการจัดการศึกษาโดย
ครอบครัว ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีกลุ่มงานภายในที่รับผิดชอบ

อยู่ 3 กลุ่มงาน คือ (1) กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา (2) กลุ่มนโยบายและแผน (3) กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา 3) โรงเรียน 4) สถานประกอบการ 5) เครือข่ายบ้านเรียน 6) สถาบันศาสนา และ 7) ศูนย์การเรียนรู้

2.2 ด้านหลักสูตร เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นเฉพาะบุคคลที่มีความยืดหยุ่นสูงมีจุดเน้นพิเศษเฉพาะบุคคล ซึ่งต้องสอดคล้องหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ด้วยโดยมีแนวทางในปฏิบัติดังนี้ (1) จัดทำสร้างสรรค์หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพ ครอบครัว ทัศนคติความเชื่อ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน (2) ปรับใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ มีความเฉพาะทางที่มีจุดเน้นพิเศษ เช่น กีฬา นาฏศิลป์ ปรียัติธรรม เป็นต้น (3) หลักสูตรมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติและ ความเป็นสากลเทียบเคียงกับต่างประเทศได้

2.3 ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย (1) แผนการจัดการศึกษา (2) สื่อการเรียนรู้แอปพลิเคชัน และ (3) แหล่งการเรียนรู้

2.4 ด้านการดำเนินการ ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอน 1 การเตรียมการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมเพื่อขออนุญาต และการยื่นแบบแสดงความประสงค์

ขั้นตอน 2 การวางแผนการจัดการศึกษา มีแนวทางปฏิบัติดังนี้ (1) วิเคราะห์ตัวผู้เรียน สนับสนุนให้ผู้เรียนมีการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคลและมีความสุขในการเรียน (2) กำหนดเป้าหมายระยะสั้นระยะยาวที่สามารถปรับเปลี่ยนรายละเอียดในวิชาไหนที่ผู้เรียนสนใจเป็นพิเศษก็เรียนมากกว่าวิชาอื่น เน้นความรู้ที่จะช่วยให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมปัจจุบัน (3) จัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ (4) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชาเชิงพฤติกรรมของผู้เรียน (5) จัดทำตารางสอน กำหนดตารางเวลาที่ชัดเจนในแต่ละกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน (6) สำนวจทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น งบประมาณ อุปกรณ์ และสื่อ และ (7) ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองในด้านต่างๆ เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

ขั้นตอน 3 ขั้นตอนดำเนินการจัดการการเรียนรู้ มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

(1) จัดกระบวนการเรียนการสอนแบบเล่นปนเรียนสอดแทรกไว้ในรูปของวัสดุโดยตรง หรืออาจจะใช้ร่วมกับการใช้วัสดุในการเรียนการสอน (2) จัดการเรียนรู้ยืดหยุ่นไปตามความถนัดความสนใจของผู้เรียนมากที่สุด (3) เน้นการปฏิบัติ สื่อออนไลน์ในการสืบค้นหาข้อมูล และเรียนผ่านทางสื่อออนไลน์ ค้นคว้าด้วยตัวเองเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง (4) มีพื้นที่ที่ให้ผู้เรียนได้ลงปฏิบัติและคิดค้นนวัตกรรมต่อยอดความรู้ที่เราได้เรียนรู้และสะสม และ (5) เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยว เมืองประวัติศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์เรียนรู้ในแก่ผู้เรียน

ขั้นตอน 4 ขั้นวัดผลประเมินผล มีแนวทางปฏิบัติดังนี้ (1) ประเมินร่องรอยการเรียนรู้แบบออนไลน์ (2) ประเมินโดยการนำเสนองาน ผลงาน รายงาน (3) ประเมินตามสภาพจริงตามหลักสูตรจุดเน้นและแผนการจัดการเรียนรู้ (4) สอบแบบอัตนัย โดยการให้ผู้เรียนเขียนอธิบาย สิ่งต่าง ๆ นั้น หรือในกรณีระดับชั้นเล็กรวมไปถึงการเขียนคำจากรูปภาพ เพื่อการวัดการใช้ภาษาตลอดจนระบบการคิด (5) ประเมินความรู้ความเข้าใจตามเนื้อหาในบทเรียนโดยการซักถามและสรุปประเด็นต่างๆ (6) ประเมินผลผู้เรียนโดยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เป็นการบันทึกหลักฐานการสอนและร่องรอยการเรียนรู้ และ (7) ประเมินผล โดยใช้การสังเกตผู้เรียนอย่างใกล้ชิดและมีสัมผัสของความเป็นพ่อแม่ โดยวิธีการที่เป็นธรรมชาติและบันทึกพัฒนาการ

ขั้นตอน 5 ปรับปรุงการเรียนรู้ มีแนวทางปฏิบัติดังนี้ (1) การปรับหลักสูตรการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ในทุกชั้นปี (2) การปรับหลักสูตรการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนในแต่ละปีการศึกษา (3) การนำผลการประเมินที่ครอบคลุมประเมินมาวิเคราะห์และออกแบบการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ (4) การนำเทคนิคการสอนจากแหล่งต่างๆ ทั้งสื่อสังคมออนไลน์ งานวิจัย หนังสือเทคนิคการสอน ศาสตร์การสอน ฯลฯ มาปรับการจัดการเรียนรู้ และ (5) มีการผลิตสื่อ ใบงาน การออกแบบการเรียนรู้ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

สภาพและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา 2) ด้านหลักสูตร 3) ด้านทรัพยากรทางการศึกษา 4) ด้านการดำเนินการ ในภาพรวมอยู่ในระดับระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวมากที่สุด คือ ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษาด้าน การดำเนินการ ด้านทรัพยากรทางการศึกษา และด้านหลักสูตร ตามลำดับ ดังนี้

ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา มีการดำเนินการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะบ้านเรียนแต่ละบ้านมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ เพื่อปรึกษาหารือ สนับสนุน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นของการจัดการศึกษาให้แก่บุตรของตน ซึ่งก็ประกอบด้วย ผู้จัดการศึกษา หน่วยงานที่ดำเนินการ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มี 3 กลุ่มงาน คือ กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มนโยบายและแผนและกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา โรงเรียนสถานประกอบการ เครือข่ายบ้านเรียน สถาบันศาสนาและศูนย์การเรียนรู้ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับ ดุษฎี รังสีชัชวาล, ชัชชญา ชุติณัฐภวดี น้าเพชร เตปินสาย, (2561, ออนไลน์) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบของการจัดการศึกษาบ้านเรียนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ส่วนมากจะจัดแบบมีข้อตกลงร่วมกับโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น โดยมีการเข้าไปใช้ทรัพยากรของโรงเรียนหรือทำกิจกรรมร่วมกัน มีแนวทางในการจัดทำแผนการศึกษาด้วยการจัดการศึกษาเองร่วมกับศึกษาจากคู่มือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองลงมาคือ การศึกษาเองร่วมกับการประยุกต์จากแผนของครอบครัวอื่นที่ได้รับอนุญาตแล้ว บุคคลที่มีส่วนร่วม

ในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมากที่สุดคือ บุคคลภายในครอบครัว รองลงมาคือ ครูพิเศษที่จัดมาแบบบ้านเรียน การมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐ ในขั้นตอนแรกมีการมอบคู่มือการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน การจัดหาแผนตัวอย่างในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน และการจัดบุคลากรให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน กระบวนการที่มีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการตรวจสอบและพิจารณาความถูกต้องของแผนการจัดการศึกษา พบว่า ครอบครัวผู้จัดการศึกษา มีการปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาตามข้อเสนอแนะของกรรมการ อีกทั้ง มีการประชุมคณะกรรมการพิจารณาแผนและแต่งตั้งคณะกรรมการจากผู้แทนครอบครัวให้ส่วนร่วมในการตรวจสอบและพิจารณา

ด้านการดำเนินการ มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมเพื่อขออนุญาต และการยื่นแบบแสดงความประสงค์ ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการจัดการศึกษา ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนวัดผลประเมินผล และขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงการเรียนรู้ มีการดำเนินการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบ้านเรียนแต่ละหลัง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอนโดยก่อนที่จะมีการตัดสินใจจดทะเบียนกับหน่วยงานต้นสังกัด มีการศึกษาถึงแนวทางในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับ น้ำผึ้ง มีสีล (2560, หน้า 208) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้ปกครองต้นแบบมีวิธีการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 สามารถจำแนกได้เป็น 6 ขั้นตอน และมีขั้นตอนที่สอดคล้องคือขั้นตอนที่ 1) ศึกษาสภาพของผู้เรียนและความพร้อมของครอบครัว ประกอบด้วย การสังเกตผู้เรียนและการสร้างข้อตกลงร่วมกันในครอบครัว ขั้นตอนที่ 2) การวางแผนการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การวางแผนการจัดทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและการวางแผนทางการจัดการศึกษา ขั้นตอนที่ 4) การดำเนินการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 5) การประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินภายในและการประเมินภายนอกและ ขั้นตอนที่ 6) การปรับปรุงการเรียนรู้ ประกอบด้วย การสร้างข้อตกลงร่วมและการเชื่อมโยงต่อยอดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัวแบบเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานมีความซับซ้อนในองค์ประกอบและเงื่อนไขที่แตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัว ชุมชนและบริบททางสังคม วัฒนธรรมที่รายล้อมอยู่รอบครอบครัว ผู้ปกครองจึงต้องเรียนรู้ที่จะแปรเปลี่ยนความซับซ้อนให้กลายมาเป็นปัจจัยผลักดันให้สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียนได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร จารุสมบัติ (2557, หน้า 136) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ พบว่าแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวประกอบด้วย แผนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดทำสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการประเมินผลในขั้นการสร้าง ความตระหนักในอาชีพขั้นการสำรวจตนเองและอาชีพ และขั้นการเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับต่างๆ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจัดฝึกอบรม ให้ความรู้เรื่องการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ทำหน้าที่ดูแลการศึกษา และควรนำคู่มือต้นแบบนี้ไปขยายผลเพื่อจัดทำแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับผู้เรียนในช่วงวัยต่างๆ

ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย แผนการจัดการศึกษา สื่อการเรียนรู้ แอปพลิเคชัน คอร์สเรียนออนไลน์ และแหล่งการเรียนรู้ มีการดำเนินการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้จัดการศึกษา เป็น ผู้ที่มีแนวคิดที่กว้างขวาง มีการศึกษาศาสตร์ทางการจัดการเรียนการสอน กระบวนการและเทคนิคต่างๆ ซึ่งก็มีแนวทางคือ (1) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจและระดับของผู้เรียน สอดคล้องกับหลักสูตรการจัดการศึกษา ของบ้านเรียน โดยมีเนื้อหา จุดประสงค์ ตามเอกัตภาพ (2) สื่อการเรียนรู้ โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป โปรแกรมช่วยสอน แอปพลิเคชัน ต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้ และใช้เป็นสื่อการ

จัดการเรียน และฝึกทักษะด้านต่างๆ โดยผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง (3) แหล่งการเรียนรู้ ในชุมชน สถานที่ท่องเที่ยว เมืองประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษชาติ ภูเขา แม่น้ำ ทะเล เพื่อเสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์เรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียน รวมไปถึงการเรียนรู้จากครูพิเศษช่วยสอน หรือปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ รุจน์ เอ็งฉ้วน (2558, หน้า 104) ทำการวิจัยแบบผสมผสานวิธีพหุระยะเรื่อง พบว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการจัดการศึกษาโดยครอบครัว : กรณีศึกษาภาคใต้ของประเทศไทย มีการดำเนินการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่อยู่ในระดับมาก มี 3 ด้าน คือ การใช้สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ วิธีการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ปรากฏข้างต้น และ 4) แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้นั้น พบว่า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรมีหลักการสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวร่วมกันเสียก่อน ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ความเข้าใจเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และการตระหนักถึงการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ภายในครอบครัว ทุกฝ่ายควรมีการวิจัยและพัฒนา ร่วมกันเกี่ยวกับหลักสูตรและควรจะต้องจัดตั้งให้มีหน่วยงานอิสระในการดูแล ให้คำแนะนำและช่วยเหลือครอบครัว ผู้จัดการศึกษา โดยครอบครัว ส่วนวิธีการจัดการเรียนการสอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละจังหวัดควรช่วยส่งเสริมสร้างช่องทางในการเรียนรู้เพิ่มเติมให้กับครอบครัว และมีการนัดหมาย เพื่อพบปะเสวนากัน อยู่เรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่องระหว่างครอบครัวผู้จัดการศึกษา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรร่วมกันจัดทำ Mapping เรื่องสื่อและแหล่งเรียนรู้ ควรสนับสนุนให้ครอบครัวสามารถใช้สื่อร่วมกับหน่วยงานทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน โดยอาจสร้างข้อตกลงที่จะร่วมมือระหว่างสองฝ่าย (Memorandum of Understanding: MOU) และการประเมินผลการเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรทำความเข้าใจมุมมองของครอบครัว มองเห็นความแตกต่างระหว่างหลักคิดของการศึกษาในระบบและการศึกษาทางเลือก ควรช่วยเหลือและปรับการใช้คำศัพท์เฉพาะทางการศึกษาให้เป็นภาษา ที่เข้าใจได้

ง่าย เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันและสอดคล้องกับ พรพล พอนอ่วม (2562, หน้า 311) ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยใช้ทรัพยากรการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบซึ่งเรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านบุคคล ด้านทั่วไป ด้านการเงิน และด้านวิชาการ สิ่งที่ต้องปรับปรุงด้านโครงสร้างและเนื้อหาของต้นแบบทรัพยากรการเรียนรู้ คือ การจัดเรียงเนื้อหาต้องให้มีความเหมาะสมแบ่งหมวดหมู่และมีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และสิ่งสำคัญของการสร้างทรัพยากรการเรียนรู้ นั้นจะต้องสร้างให้ตรงกับกลุ่มผู้ใช้งานจริงให้ได้มากที่สุดสำหรับงานวิจัยนี้สามารถแบ่งเบาภาระของรัฐได้ส่วนหนึ่ง และมีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของประเทศไทยได้

ด้านหลักสูตร มีการดำเนินการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบ้านเรียนหรือผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรรวมไปถึง ความรู้ทางการการศึกษา ศาสตร์การศึกษา ปรัชญาต่างๆ ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาเฉพาะบุคคลที่มีความยืดหยุ่นสูง มีจุดเน้นพิเศษเฉพาะบุคคลและสอดคล้องหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจน์ เอ่งฉ้วน (2558, หน้า 104) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบโฮมสคูล: กรณีศึกษาครอบครัวในภาคใต้ พบว่าหลักสูตรที่ครอบครัวเลือกใช้แบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรโฮมสคูลของต่างประเทศ เป็นการปรับใช้แบบบูรณาการให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รวมถึงแนวคิดและวิถีชีวิตของครอบครัว ส่วนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนสามารถแบ่งออกได้ 2 แบบ ได้แก่ การจัดการศึกษาตามกลุ่มสาระร่วมกับแบบกลุ่มประสบการณ์และการจัดการศึกษาแบบกลุ่มประสบการณ์ ครอบครัวมีการจัดการศึกษาแบบกลุ่มประสบการณ์ร่วมด้วย ต่างกันที่เทคนิคและสัดส่วนในการจัดการศึกษาของ แต่ละครอบครัว รวมถึงการที่ครอบครัวต้องเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน อยู่เสมอ และแต่ละขั้นตอนสามารถปรับ เปลี่ยนได้อย่างยืดหยุ่น นอกจากนี้ ครอบครัวใช้สื่อและแหล่ง เรียนรู้ทั้งภายในและ

ภายนอกบ้านอย่างคุ้มค่า เหมาะ กับวัยและความต้องการของผู้เรียน โดยพ่อและ แม่ถือเป็นสื่อที่สำคัญที่สุดในครอบครัว ส่วนการประเมินผลการ เรียนรู้ ครอบครัวเน้นการประเมิน ตามสภาพจริงบนพื้นฐานความเข้าใจที่ตรงกันของครอบครัว

แนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย (1) ด้านเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา ควรสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบไปด้วย ผู้จัดการศึกษา หน่วยงานที่ดำเนินการ ได้แก่ กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มงานนิเทศ โรงเรียน สถานประกอบการ เครือข่ายบ้านเรียน สถาบันศาสนาและ ศูนย์การเรียนรู้ (2) ด้านหลักสูตร ควรจัดทำหลักสูตรเฉพาะบุคคลมีความยืดหยุ่นสูง มีจุดเน้นพิเศษและสอดคล้องหลักสูตรแกนกลางการศึกษา (3) ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย แผนการจัดการศึกษา แอปพลิเคชัน คอร์สออนไลน์และแหล่งเรียนรู้ และ (4) ด้านการดำเนินการ ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการจัดการศึกษา ขั้นตอนวางแผนการจัดการศึกษา ขั้นตอนดำเนินการเรียนรู้ ขั้นตอนวัดผลประเมินผลและขั้นปรับปรุงการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์มณี แก้วมhawงศ์ (2558, หน้า 238) ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้การมีส่วนร่วมของเครือข่ายสนับสนุนการจัดการประกอบด้วย 1) การดำเนินการ 2) เครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา 3) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ที่ต้องมีระบบการดำเนินการชัดเจนและมีประสิทธิภาพ 4) ตัวชี้วัดความสำเร็จ ประกอบด้วย (1) แผนการจัดการศึกษาของครอบครัวควรมีลักษณะเป็นแผนการศึกษาเฉพาะตัวผู้เรียนเป็นรายบุคคลในแต่ละช่วงที่ครอบครัวกำหนด (2) แผนการให้บริการการเปลี่ยนผ่านเพื่อรับบริการใหม่การจัดหาที่เรียนใหม่การเข้าสู่การประกอบอาชีพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรจัดทำหลักสูตรโฮมสคูลที่มีความยืดหยุ่นและหลากหลาย ตรงกับเอกัตภาพของผู้เรียน สามารถนำหลักสูตรต่างประเทศมาใช้จัดการเรียนรู้และเทียบโอนในประเทศไทยได้
2. ควรสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่จัดการศึกษาและครอบครัวบ้านเรียน ในด้านการวางแผนจัดการศึกษา นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
3. ควรจัดทำโครงการหรือมีพื้นที่ ในการจัดกิจกรรมทางวิชาการร่วมกันระหว่างบ้านเรียนแต่ละบ้านในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในบริบทของไทยและต่างประเทศ
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

บรรณานุกรม

- ไซ อัจฉนา. (2020) โฮมสคูลในไทยและต่างประเทศ. เข้าถึงเมื่อ 23 เมษายน 2564 จาก: <https://www.twinkl.co.th/blog/homeschool-thailand>
- ดุซงญอ รัตติยา, ชัชชญา ชุตินันท์กุล และน้ำเพชร เตปินสาย. (2561). การศึกษารูปแบบของการจัดการศึกษาบ้านเรียนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน. เข้าถึงเมื่อ 24 เมษายน 2564 จาก: <http://cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/1257>
- น้ำผึ้ง มีศิลป์. (2560). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเสริมทักษะชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพลวัตกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

- พัชรพรพิน. (2558). การศึกษาไทยในยุคปัจจุบัน. เข้าถึงเมื่อ 23 เมษายน 2564 จาก : <https://patcharapomphin.wordpress.com/2015/10/22>
- พิมพ์มณี แก้วมหางค์. (2558). รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ. **วารสารสุทธิปริทัศน์**, 29 (92), 236-253.
- พรพล พอนอ่วม (2562). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยใช้ทรัพยากรการเรียนรู้เล็กทรอนิกส์. **วารสารสหวิทยาการวิจัย**, 8 (2), 311-320.
- รุจณี เอ่งฉ้วน. (2558). การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโฮมสคูล: กรณีศึกษาครอบครัวในภาคใต้. **วารสารหาดใหญ่วิชาการ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่**, 13 (2), 103-116.
- ศศิธร จารุสมบัติ. (2557). การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวความคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (อาชีวศึกษา)**. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). **สภาวะการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). **การติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาโดยครอบครัว**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. **หน่วยศึกษานิเทศก์**. (2551). **เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. คัมภีร์ กศน. หน่วยศึกษานิเทศก์ หน่วยศึกษานิเทศก์**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- สำนักพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). **นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. เข้าถึงเมื่อ 2 มกราคม 2562, จาก <http://www.mathayom9.go.th/webspm9/data/obec63.pdf>

วาระสารพัด

ทุนมนุษย์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนชนมเทียนแก้ว :
ในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี
บ้านหนองจอกพัฒนา อ.คลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร

Human Capital and The Community Product
Development Khanom Tien Kaew : In The
Promotion of Tourism OTOP Nawatwiti
Ban Nongchokpattana, Khlongkhlong District,
Kamphaengphet

สุวัชร หนุ่มคำ¹
อิสราวัชร เฟื่องอิม²

Suwaphat Noomkham
Itsaravatchara Fuangim

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการ
บริหารงานกลุ่มผลิตภัณฑ์ชนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญาในการส่งเสริมชุมชน
ท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี 2) ศึกษารูปแบบทุนมนุษย์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์
ชุมชนในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี 3) เพื่อหาแนวทางในการ
พัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

¹อาจารย์, สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร

²เจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป สำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

และ 4) ศึกษาผลการใช้แนวทางในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญา โดยใช้หลักการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มเป้าหมายโดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ 2 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน 3 คน กลุ่มผู้ดูแลและสนับสนุน 3 คน และตัวแทนนักวิชาการ 1 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของกลุ่มเป็นการบริหารงานภายใต้ระบบเศรษฐกิจชุมชน ครอบคลุมเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด มีการจ้างแรงงานบางส่วนซึ่งเป็นคนในชุมชน ไม่ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการใดๆ มีการรับซื้อวัตถุดิบต่าง ๆ จากชุมชน การผลิตขนมเทียนแก้วมีการสืบทอดจากภูมิปัญญาที่ได้รับการต่อยอดและนำมาพัฒนาจนประสบความสำเร็จ แต่ภูมิปัญญามีได้มีการถ่ายทอดออกไปสู่ชุมชนเป็นเพียงการถ่ายทอดให้กับคนในครอบครัวเท่านั้นเพราะมีความหวงแหนและเป็นความลับในการสืบทอดของวงศ์ตระกูล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า รูปแบบของทุนมนุษย์ที่สำคัญที่ช่วยทำให้ผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วได้รับการพัฒนาต่อยอดเรื่อยมา คือ รูปแบบของทุนทางปัญญา ที่ประกอบไปด้วยความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และการพัฒนาตนเองตลอดเวลาของเจ้าของผลิตภัณฑ์ รวมถึงทุนทางสังคมที่เป็นลักษณะเครือข่ายทางสังคมเพื่อให้พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อให้ทันโลก และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อยอด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มขนมเทียนแก้ว คือ การพยายามปรับปรุง เรียนรู้ พัฒนา ต่อยอดทั้งตัวสินค้า บรรจุภัณฑ์ มาตรฐานการผลิตต่าง ๆ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ แม้จะมีข้อจำกัดในส่วนของตัวขนมเองที่เป็นขนมสดส่งผลต่อการเก็บรักษา หรือในเรื่องของสถานที่ดำเนินการผลิตที่ถูกมองว่ายังไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยที่มีการกำหนดไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผลลัพธ์เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรมว่า ยังพัฒนา ผลิตภัณฑ์ก็ยังมีมูลค่าเพิ่ม มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก และสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมั่นคง นอกจากนี้ผลของการพัฒนาดังกล่าว ยังเป็นต้นแบบให้บุคคล องค์กร หน่วยงานภายนอกได้เข้ามาเรียนรู้แนวทางในการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อถอดบทเรียนและนำไปปรับใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้อีกด้วย

คำสำคัญ: ทุมนมนุษย์, แนวทางพัฒนา, OTOP นวัตวิถี

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the current conditions of the administration of the product group of Khanom Tien Kaew products from local wisdom to promote the OTOP Nawatwithi Tourism-Based Communities, 2) study the human capital models and community product development in promoting community tourism, OTOP Nawatwithi Tourism-Based Communities 3) search for guidelines of products' development and enhancement for promoting the OTOP community for tourism, Nawatwithi Tourism-Based Communities and 4) study the results of the use of products' upgrading and guidelines of the development in promoting community tourism, OTOP Nawatwithi Tourism-Based Communities of Khanom Tein Kaew products from local wisdom, using the principles of in-depth interviews and small group discussions with the target audience Purposive Sampling divided into 4 groups, namely, 2 know ledgers, 3 practitioners, 3 care and support, and representatives. 1 scholar, totaling 9.

According to objective 1, it was found that the current situation of the group was managed under the community

economic system. The families were production units; therefore, the labor of family members was the most important factor. Some of the workers were hired in the community without committee appointment. There was a purchase of raw materials from the community. The production Khanom Tien Kaew was inherited from the wisdom that had been developed from the learning experience, studying and, developing to be successful; however, wisdom was not transmitted to the local community. It was only passed on to the families because there was a jealousy and secret in the inheritance of the families.

According to objective 2, it was found that the Important forms of human capital model that significantly helped make the Khanom Tein Kaew product developed and continued to be successfully. Is a form of intellectual capital which comprises of the knowledge, skills, experience and constant self-development of the product owner. Including social capital that is a social network. for to learn new things to keep up with the world and accept the opinions of others in order to improve and develop further.

According to objective 3, it was found that the guidelines for products' development and enhancement of the Khanom Tein Kaew product group were to try to improve, learn, develop, and extend the product, packaging, various production standards which had been kept changing in a good direction. Yet, there was a limit on the part of the dessert itself that was fresh, affecting the preservation or the matter of production locations that were seen as not yet up to standard criteria for the selection of OTOP's criteria that was defined.

According to objective 4, it was found that. The results were clear and concrete that the more the product was developed, the more value it added. It could also be generated stable income for families and communities. Apart from the results of such development, it could also be a role model for individuals, organizations, and external organizations to come in to learn ways of development to take lessons and be used to develop other products as well.

Keywords: Human Capital, Developmental Guidelines, OTOP Nawatwithi

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มีกรอบแนวคิด ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการ ให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชน มีคุณภาพชีวิต และมีรายได้ที่ดีขึ้น รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้มีการบรรจุแนวคิดซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และในส่วนของกระทรวงมหาดไทยเองก็ได้ระบุให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหนึ่งในพันธกิจของการดำเนินงาน

รัฐบาลยุคสมัย ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำของสังคมที่มุ่งเน้นสร้างรายได้และความเจริญเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ในรูปแบบการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดยมีแนวทางให้คนในแต่ละชุมชนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการการพัฒนาสินค้าควบคู่ไปกับความทันสมัยที่สามารถต่อยอดส่งออกไปขายต่างประเทศได้ ซึ่งสินค้าแต่ละชิ้นเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น แล้วนำมาเพิ่มมูลค่าให้เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ สามารถตอบโจทย์ผู้บริโภคทุกคนได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามกลับพบว่า ผลลัพธ์ของ

คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่สามารถแข่งขันได้ ต้องออกไปขายสินค้าตามที่ต่าง ๆ ไม่มีความสุข รายได้ไปตกอยู่กับผู้ประกอบการคนเดียว หรือบางกลุ่ม ไม่กระจายถึงประชาชนกลุ่มใหญ่ในชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ไม่ประสบผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร

ปัจจุบันเราเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนผ่านจากโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล มาสู่โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ที่ถูกขับเคลื่อนพัฒนาประเทศตามโครงการ “ไทยนิยม ยั่งยืน” ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่มีนโยบายที่จะลดความเหลื่อมล้ำของสังคม มุ่งสร้างรายได้และความเจริญ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกันกับภาครัฐ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ซึ่งคำว่า “นวัตวิถี” เกิดจากการนำคำว่า “นวัตกรรม” ผสมกับคำว่า “วิถีชีวิต” ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยไม่ใช้การนำสินค้าที่มีความโดดเด่นของชุมชนออกไปวางเสนอขายนอกแหล่งชุมชนอย่างที่เคยมีมาแต่เป็นการนำผู้คนจากข้างนอก เข้าไปสัมผัสวิถีชีวิต เรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ อาหารการกิน และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้นๆ มีการใช้เสนอ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ แปลงเป็นรายได้ ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้อยู่กับคนในชุมชนโดยรอบ เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง (กระทรวงมหาดไทย, กรมการพัฒนาชุมชน 2561 หน้า 2-3)

“เศรษฐกิจฐานราก” คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เป็นเศรษฐกิจที่มีการพัฒนาบนรากฐานของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่สั่งสมมาเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่นๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน (คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, 2559, หน้า 19) เศรษฐกิจชุมชนจึงถือเป็นเศรษฐกิจสำหรับคนทั้งมวลเพราะประชาชนจะต้องมีการรวมตัวร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมได้รับประโยชน์เพื่อการอยู่ร่วมกัน (กนิษฐา

แยมโพธิ์ใช้, 2550, หน้า 42-43) มีการดึงทุนที่สำคัญออกมาใช้ไม่ว่าจะเป็นทุนทางปัญญา ทุนทางสังคม หรือทุนทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดต่อไป

หากกล่าวถึงทุนทางปัญญา เราจะพบว่า “ทุนทางปัญญา” ถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของ ทุนมนุษย์ ซึ่ง ทุนมนุษย์ หมายถึง ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนความชำนาญ รวมถึงประสบการณ์ของแต่ละคน ที่สั่งสมอยู่ในตัวเอง เป็นสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Asset) ประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญ และแตกต่างจากสินทรัพย์ประเภทอื่น เนื่องจากทุนมนุษย์ไม่สามารถซื้อขายได้และเป็นประโยชน์กับเจ้าของกรรมสิทธิ์เท่านั้น นอกจากนั้น ทุนมนุษย์ยังปราศจากค่าเสื่อมราคาซึ่งแตกต่างจากสินทรัพย์ประเภทอื่นๆ (ยกเว้นที่ดิน) องค์การสามารถพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยการส่งเสริมให้บุคลากรเล็งเห็นความสำคัญของการเรียนรู้จากงานในปัจจุบัน เรียนรู้แนวทางการพัฒนาอาชีพในอนาคต และเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของโลกและสภาพแวดล้อม หากองค์การพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยการเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาทักษะต่างๆ ก็จะช่วยเพิ่มมูลค่าทุนให้แก่สมาชิกในองค์กร ชุมชน ท้องถิ่น และเสริมสร้างผลการดำเนินงานที่ดีให้กับองค์กรได้อีกทางหนึ่ง (รติพร ถึงฝั่ง และโกศล จิตวิรัตน์, 2552, หน้า 4) ทุนมนุษย์เกิดขึ้นจากการตกผลึกทางความรู้ ความสามารถและทักษะของปัจเจกบุคคล ส่งผลต่อความเฉลิยฉลาดของปัจเจกบุคคลเกิดเป็นทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) ขององค์การ องค์การใดมีทุนทางปัญญาที่เหมาะสมจะทำให้องค์กรนั้นก้าวสู่การเป็นผู้นำอุตสาหกรรมสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงรูปแบบของทุนมนุษย์ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ภูมิปัญญาการทำขนมเทียนแก้ว ที่มีความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของบ้านหนองจอกพัฒนา หมู่ที่ 9 ตำบลท่ามะเขือ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการประกอบการขนาดย่อมของครัวเรือนที่เกิดจากภูมิปัญญาของนายวิเชียร เอี่ยมรักษา ที่ต่อยอดดัดแปลงมาจากขนมเทียนที่คนส่วนใหญ่รู้จัก ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยภูมิปัญญาจนมีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นของตนเอง จนได้รับ

การยกย่องให้เป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่น OTOP ระดับ 4 ดาวถึง 4 ปีซ้อน ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจในผลิตภัณฑ์ดังกล่าว จึงทำการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญาท้องถิ่นรูปแบบทุนมนุษย์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้ว ทั้งนี้ยังรวมถึงจะเป็นการหาแนวทางในการพัฒนาเพื่อยกระดับและส่งเสริมชุมชนดังกล่าวอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญา ในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี
2. เพื่อศึกษารูปแบบทุนมนุษย์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญา
3. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญา
4. เพื่อศึกษาผลการใช้แนวทางในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญา

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารงานกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญา ในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นอย่างไร
2. รูปแบบทุนมนุษย์ที่เหมาะสมกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญาควรเป็นรูปแบบใด

3. แนวทางในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของกลุ่มชนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญาควรเป็นอย่างไร

4. ผลที่ได้จากการใช้แนวทางในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ชนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญาเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาให้ความสำคัญกับการศึกษาใน 3 ประเด็น ได้แก่

- 1) รูปแบบทุนมนุษย์ เป็นการทำความเข้าใจถึงรูปแบบทุนมนุษย์
- 2) แนวทางในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน
- 3) สภาพปัจจุบันของการบริหารงานกลุ่มผลิตภัณฑ์ชนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญา ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม วัฒนธรรมที่ยังคงสืบทอดมาถึงปัจจุบัน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) เป็นพื้นที่ในการผลิตชนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญาบ้านหนองจอกพัฒนา หมู่ที่ 9 ตำบลท่ามะเขือ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่ง จากการศึกษาข้อมูลพบว่า กลุ่มดังกล่าวเป็นการดำเนินการในลักษณะผู้ประกอบการรายเดียวที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการตนเอง มีการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ของตนเองจนมีความโดดเด่นและมีชื่อเสียงและเข้าร่วมในโครงการ “OTOP นวัตวิถี”

3. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติในการเป็นตัวแทนที่มีความเกี่ยวข้อง และมีความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์การที่เกิดขึ้น เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ที่สามารถให้ความกระจ่างในแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้ ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ 2 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ 3 คน กลุ่มผู้ดูแลและสนับสนุน 3 คน และตัวแทนนักวิชาการ 1 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดขอบเขตระยะเวลาในการดำเนินการเป็นช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวครอบคลุมถึงการวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาด้วย

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

ทุนมนุษย์ หมายถึง ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ และศักยภาพในการพัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ที่สะสมอยู่ในตัวมนุษย์นอกจากนั้นทุนมนุษย์ยังเป็นที่รวมสิทธิส่วนบุคคล ที่ไม่สามารถเปลี่ยนถ่ายให้กับบุคคลอื่นได้

OTOP นวัตกรรม หมายถึง การร่วมสุข ร่วมวิถี และร่วมสมัย โดยการพัฒนา OTOP ด้วยนวัตกรรม เพิ่มมูลค่าฐานวิถีชีวิตชุมชน สร้างสรรค์ สร้างเสน่ห์อัตลักษณ์วิถีชีวิตชุมชนให้มีคุณค่า และสร้างตลาดใหม่ในชุมชนเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่ (คู่มือบริหาร OTOP นวัตกรรม, 2561, กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หมายถึง ความต้องการในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมให้มีการเปลี่ยนแปลง พัฒนา สร้างสรรค์ ต่อยอดให้กับผลิตภัณฑ์เดิมเป็นการสร้างผลกำไรให้กับผู้ประกอบการเพิ่มมากขึ้น

ขั้นตอนในการศึกษา

เพื่อให้แนวทางในการดำเนินการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนในการศึกษาออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 การหาแนวทางการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ขนม

เทียนแก้ว บ้านหนองจอกพัฒนา อ. คลองขลุง จ. กำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปผลและการอภิปรายผลการศึกษา

วิธีการศึกษา

ผู้ศึกษามีวิธีการศึกษาใน 3 แนวทาง ดังนี้

- 1) การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร (Document Study)
- 2) การศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
- 3) การศึกษาโดยการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างไว้แน่นอน แต่เป็นเพียงการกำหนดประเด็นที่ใช้การศึกษา และสามารถเพิ่มเติมประเด็นที่น่าสนใจขณะทำการเก็บข้อมูลและข้อคำถามในการสนทนากลุ่มย่อย รวมถึงเครื่องมือด้านอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ กล้องบันทึกภาพ เครื่องบันทึกเสียง และสมุดจดบันทึก ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเริ่มจากขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การเข้าสนาม (Field) ผู้วิจัยได้เริ่มเข้าพื้นที่โดยแจ้งความจำนง และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลรับทราบและยินยอมเข้าร่วมวิจัย
2. สร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ โดยการสนทนาเรื่องทั่วๆ ไปที่ผู้ให้ข้อมูลสนใจก่อน
3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามข้อคำถามที่เตรียมไว้
4. พิจารณาทบทวนดูว่าคำตอบใดยังไม่สมบูรณ์ หากพบว่ายังได้คำตอบไม่ชัดเจน จะย้อนถามใหม่ในเชิงทบทวนให้เรียบร้อยก่อนที่จะเลิกสัมภาษณ์

5. เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้ทำการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล เพื่อดูว่าคำตอบที่ได้สามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ชัดเจน ครบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษาหรือไม่

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation check) ซึ่งมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation check) คือ การตรวจสอบว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมมานั้นมีความถูกต้องหรือไม่

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation check) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์พร้อมทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อนำพฤติกรรมที่สังเกตพบ ตลอดจนปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาเชื่อมโยงว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำไปพร้อมกับการรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการทำวิจัย มีการแสดงข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปของการพรรณนา อันเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกัน และหาข้อสรุป ตีความและตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัยว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด โดยสรุปและตีความหมายออกมาอยู่ในรูปของคำอธิบาย และนำผลการวิจัยมาเขียนเป็นรายงานต่อไป

การสรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

หลังจากที่ได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาแล้วเสนอผลการศึกษา โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ แล้วก็จะดำเนินการสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย โดยนำมาเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีและเอกสารทางวิชาการที่ศึกษามาแล้วว่าสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร พร้อมทั้งแสดงข้อเสนอแนะในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญา ในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

1) ข้อมูลประวัติความเป็นมาของกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้ว จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญา เป็นการริเริ่มกันภายในครอบครัวของนายวิโรจน์ เอี่ยมรักษา และนางพัชรินทร์ รอดสมจิต สองสามีภรรยา ผู้มีอาชีพรับราชการครู แต่มีใจรักในการทำอาหาร และขนมไทย จึงได้คิดทำรับประทานภายในครอบครัว ซึ่งวันหนึ่งได้มีโอกาสไปพบเห็นการทำขนมเทียนที่แปลกใหม่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ จึงนำมาดัดแปลงเพิ่มเติมจนกลายเป็นขนมเทียนแก้ว และมีการเรียนรู้ต่อยอดพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่งจนเกิดเป็นศักยภาพของกลุ่ม ซึ่งจะทำให้กลุ่มนั้นมีความสามารถสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่งขั้นได้จนกระทั่งปัจจุบัน

2) การบริหารจัดการกลุ่มขนมเทียนแก้ว พบว่า กลุ่มมีการเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ในลักษณะการดำเนินงานแบบผู้ประกอบการรายเดี่ยว เป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด หากจะมีการจ้างแรงงานบ้างในบางช่วงฤดูกาล แต่ส่วนใหญ่จะพึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น มีเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน พึ่งตัวเองและพึ่งชุมชนก่อน มีการเรียนรู้ต่อยอดและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์มาเรื่อยๆ มีการปรับปรุงรสชาติให้เหมาะสมกับคนในพื้นที่และผู้บริโภค ใช้คำติชมของผู้บริโภคในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และมีการปันรายได้บางส่วนกลับคืนสู่ชุมชนด้วย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. เพื่อศึกษารูปแบบทุนมนุษย์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญา

จากการศึกษา พบว่า รูปแบบของทุนมนุษย์ที่สำคัญที่ช่วยทำให้ผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วได้รับการพัฒนาต่อยอดเรื่อยมา คือ รูปแบบของทุนทางปัญญา ที่ประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และการพัฒนา

ตนเองตลอดเวลาของเจ้าของผลิตภัณฑ์ รวมถึงทุนทางสังคม ที่เป็นลักษณะเครือข่ายทางสังคม ที่ต้องเปิดโลกทัศน์ให้พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อให้ทันโลก และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อยอด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญา

1) แนวทางในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์

พบว่า เจ้าของผลิตภัณฑ์มีแนวทางในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ โดยการเรียนรู้ พัฒนาต่อยอดประสบการณ์ตนเองอย่างไม่หยุด มีการสร้างเครือข่ายเพื่อเปิดประสบการณ์ใหม่ ไปเรียนรู้ ไปอบรม ไปศึกษา ไปดู ไปทำ แล้วกลับมาพัฒนาปรับปรุงต่อยอดผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ประธานกลุ่มหรือเจ้าของผลิตภัณฑ์ มีแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมแต่สร้างสรรค์ปรับเปลี่ยนรูปแบบปรับปรุงสูตรที่มีอยู่แล้ว มีการคิดค้นออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ ถือเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรม ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์แปลกใหม่ที่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม เป็นการสร้างสภาพทางการแข่งขัน ลดการเสี่ยงภัยทางการตลาดที่ลูกค้าเสื่อมความนิยมลง และยังเป็นการสร้างโอกาสใหม่ในการขยายช่องทางการตลาดมากยิ่งขึ้น

2) แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อยกระดับจาก 4 ดาวเป็น 5

แนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มขนมเทียนแก้ว ผู้ประกอบการซึ่งเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ได้พยายามหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และยกระดับขนมเทียนแก้วจาก 4 ดาว เป็น 5 ดาว (ระดับ 5 ดาว คือ เป็นสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐาน หรือมีศักยภาพในการส่งออก) ตลอดเวลาทั้งพยายามปรับปรุงตัวสินค้า บรรจุภัณฑ์ หีบห่อ ต่าง ๆ แต่ด้วยข้อจำกัด ทั้งในส่วนของตัวขนมเองที่เป็นขนมสด ส่งผลต่อการเก็บรักษาดูแล ทำให้มีผลต่อโอกาสทางการตลาดสู่ตลาดสากล ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดหนึ่งในเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยที่มีการกำหนดไว้ ซึ่งเจ้าของผลิตภัณฑ์มีได้ยี่ห้อที่จะพัฒนา แต่ด้วยความที่สามารถรักษาคุณภาพของตัวขนมไว้จนเป็นที่ยอมรับ รู้จัก และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองจึงไม่ยากที่จะคืนรนเพื่อยกระดับต่อไปนั่นเอง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4. เพื่อศึกษาผลการใช้แนวทางในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ในการส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วจากภูมิปัญญา

ผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนา ต่อยอด อย่างไม่หยุดนิ่งนั้น ส่งผลในระยะยาว ดังตัวอย่างของกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วที่มีการพัฒนาแบบไม่หยุดยั้ง ใช้ประสบการณ์เดิม เพิ่มเติมเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ทำให้ขนมเทียนแก้วมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักไปทั่วจนกระทั่งปัจจุบันนั่นเอง นอกจากนี้ผลของการพัฒนาดังกล่าว ยังเป็นตัวอย่างให้บุคคล องค์กร หน่วยงานภายนอกได้เข้ามาเรียนรู้แนวทางในการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อนำไปปรับใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนได้อีกด้วย

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 1 ผลการศึกษาสภาพของกลุ่มเป็นลักษณะการดำเนินงานแบบผู้ประกอบการรายเดี่ยว เป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากระดับชุมชนที่มีครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต ไม่เน้นการแข่งขันแรงงานส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในครอบครัว และมีการจ้างแรงงานบางส่วนจากคนในชุมชน มีการเรียนรู้ต่อยอดและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เรื่อยมา โดยใช้คำติชมของผู้บริโภคในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และมีการปันรายได้บางส่วนกลับคืนสู่ชุมชนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของ ธเนศ ศรีวินัยลำพันธ์ (2556, หน้า 2-3) ที่ให้ไว้ว่า เศรษฐกิจชุมชน คือ ระบบเศรษฐกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน ทั้งในด้านการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน กล่าวคือ ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์บนพื้นฐานของความสามารถที่ชุมชนต่าง ๆ มีอยู่จากการใช้ “ทุนของชุมชน” ทั้งที่เป็นสินค้านาม (เครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์การผลิตต่างๆ ฯลฯ) ที่มีอยู่หรือที่จัดหามาได้ตามศักยภาพ ทุนทางเศรษฐกิจ (ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างสะดวกราบรื่น เช่น

แหล่งน้ำ ทรัพยากร การคมนาคมขนส่ง ฯลฯ) และทุนทางสังคม อาทิ วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียน วัด เป็นต้น

การผลิตขนมเทียนแก้ว มีการสืบทอดจากภูมิปัญญาที่ได้รับการต่อยอดจากประสบการณ์ การเรียนรู้ ดู ศึกษา และนำมาพัฒนาจนประสบความสำเร็จ แต่ภูมิปัญญาได้มีการถ่ายทอดออกไปสู่ชุมชนท้องถิ่น เป็นเพียงการถ่ายทอดให้กับคนในครอบครัวเท่านั้นเพราะมีความหวงแหน และเป็นความลับในการสืบทอดของวงศ์ตระกูล

วัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 2 พบว่า รูปแบบของทุนมนุษย์ที่สำคัญที่ช่วยทำให้ผลิตภัณฑ์ขนมเทียนแก้วได้รับการพัฒนาต่อยอดเรื่อยมา คือ ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และการพัฒนาตนเองตลอดเวลาของเจ้าของผลิตภัณฑ์ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของทุนทางปัญญา ที่ช่วยเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่กลุ่มได้ รวมถึงต้องมีทุนทางสังคม เพราะการมีเครือข่ายทางสังคมจะเป็นการเพิ่มโอกาสและช่องทางการพัฒนา ต้องเปิดโลกทัศน์ให้พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อให้ทันโลก และต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อยอด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กัลย์ ปิ่นเกษ และคณะ (2560, หน้า 195) ศึกษาเรื่อง “ทุนมนุษย์: ตัวชี้วัดทุนมนุษย์ระดับองค์กร” ซึ่งจากการศึกษาทำให้เห็นว่าทุนมนุษย์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาองค์กร ทุนมนุษย์เป็นสินทรัพย์ที่มีคุณค่า ช่วยเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กร และนำมาสู่การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันได้ นอกจากนี้งานเขียนของอภิรักษ์ ณ ธรรมวิมุติ และธีระวัฒน์ จันทิก (2560, 1583) ได้ศึกษาเรื่อง ทุนมนุษย์เชิงนวัตกรรมและสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษามีความเห็นสอดคล้องว่า ทุนมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถเสริมสร้างศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์และบริการของไทยโดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในการสร้างนวัตกรรม และมูลค่าเพิ่มจากความคิดของผู้คนในท้องถิ่น เสริมสร้างด้วยการแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชน การตั้งปณิธานในการชวนขยายความรู้เพิ่มเติม การทำงานเป็นทีม การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในชุมชน จะสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มี

ความสร้างสรรค์ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 3 พบว่า แนวทางในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชนมเทียนแก้ว ผู้ประกอบการซึ่งเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ได้พยายามหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และยกระดับชนมเทียนแก้วจาก 4 ดาว เป็น 5 ดาว ตลอดเวลาทั้งพยายามปรับปรุงตัวสินค้าบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ แต่ด้วยข้อจำกัด ทั้งในส่วนของตัวชนมเองที่เป็นชนมสดส่งผลต่อการเก็บรักษาดูแล หรือในเรื่องของสถานที่ดำเนินการผลิตที่ถูกมองว่ายังไม่ได้มาตรฐาน ทำให้มีผลต่อโอกาสทางการตลาดสู่ตลาดสากล ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดหนึ่งในเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยที่มีการกำหนดไว้

ในส่วนของการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ เจ้าของผลิตภัณฑ์ มีแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมแต่สร้างสรรค์ปรับเปลี่ยนรูปแบบปรับปรุงสูตรที่มีอยู่แล้ว มีการคิดค้นออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ ถือเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์แปลกใหม่ที่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุญทวรรณ วิงวอน และคณะ (2557, หน้า 113-114) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ เชิงสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่ากิจการวิสาหกิจขนาดย่อมอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ จะเน้นการเรียนรู้จากธุรกิจอื่นที่ประสบความสำเร็จและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการลงมือปฏิบัติและมีการ ปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบริการอย่างต่อเนื่อง ด้วยการนำความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม รูปแบบการดำเนินชีวิตและพิธีกรรมต่างๆ มาถ่ายทอดลงบนผลิตภัณฑ์เน้นการสร้างแตกต่างบนบรรจุภัณฑ์หรือตราสินค้าเพื่อสร้างอัตลักษณ์เฉพาะ ซึ่งทำให้เกิดแรงดึงดูดในการซื้อผลิตภัณฑ์ได้ทางหนึ่ง และมีผลเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาของสุดานอม ตันเจริญ (2562, หน้า 160-161) เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพสินค้า OTOP ของวิสาหกิจ

ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ในภาพรวมแล้ว วิสาหกิจชุมชนควรพัฒนาสินค้า บริการ บรรจุภัณฑ์และป้ายผลากอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้พัฒนาความเป็นไทย หากเป็นสินค้าที่เชื่อมโยงกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตหรือสื่อถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญและดึงดูดความสนใจ ได้มากที่สุดซึ่งจากผลการศึกษาสามารถสรุปให้เห็นได้ว่าการพัฒนาในเรื่องของผลิตภัณฑ์ไม่ว่าจะเป็นรสชาติ รูปลักษณ์ บรรจุภัณฑ์ ป้ายผลาก สามารถช่วยส่งเสริมผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างมาก

วัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 4 การศึกษาผลการใช้แนวทางในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ พบว่า สิ่งที่เป็นแรงบันดาลใจให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง คือ ความต้องการอยู่รอดของธุรกิจ และการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ของตนเอง เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรมว่ายิ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์ก็จะยิ่งมีมูลค่าเพิ่ม สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้ ผลิตภัณฑ์มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก และสามารถสร้างรายได้เพิ่มยอดขายให้กับครอบครัวได้อย่างมั่นคง นอกจากนี้ผลของการพัฒนาดังกล่าว ยังเป็นต้นแบบให้บุคคล องค์กร หน่วยงานภายนอกได้เข้ามาเรียนรู้แนวทางในการพัฒนา ต่าง ๆ เพื่อถอดบทเรียนและนำไปปรับใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้อีกด้วย ซึ่งโดยภาพรวมแล้ว จะเห็นว่าความสำเร็จดังกล่าวเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายด้าน และด้านที่สำคัญที่สุด คือ กลุ่มมีทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพที่สามารถขับเคลื่อนพากลุ่มเจริญเติบโต มีชื่อเสียงได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพงษ์ศักดิ์ เห็นตระกูลดี (2556, หน้า 191-193) ทำการศึกษาเรื่อง กระบวนการและเงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมะขามทอง ชุมชนก้าวหน้าพัฒนา เทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาโดยสรุปพบว่า เงื่อนไขของความสำเร็จของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต้องเริ่มจากการเรียนรู้และต่อยอดโดยมีปัจจัยหลายด้านที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านคุณค่าของผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใน

รูปแบบต่าง ๆ การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ด้านวิสัยทัศน์ของผู้นำ การทำงานเป็นทีมและความร่วมมือของคนในชุมชน รวมถึงด้านความเข้มแข็งของชุมชนที่ต้องมีการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์สู่การดำรงชีวิตแบบพอเพียง ให้คนในชุมชนมีอาชีพ มีความผูกพันรักท้องถิ่น และร่วมกันพัฒนาเพื่อประโยชน์ของชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

เพื่อไม่ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการผลิตขนมเทียนแก้วสูญหายไป กลุ่มควรมีการจัดการความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นการผลิตขนมเทียนแก้ว และถ่ายทอดกระบวนการต่าง ๆ ออกมาให้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อประโยชน์ต่อลูกหลานสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการผลิตขนมเทียนแก้วในเชิงบูรณาการ เพื่อให้สามารถนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปใช้ในกลุ่ม องค์กร ชุมชน ที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะเดียวกัน ได้มากขึ้น

บรรณานุกรม

- กนิษฐา แยมโพธิ์ใช้. (2550). บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนา
ในมิติเศรษฐกิจชุมชน:กรณีศึกษาตำบลตากออก อำเภอบ้าน
ตาก จังหวัดตาก. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- กระทรวงมหาดไทย, กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). คู่มือบริหาร
โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี. กรุงเทพฯ.
- กัลย์ ปิ่นเกษร, เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และ จิราวรรณ คงคล้าย, ทุนมนุษย์
ตัวชี้วัดทุนมนุษย์ระดับองค์กร, วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 11(2)
- คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก. 2559. คู่มือ การส่งเสริม
การพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก” กรุงเทพฯ : สำนัก
สนับสนุนขบวน องค์กรชุมชน และสำนักสื่อสารการพัฒนา
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
- ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2556). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. คณะ
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญทวรรณ วิงวอน, อัจฉราภรณ์ วรรณมะกอก และอัจฉรา เมฆสุวรรณ.
(2557). แนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรม
ผลิตภัณฑ์ เชิงสร้างสรรค์ วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงราย,9(1),
- พงษ์ศักดิ์ เห็นตระกูลดี, (2556). กระบวนการและเงื่อนไขความสำเร็จของ
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม
แม่บ้านเกษตรกรรมมะขามทอง ชุมชนก้าวน้ำพัฒนา เทศบาลเมือง
ท่าเรือพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี, วิทยานิพนธ์
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุดถนอม ตันเจริญ (2562) เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพสินค้า OTOP ของ
วิสาหกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม, วารสาร
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 7(2).

อภิลักษณ์ ธรรมวิมุตติ และธีระวัฒน์ จันทิก (2560) ทุนมนุษย์เชิงนวัตกรรม
และสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน Veridian E-
Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขา
มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(1), มกราคม – เมษายน
2560.

วาระสารพัด

ผลการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับ
สื่ออินโฟกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The Learning Achievement by using Creativity-
Based Learning (CBL) with Infographic media in
Thai Literature Learning management of
Mattayomsuksa 1 Students

อรวรรณ อุดมสุข¹

Orawan Udomsuk

กฤษฎากาญจน์ โตพิทักษ์²

Krittayakan Topithak

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนของนักเรียนที่มีพื้นความรู้เดิมแตกต่างกัน 3) ศึกษาความพึงพอใจในการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร จำนวนนักเรียน 33 คน

¹นิสิตปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

²อาจารย์ที่ปรึกษา

ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้จัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก จำนวน 6 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก ซึ่งแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 11 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 18.85 ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียนเท่ากับ 9.24 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้แตกต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนกลุ่มที่มีความรู้เดิมสูงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีความรู้ปานกลางและต่ำ และนักเรียนกลุ่มที่มีพื้นฐานความรู้ปานกลางมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้เดิมต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนหลังได้รับการจัดเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34, S=0.21$) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ระดับมาก (3.5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน, สื่ออินโฟกราฟิก, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย

Abstract

The objectives of the studies were 1) to compare the outcome in learning achievement in Thai literature of Mattayomsuksa 1 between before and after learning by using Creativity-Based Learning (CBL) with Infographic media 2) to

compare the outcome on learning achievement in Thai literature of Mattayomsuksa 1 students after learning of student who had different prior knowledge 3) to study student's satisfaction in learning Thai literature after taught by Creativity-Based Learning (CBL) with Infographic media. The samples used in this research were Mattayomsuksa 1/2 students second semester, academic year 2563 of Rahan Wittaya School, Bungsamakhee District, Kamphaeng Phet Province acquired by cluster random sampling by drawing lots for 1 room, the number of students was 33. The tools were used in this research were 1) Lesson plan using Creativity-Based Learning (CBL) with Infographic media, 6 units. 2) Thai Literature achievement test between before and after learning, learning management is a Multiple-Choice test made with 4 choices for 30 items. 3) Satisfaction Survey of Mattayomsuksa 1 in learning by using Creativity-Based Learning (CBL) with Infographic media which made with 5 degrees (Rating Scale) and the check list for 11 items. Data was analyzed using frequency, percentage, t – test (dependent Samples) and One-Way ANOVA.

The results of the study were as follows:

1) The Learning achievement of Mattayomsuksa 1 students by using Creativity-Based Learning (CBL) with Infographic media in learning management was found that the post-test results were higher than the pre-test. The average score of pre-tests was 9.24 and post-test was 18.85 statistically significant at .05 level.

2) The comparison results in learning achievement in Thai literature of Mattayomsuksa 1 distinguished by pair was indicated

that students who had high-level prior knowledge had a higher learning achievement result than the low-level prior and higher than the medium-level students statistically significant at .05 level and the medium-level prior knowledge students had the learning achievement result than the low-level prior knowledge students statistically significant at .05 level.

3) The results of Mattayomsuksa 1 students' satisfaction in learning Thai literature by using Creativity-Based Learning (CBL) with Infographic media was found that the overall was at the high level by mean ($M=4.34$, $S=0.21$) which was at the high level (3.5) statistically significant at .05

Keywords: Creativity-Based Learning (CBL), Infographic media, Learning achievement in Thai literature

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีต่อกันเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้ในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเหตุการณ์บ้านเมืองและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังที่ วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2551, หน้า 5) กล่าวว่า ภาษาไทยมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและแสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คนไทยจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทยและทำความเข้าใจถึงหลักเกณฑ์ทางภาษาตลอดจนมนุษย์ใช้ภาษาสร้างสรรค์วรรณคดีเพื่อบันทึกประสบการณ์และจินตนาการ จึงมีผู้เปรียบวรรณคดีว่าเป็น “กระจกสะท้อนชีวิต” และสังคมแต่ละยุคสมัย

ด้วยเหตุนี้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 จึงได้กำหนดตัวชี้วัดของการศึกษาวรรณคดีและวรรณกรรมไว้ในสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม และกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ว่า ผู้เรียนต้องเข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็น

คุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 20) ถึงแม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จะให้ความสำคัญและส่งเสริมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมมากเพียงใดแต่สภาพการเรียนการสอนวรรณคดีก็ยังประสบปัญหาหลายประการ ดังเช่น ปัญหาการเรียนการสอนและสื่อการสอน ดังที่ พรณรอง รัตนไชย (2555, หน้า 142) กล่าวว่า ครูส่วนใหญ่ใช้สื่อการเรียนการสอนไม่หลากหลาย ใช้หนังสือแบบเรียนมากเกินไปโดยไม่มีการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอีกทั้งขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

จากค่าเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ โดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พบว่า ผลการสอบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนระหานวิทยา ประจำปีการศึกษา 2562 รายวิชาภาษาไทย สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 78.30 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน แม้ว่าคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียนจะอยู่ในเกณฑ์ดี แต่การพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรมตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถือเป็นแนวทางที่น่าสนใจในการยกระดับคุณภาพการศึกษาในด้านนี้

ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนภาษาไทยที่สามารถส่งเสริมทักษะด้านการคิดนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย โดยศึกษารูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning : CBL) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของประเทศไทย เพื่อให้ครูผู้สอนใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการสอนใช้ความคิดอย่างสร้างสรรค์ที่มีอยู่แล้วโดยธรรมชาติ เป็นเครื่องมือให้เกิดการเรียนรู้ที่สนุกสนานท้าทาย เกิดผลลัพธ์ครบด้านตามหลักการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โครงสร้างหลักของการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน พัฒนามาจากโครงสร้างการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และแนวทางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์แบบความคิดแนวนาน (Parallel Thinking) ของ เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน

ซึ่งเป็นหนึ่งในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning Model) การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่ออนาคตเพื่อก้าวเข้าสู่งานใหม่ที่จะมาถึง ได้แก่ ทักษะด้านการค้นคว้า ทักษะการคิด และทักษะการทำงาน ฯลฯ รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานประกอบด้วย กระบวนการ (Process) และการสร้างบรรยากาศ (Context) จากผลการวิจัยของสถาบันวิจัยห้องเรียนแห่งอนาคต พบว่าผลสำเร็จของการนำ CBL ไปใช้ คือ ผู้เรียนสนุก ผู้สอนตื่นตัว เป็นรูปแบบการสอนที่พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้จริง (วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์, 2562, หน้า 28-32) และเพื่อให้เข้ากับยุคศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยจึงสนใจสื่อการสอนที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการนำสื่ออินโฟกราฟิกมาช่วยในการออกแบบเนื้อหาหรือข้อมูลเพื่อให้เนื้อหาสั้นกระชับเข้าใจง่ายและน่าสนใจ ซึ่งงานวิจัยที่พบได้แก่ งานวิจัยของ Netty Apriyanti (2018, หน้า 14) เรื่อง ความต้องการการวิเคราะห์สื่ออินโฟกราฟิกโดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ ของนักเรียนมัธยมศึกษา ในประเทศอินโดนีเซียซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจน ครูทุกคนในเขตซัมบาสต้องการสื่ออินโฟกราฟิกในการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ และสื่ออินโฟกราฟิกที่จำเป็นคืออินโฟกราฟิกที่สามารถแสดงด้วยสมาร์ทโฟนได้เนื่องจากไฟล์สมาร์ทโฟนจะเป็นเครื่องมือสำหรับนักเรียนในการเรียนรู้อย่างอิสระและทำให้การเรียนรู้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าสื่ออินโฟกราฟิกจะช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของผู้ที่พบเห็น ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลและการออกแบบอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นหัวใจสำคัญในการออกแบบอินโฟกราฟิก สามารถจุดประกายให้ผู้อ่านอินโฟกราฟิกเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ ซึ่งในปัจจุบันอินโฟกราฟิกถือเป็นสื่อใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมในวงการโฆษณา และถูกนำไปใช้ในหลาย ๆ ด้าน เช่น ป้าย แผนที่ สถิติศาสตร์ ข้อมูล ทางคณิตศาสตร์ การณรงค์เชิญชวน เป็นต้น ดังนั้นใช้อินโฟกราฟิกมาประยุกต์เป็นสื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์

จากความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่จะใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับ สื่ออินโฟกราฟิกมาจัดกิจกรรมการ

เรียนการสอน เรื่อง ภาพยนตร์ พระไชยสุริยา ที่หลักสูตรได้กำหนดให้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีเนื้อหาเป็นนิทาน คำที่ใช้เป็นคำไทยง่าย ๆ มีสัมผัสคล้องจอง มีความดีเด่นทั้งด้านการใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหาร และยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับมาตราตัวสะกดและลักษณะของการแต่งคำประพันธ์ประเภทภาพยนต์ อีกทั้งได้ข้อคิด คติธรรมจากเนื้อเรื่องอีกด้วย (พองจันทร์ สุขยิ่ง, กัลยา สหชาติโกสีห์, ศรีวรรณ ช้อยหิรัญ, ภาสกร เกิดอ่อน และรวีวรรณ อินทรประพันธ์, 2562, หน้า 57) ผู้วิจัยจึงเลือกวรรณคดีเรื่องนี้มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรมให้สูงขึ้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนของนักเรียนที่มีพื้นความรู้เดิมแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนหลังได้รับการจัดเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก

กระบวนการวิจัย หรือ วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร และ กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 5 ห้อง จำนวน 189 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ได้มาโดยการ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก จำนวน 1 ห้อง จำนวนนักเรียน 33 คน

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง ประกอบด้วย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องเล่าความเป็นมา

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ลักษณะคำประพันธ์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 คำศัพท์พหูพจน์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เนื้อเรื่อง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 สร้างสรรค์กายด้วยโวหารภาพพจน์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 การวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยก่อนและหลังเรียน การจัดการเรียนรู้ เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและตัวชี้วัดเรื่องการจัดการเรียนรู้วรรณคดีเรื่อง กาพย์พรไชยสุริยา

2.2 สร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ ตามแนวคิดของ Bloom ซึ่งกำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้ไว้ 6 ระดับ คือ ด้านความรู้ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ ด้านการประเมินค่าและด้านการสร้างสรรค์

2.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยที่เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 70 ข้อ ให้ครอบคลุมตัวชี้วัด โดยแต่ละข้อ ให้มีตัวเลือกที่ถูกต้องที่สุดเพียง 1 ตัวเลือก และเลือกใช้แบบทดสอบฉบับจริง จำนวน 30 ข้อ

2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบการใช้ภาษาความถูกต้องของข้อคำถาม จากนั้นปรับปรุงและแก้ไขตาม

คำแนะนำ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

2.5 วิเคราะห์ข้อมูลหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เลือกข้อสอบที่ที่มีค่า IOC มีค่าระหว่าง 0.50–1.00 เป็นข้อสอบที่อยู่ในเกณฑ์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้ IOC จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านมีผลประเมิน IOC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 –1.00

2.6 วิเคราะห์ค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นรายข้อ แล้วพิจารณาคัดเลือกข้อสอบที่เหมาะสมไว้ โดยถือเกณฑ์ค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 – 1.00 (อนวัต คุณแก้ว, 2562, หน้า 205-206) จะเป็นแบบทดสอบที่สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยมีผลการประเมินค่าความยาก (p) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.52-0.79 และค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.24 - 0.42

2.7 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder Richarson (อนวัต คุณแก้ว, 2562, หน้า 219) ปรับปรุงและได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.81 จากนั้นจัดพิมพ์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก ซึ่งแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 11 ข้อ

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง

3.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิกซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ โดยใช้เกณฑ์การประเมิน ของลิเคิร์ต (Likert) เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.3 เสนอแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าด้วยตนเอง จากนั้นปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามความคิดเห็นตามคำแนะนำ

3.4 เสนอแบบสอบถามความพึงพอใจต่อผู้เชี่ยวชาญและหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ IOC (Index of Item Objective Congruence) ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่า มีความสอดคล้องในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ผลปรากฏว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมและมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการวัดทุกข้อ

3.5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง
การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียน (Per-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้รายงานสร้างขึ้น ก่อนที่จะดำเนินการสอนด้วยสื่ออินโฟกราฟิก เรื่อง ภาพยนตร์ไทยสุริยาจำนวน 30 ข้อ ตรวจแล้วเก็บคะแนนไว้

2. ดำเนินการสอนโดยใช้สื่ออินโฟกราฟิกร่วมกับการสอนแบบสร้างสรรค์ เรื่องภาพยนตร์ไทยสุริยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ลักษณะคำประพันธ์ เนื้อเรื่อง การวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี เป็นต้น ใช้เวลาในการศึกษา รวม 12 ชั่วโมง

3. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดิม แล้วบันทึกผลเพื่อเปรียบเทียบกับก่อนเรียน โดยใช้ t-test

4. นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก

5. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์หาค่าทางสถิติและสรุปผลการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล หรือ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้สถิติ (t-test dependent)

2. การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนของนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้เดิมแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ (One way anova)

3. การวิเคราะห์ความพึงพอใจในการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ผลวิจัยปรากฏว่า ตาราง 1 แสดงตารางผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก

จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนของนักเรียน			
		$\bar{X}$	S.D.	t	p
33	30 (ก่อนเรียน)	9.24	2.305	14.783*	.000
33	30 (หลังเรียน)	18.85	4.266		

* มีนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตาราง 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 18.85$) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 9.24$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 2 แสดงตารางการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้เดิมแตกต่างกัน

พื้นฐานความรู้เดิม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	14.294	7.147	74.256	.000
	ภายในกลุ่ม	30	2.888	0.096		
	รวม	32	17.182			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตาราง 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนจำแนกตามกลุ่มพื้นฐานความรู้เดิมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ (Scheffe') ปรากฏดังตารางที่ 3

ตาราง 3 แสดงตารางการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้เดิมแตกต่างกันเป็นรายคู่

พื้นฐานความรู้เดิม	คะแนนเฉลี่ย	กลุ่มต่ำ 1.40	กลุ่มปานกลาง 2.18	กลุ่มสูง 3.25
กลุ่มต่ำ	1.40	-	-	-
กลุ่มปานกลาง	2.18	*	-	-
กลุ่มสูง	3.25	*	*	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตาราง 2 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้เดิมแตกต่างกันเป็นรายคู่ นักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้แตกต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนกลุ่มที่มีความรู้เดิมสูงมี

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีพื้นความรู้ปานกลาง และต่ำ และนักเรียนกลุ่มที่มีพื้นความรู้ปานกลางมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีพื้นความรู้เดิมต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 4 แสดงตารางผลการศึกษาความพึงพอใจในการเรียนวรรณคดีไทยของ นักเรียนหลังได้รับการจัดเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟ กราฟิก

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
ด้านสื่ออินโฟกราฟิก	3.84	0.29	มาก
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.62	0.19	มากที่สุด
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.56	0.15	มากที่สุด
ภาพรวม	4.34	0.13	มาก

จากตาราง 4 พบว่าผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 ในการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนหลังได้รับการจัดเรียนรู้ แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับอินโฟกราฟิก โดยภาพรวมมีระดับความ พึงพอใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$ =4.34,SD=0.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.62,SD=0.19) ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ผู้เรียน มี ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.56,SD=0.15) และด้านสื่อ อินโฟกราฟิก ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.84,SD=0.29)

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนของนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้เดิมแตกต่างกัน พบว่านักเรียนกลุ่มที่มีความรู้เดิมสูงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีพื้นฐานความรู้ปานกลางและต่ำและนักเรียนกลุ่ม ที่มีพื้นฐานความรู้ปานกลางมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้เดิมต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจากการมีพื้นฐานความรู้เดิมที่ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น รวดเร็วขึ้น และมีความเข้าใจแจ่มแจ้ง ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้เดิมอยู่ในกลุ่มสูง จึงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยสูงตามไปด้วย ส่วนนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้เดิมอยู่ในกลุ่มต่ำ จึงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำตามไปด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบลูม (1982) ที่พบว่า พื้นความรู้เดิมทางคณิตศาสตร์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ กล่าวคือ พื้นความรู้เดิมทางคณิตศาสตร์เป็นตัวแปรหนึ่งที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ตอนปลายเทอมได้ถึงร้อยละ 50 ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญถูกพัฒนามาจากกระบวนการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning: PBL) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในรูปแบบการสอนแบบ Active Learning คือการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความตื่นตัว มุ่งเน้นทักษะความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ โดยมีองค์ประกอบที่

สำคัญ คือ การจัดสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เหมาะสม ใช้สื่อกระตุ้นให้เกิดทักษะการคิด โดยผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าแสวงหาข้อมูล ได้ลงมือปฏิบัติจริงจนค้นพบความรู้ ฝึกให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมแบบร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน การใช้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่มและมีกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ สามารถวิเคราะห์เป็น จนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ตามขั้นตอนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานทั้ง 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 กระตุ้นความสนใจ โดยใช้สื่ออินโฟกราฟิกและการใช้เกมเพื่อกระตุ้นความคิดของผู้เรียนให้เกิดความอยากเรียน อยากรู้ อยากค้นหาคำตอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร นະมาณะกะ (2562) พบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยสื่อการสอนอินโฟกราฟิกแบบภาพนิ่ง สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขั้นตอนที่ 2 ตั้งปัญหาแบ่งกลุ่มตามความสนใจ ผู้เรียนช่วยกันตั้งปัญหาที่ตนเองสนใจจากสื่ออินโฟกราฟิกที่ผู้สอนนำเสนอ เมื่อผู้เรียนพบปัญหาแล้วจึงทำการแบ่งกลุ่มตามความสนใจ ขั้นตอนที่ 3 ค้นคว้าและคิด ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มช่วยกันศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยผู้สอนจะเดินตามกลุ่มเพื่อให้คำปรึกษาเวลาที่ผู้เรียนมีปัญหา ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอผลงาน ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานได้หลากหลายรูปแบบตามความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละกลุ่ม ขั้นตอนที่ 5 ขึ้นประเมินผล ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ โดยประเมินจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการทำงานกลุ่มชิ้นงานและใบงาน ในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่ม ซึ่งการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานจะสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ทักษะทางความคิด ทักษะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิชา นามะ (2560) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ .05

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจในการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนหลังได้รับการจัดเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรม

การจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความพึงพอใจด้วยมากที่สุดเป็นลำดับที่หนึ่ง ทั้งนี้ เป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานโดยใช้กระบวนการกลุ่มร่วมกับเพื่อน นักเรียนได้รู้จักสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เพิ่มเติม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กระบวนการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอนได้ฝึกให้ผู้เรียนฝึกการตั้งปัญหาและแสวงหาคำตอบร่วมกัน แล้วมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิชา นานา (2560) พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะแนวทางของผู้สอนช่วยสร้างบรรยากาศให้ครูกับนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ โดยมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างทั่วถึงในการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย สนับสนุนผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์ (2558, หน้า 34) ที่กล่าวว่า บรรยากาศของการจัดการเรียนรู้แบบสร้างเป็นฐานที่สำคัญต้อง การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้คิดโดยผู้สอนหลีกเลี่ยงการอธิบายอย่างละเอียดแต่พยายามให้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง

ด้านสื่ออินโฟกราฟิก นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะสื่ออินโฟกราฟิกช่วยเพิ่มความน่าสนใจ ความเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้มากยิ่งขึ้น ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรา วาณิชสิน (2558) พบว่าศักยภาพของอินโฟกราฟิกในการเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ สามารถประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ได้ในสองมิติ มิติแรก คือ การใช้อินโฟกราฟิกเป็นเครื่องมือสื่อสารสร้างความน่าสนใจ ความเข้าใจ และการจดจำได้ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 94.99 และมิติที่สอง คือ การใช้อินโฟกราฟิก เป็นสื่อการเรียนรู้สร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพด้วยความชัดเจนและเข้าใจ บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการ โดยผลการใช้อินโฟกราฟิกเป็นสื่อ

การเรียนรู้จากงานวิจัยฉบับเดียวกันพบว่า อินโฟกราฟิกช่วยสร้างความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดด้วยค่าเฉลี่ย 4.82 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิชา นานา (2560) พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการจัดกิจกรรมผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ และรู้จักตั้งประเด็นปัญหา โดยใช้คำถามหรือยกตัวอย่างสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ
2. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยปฏิบัติจริงแต่ละครั้งควรจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลาและควรมีความยืดหยุ่นให้เหมาะสมเพราะความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนไม่เท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิกให้เป็นอินโฟกราฟิกแบบเคลื่อนไหว เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ
2. ควรพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิกที่สามารถนำไปบูรณาการกับรายวิชาอื่น ๆ เพื่อให้เกิดสื่อการสอนที่มีความหลากหลาย น่าสนใจ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2562). **การจัดการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชลธิชา นานา. (2561). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี**

ไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ

การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร, 16 (2), 113 – 128.

ชาราร์ห์ หะยีแวฮามะ. (2560). การสร้างสื่อมัลติมีเดียโดยใช้เทคนิคการสอนแบบโฟนิกส์เพื่อเพิ่มความสามารถในการอ่านในรายวิชาภาษาไทย เรื่องการแจกลูกสะกดคำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 โรงเรียนเตรียมศึกษาวิทยา จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการเรียนรู้และสื่อสารมวลชน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ณัฐพล จาดยางโตน. (2561). พัฒนาการวรรณคดีไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

เชียงใหม่ : ดาราวรรณการพิมพ์.

พัชรา วาณิชวิน. (2558). ศักยภาพของอินโฟกราฟิก (Infographic) ในการเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 7 (2), 227-240.

พรรณรอง รัตน์ไชย. (2559). สภาพปัญหาและการนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พองจันทร์ สุขยิ่ง และคณะ. (2558). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

ยงยุทธ อังคสัญลักษณ์. (2559). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้กระบวนการ 5 ขั้นที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และทัศนคติการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2551). เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนาหลักสูตรและการสอนภาษาไทย. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิริยะ ฤาชัยพาณิชย์. (2562). สอนสร้างสรรค์ เรียนสนุกยุค 4.0. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

สุภาพร นมะมาะกะ. (2562). การพัฒนาสื่อการสอนอินโฟกราฟิกแบบ ภาพนิ่งเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยี การเรียนรู้และสื่อสารมวลชน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี

อนูวัติ คุณแก้ว. (2562). การวัดผลและประเมินผลการศึกษาแนวใหม่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Netty Apriyanti. (2018). Needs Analysis Of Infographic Media Using Technology for Learning Physics. Journal Kurikulum & Pengajaran Asia Pasifik, 8 (1), 43-50

วาระสารพัด

การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะ
สัมมาอาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน
จังหวัดเชียงราย

The Development Learning Management skills,
vocational skills. using the project based learning
management process of the teachers in Wat Muen
putha Wittaya School, Mae Chan district, Chiang
Rai province

จันธิมา ทรายสาลี¹

Jantima Saisalee

ธิดาวัลย์ อุ่นกอง²

Thidawan Unkong

ศิโรจน์ ศรีสรากรณ³

Siroj Srisrakorn

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการ
จัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่น พุทธ
วิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ก่อนและหลังพัฒนา 2) เพื่อศึกษาความพึง
พอใจของสามเณรนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมา

¹ นิสิตหลักสูตรปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัย
พะเยา

² อาจารย์, ดร.สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

³ นักวิชาการสายงานพัฒนากำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนา
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

อาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธรักษา และ 3) เพื่อศึกษาปัญหา การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธรักษา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย เป็นครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธรักษา จำนวน 17 คน สามเณรนักเรียนโรงเรียนวัดหมื่นพุทธรักษา จำนวน 124 รูป ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครู แบบสอบถามความพึงพอใจของสามเณรนักเรียน และแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครู มีค่าความเชื่อมั่น 0.739245 และ 0.746204453 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างระหว่างก่อนและหลังการพัฒนาโดยใช้ t-test ข้อมูลปัญหาการจัดการเรียนรู้วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธรักษา อำเภอแม่จัน มีคะแนนประเมินหลังการอบรม สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. สามเณรนักเรียนความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธรักษา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
3. ปัญหาที่พบการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธรักษา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย คือ
1) ครูไม่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน 2) ภาระงานสอนและงานพิเศษมีมากไม่สามารถให้เวลากับการเรียนการสอนได้เต็มเวลา
3) ครูมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดการเรียนรู้และการค้นคว้าข้อมูลไม่เพียงพอ

คำสำคัญ : ทักษะการจัดการเรียนรู้/ทักษะสัมมาอาชีพ/ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

Abstract

This study aimed 1) to compare the skills of project-based learning management, emphasizing of teachers at Wat Muen Phuttha Wittaya School, Mae Chan District, Chiang Rai Province before and after development. 2) to study learner's satisfaction with the project based learning process. 3) to study the problems of project based learning management of teachers of Wat Muenputha Wittaya School, Mae Chan district, Chiang rai province. The population were 17 teachers and 124 learners of Wat Muenputhawittaya School. Obtained by a selective method. the instrument used in the research was an evaluation form of learning management skills, using the project based learning process by the teachers, a satisfaction questionnaire, and the open questionnaire about problem of project based learning process by the teachers. They had confidence values of 0.739245 and 0.746204453, respectively. The data was analyzed by using standard deviation, and t-test, the results showed that

1. The results of the development of project-based learning management skills focusing of teachers at Wat Muenputhawittaya School, Mae Chan District, result there is an evaluation score after the training. statistically significantly higher than before training at the .05 level.

2. The overall learner's satisfaction with the project based learning process by the teachers were averagely at highest level. The problems of project based learning management of teachers of Wat Muenputhawittaya School, Mae Chan district, Chiang Rai province.

3. Problems found in project-based learning management that focus on vocational skills of teachers at Wat Muen Phuttha Wittaya School, Mae Chan District, Chiang Rai Province were 1) the teachers had no knowledge of project-based learning management 2) the teaching load. 3) Teachers have insufficient skills in using modern technology in learning management and research.

Keyword: Learning management skills / Vocational skills / Project based learning management process

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการบ่มเพาะบุคลากรในสังคมให้มีความรู้และศักยภาพในการพัฒนาชาติบ้านเมือง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 6 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมในการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคล เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆไม่ว่าจะสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และเทคโนโลยี เราจึงควรพัฒนาคนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพทั้งความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะการทำงานซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนสามารถวางแผนและตัดสินใจ เลือกเส้นทางการศึกษาการประกอบอาชีพในอนาคตได้

สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2561, ออนไลน์)

ทักษะอาชีพ (Career Skills) เป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 จะเห็นได้จากจุดเน้นของนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งเน้นให้โรงเรียนสร้างค่านิยมในเรื่องของการเรียนในสายอาชีพ และลดสัดส่วนการเรียนสายสามัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 , หน้า 26) นอกจากนี้ยังมีการกำหนดแนวทาง การดำเนินงานในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล ได้กำหนดมาตรฐานหลักสูตรตามระดับช่วงชั้น และมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ ที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา และสถานประกอบการ เพื่อจัดกระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดทักษะอาชีพ ในการดำรงชีวิตในสังคมโลก ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 7 ที่ให้นักเรียนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และมาตรา 23 ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับในเรื่องความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข รูปแบบการศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างปลูกฝังทักษะที่จำเป็น ด้านทักษะในการคิดขั้นสูงและทำงานร่วมกับผู้อื่น (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2557, ออนไลน์) ผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษายุคใหม่ “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการเรียนการสอน ควรใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, ออนไลน์)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนต้องศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ปฏิบัติและแก้ปัญหา เพื่อสร้างผลงานหรือชิ้นงาน

เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ ที่ถาวรด้วยตัวผู้เรียนเอง โดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำเสนอ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติและขั้นประเมินผล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, ออนไลน์) ทั้งนี้ควรมีการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกทำโครงการที่ตนสนใจ โดยร่วมกันสำรวจ สังเกต และกำหนดเรื่องที่ตนสนใจวางแผนในการทำโครงการร่วมกัน ศึกษาหาข้อมูลความรู้ที่จำเป็น และลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้จนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ แล้วจึงเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณชน เก็บข้อมูล แล้วนำผลงานประสบการณ์ทั้งหมดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดกัน และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมด (ทิตินา แคมมณี, 2560, ออนไลน์) จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะและได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

โรงเรียนพระปริยัติเป็นโรงเรียนที่มุ่งสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องแก่เด็กและเยาวชนด้อยโอกาสในท้องถิ่นที่ห่างไกลและมาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนให้มีโอกาสสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกล ให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น สามเณรนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน ทำให้สามเณรนักเรียนจำนวนหนึ่งคาดหวังว่าเมื่อจบการศึกษาออกไปแล้วจะกลับไปช่วยครอบครัวประกอบอาชีพ โดยเฉพาะภาคการเกษตร สามเณรนักเรียนส่วนใหญ่ เมื่อเรียนจบการศึกษาภาคบังคับในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงลาสิกขาบทและออกไปประกอบอาชีพดั้งเดิมของผู้ปกครอง มีเพียงส่วนน้อยที่สนใจจะศึกษาต่อทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาความยากจนและขาดทักษะความรู้ การส่งเสริมให้สามเณรนักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถทักษะด้านชีวิตและอาชีพ จึงเป็นเรื่องที่เหมาะสมและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่านักเรียนโรงเรียนวัดปริยัติธรรม มีความสนใจในกิจกรรมการฝึกปฏิบัติจริงมากกว่าการเรียนรู้เนื้อหาในชั้นเรียนซึ่งการจัดกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้นการเรียนรู้แบบ

โครงการจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าตามความต้องการและความสนใจ โดยมีหลักการว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตนเอง ไม่เน้นการท่องจำเพียงเนื้อหา (ทศนา แหมมณี, 2550, ออนไลน์) จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการสามารถตอบสนองความต้องการของสามเณรนักเรียนได้

โรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกองพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เปิดสอน 4 แผนก ได้แก่ แผนกสามัญ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกหลักสูตรภาษาจีนกลาง โดยให้ได้รับอนุญาตจัดตั้ง เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2540 จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังและสร้างสรรค์เยาวชนนักเรียนให้เป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรม เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติและสร้างศาสนทายาทที่ดี ได้สืบทอดพระพุทธศาสนา รักษาศาสนสมบัติ และเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง โรงเรียนได้มีการจัดการศึกษาในหลักสูตรต่างๆ ดังต่อไปนี้ (1) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 (2) หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรม (3) หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกบาลี (4) หลักสูตรการศึกษาภาษาจีน สามเณรนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนเมื่อจบการศึกษามักมุ่งเน้นไปที่การลาอุปสมบทเพื่อไปประกอบอาชีพเช่นเดียวกับสามเณรนักเรียนโรงเรียนปริยัติอื่นๆ กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่ที่สามเณรนักเรียนมีความสนใจและถนัดจึงเป็นกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง ไม่เน้นการท่องจำ สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ครูผู้สอนเองจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนพัฒนาทักษะตนเองในด้านต่าง ๆ ให้

สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา บริบทของชุมชนรวมถึงผู้เรียน เพื่อให้สามเณรนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาและลาสิกขาบทสามารถ เข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษานำความรู้ไปประกอบสัมมาอาชีพที่มั่นคงต่อไปในอนาคต

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของสามเณรนักเรียนตามความถนัดให้มีคุณภาพและคุณธรรม โดยมีหลักการคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทักษะด้านชีวิตและอาชีพโดยให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน พัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติให้กับสามเณรนักเรียน โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ Active Learning นำทักษะความรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สามเณรนักเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้การทำโครงการสัมมาอาชีพ ด้วยการลงมือปฏิบัติส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ตามความถนัด ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ก่อนกับหลังพัฒนา
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของสามเณรนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สมมติฐานของการวิจัย

ทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย หลังการพัฒนา มีทักษะสูงกว่าก่อนการพัฒนา

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1. ครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย จำนวน 17 รูป/คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง
2. สามเณรนักเรียนโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย จำนวน 124 รูป โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 2) แบบสอบถามความพึงพอใจของสามเณรนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครู 3) แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครู

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนา ดังนี้

1.1 ศึกษารายละเอียดในการทำแบบประเมิน กำหนดประเด็นคำถามทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครู

1.2 สร้างแบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้

1.3 สร้างแบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครู จำนวน 10 ข้อ

1.4 นำแบบประเมิน ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) ระหว่าง ข้อคำถามรายข้อกับเนื้อหา และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมข้อความตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 ขึ้นไปและนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

1.5 นำแบบประเมิน มาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูโรงเรียนวัดอัมมาตย์วิทยา อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย จำนวน 22 คน หาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีการของครอนบาค (Cronbach Alpha Procedure) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78

1.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมิน และจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์

2. แบบสอบถามความพึงพอใจของสามเณรนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครู ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนา ดังนี้

2.1 ศึกษารายละเอียดในการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ กำหนดประเด็นคำถามความพึงพอใจของสามเณรนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครู

2.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของสามเณรนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครู

2.3 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเชื่อมั่นตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามรายข้อกับเนื้อหา และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมข้อความตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 ขึ้นไป

3. แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้แบบ

โครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครู

3.1 ศึกษารายละเอียดในการทำแบบสอบถามปลายเปิด กำหนดประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครู

3.2 สร้างแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครู จำนวน 10 ข้อ

3.3 นำแบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ ความสอดคล้องเหมาะสมด้านเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามปลายเปิดโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามรายข้อกับเนื้อหาและเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมข้อความตามคำแนะนำ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2563 ถึง 30 เมษายน 2564 ระยะเวลา 10 เดือน ผู้วิจัยได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและนิเทศตลอดโครงการ และบันทึกการนิเทศติดตามเดือนละ 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัยประสานครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธรักษา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย เพื่อนัดหมายส่งแบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธรักษา ด้วยตนเอง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แนบ QR Code ไปในแบบประเมิน เพื่ออำนวยความสะดวก ในการตอบแบบประเมินผ่านระบบออนไลน์

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามความพึงพอใจของสามเณรนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครูโรงเรียน วัดหมื่นพุทธรักษา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย โดยส่ง QR Code ถึงสามเณรนักเรียน และให้ตอบกลับผ่านระบบออนไลน์

3. ผู้วิจัยสอบถามปัญหาการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธรักษา จังหวัดเชียงราย ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบก่อนและหลังการพัฒนาโดยใช้ t-test

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ผลและนำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย (n=17)

รายการ ที่	ทักษะการ จัดการ เรียนรู้	ก่อนพัฒนา			หลังพัฒนา		
		μ	σ	แปล ผล	μ	σ	แปลผล
1	ขั้นนำเสนอ	3.74	0.84	มาก	4.85	0.36	มากที่สุด
2	ขั้นวางแผน	3.72	0.81	มาก	4.82	0.37	มากที่สุด
3	ขั้นปฏิบัติ	3.88	0.82	มาก	4.88	0.33	มากที่สุด
4	ขั้นประเมินผล	3.78	0.75	มาก	4.83	0.37	มากที่สุด
รวม		3.78	0.04	มาก	4.85	0.38	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยของผลต่าง		0.34					
S.D. ค่าเฉลี่ยผลต่าง		0.34					
t		8.45*					
df		3					
p		0.000					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 ผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย มีคะแนนก่อนพัฒนาเท่ากับ ($\mu=3.78, \sigma=0.04$) และมีคะแนนหลังการพัฒนา เท่ากับ($\mu=4.85, \sigma=0.38$) เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนการประเมิน

ทั้งสองครั้งพบว่าคะแนนประเมินหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 แสดงความพึงพอใจของสามเณรนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ข้อ	ความพึงพอใจของสามเณรนักเรียน	μ	σ	แปลผล
ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู				
1.	ครูให้คำปรึกษาและแนะนำตอบข้อซักถามในการทำโครงการได้เป็นอย่างดี	4.78	0.41	มากที่สุด
2.	ครูสามารถถ่ายทอดทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงการและให้สามเณรนักเรียนได้	4.82	0.38	มากที่สุด
3.	ครูใช้เวลาจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.74	0.44	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.78	0.41	มากที่สุด
ด้านกระบวนการทำโครงการ				
4.	สามเณรนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำโครงการมากขึ้นหลังร่วมกิจกรรม	4.97	0.48	มากที่สุด
5.	สามเณรสามารถเลือกทำโครงการได้ตามความถนัดของตนเอง	4.76	0.43	มากที่สุด
ด้านกระบวนการทำโครงการ				
6.	สามเณรนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ	4.97	0.48	มากที่สุด

	ในกระบวนการทำโครงการมากขึ้น หลังร่วมกิจกรรม			
7.	สามเณรสามารถเลือกทำโครงการได้ ตามความถนัดของตนเอง	4.76	0.43	มากที่สุด
8.	สามเณรนักเรียนได้ทักษะในการ ทำงานเป็นทีม	4.72	0.45	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.81	0.35	มากที่สุด
ด้านการนำไปใช้		μ	σ	แปลผล
9.	สามเณรนักเรียนนำประโยชน์จากการ เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อไปปรับใช้ในการ ทำโครงการและชีวิตประจำวันได้	4.96	0.20	มากที่สุด
10.	สามเณรนักเรียนทำโครงการที่ สามารถสร้างรายได้ด้วยตนเอง	4.90	0.31	มากที่สุด
11.	สามเณรนำโครงการไปประกอบอาชีพ ได้จริง	4.77	0.42	มากที่สุด
12.	สามเณรนักเรียนมีความภาคภูมิใจใน ผลผลิตจากโครงการของตนเอง	4.75	0.43	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.84	0.34	มากที่สุด
รวมเฉลี่ยทั้ง 3 ด้าน		4.81	0.37	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ความพึงพอใจของสามเณรนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.81, \sigma = 0.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านกระบวนการทำโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.81, \sigma = 0.35$) รองลงมาคือ ด้านการนำไปใช้ ($\mu = 4.84, \sigma = 0.34$) และด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู ($\mu = 4.78, \sigma = 0.41$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงปัญหาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมา
อาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ที่	ปัญหา	ความถี่
1	ครูไม่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ โครงงาน	9
2	ภาระงานสอนและงานพิเศษของโรงเรียนพระปริยัติธรรมมี หลากหลายด้าน ทั้งรายวิชาสามัญและพระปริยัติธรรม ไม่สามารถให้เวลากับการเรียนการสอนได้เต็มเวลา	8
3	ครูมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดการเรียนรู้ และการค้นคว้าข้อมูลไม่เพียงพอ	8
4	สามเณรนักเรียนขาดทักษะในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ใหม่ๆที่หลากหลาย	7
5	กระบวนการทำงานกลุ่มของสามเณรนักเรียนล่าช้า ใน การศึกษาหาข้อมูลในการเตรียมจัดทำโครงงาน ครูต้อง คอยตามงาน	7
6	สามเณรนักเรียนไม่กล้าแสดงออก ไม่มั่นใจในการนำเสนองาน	6
7	สามเณรนักเรียนยังขาดทักษะการทำงานกลุ่ม	4
8	ขั้นเตรียมการจัดทำเนื้อหาโครงงาน สามเณรนักเรียนเกิด ปัญหาในเรื่องการเขียนร่างโครงงาน	4
9	ครูและสามเณรยังไม่มีประสบการณ์หาตลาดจำหน่ายหรือ พื้นที่ประชาสัมพันธ์ผลผลิตจากโครงงานทักษะสัมมาอาชีพ	3
10	ครูยังขาดทักษะการประชาสัมพันธ์ผลผลิตโครงงานทาง ช่องทางสื่อออนไลน์	3

จากตารางที่ 3 ปัญหาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมา
อาชีพ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
ที่สำคัญ 5 ลำดับดังนี้ 1) ครูไม่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ
โครงงาน 2) ภาระงานสอนและงานพิเศษของโรงเรียนพระปริยัติธรรมมี

หลากหลายด้าน ทั้งรายวิชาสามัญและพระปริยัติธรรม ไม่สามารถให้เวลากับการเรียนการสอนได้เต็มเวลา และ 3) ครูมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดการเรียนรู้ และการค้นคว้าข้อมูลไม่เพียงพอ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย หลังจากครูผู้สอนผ่านการอบรมแล้วครูทุกคนต้องลงมือปฏิบัติจริง โดยมีทีมงานผู้ร่วมวิจัย ลงไปทำการประเมินติดตามการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง จำนวน 2 รอบ ใน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเสนอ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติ ขั้นประเมินผล ซึ่งผลการประเมินก่อนและหลังการอบรมพบว่าหลังผ่านการอบรม ให้ความรู้มีความเข้าใจในการจัดกิจกรรมแบบโครงงานผลการประเมินคะแนนของผู้อบรมมีคะแนน ก่อนเรียน เฉลี่ย เท่ากับ 3.78 คะแนน และมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนประเมินทั้งสองครั้ง จากผลการวิจัยพบว่า คะแนนประเมินหลังอบรม สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูที่เข้าร่วมโครงการมีทักษะการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้นำแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา(2550, 4, ออนไลน์) ที่เสนอขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นนำเสนอ 2) ขั้นวางแผน 3) ขั้นปฏิบัติ และ 4) ประเมินผลซึ่งน่าจะช่วยให้ครูทำความเข้าใจขั้นตอนการสอนแบบโครงงานได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนั้นยังมีการติดตามประเมินผลหลังการอบรม โดยได้รับการสนับสนุน จาก กสศ. และผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมในการส่งเสริมให้ครูนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนแบบโครงงานไปใช้สอนนักเรียนจริง สอดคล้องกับ อภิชาติ เสนะนันท์

(2559, หน้า 65) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาการสอนแบบโครงงาน สำหรับ ครูประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ครูที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 30 คน มีผลการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ หลังการฝึกอบรมสูงกว่า การทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความพึงพอใจของสามเณรนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบ โครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธรักษา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่า สามเณรนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.81, SD = 0.37) สอดคล้องกับ ศรีณัญ หมั่นเดช (2559, ออนไลน์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงงานร่วมกับสื่อสังคม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงงานร่วมกับสื่อสังคมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ปัญหาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธรักษา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ปัญหาที่มีข้อเสนอมากที่สุดคือ 1) ครูไม่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน 2) ภาระงานสอนและงานพิเศษของโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีหลากหลายด้าน ทั้งรายวิชาสามัญและพระปริยัติธรรม ไม่สามารถให้เวลากับการเรียนการสอนได้เต็มเวลา และ 3) ครูมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดการเรียนรู้ และการค้นคว้าข้อมูลไม่เพียงพอ

จากการนิเทศติดตามการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ ของครูโรงเรียนวัดหมื่นพุทธรักษา อำเภอแม่จัน

จังหวัดเชียงราย ได้เสนอให้มีการช่วยเหลือครูโดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมในกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสู่ทักษะสัมมาอาชีพ ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา และสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งนี้ ทางโครงการได้จัดให้มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC : Professional Learning Community) แต่ยังคงต้องมีเวทีให้ครูได้แลกเปลี่ยนกันอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครู ที่พบว่า ชั้นวางแผนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรมีบทบาทในการวางแผนการดำเนินงานให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ
2. จากผลการสอบความพึงพอใจของสามเณรนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นทักษะสัมมาอาชีพ ของครู ที่พบว่า ชั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ครูควรพัฒนาตนเองในด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ มีการนำสื่อเทคโนโลยีสมัยปัจจุบันมาใช้ให้มากขึ้น ภายใต้การสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน
3. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกองพระพุทธศาสนาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรพิจารณำกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครูไปเผยแพร่ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูและสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เพียงพอ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคู่มือหรือแนวปฏิบัติการจัด การเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ สำหรับครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่เน้นทักษะสัมมาอาชีวะ สำหรับครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยใช้สื่อเทคโนโลยี

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 10. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ทิตินา แคมมณี. (2550). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2553). คู่มือการจัด ระบบการเรียนการสอน ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : เทียนวัฒนา พรินท์ติ้ง.
- ศรีณยู หมั่นเดช. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการร่วมกับสื่อสังคม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับ

- มัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, (22)2. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2557). ข้อเสนอโครงการประเมินผล การดำเนินงานของสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) รอบ 3 ปี (พ.ศ. 2555-2557).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการเสริม ทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียน. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท..
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาการศึกษา.
- อภิชาติ เสนะนันท์. (2559). การพัฒนาการสอนแบบโครงงาน สำหรับครู ประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร , (9) 2, 965.

การศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตาม
พันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Quality Assurance of Internal Education
with The Mission of The Faculty of
Humanities and Social Sciences Kamphaeng
Phet Rajabhat University

อิสราวัชร เฟื่องอิม¹, นารณรี เฟื่องอิม²

Itsaravatchara Fuangim, Nathnaree Fuangim

สุมาพร จันศรี³, พรวิไล วัฒนศิริ⁴

Sumaporn Junsri, Pronwilai Watanasiri

จิรพงษ์ เทียนแขก⁵ และตัม คำพ่วง⁶

Jirapong Teankaeg and Tam Khumpong

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 2) ปัญหาและอุปสรรคการประกันคุณภาพภายใน และ 3) การนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประกันคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่เลือกคือ คู่มือประกันคุณภาพการศึกษา และรายงานการประเมินตนเอง พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ.2562

^{1,3,4,5,6} เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

²อาจารย์, สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รวมทั้งหมด จำนวน 3 เล่ม และผู้บริหาร และบุคลากรที่รับผิดชอบงานการประกันคุณภาพระดับมหาวิทยาลัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 64 คน เครื่องมือการวิจัยคือ แบบบันทึกข้อมูลและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการประมวลผลและเรียบเรียงสรุปประเด็นสำคัญด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิเคราะห์เปรียบเทียบผลคะแนนประเมิน 3 ปีการศึกษา 4 พันธกิจ มีลักษณะดังนี้ (1) ด้านการเรียนการสอน (การผลิตบัณฑิต) เกณฑ์คะแนนพัฒนาดีขึ้นคือปีการศึกษา 2562 โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ การบริการนักศึกษา และกิจกรรมพัฒนานักศึกษา (2) ด้านการวิจัยมีเพียงตัวบ่งชี้เรื่องเงินสนับสนุนงานวิจัย และงานสร้างสรรค์ปีการศึกษา 2561 อยู่ในระดับดี นอกนั้นไม่ต่างกันคือระดับดีมาก (3) ด้านบริการวิชาการสังคมมีคะแนนประเมินภาพรวมอยู่ในระดับเดียวกัน คือ ดีมาก (4) ด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม มีคะแนนประเมินอยู่ในระดับเดียวกัน คือ ดีมาก ภาพรวมมีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น ส่วนข้อคิดเห็นจากคณะกรรมการ จุดแข็งของคณะฯ คือ การบริหารจัดการหลักสูตรของแต่ละหลักสูตร ระบบสารสนเทศด้านงานวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคมที่ได้ผลเป็นอย่างดีสามารถต่อยอดในชุมชนได้ และมีบุคลากรที่มีความสามารถเป็นที่ยอมรับในด้านศิลปวัฒนธรรมระดับชาติ ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงเน้นที่การผลิตบัณฑิตในตัวบ่งชี้ของการพัฒนานักศึกษา การคงอยู่ และมีงานวิจัยที่ตีพิมพ์ระดับนานาชาติ 2) ปัญหาและอุปสรรคการประกันคุณภาพภายในจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกได้เป็นผู้บริหารร้อยละ 12.5 บุคลากรสายวิชาการร้อยละ 75.00 และบุคลากรสายสนับสนุนร้อยละ 12.5 ผู้มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี ร้อยละ 32.80 และผู้มีประสบการณ์ในการทำงาน 10 ปีขึ้นไปร้อยละ 67.20 ได้แก่ การคงอยู่ของบัณฑิต สิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนความทันสมัยไม่เพียงพอต่อยุคปัจจุบัน การวิจัยที่มีการกระจุกตัวอยู่เพียงบางกลุ่ม บางหลักสูตรยังมีงานวิจัยน้อยเนื่องจากขาดแหล่งทุนด้านงบประมาณ และการบูรณาการทางศิลปะและวัฒนธรรมกับการ

เรียนการสอนยังมีน้อย 3) แนวทางการพัฒนาที่ได้ ได้แก่ การแนะแนวการศึกษาและให้คำปรึกษากับนักศึกษา การเพิ่มสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่ทันสมัยเหมาะกับยุคปัจจุบัน จัดสรรงบประมาณวิจัยให้กระจายภายในคณะฯ ทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุน จัดการประชาสัมพันธ์แหล่งทุนวิจัยการกำหนดแผนงานการบริการวิชาการที่ชัดเจนตามกรอบพื้นที่ และเพิ่มการบูรณาการกับการเรียนการสอนและวิจัยเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพภายใน , พันธกิจคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Abstract

This research purpose to study 1) the current state of quality assurance of internal education 2) Barriers Internal quality assurance of internal education 3) the results of internal quality assessment as a quality development guideline according to the mission of the Faculty of Humanities and Social Sciences.

This research was a quality research. The population/samples were 3 volumes of educational quality assurance manuals and self assessment reports printed from B.E. 2560 to B.E. 2562 and 64 managers and staff who took responsibility for university educational quality assurance. Data collecting forms and structured interview questions were the tools for data collection. Data were analyzed by summarization and described with narrative description.

The research results identified 1) the current state of quality assurance of internal education according to the mission of the Faculty of Humanities and Social Sciences Academic as follows: By comparing analysis of evaluation scores within 3 academic years, all 4 missions, namely teaching and learning (graduate production) in the academic year 2019, had a better score for development. The overall in a very

good level, is student service and student development activities , On the research side, Except for the indicators of research funding for research and creative work in the 2018 academic year, it was at a good level. Other than that, it is not different. As for academic social services, the overall assessment scores were at the same level, which was very good and in the preservation of arts and culture. The score level is at the same level, which is very good. Overall, it has developed in a better way. Comments from the committee the strengths of the faculties from the course management of each course Having a research information system And applying research to local use academic service to society has resulted in good results from the continuous performance that can be developed in the Community. And have personnel who have the ability to be recognized in the arts and culture at the national level recommendations for improvement focus on producing graduates as indicators of student development. Loss of funds in continuing education and international research publication. 2) Problems and obstacles from interviewees classified as executives, 12.5%, academic staff 75.00% and support personnel 12.5%, those with less than 10 years of work experience, 32.80% and people with 10 years of work experience or more 67.20% are: persistence of graduates Support for modern teaching and learning is not enough for today's era. Research that is concentrated in only a few groups Some courses have little research due to lack of funding sources. and the integration of arts and culture with teaching and learning is still scarce. 3) Development approaches include educational guidance and mentoring with students. Adding modern learning support suitable for today's era Allocate research budgets to distribute within the Faculty,

both academic and support lines. Management of public relations for research funding sources Determining a clear academic service plan according to the area framework and increasing integration with teaching and research

Keywords: Political socialization, Faculty of Humanities and Social Science

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กล่าวถึง การประกันคุณภาพการศึกษาว่า เป็นการพัฒนาคุณภาพของการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษาทุกระดับเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้อง มีการจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสนอต่อสภาสถาบัน หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาและเปิดเผยต่อสาธารณชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542, ออนไลน์) จากระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษาได้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องตามระบบการพัฒนาของสถาบันการศึกษา และจัดทำ การประกันคุณภาพการศึกษาทุกหน่วยงานในสถาบันการศึกษาตามพันธกิจของสถาบันที่รับผิดชอบมีการบูรณาการงานร่วมกัน เนื่องจากในทุกพันธกิจจำเป็นต้องมีการนำการประกันคุณภาพการศึกษาเข้าร่วมสนับสนุนด้วย

โดยพันธกิจหลักที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปฏิบัติ 4 ประการ คือ การผลิตบัณฑิตการเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ในการดำเนินงานตามพันธกิจทั้ง 4 ประการดังกล่าว มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศทั้งระยะสั้นและระยะยาว ปัจจุบันมีปัจจัยภายในและภายนอกหลายประการที่ทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ คือ 1) คุณภาพ

ของสถาบันการศึกษาและบัณฑิตภายในประเทศที่มีแนวโน้มแตกต่างกันมากขึ้น 2) ความท้าทายของโลกาภิวัตน์ต่อการอุดมศึกษา 3) สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นที่ต้องสร้างความมั่นใจแก่สังคมว่าสามารถพัฒนาองค์ความรู้และผลิตบัณฑิตตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้มากขึ้น 4) สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ข้อมูลสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 5) สังคมต้องการระบบอุดมศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในความโปร่งใส จากข้อที่กล่าวมาทั้งหมดก็เพื่อให้สถาบันได้มีการพัฒนามุ่งสู่วิสัยทัศน์ และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยระบบดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. และเป็นไปตามกรอบแผนอุดมศึกษาในระยะยาว เพื่อการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตั้งแต่ระดับหลักสูตร คณะวิชา หรือหน่วยงานเทียบเท่า สถาบันอุดมศึกษาในภาพรวม และการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรให้ถึงเป้าหมายและเป้าประสงค์ให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนจุดแข็งและจุดที่ควรปรับปรุงตลอดจนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งจะทำให้มั่นใจว่าสถาบันสามารถสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่กำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557, หน้า 3-4) ซึ่งทั้งหมดนี้มีความสอดคล้องกับพันธกิจของหน่วยงานที่จำเป็นต้องจัดทำควบคู่กับการประกันคุณภาพ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันการอุดมศึกษาที่มีการจัดทำประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับคณะ ซึ่งได้ยึดแนวทางการจัดทำตามพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 4 ด้าน อันได้แก่ การผลิตบัณฑิตการเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ได้มีการปรับปรุงพัฒนาขึ้นตามลำดับทุกปี ทางผู้วิจัยซึ่งอยู่ในส่วนของงานประกันคุณภาพระดับคณะฯ จึงเห็นว่าควรมีการพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพที่สามารถสนับสนุนกับพันธกิจของหน่วยงานให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำการวิเคราะห์ประกันคุณภาพการศึกษาตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงงานประกันคุณภาพภายในต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2560 – 2562
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการประกันคุณภาพการศึกษาตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2560 – 2562
3. เพื่อศึกษาการนำผลการประเมินคุณภาพภายในมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยให้ครอบคลุมในเรื่องการประกันคุณภาพภายในการศึกษา กับพันธกิจ ดังนี้ ด้านงานวิจัย ด้านบริการวิชาการ สังคม ด้านการเรียนการสอน ด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม

กระบวนการวิจัย หรือ วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร และ กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ รายงานประกันคุณภาพการศึกษาตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ย้อนหลัง 3 ปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2560-2562 และบุคลากรที่เกี่ยวข้องภายในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 64 คน อันได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน โดยการเลือกตัวอย่างแบบ สโนว์บอลล์ (Snowball Sampling)

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย เครื่องมือที่จำแนกเป็น 2 ชุด ตามรายละเอียดดังนี้

1. แบบบันทึกการเก็บข้อมูลวิจัย เอกสารการประกันคุณภาพภายในระดับคณะฯ ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดของงานการประกันคุณภาพภายในระดับคณะฯ 4 พันธกิจ ได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ประจำปีการศึกษา 2560-2562

2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัย มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด จำนวน 2 ตอน ตอนละ 4 ข้อ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในในระดับคณะฯตามพันธกิจ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) การศึกษาข้อมูลจากเอกสารรายงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง ตามแบบบันทึกข้อมูล และแบบวิเคราะห์ข้อมูล และ 2) การสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งเป็นการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลเชิงลึก (In-depth Interview) เป็นวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) การเก็บรวบรวมข้อมูลจะเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้คำตอบหรือผู้ให้ข้อมูลแต่ละบุคคล หรือเป็นการสัมภาษณ์บุคคลเพียงคนเดียวในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ทั้งนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ครอบคลุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholders) ทั้งโดยทางตรง และทางอ้อมทั้งหมดด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โดยใช้แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล หรือ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การสรุปประเด็นเนื้อหาและสาระสำคัญตามหัวข้อที่ได้กำหนดไว้ คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูล จากเอกสารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในประจำปีการศึกษา 2560-2562 ทำการวิเคราะห์ และเปรียบเทียบข้อมูลลงในแบบบันทึก วิเคราะห์เอกสารตามพันธกิจ 4 ด้าน และประมวลผล เรียบเรียงข้อมูลจากเอกสาร 2) ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ นำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการประมวลผลใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยเนื้อหา และพรรณนาเรียงลำดับ

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ผลวิจัยปรากฏว่าการศึกษาเรื่อง สภาพการประกันคุณภาพภายในตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2560-2562 พบว่า

1. การศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2560-2562 พบว่า

1.1 ด้านการเรียนการสอน(การผลิตบัณฑิต) ปีการศึกษา 2560 และ 2561 ตัวบ่งชี้ที่ 1.6 กิจกรรมนักศึกษาในระดับปริญญาตรี และ 1.7 คุณภาพนักศึกษาตามกรอบ KPRUQF มีคะแนนประเมินดีขึ้นถึงระดับ ดีมาก นอกนั้นคะแนนประเมินใกล้เคียงกันทุกตัวบ่งชี้ ในปีการศึกษา 2562 ได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อของตัวบ่งชี้แต่ใช้หลักเกณฑ์การประเมินเดิมซึ่งเปรียบเทียบแล้ว พบว่า คะแนนประเมินมีการพัฒนาโดยรวมดีขึ้นมากเช่นกันอยู่ที่ระดับ ดีมาก ได้แก่ 1.4 การบริการนักศึกษาระดับปริญญาตรี 1.5 กิจกรรมนักศึกษาระดับปริญญาตรี และ 1.7 การส่งเสริมสมรรถนะและทักษะด้านดิจิทัล

1.2 ด้านการวิจัย ปีการศึกษา 2560 – 2562 ตัวบ่งชี้มีคะแนนประเมินเท่ากัน คือ 2.1 ระบบและกลไกงานวิจัย งานสร้างสรรค์และนวัตกรรมอยู่ในระดับ ดีมาก ยกเว้น 2.2 เงินสนับสนุนงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ซึ่งในปีการศึกษา 2561 มีระดับคะแนน 3.91 อยู่ในระดับ ดี ส่วนปีการศึกษา 2560 และ 2562 คะแนน 4.73 และ 4.37 ในระดับ ดี มีการพัฒนาขึ้น และ 2.3 ผลงานวิชาการของอาจารย์ประจำและนักวิจัย มีเพียงปีการศึกษา 2561 ที่มีคะแนน 4.67 นอกนั้นไม่ต่างกัน อยู่ในระดับ ดีมาก โดยรวมถือว่ามีพัฒนาดีขึ้น

1.3 ด้านบริการวิชาการสังคม ปีการศึกษา 2561 และ 2562 มีคะแนนทุกตัวบ่งชี้เท่ากัน คือ ในระดับดีมาก ยกเว้น ปีการศึกษา 2560 มีคะแนนที่ 4.00 คือ การบริการวิชาการแก่สังคม อยู่ในระดับ ดี โดยรวมถือว่ามีพัฒนาดีขึ้น

1.4 ด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ในปีการศึกษา 2561 และ 2562 มีระดับคะแนนเท่ากัน คือ ในระดับ ดีมาก ส่วนปีการศึกษา 2560 มีคะแนนที่ระดับ 4.00 อยู่ในระดับ ดี โดยรวมถือว่ามีพัฒนาดีขึ้น

1.5 การเปรียบเทียบการวิเคราะห์คะแนน ในปีการศึกษา 2560 – 2562

มีแนวโน้มของการพัฒนาดีขึ้นตามลำดับ คือมีผลคะแนนอยู่ในระดับ ดี และ ดีมากตามลำดับ ถือว่าเกณฑ์ภายใน 3 ปี ภาพรวมแล้วอยู่ในระดับ ดีมาก

1.6 สรุปข้อคิดเห็นคณะกรรมการ ปีการศึกษา 2560 จุดแข็งของคณะฯ คือ การบริหารจัดการหลักสูตรของแต่ละหลักสูตร การมีระบบสารสนเทศทางงานวิจัย แห่ลงเผยแพร่งานวิจัย และการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงนั้นเน้นที่การผลิตบัณฑิตด้านการพัฒนานักศึกษาและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาของแต่ละหลักสูตร ปัญหาของการศึกษาต่อ และช่องทางการประชาสัมพันธ์ของคณะ การตั้งเป้าหมาย/การติดตามผลการดำเนินงานของการบริการวิชาการในแต่ละโครงการ

1.7 สรุปข้อคิดเห็นคณะกรรมการ ปีการศึกษา 2561 จุดแข็งของคณะฯ คือ การมีระบบและกลไกการบริหาร พัฒนางานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่ดีส่งผลให้การจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยที่ดีขึ้นมีงานวิจัยมากขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา ด้านคุณภาพอาจารย์มีศักยภาพในการตีพิมพ์วารสารในระดับชาติและนานาชาติ มีรายวิชาที่สามารถปรับใช้กับการพัฒนาท้องถิ่นได้ รวมถึงมีศาสตร์ที่สามารถเป็นผู้นำด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยตรง ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงเน้นที่การผลิตบัณฑิต ด้านการพัฒนานักศึกษาและกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา บูรณาการกับการเรียนการสอน

1.8 สรุปข้อคิดเห็นจากคณะกรรมการ ปีการศึกษา 2562 จุดแข็งของคณะฯ คือการมีงานวิจัยเพิ่มขึ้นจากอาจารย์ในแต่ละหลักสูตร มีระบบการจัดการด้านงานวิจัยจากฐานข้อมูลงานวิจัยของคณะฯ ที่จัดทำเองในปี 2562 ด้านการบริการวิชาการแก่สังคมได้ผลเป็นอย่างดีจากผลการดำเนินงานที่ต่อเนื่องในชุมชน และท้องถิ่นที่สามารถต่อยอดได้ นอกจากนี้ยังมีบุคลากรที่มีความสามารถเป็นที่ยอมรับในด้านศิลปวัฒนธรรมระดับชาติ ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงนั้น เน้นที่การจัดทำแผน และกำหนดการจัดกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องการพัฒนา นักศึกษา ผลการประเมินกิจกรรม/โครงการให้ได้ผลลัพธ์ที่ชัดเจน การปรับปรุงในด้านการวิจัยคือให้มีงานวิจัยที่ขึ้นฐาน TCI ที่สูงขึ้น ด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมเน้นเรื่องการถอดบทเรียนจากบุคลากรที่มีความรู้สามารถถ่ายทอดหรือสอนงานให้แก่บุคลากรในคณะฯได้ต่อไป

2.การศึกษาปัญหาและอุปสรรคการประกันคุณภาพการศึกษาตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

สามารถจำแนกรายละเอียดได้ ดังนี้ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จำนวน 64 คน พบว่า เป็นผู้บริหารร้อยละ 12.5 บุคลากรสายวิชาการร้อยละ 75.00 และบุคลากรสายสนับสนุนร้อยละ 12.5 ผู้มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.80 และผู้มีประสบการณ์ในการทำงาน 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 67.20 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่งภายในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์		
ผู้บริหาร	8	12.5
บุคลากรสายวิชาการ	48	75.00
บุคลากรสายสนับสนุน	8	12.5
รวม	64	100
2. ประสบการณ์ในการทำงาน		
ต่ำกว่า 10 ปี	21	32.80
10 ปีขึ้นไป	43	67.20
รวม	64	100

2.2 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคการประกันคุณภาพการศึกษาตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แยกเป็นรายด้าน พบว่า

2.2.1 ด้านการเรียนการสอน(การผลิตบัณฑิต) พบว่า การคงอยู่ของบัณฑิตที่ไม่แน่นอนมีนักศึกษาที่ออกกลางคันทุกหลักสูตรทำให้จำนวนบัณฑิตที่จบการศึกษาไม่เป็นไปตามเป้าหมาย สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้อยังไม่เพียงพอ และเวลาในการจัดกิจกรรมที่ไม่แน่นอน ทำให้มีผลกระทบกับเวลาใน

การเรียนการสอนและการให้คำปรึกษาด้วย

2.2.2 ด้านการวิจัย พบว่า มีการกระจุกตัวของนักวิจัยกลุ่มเดิมๆ งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นแนวเดิมที่ทำไปแล้ว หลักสูตรมีงานวิจัยออกมาน้อยเนื่องจากขาดแหล่งทุนงบประมาณ และระเบียบระยะเวลาในการทำงานวิจัยไม่ชัดเจน

2.2.3 ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม พบว่า พื้นที่ที่ให้บริการวิชาการแก่สังคมส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เดิม แผนงานบริการวิชาการที่ไม่ชัดเจน และการจัดกิจกรรมแบบเร่งด่วนไม่ตรงตามแผน

2.2.4 ด้านการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม พบว่า กิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมยังมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องน้อย และยังขาดการบูรณาการกับการเรียนการสอน

3. การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการประกันคุณภาพภายในตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

จากผลการประเมินคุณภาพภายในมาเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โดยภาพรวมมีการวิเคราะห์แบบสัมพัทธ์แยกตามรายด้าน พบว่า

3.1 ด้านการเรียนการสอน (การผลิตบัณฑิต) แนวทางการพัฒนา ได้แก่ การจัดการแนะแนวการศึกษาเชิงรุกเพิ่มขึ้นตามช่องทางต่างๆ การให้เวลารับคำปรึกษาจากนักศึกษาระหว่างที่กำลังศึกษาอยู่ การเพิ่มสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่ทันสมัยเหมาะกับการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน การวางแผนการจัดกิจกรรมนักศึกษาให้มีความชัดเจน และการพัฒนาทักษะทางภาษาต่างประเทศให้กับนักศึกษาเพิ่มขึ้น

3.2 ด้านการวิจัย แนวทางในการพัฒนา คือ การจัดสรรงบประมาณ การวิจัยให้กระจายทั่วถึงทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุนและจัดทำแผนการวิจัยให้ชัดเจน การประชาสัมพันธ์แหล่งทุนวิจัยตามช่องทางในคณะฯ ให้แก่บุคลากร การจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเขียนงานวิจัยหรือแนวทางการเสนองานวิจัยแต่ละศาสตร์

3.3 ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม แนวทางในการพัฒนา คือ การ

กำหนดแผนงานการบริการวิชาการที่ชัดเจนระยะเวลาที่จัดกิจกรรมที่แน่นอน เพื่อเป็นกรอบการจัดการบริการแก่ชุมชน มีการจัดการบูรณาการงานบริการ วิชาการกับงานวิจัยเพื่อให้ได้งานที่หลากหลายในแต่ละศาสตร์ และการจัดการ บริการวิชาการให้แก่พื้นที่เป้าหมายให้มีความหลากหลาย

3.4 ด้านการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมแนวทางในการพัฒนา คือ การเพิ่มกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมให้มากขึ้น และการบูรณาการกับการเรียนการสอนและวิจัย

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง การศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช ภัฏกำแพงเพชร มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. การวิเคราะห์เอกสารในการศึกษาสภาพการประกันคุณภาพ ภายในตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2560-2562 พบว่า 4 พันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เมื่อ เปรียบเทียบกัน 3 ปีการศึกษา คะแนนประเมินมีแนวโน้มการพัฒนาได้ดีขึ้น ตามเกณฑ์อยู่ในระดับ ดีมาก มีเพียงบางตัวชี้วัดเท่านั้นในปี 2560 ที่อยู่ใน ระดับ ดี ได้แก่ ด้านการวิจัย และการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมในเรื่อง ของการบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัญชลี พลอยเพชร (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานการ ประกันคุณภาพการศึกษาของ มหาวิทยาลัยนครพนม ปีการศึกษา 2558 ผล การศึกษาพบว่า มีการสรุปจัดทำรายงานผลการดำเนินการ (SAR) มีการตรวจ ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในโดยผู้ประเมินของมหาวิทยาลัย เครือข่ายเป็น ประจำปีทุกปีการศึกษาใน 4 พันธกิจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในระดับดี รวมถึงด้านการ วิจัยและการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมเช่นกันหากแต่มีการจัดทำแบบสรุป รวม และท่านสามารถระบุได้ว่ากระบวนการผลิตบัณฑิตโดยใช้กระบวนการ ประกันคุณภาพการศึกษาเกิดประสิทธิผลในระดับใด มีการนำผลการประเมิน มาปรับปรุงและแก้ไขโดยเร่งด่วน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในระดับดี

จากการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นจากคณะกรรมการ ปีการศึกษา 2560-2562 จุดแข็งของคณะฯ มีความสอดคล้องกับ อัญชลี พลอยเพชร (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของ มหาวิทยาลัยนครพนม ปีการศึกษา 2558 และ Tanrat, Wondwosen (2022, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง มุมมองของนักวิชาการที่มีต่อระบบประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเซนต์แมรีในเอธิโอเปีย การศึกษาพบว่า ในขณะที่นักวิชาการให้คุณค่าในเชิงบวกต่อความสำคัญของระบบการประกันคุณภาพภายในโดยภาพรวมทั่วไป และรวมถึงกรอบงานของสถาบันที่นำมาปรับใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันทุกตัวบ่งชี้ โดยเฉพาะสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีส่วนร่วมที่จำกัดในระดับล่างของระบบการศึกษา สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างหน่วยปฏิบัติการระดับรากหญ้า และบูรณาการการมีส่วนร่วมของนักวิชาการ ด้านการวิจัยและนักศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพรวมถึงความพยายามการจัดการประกันคุณภาพภายในส่วนาคด้วย ดังนั้นจากการศึกษาเรื่องของการประกันคุณภาพภายในนั้น โดยส่วนใหญ่จะเห็นได้ว่า มีการเน้นที่การจัดการด้านการวิจัยพัฒนา การพัฒนาบุคลากร เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งในสถาบันและนอกสถาบัน และด้านการผลิตบัณฑิตเพื่อให้ผู้จบการศึกษาได้เป็นบัณฑิตโดยสมบูรณ์และมีอาชีพที่มั่นคงตามสายการเรียนรู้หรือไม่ก็ตาม

จากการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นจากคณะกรรมการ ปีการศึกษา 2560-2562 เรื่องข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงนั้น โดยส่วนใหญ่คณะกรรมการจะเน้นที่การผลิตบัณฑิตในด้านของการพัฒนานักศึกษาและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาในแต่ละหลักสูตร การประชาสัมพันธ์ของคณะ การจัดสรรงบประมาณในงานวิจัย ปรับปรุงด้านการวิจัยให้งานวิจัยที่ขึ้นฐาน TCI ที่สูงขึ้น และเน้นเรื่องของการบริการวิชาการแก่สังคมในท้องถิ่น สามารถวัดผลได้เป็นรูปธรรม ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมก็เน้นในเรื่องของการถอดบทเรียนจากบุคลากรที่มีความรู้สามารถถ่ายทอดหรือสอนงานให้แก่บุคลากรในคณะฯได้ และการบูรณาการวิจัยกับการเรียนการสอน สอดคล้องกับ ภาวนา กิตติวิมลชัย และคณะ (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผลของการประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีนโยบายที่ชัดเจนในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโดยนำเอาเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) และเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) มาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพทั้งองค์กรทั้ง 4 ด้าน จะเห็นได้ว่าการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพส่วนใหญ่ตามข้อเสนอแนะจะเน้นที่การพัฒนาด้านการผลิตบัณฑิตและการจัดทำฐานข้อมูลภายในของหน่วยงาน และการพัฒนางานทางการวิจัยตีพิมพ์ การพัฒนานักศัลยกรรม นอกจากนี้ยังต้องมีการประชาสัมพันธ์ในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดการสื่อสารและการติดตามจากภายนอกด้วย

2. ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคการประกันคุณภาพการศึกษาตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรค 1) ด้านการเรียนการสอน (การผลิตบัณฑิต) อันได้แก่ การคงอยู่ของบัณฑิตที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้อยู่ไม่เพียงพอ และการจัดสรรเวลาในการทำกิจกรรมไม่ชัดเจน รวมถึงในเรื่องการให้คำปรึกษาด้วย 2) ด้านการวิจัย ได้แก่ งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นแนวเดิมที่ทำไปแล้ว สุตรมงานวิจัยน้อย แหล่งทุนในการทำวิจัย และระเบียบที่ชัดเจนงานวิจัย 3) ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ได้แก่ พื้นที่ที่ให้บริการวิชาการแก่สังคมเป็นพื้นที่เดิมมากไป ความต้องการบริการของชุมชนมีมากกว่าผู้ให้บริการ 4) ด้านการทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม ขาดการบูรณาการกับการเรียนการสอนและอื่นๆ สอดคล้องกับ ฉวีวรรณ บุญคุ้ม (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันราชภัฏนครปฐม พบว่า สถาบันได้มีการดำเนินการตามปัจจัยดังกล่าวแล้วทั้ง 13 ปัจจัย โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระบบประกันคุณภาพมากที่สุด คือ อาจารย์ รองลงมาคือการจัดการเรียนการสอนสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และการบริหารจัดการของสถาบัน อุปสรรคที่สำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบัน ได้แก่ การขาด แนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการประกันคุณภาพการศึกษา ความไม่ชัดเจนในเรื่อง นโยบายและระบบประกันคุณภาพการศึกษา จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องไปในทางเดียวกันในแง่ของระบบและกลไก การจัดการพันธกิจแต่ละด้านโดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับบัณฑิต แนวปฏิบัติ แผนการจัดการและงบประมาณ

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

การศึกษาเรื่อง การนำผลการประเมินคุณภาพภายในมาเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โดยภาพรวมดังนี้ 1) ด้านการเรียนการสอน (การผลิตบัณฑิต) มีการจัดการแนวทางการศึกษาเชิงรุกเพิ่มขึ้น และรับคำปรึกษาจากนักศึกษาระหว่างที่กำลังศึกษาอยู่ การเพิ่มสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่ทันสมัยเหมาะสมกับยุคปัจจุบัน กำหนดระยะเวลาการทํากิจกรรมที่ชัดเจน 2) ด้านการวิจัย การจัดสรรงบประมาณการวิจัยให้กระจายทั่วถึงทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุนการประชาสัมพันธ์งานวิจัยให้มากกว่าเดิมรวมถึงแหล่งทุนวิจัยให้กับบุคลากรภายในคณะฯ 3) ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ควรมีการกำหนดแผนงานการบริการวิชาการที่ชัดเจน ระยะเวลาที่จัดกิจกรรมที่แน่นอนการจัดการ บูรณาการงานบริการวิชาการกับงานวิจัยเพื่อให้ได้งานที่หลากหลายในแต่ละศาสตร์ 4) ด้านการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม การเพิ่มกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และการบูรณาการกับการเรียนการสอนและวิจัย สอดคล้องกับการศึกษาของ Bartlett, Rebecca and Jones, Karl O. (2004, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา: สหภาพ UK พบว่า การจัดการประกันคุณภาพการศึกษานั้นเป็นที่ดึงดูดความสนใจในทั่วทั้งยุโรป ด้วยกระบวนการที่ได้กำหนดให้สหภาพยุโรปและประเทศที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการตามระบบและมาตรฐานการประกันคุณภาพระดับชาติที่ใช้ร่วมกันได้ การพัฒนาประกันคุณภาพด้านต่างๆ เป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จในระดับอุดมศึกษา การเรียนรู้สามารถนำปัจจัยอื่นเข้ามาบูรณาการในการเรียนการสอนเกิดโอกาสในการพัฒนาภาคการศึกษามากขึ้น จะเห็นได้ว่าแนวทางในการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในไม่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่เน้นที่การผลิตบัณฑิตเป็นส่วนใหญ่ เพราะการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพนั้นสำคัญเพื่อให้มีอาชีพสู่ตลาดแรงงานเมื่อจบ

การศึกษาแล้ว ลองลงมาคือการเรียนการสอนของแต่ละหลักสูตร และในเรื่องการบูรณาการร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาการวิจัยในครั้งต่อไป

- 1.ควรเน้นการศึกษางานประกันคุณภาพการศึกษาภายในด้านการผลิตบัณฑิตและสภาวะการปฏิบัติงานของบัณฑิต
- 2.ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับคณะ

บทสรุป

จากผลการศึกษาเรื่องการศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในตามพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2560-2562 พบว่า 4 พันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เมื่อเปรียบเทียบกับใน 3 ปีการศึกษามีคะแนนการประเมินที่พัฒนาไปในแนวโน้มที่ดีขึ้นอยู่ในระดับ ดีมาก มีเพียงบางตัวชี้วัดเท่านั้นในปี 2560 ที่อยู่ในระดับ ดี ได้แก่ พันธกิจด้านการวิจัย และการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมในเรื่องของการบูรณาการ ข้อคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงจากคณะกรรมการ เน้นที่การผลิตบัณฑิตในด้านของการพัฒนาผู้เรียนและการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร ของคณะฯ งานประมาณและการตีพิมพ์งานวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคมในท้องถิ่นการถอดบทเรียน และการบูรณาการวิจัยกับการเรียนการสอน ปัญหาและอุปสรรคในงานประกันคุณภาพส่วนใหญ่คือเรื่องการคงอยู่ของนักศึกษา สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ไม่เพียงพอ งานวิจัยไม่แพร่หลาย และแผนงานบริการวิชาการ ในส่วนการนำผลการประกันคุณภาพมาพัฒนาได้จัดการตามด้านต่างๆที่ปรากฏตามข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการแต่ละปีการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียนการสอน วิจัย บริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมมีแนวทางพัฒนาที่ชัดเจนจะทำให้แนวโน้มในการประกันคุณภาพดีขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา. (2561). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

<http://qa.vru.ac.th/pdf/2560/กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา.Pdf>. [2564, เมษายน 26].

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. (2554). **แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,สำนักงาน. (2554). **การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

จันทร์เกษม, มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ม.ป.ป). **คู่มือการบริการวิชาการแก่สังคม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

ฉวีวรรณ บุญคุ้ม (2551) **ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันราชภัฏนครปฐม** [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <https://tdc.thailis.or.th> [2562, ตุลาคม 18]

ประสิทธิ์ เชียวศรี. (2557) **การประกันคุณภาพการศึกษา** [ออนไลน์] เข้าถึงได้จากhttp://www.sl.ac.th/html_edu/cgibin. [2563, ธันวาคม 28]

พนิดา วัชรรังสี. (2556). **การรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร ระดับอุดมศึกษา เขตถนนบุรี**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

พงศ์สวัสดิ์. (2556). **หลักสูตรฝึกอบรมระบบการบริหารงานคุณภาพแบบมุ่งคุณภาพองค์กรใน สถาบันอาชีวศึกษาเอกชน หน่วยที่ 3 เรื่อง กำหนดเป้าหมายและความท้าทาย**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

<http://pongsawadi.ac.th>. [2562, ตุลาคม 15].

เพชรราตรี จงประดับเกียรติ. (2559) เอกสารประกอบการสอน วิชาการวิจัย
ทางการศึกษา กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2555). คู่มือปฏิบัติงานการบูรณา
การพันธกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาสารคาม, มหาวิทยาลัย. (2560). ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://research.msu.ac.th>.
[2562, ตุลาคม 15].

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี (2557). คู่มือการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม.
ยะลา: วิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนี.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557). คู่มือประกันคุณภาพการศึกษา
ภายในระดับอุดมศึกษา 2557. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
การอุดมศึกษา

สำนักงานประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (2564).
ความหมายและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา.
[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: [https://www.eqa.rmutt.ac.th](https://www.eqa.rmutt.ac.th/?page_id=850)
/?page_id=850. [2564, เมษายน 26].

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2558) คู่มือการประกันคุณภาพ
การศึกษาสำนักวิทย บริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. นครสวรรค์:
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
อัญชลี ธรรมะวิสิฏกุล. (2551). การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน.
[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:[https://panchalee.wordpress.com/](https://panchalee.wordpress.com/2009/03/27/การประกันคุณภาพ)
2009/03/27/การประกันคุณภาพ. [2564, เมษายน 26].

อัญชลี พลอยเพชร. (2560, กุมภาพันธ์-พฤษภาคม). ประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผลของการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของ
มหาวิทยาลัยนครพนม ปีการศึกษา 2558. มนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 3(1), 71-82.

เอกนถน บางท่าไม้. (2554). เอกสารประกอบการบรรยาย “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Bartlett, R. & Jones, K. O. (2004). **Quality Assurance Systems in Higher Education: A UK Perspective**. [Online]. Available: <http://web.a.ebscohost.com>. [2019, October 22]

Hrmo, R, Mistina, J. & Knstofiakova, L. (2016). **Improving the Quality of Technical And Vocational Education in Slovakia for European Lab our Market Needs**. [Online]. Available: <http://web.a.ebscohost.com> [2019, October 22]

LeMahieu, PG, Nordstrom, LE & Cudney, EA (2017, February 6), "Six Sigma in Education", **Quality Assurance in Education**, 25(1), p. 91-108

Overberg, J. and other (2019, January) Internal quality management in Competence-based higher education – An interdisciplinary pilot study Conducted in a postgraduate programmer in renewable energy. **Solar Energy**, 1(177), 337-346.

Tamrat, W. (2022, April). Academics' views towards the internal quality assurance system of St. Mary's University in Ethiopia. **Perspective: Policy&Practice in Higher Education**, 2(26), 41-46.

Wilson, D. (2010, November) Quality assurance for education. **American Printer** 11, (127), 40-43.

การศึกษาภูมิปัญญาและการใช้ประโยชน์จากพืช
สมุนไพรท้องถิ่น เขาโครกปลากั้ง จังหวัดกำแพงเพชร

Study of Wisdom and Utilization of Local
Herbal in the Khao Krogplakaung area,
Kamphaeng Phet Province.

ประพัทธ์สร บัวเพื่อน¹

Praphatsorn Buaphuen

นภาลัย บุญคำเมือง²

Naphalai Boonkummuang

ชญาณันันท์ ศิริกิจเสถียร³

Chayanant Sirikitsithian

กันยา มั่นคง⁴

Ganya Mankhong

บทคัดย่อ

การศึกษานี้วัตถุประสงค์ 1. ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมอยา
พื้นบ้านและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำแผนกแพทย์แผนไทยกับการใช้
ประโยชน์จากพืชสมุนไพรท้องถิ่น 2. หาแนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์พืช
สมุนไพรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับหมอยา
พื้นบ้านและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำแผนกแพทย์แผนไทย ผลการศึกษา

^{1,2}อาจารย์, สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

³อาจารย์, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

⁴นักตรวจสอบภายใน มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

พบว่า มีภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์สมุนไพรท้องถิ่น ส่วนที่ใช้ทำยา สรรพคุณ และวิธีการใช้โดยมีหมอพื้นบ้านเป็นผู้ที่มีบทบาท แนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างเหมาะสม คือ 1. ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า 2. การจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้พืชสมุนไพรโดยการถ่ายทอดองค์ความรู้จากหมอพื้นบ้านเพื่อเก็บรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพืชสมุนไพร

คำสำคัญ: หมอพื้นบ้าน, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, พืชสมุนไพรท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were 1. to study of the local knowledge of folk doctors and health department officers for using the utilization of Local Herbs and 2. to find appropriate management methods of local herbs for use with worthwhile. This study was done by interviewing and focus group of local doctors and health department officers. The results shown that The Local Herbs utilization data are local names, part of plants used, efficiency and mode of administration in Krogplakaung area, the key person who takes the important role is the folk doctors. The management guidelines for using local herbs in a sustainable manner without affecting the risk of shortages and extinction of plants were; 1. Providing the guidelines to promote and support the worthily use of local herbs 2. Management local knowledge of local herbs by transferring knowledge to learning group of folk doctors.

Keywords: Folk doctor, Local knowledge, Local Herbal

บทนำ

รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการวิจัยและพัฒนาสมุนไพรสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ โดยเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงแผนฯ 12 จะต้องเร่งรัดให้เศรษฐกิจสามารถขยายตัวเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5.0 ต่อปี เพื่อให้ก้าวสู่การเป็นประเทศรายได้สูงได้ในปี 2569 ณ สิ้นแผนฯ 13 โดยการเร่งรัดการลงทุน การเพิ่มประสิทธิภาพของระบบเศรษฐกิจ และการสร้างฐานการขยายตัวของเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับศักยภาพของเศรษฐกิจไทย รวมทั้งการเพิ่มขีดความสามารถทางด้านเทคโนโลยี การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม กฎระเบียบ สำหรับในด้านการบริหารจัดการการพัฒนาการเกษตร ได้มุ่งเน้นสู่ความเป็นเลิศด้านอาหาร เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรให้ได้ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 3.0 เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านอาหาร มีหลักประกันความมั่นคงด้านอาชีพและมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะต้องเป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน รักษาทุนทางธรรมชาติ เพื่อการเติบโตสีเขียว อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาสมุนไพรมุ่งเน้นสู่ความเป็นเลิศด้านอาหาร เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรจึงควรมีการกำหนดนโยบาย และแนวทางการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้สามารถดำเนินการสมุนไพรอย่างเป็นรูปธรรมและครบวงจรเพื่อให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ (สุรวิช วรรณไกรโรจน์ และคณะ, 2559, หน้า 1-2)

เขาโกรกปลากั้ง ตั้งอยู่ตำบลทรงธรรม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เป็นพื้นที่ต้นกำเนิดแหล่งน้ำส่วนหนึ่งในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสนามเพรียง มีพื้นที่ 6,500 ไร่ แบ่งเป็นป่า 2,500 ไร่ พื้นที่เกษตร 4,000 ไร่ ประชากร 450 คน จำนวน 108 หลังคาเรือน ราษฎรร้อยละ 85 มีอาชีพทางการเกษตร ที่เหลือรับจ้าง ค้าขายและหาของป่าขาย จากการศึกษาของสุไลวรรณ์ เรืองรอด และนพรัตน์ ไชยวิโน (2558, หน้า134-142) สรุปว่าบริเวณพื้นที่ฝายกั้นน้ำ เขาโกรกปลากั้ง เป็นป่าเบญจพรรณพบชนิดพรรณไม้ทั้งหมด 98 ชนิด 55 วงศ์ มีพรรณไม้ยืนต้นที่มีความถี่มากที่สุด คือ คาง

ตะแบก เป้าเลือด และไม้แดง รองลงมา กว้าว คุณ และจิก ค่าความหนาแน่นของพรรณไม้ยืนต้นที่มีความหนาแน่นมากที่สุด คือ ไม้แดง มีความหนาแน่น 13.25 ต้นต่อตารางเมตร รองลงมาได้แก่ ตะแบก และคาง (6, 5.75 ต้นต่อตารางเมตร) ส่วนพรรณไม้ขนาดเล็กที่มีความหนาแน่นมากที่สุด คือ หญ้าลิเกา มีความหนาแน่น 13.75 ต้นต่อตารางเมตร รองลงมาคือ เฟิร์นสีฟ้า 11.75 ต้นต่อตารางเมตร แสดงให้เห็นว่าความหลากหลายของชนิดพรรณไม้ในพื้นที่ฝายกันน้ำ เขาโกรกปลาแก้งเป็นป่าเบญจพรรณที่มีความหลากหลายของชนิดพรรณไม้ค่อนข้างสูง และมีความสำคัญต่อชุมชนทั้งในด้านความเชื่อ พิธีกรรม อาหาร สมุนไพร ยารักษาโรค ไม้ใช้สอย ในอดีตเมื่อสมาชิกในชุมชนเกิดความเจ็บป่วยการใช้ส่วนต่าง ๆ ของสมุนไพร เช่น ราก แก่น เปลือก กระพี้ ใบ ดอก และเมล็ดจากพืชสมุนไพร เพื่อนำไปเป็นวัตถุดิบในการปรุงยารักษาอาการ ภูมิปัญญานี้แสดงถึงความฉลาดของคนในสมัยก่อนที่รู้จักวิถีรักษาสุขภาพและบรรเทาอาการเจ็บป่วยต่าง ๆ ได้จากสิ่งที่มีอยู่รอบตัวโดยการนำวัตถุดิบจากสมุนไพรที่ได้ค้นพบ สังเกต ทดลองตามกลไกของธรรมชาติและสืบทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง (ยิ่งยง เทาประเสริฐ, 2546, หน้า 5) ได้กล่าวถึง ภูมิปัญญาในการดูแลสุขภาพว่าภูมิปัญญาในการรักษาสุขภาพตนเองมีลักษณะเป็นองค์รวมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อมจะไม่แยกเป็นอิสระเป็นส่วน ๆ และสอดคล้องกับความเชื่อและวิถีชีวิตประชาชนในท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้มีการเคลื่อนไหวปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาจึงควรพัฒนาศักยภาพที่ยังร่วมสมัยขึ้นมา เป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพในท้องถิ่น เพราะภูมิปัญญาชาวบ้านในการดูแลสุขภาพตนเองมีจุดเด่น คือ ราคาถูกหาได้ง่าย พึ่งพาตนเองอยู่บนหลักของดุลยภาพ ในปัจจุบันสิ่งที่น่าวิตก คือ ภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ว่่าน้ำกำลังสูญหายไป ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องรักษาความหลากหลายของสังคมมนุษย์หรือรักษาภูมิปัญญาที่บรรดาสังคมมนุษย์ได้สร้างสมกันเป็นเวลานาน (สุรราชต์ อินทรเทพ และคณะ, 2560, หน้า 278)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ในการรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสมุนไพรพื้นบ้านเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ตลอดจนเพื่อประโยชน์ด้านการจัดการทรัพยากรพืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมอยาพื้นบ้านและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำแผนกแพทย์แผนไทยกับการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน
2. เพื่อหาแนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ข้อมูลพื้นฐานด้านชนิดและจำนวนต้นของพันธุ์ไม้รวมถึงข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พันธุ์ไม้และสมุนไพรต่าง ๆ ในการรักษาโรคโดยครอบคลุมถึงสรรพคุณ ขนาดและวิธีการใช้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของพืชสมุนไพร โดยผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและเจ้าหน้าที่ป่าไม้
2. ข้อมูลน้ำหนักและปริมาณของพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในป่าโกรกปลากั้งซึ่งถือเป็นศักยภาพในการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรพืชสมุนไพรที่ใช้เป็นยารักษาโรคตามสภาพจริงในพื้นที่
3. ข้อมูลในการขับเคลื่อนแนวทางการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของพืชสมุนไพรท้องถิ่น

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตทางด้านประชากร ได้แก่ ประชาชน ปราชญ์ผู้ทรงภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำแผนกแพทย์แผนไทย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มเป้าหมายจากพื้นที่ศึกษา ซึ่งตัวอย่างศึกษาในกลุ่มประชาชนจะต้องมีอายุ 20 ปีขึ้นไปและอาศัยอยู่พื้นที่หมู่บ้านชุมชนที่คัดเลือกนี้ มีการสุ่มคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงแบบโควตา หมู่บ้านละ 5 คน จำนวน 60 คน และกลุ่มที่สองคือกลุ่มปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรคในชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร โดยคัดเลือกทุกคนที่มีชื่อเสียงและมี

ประสบการณ์การรักษาโรคแก่ประชาชนในชุมชนไม่น้อยกว่า 10 ปี รวม 4 คน

กระบวนการวิจัย หรือ วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร และ กลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตทางด้านประชากร ได้แก่ ประชาชน ปราชญ์ผู้ทรงภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำแผนกแพทย์แผนไทย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มเป้าหมายจากพื้นที่ศึกษา ซึ่งตัวอย่างศึกษาในกลุ่มประชาชนจะต้องมีอายุ 20 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่พื้นที่หมู่บ้านชุมชนที่คัดเลือกนี้ มีการสุ่มคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงแบบโควตา หมู่บ้านละ 5 คน จำนวน 60 คน และกลุ่มที่สองคือกลุ่มปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรคในชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร โดยคัดเลือกทุกคนที่มีชื่อเสียงและมีประสบการณ์การรักษาโรคแก่ประชาชนในชุมชนไม่น้อยกว่า 10 ปี รวม 4 คน

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็นดังนี้

- 1) เชิงปริมาณ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย ความรู้และประสบการณ์ในการใช้สมุนไพรในการรักษาโรคตามกลุ่มอาการและกลุ่มโรคสำคัญ
- 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากกระบวนการศึกษาในสภาพความเป็นจริงที่ดำเนินการในกลุ่มปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญาที่ใช้การแพทย์พื้นบ้าน โดยการใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Interview) ซึ่งประกอบด้วย ชนิดและชื่อพืชสมุนไพรประจำถิ่นที่มีในชุมชน สรรพคุณ ลักษณะการใช้พืชสมุนไพรประจำถิ่นนั้น และจัดประชุมกลุ่มย่อย

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่

- 1) การหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยอาศัยแนวคิด

ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และนำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบ และแก้ไขให้มีความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (content validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของชุดคำถาม ได้ค่าระหว่าง 0.6-8.0 2)

2) การหาความเชื่อมั่น (Reliability) เป็นการทดสอบความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทำการ ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษา เพื่อนำมาเปรียบเทียบ และตรวจสอบความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของข้อมูล รวมทั้งทดสอบเบื้องต้นกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำมาหาจุดบกพร่อง และแก้ไขให้ถูกต้องมากที่สุด โดยการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient Reliability)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ประสานความร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่นในการรวบรวมข้อมูลความรู้เรื่องสมุนไพรในท้องถิ่น การใช้สมุนไพรในกลุ่มประชาชนและปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญาด้านสมุนไพรในท้องถิ่น ซึ่งมีขั้นตอนวิธีการวิจัยดังนี้

1) ขั้นเตรียมการ เป็นการเตรียมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ค้นหาประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขาไกรภวก้าง จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อรวบรวมข้อมูลต้นทุนทางสังคมในชุมชนด้านภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพของชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติด้านสมุนไพรที่มีอยู่ และยังใช้ประโยชน์ได้ในชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร

2) ขั้นดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัย เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ โดยทำการสอบถามข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์ และให้ตอบแบบสอบถาม นอกจากนั้นแล้วยังได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร และ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ ทั้งแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูลเรื่องชนิดของสมุนไพรมีความถูกต้องน่าเชื่อถือ

3) รวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชาวบ้านในการนำพืชสมุนไพรมาใช้ประโยชน์เพื่อการบริโภคและการรักษาดูแลสุขภาพ

4) จัดประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มครูภูมิปัญญาท้องถิ่น หมอพื้นบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวบ้านในพื้นที่ศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทวนสอบความถูกต้องและร่วมกันหาแนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจพืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

5) นำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอนมาวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผล และสรุปจัดทำฐานข้อมูลและแนวทางการใช้ประโยชน์และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของพืชสมุนไพรท้องถิ่นในพื้นที่เขาโครกปลากั้ง จังหวัดกำแพงเพชร

6) ขั้นการสรุปและประเมินผลรวมถึงการเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ซึ่งจะดำเนินการออกมาจนเป็นคู่มือ แผ่นพับและไวนิลเพื่อใช้ในการเผยแพร่ผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินการวิจัยและขยายผลการศึกษาออกไปสู่ภายนอกชุมชนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล หรือ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยใช้จำนวน ร้อยละ สัดส่วนและค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายคุณลักษณะทั่วไปของผู้ใช้สมุนไพร ความรู้ในเรื่องการใช้สมุนไพร ชนิดและสรรพคุณของสมุนไพรโดยการจำแนกการรักษาตามกลุ่มอาการและกลุ่มโรคสำคัญ และการใช้การพรรณนาเปรียบเทียบชนิดของพืชสมุนไพรที่เป็นภูมิปัญญาด้านสมุนไพรที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่น วิเคราะห์เปรียบเทียบชนิดของสมุนไพรและตำราสมุนไพรในการรักษาโรคของพื้นที่ชุมชนจังหวัดกำแพงเพชรกับท้องถิ่นอื่น

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมอยาพื้นบ้านและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำแผนกแพทย์แผนไทยกับการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาตามขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประสานความร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่นในการรวบรวมข้อมูลความรู้เรื่องสมุนไพรในท้องถิ่น การใช้สมุนไพรในกลุ่มประชาชนและปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญาด้านสมุนไพรในท้องถิ่น โดยสามารถสรุปภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรในการรักษาได้หลากหลาย เช่น

อาการไข้ สมุนไพรที่ใช้ในการรักษา คือ แก้ว 5 ราก, สมุนไพรตานกกด, ฟ้าทะลายโจร, ใบยานาจ, ยาต้นไช้, ปลาไหลเผือก, ย่านาง, เบญจโลกวิเชียร ส่วนที่ใช้ คือ ใบ ขนาดที่ใช้ คือ 3-4 ใบ วิธีการปรุงยาและการรักษา คือ นำมาต้ม หรือบด แล้วดื่ม

อาการไอ สมุนไพรที่ใช้ในการรักษา คือ ดีปาเหล้า, มะขามป้อม, รากปิ่น, รากพุทราแดง, พญาปล้องทอง, รากสมอไทย, รากคนทา, รากมะเดื่อชุมพร, มะกรูด, ว่านกลีบแสด ส่วนที่ใช้ คือ ผล ขนาดที่ใช้ คือ 5-6 ลูก วิธีการปรุงยาและการรักษา คือ นำมาต้ม หรือบด แล้วดื่ม หรือจิ้มเกลือ

งูสวัด สมุนไพรที่ใช้ในการรักษา คือ สามเกลอ, พญาโย, ยาต้นไช้, ปลาไหลเผือก, แก้ว 5 ราก, สะเลดพังพร ส่วนที่ใช้ คือ ใบ ขนาดที่ใช้ คือ 3-4 ใบ วิธีการปรุงยาและการรักษา คือ นำมาต้ม หรือบด แล้วดื่ม

น้ำร้อนลวก, ไฟไหม้ สมุนไพรที่ใช้ในการรักษา คือ สามเกลอ, ว่านหางจระเข้, ตำลึง ส่วนที่ใช้ คือ ก้านขนาดที่ใช้ คือ 1 ก้าน วิธีการปรุงยาและการรักษา คือ นำมาต้ม หรือบด แล้วดื่ม

ท้องผูก สมุนไพรที่ใช้ในการรักษา คือ ผักดubu, กระเจี๊ยบ, ใบชุมเห็ดเทศ, ตะไคร้ ส่วนที่ใช้ คือ ใบ ขนาดที่ใช้ คือ 5-10 ใบ วิธีการปรุงยาและการรักษา คือ นำมาต้ม หรือบด แล้วดื่ม

ท้องอืด สมุนไพรที่ใช้ในการรักษา คือ เจตพังคี, ใบกะเพรา, แมงลัก, โหระพา, ขมิ้นปุนแดง, ขิง, ตะไคร้, เป้าเตี้ย, สมัดน้อย, สมัดใหญ่, ทัพบิม ส่วนที่ใช้ คือ ก้าน ขนาดที่ใช้ คือ 2-3 ก้าน วิธีการปรุงยาและการรักษา คือ ตำ

แล้วนำมาทาหน้าท้อง

ห้องรว้ง สมุนไพรที่ใช้ในการรักษา คือ ยารสฝาด, เปลือกมังคุด, เปลือกมะขาม, ต้นโพธิ์, ฟ้ายาใจ, น้ำปูนใส, ขมิ้นชัน, ทัพทิม ส่วนที่ใช้คือ ใบ ขนาดที่ใช้ คือ 2-3 ใบ วิธีการปรุยาและการรักษา คือนำมาต้ม หรือบดแล้วดื่ม

ในการจัดการการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า คณะผู้วิจัยได้รวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาของกลุ่มปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรคในชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและมีประสบการณ์การรักษาโรคแก่ประชาชนในชุมชนมาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 4 คน และจากการค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ ทั้งแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ข้อมูลเรื่องชนิดของสมุนไพรมีความถูกต้องน่าเชื่อถือ ซึ่งมีสมุนไพรบางชนิดที่สามารถรักษาโรค/อาการต่าง ๆ ได้อีกหลายโรค ซึ่งพืชสมุนไพรชนิดเดียวมีส่วนต่าง ๆ ภายในลำต้น ไม่ว่าจะเป็น ลำต้น ใบ ดอก ผล และราก ซึ่งมีฤทธิ์และสรรพคุณที่แตกต่างกันออกไป เช่น

1. สมุนไพรฟ้าทะลายโจร สรรพคุณ บรรเทาอาการเจ็บคอ และโรคหวัด (common cold) เช่น เจ็บคอ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ

2. สมุนไพรตานกกด สรรพคุณ บรรเทาอาการถ่ายพิษเสมหะ และโลหิต แก้กระษัย ปวดเมื่อย ถ่ายพิษตับ แก้ตับทรุด คลายอาการเกร็งของกล้ามเนื้อท้อง แก้โรคเกี่ยวกับทางเดินปัสสาวะ ขับปัสสาวะ รักษาอาการไตพิการ เป็นยาบำรุงกำลัง แก้ปวดเมื่อย กิ่งและลำต้น ช่วยเรียกน้ำย่อย ช่วยเจริญอาหาร รักษาอาการบิเบ็งของช่องท้อง แก้หอบหืด รักษาการทำงานที่ผิดปกติของไต บำรุงร่างกาย บำรุงเลือด และบำรุงหลังคลอด

3. สมุนไพรปลาไหลเผือก สรรพคุณ ถ่ายพิษต่าง ๆ ถ่ายในท้องถ่ายพิษไข้พิษเสมหะ และโลหิต แก้ไข้ แก้ไข้มาลาเรีย แก้ลม แก้วัณโรค ระยะบวม ขับเหงื่อ ขับพยาธิ แก้ต่อมทอนซิลอักเสบ แก้เจ็บคอ แก้โรคอัมพาต ช่วยขับถ่ายน้ำเหลือง แก้ท้องผูก ใช้เลืกเหล้าทำให้อาเจียนและถ่ายใช้ล้างพิษยาเสพติด ใช้บำบัดผู้ที่ติดยาเสพติด ใช้รักษาไข้ตัวร้อน ใช้เปลี่ยนฤดู ใช้เป็นยา

บำรุงโลหิต ช่วยรักษาความดันโลหิตสูง ช่วยขับเหงื่อ ช่วยแก้วัณโรค ช่วยแก้พิษ
สำแดง บำรุงหลังคลอด ช่วยกระตุ้นสมรรถภาพทางเพศของเพศชายได้ ด้าน
เซลล์มะเร็ง ช่วยเพิ่มความสมบูรณ์ให้กับสเปิร์ม (อสุจิ) และช่วยในการกระตุ้น
การมารณได้เป็นอย่างดี

4. สมุนไพรมะขามป้อม สรรพคุณ นิยมนำมารับประทาน
เพื่อให้สดชื่น ชุ่มคอ แก้กระหาย บำรุงผิวหน้าให้ขาวสดใส รักษาฝ้า บำรุง
สุขภาพผิวพรรณ ชะลอการเกิดริ้วรอย บำรุงและรักษาเส้นผมให้มีสุขภาพ
แข็งแรง ผมนุ่มลื่น ป้องกันผมหงอก บำรุงและรักษาสายตา บำรุงประสาทและ
สมอง มีสารต่อต้านอนุมูลอิสระ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้แข็งแรง บำรุงโลหิต
มะขามป้อมมีเป็นยาแก้หวัด แก้ไอ และละลายเสมหะ ลดอาการไข้ต่อต้านการ
เกิดโรคมะเร็ง ลดคอเลสเตอรอล ลดน้ำตาล ลดไขมันในเลือด แก้อาการปวด
ฟัน ช่วยการละลายเสมหะและบำรุงเสียง แก้อาการท้องเสีย ร้อนใน ความดัน
โลหิต ป้องกันการเกิดโรคเบาหวานช่วยลดอาการแทรกซ้อนทางตาจาก
โรคเบาหวานได้อีกด้วย

5. สมุนไพรป็นนกไส้ สรรพคุณ รากใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้
หวัด (ราก) ป็นนกไส้ทั้งต้นใช้ผสมกับรากสาบเสือ รากมะเหลื่อมหิน กันจ้ำทั้ง
ต้น และผักปลาบทั้งต้น นำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้ไอมีน้ำมูกขึ้น (ทั้งต้น) ใบ
ใช้เป็นยาห้ามเลือด รักษาบาดแผล แผลบวม แผลเน่า (ใบ) มีบางข้อมูลระบุ
สรรพคุณนอกเหนือจากที่กล่าวมาว่าทั้งต้นนำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้ท้องร่วง
จุกเสียด ส่วนใบสดใช้เป็นยาแก้ปวดฟัน (ใบ, ทั้งต้น)

6. สมุนไพรพุทราจีน สรรพคุณ ผลมีรสหวานมันและฝาด
ช่วยบำรุงร่างกาย ผลช่วยบำรุงกำลัง หรือสำหรับคนที่ผอมแห้งแรงน้อยหาก
รับประทานผลพุทราจะช่วยทำให้มีเรี่ยวแรงมากขึ้น พุทราจีนอุดมไปด้วย
วิตามินซี ซึ่งช่วยต่อต้านอนุมูลอิสระและช่วยกระตุ้นภูมิคุ้มกัน เสริมสร้างภูมิ
ต้านทานโรคให้กับร่างกาย ช่วยบำรุงผิวพรรณให้ผิวมีสุขภาพดีและแข็งแรง
และป้องกันโรคเกี่ยวกับผิวพรรณได้ ช่วยบำรุงประสาทและสมอง แก่โรคนอน
ไม่หลับ ช่วยบำรุงโลหิต รักษาโรคโลหิตจาง บำรุงม้ามและตับ ป้องกันโรคความ
ดันโลหิตสูง ลดระดับคอเลสเตอรอลในกระแสเลือด เสริมฤทธิ์ป้องกันหลอดเลือด

เลือดหัวใจอุดตันและเส้นเลือดในสมองตีบ ป้องกันเส้นเลือดแข็งตัว เส้นเลือดหัวใจตีบตัน และเส้นเลือดในสมองแตก บำรุงสายตา ตาไม่ฟาง ป้องกันอาการตาบอดตอนกลางคืน แก้อาการหวัดในเด็ก แก้อาการท้องเสีย ขับปัสสาวะ รักษาอาการชักในเด็ก แก้อาการผื่นคันตามผิวหนังต่าง ๆ ช่วยลดพิษจากการถูกแมลงสัตว์กัดต่อย ยาบำรุง ช่วยแก้อาการอ่อนเพลียของสตรีหลังคลอดบุตร

อภิปรายผล

การวิจัยการศึกษาภูมิปัญญาและการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรท้องถิ่น เขาโกกรปลากั้ง จังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมอยาพื้นบ้านและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำแผนกแพทย์แผนไทยกับการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน 2. เพื่อหาแนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมอยาพื้นบ้านและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำแผนกแพทย์แผนไทยกับการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน เป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ โดยทำการสอบถามข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์ จากกลุ่มปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านที่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรคในชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร และจัดประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มครูภูมิปัญญาท้องถิ่น หมอพื้นบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวบ้านในพื้นที่ศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสามารถ ใจเตี้ย และ ณรงค์ ณ เชียงใหม่ (2560, หน้า 76) ได้ศึกษาปัจจัยทำนายการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรพื้นบ้าน ของประชาชนลุ่มน้ำลี้ พบว่ามีรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเพ็ญภา ทิพย์สุราษฎร์ (2559, หน้า 6) ได้ศึกษาการศึกษาพืชสมุนไพรท้องถิ่นและภูมิปัญญาด้านการใช้พืชสมุนไพร กรณีศึกษา : อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โดยมีภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรในการรักษาอาการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอาการไข้ อาการไอ ทุ่งสวัด น้ำร้อนลวก,ไฟไหม้ท้องผูก ท้องอืด ท้องร่วง กระเพาะ,ลำไส้ ริดสีดวงทวาร ระบายย่อยอาหาร ภูมิแพ้ หืดหอบ ไชน์ส ปวด

เมื่อยตามร่างกาย ปวดหลัง,ปวดหัว อัมพฤก,อัมพาต บวม ฟกช้ำ ปวดฟัน นิ้ว กระช้ำมดลูก ถ่ายเลือด ไส้เลือด,ลม บำรุงเลือด บำรุงน้ำนม ไต แผลสด ,ห้ามเลือด และแมลงสัตว์กัดต่อย เบาหวาน ความดัน โดยส่วนใหญ่จะใช้ใบของสมุนไพรมาใช้ในการรักษาโรค และวิธีการปรุงยาและการรักษาส่วนใหญ่ คือนำมาต้ม หรือบด แล้วดื่ม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุวิมล ทองแกมแก้ว และคณะ (2560,หน้า 1) ได้ศึกษาการสำรวจพืชสมุนไพรและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่าใบเป็นส่วนของพืชที่มีการ นำมาใช้ประโยชน์มากที่สุด สวนวิธีใช้สมุนไพรที่นิยมมากที่สุด คือ ต้มกับน้ำ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสามารถ ใจเตี้ย และ ณรงค์ ณ เชียงใหม่ (2560,หน้า 76) ได้ศึกษาปัจจัยทำนายการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรพื้นบ้าน ของประชาชนลุ่มน้ำลี้ ทั้งนี้การใช้ ประโยชน์พืชสมุนไพรพื้นบ้านต้อง ผสมผสานภูมิปัญญาพื้นบ้านและความต้องการด้านสุขภาพสู่กระบวนการการเรียนรู้และ พัฒนากลยุทธ์ในชุมชน

แนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าในการจัดการการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า ซึ่งมีสมุนไพรบางชนิดที่สามารถรักษาโรค/อาการต่าง ๆ ได้อีกหลายโรค ซึ่งพืชสมุนไพรชนิดเดียวมีส่วนต่าง ๆ ภายในลำต้น ไม่ว่าจะเป็น ลำต้น ใบ ดอก ผล และราก ซึ่งมีฤทธิ์และสรรพคุณที่แตกต่างกันออกไป โดยสามารถสรุป ได้ดังนี้ 1. สมุนไพรฟ้าทะลายโจร 2. สมุนไพรตานกกด 3. สมุนไพรปลาไหลเผือก 4. สมุนไพรยาหาราก 5. สมุนไพรมะขามป้อม 6. สมุนไพรปิ่นนงไส้ 7. สมุนไพรพุทราจีน 8. สมุนไพรพญาปล้องทอง 9. สมุนไพรสมอไทย 10. สมุนไพรสามเกลอ 11. สมุนไพรชุมเห็ดเทศ 12. สมุนไพรเจตพังคี 13. สมุนไพรเปล้าน้อย 14. สมุนไพรสมันน้อย 15. สมุนไพรสมันใหญ่ 16. สมุนไพรว่านนางคำ 17. สมุนไพรเพชรสังฆาต 18. สมุนไพรปราบชมพูทวีป 19. สมุนไพรหนุมานประสานกาย 20. เถาโคคลาน 21. เถาวัลย์เปรียง 22. ดอกจันทร์ 23. อบเชย 24. แก่นจันทน์แดง 25. ลิ่นทะเล 26. อ้อยช้าง 27. พญามือเหล็ก 28. สมุนไพรหญ้าถอดปล้อง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสามารถ ใจเตี้ย และ ณรงค์ ณ เชียงใหม่ (2560,หน้า 76) ได้ศึกษา ความหลากหลายและการใช้

ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำลี้ จังหวัดลำพูน พบว่า ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์ สมุนไพรพื้นบ้านทั้งซื้อท้องถื่น ส่วนที่ใช้ทำยาสมุนไพร และวิธีการใช้โดยมีหมอพื้นบ้านเป็นผู้ที่มีบทบาท สำคัญ และก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม การสร้างเสริมกิจกรรมและสร้างแหล่งเรียนรู้ และการสร้างกติกามุขในการ อนุรักษ์พื้นที่ป่าสมุนไพร ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และลักษณะทางกายภาพ ของทรัพยากร และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุนทรี จินธรรม และคณะ (2558, หน้า 1-8) ได้ศึกษาการศึกษาความหลากหลายของพรรณพืชสมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดงบัง ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหลากหลายของพรรณพืชสมุนไพร ศึกษาภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จาก พืชสมุนไพร และจัดระบบฐานข้อมูลด้านความหลากหลายของพรรณพืชสมุนไพรในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ควรมีการศึกษาและการเพิ่มมูลค่าจากการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรวิธีการอื่น เพื่อให้มีแนวทางที่หลากหลายในการอนุรักษ์สมุนไพรไทยอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- เพ็ญภา ทิพย์สุราษฎร์. (2559). การศึกษาพืชสมุนไพรท้องถิ่นและภูมิปัญญา ด้านการใช้พืชสมุนไพร กรณีศึกษา : อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ยิ่งยง เทาประเสริฐ. (2546). วิธีการดูแลรักษาสุขภาพในระบบการแพทย์พื้นบ้านล้านนา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่. วนิตา เพรส.
- สามารถ ใจเตี้ย. (2560). ปัจจัยทำนายนายการใช้วัฒนธรรมสุขภาพเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพของประชาชนลุ่มน้ำลี้ จังหวัดลำพูน. วารสาร

มหาวิทยาลัยคริสเตียน, 22(2),150-158.

สุนทรี จินธรรม และคณะ. (2558). การศึกษาความหลากหลายของพรรณพืช สมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของ ชุมชนบ้านดงบัง ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี.

วารสารวิจัยสหวิทยาการไทย. 10(3), 1-8.

สุภรชต์ อินทรเทพ และคณะ. (2560). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน ในการดำรงชีวิตที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อมในชุมชน จังหวัดสระแก้ว. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. 12(2), 275-285.

สุวิธ วรรณไกรโรจน์ และคณะ. (2559). เทคนิคการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช.

วารสารพืชสวน. 16(2),1-2.

สุไลวรรณ์ เรืองรอด และนพรัตน์ ไชยวิโน. (2558). ความหลากหลายของ พรรณไม้ในพื้นที่ฝายกั้นน้ำ เขาโกรกปลาแก้ง จ.กำแพงเพชร.

รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ครั้งที่ 2 (134 - 142). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

สามารถ ใจเตี้ย และณรงค์ ณ เชียงใหม่. (2560). ปัจจัยทำนายการใช้ ประโยชน์พืชสมุนไพรพื้นบ้านของประชาชนลุ่มน้ำลี้ จังหวัดลำพูน.

วารสารราชพฤกษ์. 15(3),1-78.

สุวิมล ทองแกมแก้ว. (2560). การสำรวจพืชสมุนไพรและการใช้ประโยชน์ใน พื้นที่ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.

รอฮานี เจาะแม. (2558). การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของประชาชนที่อาศัย รอบพื้นที่เขาปกไย๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา. วารสาร มหาวิทยาลัยคริสเตียน. 21(4),1-15.

สามารถ ใจเตี้ย และพัชร วังศ์ผัณ. (2560). ความหลากหลายและการใช้ ประโยชน์จากพืชสมุนไพรลุ่มน้ำลี้ จังหวัดลำพูน. วารสารวิทยาลัย พยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตถ์. 9(1),13-22.

วาระสารพัด

การศึกษาความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอาหาร ในเทศกาลตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีน

A Study of Cultural Meaning of Food in the Chinese
New Year Festival of Thai Chinese People

ศิริพร เรือนสุวรรณ¹

Siriporn Ruansuwan

นิธอร พรอำไพสกุล²

Nition Pornumpaisakul

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอาหารในเทศกาลตรุษจีนจากอาหาร 5 ประเภท โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้ 1. อาหารในเทศกาลตรุษจีน 2. ภาษาและวัฒนธรรมในอาหาร ผลการศึกษาพบว่าอาหารในเทศกาลตรุษจีนแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ อาหารประเภทเส้น อาหารประเภทเนื้อสัตว์ อาหารประเภทขนม อาหารประเภทผลไม้ และอาหารประเภทข้าว อาหารทุกประเภทล้วนแฝงไปด้วยเรื่องราว ความเชื่อ และความหมายมงคล ซึ่งความหมายของอาหารได้มาจากชื่อเรียกของอาหารที่เป็นภาษาจีนดั้งเดิม ภาษาไทยที่ผ่านการแปล และเรียกแบบทับศัพท์ เป็นต้น ด้านความหมายของอาหารมักจะมาจากคำพ้องเสียงหรือตัวอักษรจีนในภาษาจีนกลาง รวมไปถึงการแปลความหมายของชื่อเรียกอาหารจากภาษาจีนสำเนียงอื่น ๆ ส่วนความหมายเชิง

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วัฒนธรรมทำให้ทราบถึงการสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีต่อเทศกาลสำคัญอย่างเทศกาลตรุษจีน

คำสำคัญ: เทศกาลตรุษจีน, วัฒนธรรมจากอาหาร, ชาวไทยเชื้อสายจีน, ความหมายเชิงวัฒนธรรม

Abstract

This article is to study about the cultural meaning of food in the Chinese New Year Festival from five types of food. The analyzed information is divided into two parts: 1. Food in Chinese New Year Festival and 2. Language and Culture in Food. The result shows that food in Chinese New Year Festival can be categorized into five types, which are noodles, meat, snacks or desserts, fruits, and rice. All types of food are full of stories, beliefs, and auspicious meanings. These meanings are derived from their traditional Chinese names, the translated Thai names, and transliteration, and so on. The meaning of the food usually comes from the homophones or Chinese alphabets in Mandarin Chinese as well as the translation of the food name of other Chinese accents. Meanwhile, the cultural meaning reflects the lifestyle of Thai Chinese people towards important festival like Chinese New Year Festival.

Keywords: Chinese New Year Festival, Culture of Food, Thai Chinese People, Cultural Meaning

บทนำ

ในสังคมไทยล้วนมีวัฒนธรรมที่หลากหลายของชาวต่างชาติปะปนกัน อยู่จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย เช่นเดียวกับวัฒนธรรมจีนที่ได้เข้ามา มีอิทธิพลต่อสังคมและวัฒนธรรมไทย สืบเนื่องมาจากการเจริญสัมพันธ์ไมตรีของทั้งสองประเทศในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านธุรกิจ การค้า เป็นต้น ในสมัยสุโขทัยนั้นประเทศไทยได้พัฒนาความสัมพันธ์ด้านธุรกิจ การค้ากับประเทศจีนให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น จึงทำให้การค้าระหว่างไทยกับจีน ขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว มีชาวจีนหลั่งไหลเข้ามาทำการค้าและตั้งรกรากในแผ่นดินไทยเป็นจำนวนมาก จนถึงช่วงยุคปฏิวัติวัฒนธรรมซึ่งชาวจีนอพยพทาง มาเรือสำเภาถือว่าเป็นการอพยพครั้งใหญ่ของชาวจีนในสมัยนั้น ชาวไทยเรียก ชาวจีนเหล่านี้ว่า “ชาวจีนโพ้นทะเล” โดยส่วนใหญ่จะตั้งรกรากในพื้นที่จังหวัด ที่ติดทะเลตลอดแนวชายฝั่งของประเทศไทย ชาวจีนเหล่านี้อาศัยอยู่ในประเทศไทยหลายชั่วอายุคน จนมีชื่อเรียกจากชาวจีนในยุคปัจจุบันว่า “ชาวไทยเชื้อสายจีน” ด้วยเหตุนี้ชาวไทยจึงได้รับอิทธิพลด้านภาษาและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของจีนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2550, หน้า 25-27)

อิทธิพลทางวัฒนธรรมจากการอพยพของชาวจีนเข้ามาอาศัยในไทยในแต่ละด้าน มีดังต่อไปนี้ ด้านศิลปกรรม จะเป็นประเภทเครื่องขามสังคโลกในสมัยสุโขทัย ด้านสถาปัตยกรรมที่ไทยได้รับอิทธิพลจนผสมผสานกับความเป็นไทยเข้าไปในการออกแบบและสร้างออกมาเป็นพระอุโบสถ วิหารและศาลาการเปรียญ ซึ่งจะประดับตกแต่งด้วยเครื่องกระเบื้องเคลือบลวดลายแบบจีน ดังที่ปรากฏที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร วัดเทพธิดารามวรวิหาร เป็นต้น ส่วนด้านวรรณกรรม ได้แก่ สามก๊ก ผู้แปลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย คือ เจ้าพระยาคลัง (หน) วรรณกรรมเรื่องสามก๊กถือเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมมากในไทยจนมีบางตอนของวรรณกรรมเรื่องนี้ ลงในหนังสือเรียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา และด้านนาฏกรรม-คีตกรรม การร้องรำทำเพลงหรือมหรสพที่ไทยได้รับอิทธิพลมา ได้แก่ การแสดงจิ้งหรีดสิงโต กลองจีน เป็นต้น (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย,

2550, หน้า 99-107) วัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ข้างต้นนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวจีนกับชาวไทยที่สามารถหล่อหลอมวัฒนธรรมเข้ากันเป็นหนึ่งเดียวได้ดี ชาวไทยได้รับอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมอาหารจากหลากหลายประเทศ แต่เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ แล้ว อาหารที่มากับชาวจีนโพ้นทะเลถือว่าเป็นอาหารที่เก่าแก่ที่สุดในไทย ยืนยันได้จากหลักฐานของ ลาลูแบร์ ราชทูตจากสำนักฝรั่งเศส บันทึกไว้ว่า “ราชสำนักพระนารายณ์ ที่อยุธยา เลี้ยงรับรองคณะทูตด้วยสำรับกับข้าวไทยมากกว่า 30 ชนิด ที่ปรุงตามตำรับจีน” (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2560, หน้า 186-187, 196) อาหารที่ได้รับอิทธิพลจะเป็นจำพวกต้มแกงน้ำใส และผัดต่าง ๆ รวมไปถึงกรรมวิธีการปรุง ตัวอย่างเช่น ต้ม ตุ่น นึ่ง ผัด ทอด เจียว เป็นต้น อุปกรณ์เครื่องครัว อาทิ ตะหลิว กระทะ และวิธีการรับประทานอาหารโดยใช้ตะเกียบ อีกทั้งยังมีภาษาที่เป็นคำเรียกชื่ออาหารและสิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาหารอีกด้วย

เมื่อเรียงตามปฏิทินไทยตลอดทั้งปีจะมีวันสำคัญที่เป็นเทศกาลและประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวไทยเชื้อสายจีนยังคงสืบสานอยู่ทั้งสิ้น 6 เทศกาล ได้แก่ เทศกาลวันตรุษจีนหรือวันขึ้นปีใหม่ เทศกาลเซ็งเม้ง เทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง เทศกาลสารทจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ และเทศกาลถือศีลกินเจ ในแต่ละเทศกาลทั้งหมดนี้จะมีอาหารประจำเทศกาลอยู่ด้วย ซึ่งจะเป็นอาหารที่แสดงถึงความเป็นสิริมงคลต่อผู้ที่ได้เข้าร่วมในเทศกาลนั้น ๆ ทั้งนี้ไม่ได้มีเพียงอาหารที่มงคลเท่านั้น บางเทศกาลอาจจะมีอาหารที่ห้ามรับประทานหรือห้ามนำมาไหว้ต่อบรรพบุรุษอีกด้วย

เทศกาลที่สำคัญและยิ่งใหญ่ที่สุดคือ “เทศกาลตรุษจีนหรือวันขึ้นปีใหม่” เป็นเทศกาลเฉลิมฉลองแต่ละครอบครัวอยู่รับประทานอาหารพร้อมหน้าพร้อมตา อาหารประจำเทศกาล ได้แก่ เนื้อสัตว์จำพวกปลา เป็ด ไก่ หมู อาหารจำพวกเส้น เช่น เส้นหมี่ซั่วผัดเห็ดหอม ผลไม้มงคล เช่น ส้ม สาลี่ แอปเปิ้ล องุ่น กล้วย แก้วมังกร เป็นต้น ขนมมงคล เช่น ขนมถ้วยฟู ขนมเป็ง ขนมเทียน และขนมกุยช่าย เป็นต้น (ถาวร สิกขโกศ, 2555, หน้า 16-30) ในเทศกาลตรุษจีนจะมีการไหว้เทพเจ้าที่ชาวไทยเชื้อสายจีนยังคงสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง โดยบางบ้านอาจจะเพิ่มอาหารบางอย่างตามความสะดวกของเจ้าบ้าน

(ศรีมหาโพธิ์, 2541, หน้า 17-22) ชนาภา เมธีเกรียงไกร กล่าวว่า วันตรุษจีนเป็นวันที่สำคัญถือเป็นการเริ่มต้นปีใหม่เพื่อเปิดรับสิ่งมงคลเข้ามาในชีวิต ชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ยังคงรักษาประเพณีไว้อยู่ถึงแม้อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมบ้าง เช่น การเลือกอาหารตามความสะดวกเพื่อนำมาใช้ในพิธี (ชนาภา เมธีเกรียงไกร, 2559, หน้า 90-98)

ความหมายเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การศึกษาความหมาย เพื่อศึกษาและเรียนรู้ถึงวิถีการดำเนินชีวิต ประเพณีต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นจากความหมายอาหารในเทศกาลตรุษจีน

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอาหารในเทศกาลตรุษจีนจากอาหาร 5 ประเภท เพื่อให้ทราบความหมายเชิงวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ยังคงสืบสานและดำรงอยู่ในยุคปัจจุบันนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอาหารในเทศกาลตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงเอกสารที่มุ่งเน้นค้นคว้า ศึกษาความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอาหารในเทศกาลตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีน จากอาหารในเทศกาลตรุษจีน 5 ประเภท ได้แก่ อาหารประเภทเส้น อาหารประเภทเนื้อสัตว์ อาหารประเภทขนม อาหารประเภทผลไม้ และอาหารประเภทข้าว

ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลจากตำรา หนังสือ บทความและงานวิจัยเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมจากอาหารที่ปรากฏในเทศกาลตรุษจีน รวมทั้งสิ้น 10 ชิ้น ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกจากหนังสือ บทความและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยอาหารในเทศกาลตรุษจีน ที่มีการยอมรับจากสถาบันที่น่าเชื่อถือ อาทิ

ราชบัณฑิตยสถาน และคัดเลือกจากนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับ ภาษาและวัฒนธรรมไทย-จีน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ข้อมูลที่ได้จากตำรา หนังสือ เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายเชิงวัฒนธรรม จากอาหารในเทศกาลตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บ ข้อมูลที่ได้ออกมาเป็นรูปแบบการบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเชิงเอกสาร แบบเจาะลึก ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของวิจัย เรียบเรียง และนำเสนอตามข้อเท็จจริง

ผลการวิจัย

อาหารในเทศกาลตรุษจีน และภาษาและวัฒนธรรมในอาหาร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของ คำว่า เทศกาล หมายความว่า คราวสมัยที่กำหนดไว้เป็นประเพณีเพื่อทำบุญ และการรื่นเริงในท้องถิ่น เช่น ตรุษ สงกรานต์ เข้าพรรษา สารท (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 582-583) และให้ความหมายของคำว่า ตรุษจีน หมายความว่า เทศกาลส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ของจีน (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 464) ส่วนในภาษาจีน คำว่า เทศกาล เรียกว่า “เจีย” (节) (jié) ความหมายเดิมแปลว่า ข้อ ปล้อง ข้อต่อ จังหวะ (เพลง) ความหมายใหม่แปลว่า เทศกาลซึ่งมีเวลาที่แน่นอน (ถาวร สิกขโกศล, 2555, หน้า 10)

เทศกาลตรุษจีนเป็นประเพณีการเฉลิมฉลองการขึ้นปีใหม่ของชาวจีน เทศกาลนี้เรียกว่า “ชุนเจีย” (春节) (chūn jié) แปลว่า วันเริ่มต้นฤดูใบไม้ผลิ ซึ่งเทศกาลนี้เริ่มต้นในวันที่ 1 เดือน 1 จนถึงวันที่ 15 เดือน 1 เทศกาลตรุษจีน มีประวัติยาวนานถึงกว่า 4,000 ปี จากบันทึกในสมัยชุนชิวก็มีปรากฏเรื่องราว เกี่ยวกับเทศกาลตรุษจีนแล้ว ซึ่งได้กล่าวถึงชาวจีนในสมัยนั้นทำการเกษตร

เพาะปลูก เมื่อพันธุ์หนวเข้าสู่ฤดูใบไม้ผลิก่อนจะเริ่มทำการเพาะปลูก ชาวจีนจะจัดงานเฉลิมฉลองขึ้นเพื่อเป็นการบูชาฟ้าดิน ขอพรให้ชีวิตมีความสุขราบรื่นตลอดปี อีกทั้งขอให้ผลผลิตงอกงามอุดมสมบูรณ์ ในช่วงเวลานี้ทุกคนในครอบครัวจะอยู่กันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา (สุชาติ ภูมิบริรักษ์, 2529, หน้า 63)

เทศกาลตรุษจีนเป็นเทศกาลที่สำคัญต่อชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นอย่างมาก เพราะเทศกาลตรุษจีนเป็นการเฉลิมฉลองจากปีเก่าเข้าสู่ปีใหม่อย่างสมบูรณ์ โดยในเทศกาลนี้มีอาหารที่ใช้ในการไหว้บูชาเทพเจ้าและบรรพบุรุษ รวมไปถึงที่นำมารับประทานกัน สามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่ เส้น เนื้อสัตว์ ขนม ผลไม้ และข้าว ซึ่งอาหารทุกประเภทในเทศกาลตรุษจีนนี้แฝงไปด้วยความหมายทางภาษาในตัวของอาหารอีกทั้งยังสะท้อนวัฒนธรรมออกมาอย่างลึกซึ้ง มีดังนี้

1. อาหารประเภทเส้น

อาหารประเภทเส้น หมายถึง อาหารที่ทำจากข้าวหรือแป้ง มีลักษณะเป็นสาย แฉก แฉว ที่ไม่จำกัดความยาว (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 1,252) อาหารประเภทเส้นได้นำมาใช้ในเทศกาลตรุษจีนเพราะมีความหมายเชิงวัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับอายุ

อาหารประเภทเส้นที่ปรากฏอยู่ในเทศกาลตรุษจีน คือ หมี่ซั่ว หรือบะหมี่เส้นยาว ภาษาจีนเรียกว่า “ฉางโซ่วเมี่ยน” (长寿面) (cháng shòu miàn) ชาวจีนมีความเชื่อว่าการรับประทานอาหารประเภทเส้นในเทศกาลตรุษจีนถือเป็นสัญลักษณ์ของการมีอายุยืนยาวแบบเส้นบะหมี่ ตามความเชื่อนี้มาตั้งแต่สมัยพระเจ้าอู่ตี้ซึ่งเป็นผู้เชื่อเรื่องโชคลาภและยาอายุวัฒนะ จากตำราโหงวเฮ้ง (五行) (wǔ háng) บันทึกไว้ว่า “หากร่องใต้จมูกของคนใดยาวถึงหนึ่งนิ้ว คนนั้นจะมีอายุยืนร้อยปี” ในความเป็นจริงแล้วคน ๆ นั้นต้องมีร่องใต้จมูกยาวถึงจะมีใบหน้าที่ยาวเช่นกัน ดังนั้นชาวจีนจึงมีแนวคิดใช้เส้นหมี่มาเป็นสัญลักษณ์แทนของคนที่มีใบหน้ายาว อีกทั้งในภาษาจีนคำว่า “หน้า” เรียกว่า “เมี่ยน” (面) (miàn) ซึ่งแปลตรงกับคำว่าหมี่ได้เช่นกัน (นันทนา ปรมานุศิษฎ์, 2563, ระบุออนไลน์)

2. อาหารประเภทเนื้อสัตว์

อาหารประเภทเนื้อสัตว์ หมายถึง อาหารที่ได้จากสัตว์ชนิดต่าง ๆ นำเนื้อมาเป็นวัตถุดิบในการปรุงอาหาร อาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่ได้นำมาใช้ในเทศกาลตรุษจีนเพราะมีความเชื่อเกี่ยวกับความหมายอันเป็นมงคลของอาหารที่ได้จากเนื้อสัตว์ชนิดต่าง ๆ ซึ่งแต่ละชนิดก็มีความหมายมงคลที่ต่างกันไป

อาหารประเภทเนื้อสัตว์ หรือของคาว จำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ซาแซ (三牲) (sān shēng) และ หวงแซ (五牲) (wǔ shēng) ซึ่งของที่ใช้ในเทศกาลตรุษจีนนี้ทุกอย่างล้วนมีความหมายมงคลทั้งสิ้น

ซาแซ (三牲) (sān shēng) คือ อาหารประเภทเนื้อสัตว์ หรือของคาว 3 อย่าง ประกอบด้วย หมู ไก่และเป็ด

หมู (豕) (shǐ) หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ มักจะใช้หมูสามชั้น หรือหัวหมู ชาวจีนจึงให้ความสำคัญกับหมูเนื่องจากสมัยก่อนครอบครัวชาวจีนที่มีฐานะดีมักนิยมเลี้ยงหมูไว้ในครัวเรือนของตนเอง (เสี่ยวจิ่ว, 2556, หน้า 71-72) หมูจึงเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีความสำคัญในการนำมาเป็นอาหารในวันสำคัญหรือเทศกาลสำคัญ ซึ่งทำให้เห็นว่าหมูเป็นสัตว์ที่มีความสัมพันธ์กับครอบครัวชาวจีนจากการถอดอักษรจีนออกมาแปลดังนี้ อักษรจีนตัวที่หนึ่ง คือ “宀” (mián) แปลว่า หลังคาหรือสิ่งปลูกสร้างที่มีหลังคา อักษรจีนตัวที่สอง คือ “豕” (shǐ) แปลว่า หมู หากนำอักษรจีนทั้งสองตัวมารวมกันตามการบัญญัติศัพท์ของจีนแล้วจะเกิดคำใหม่ขึ้นคือคำว่า 家 (jiā) แปลว่า บ้าน จนชาวจีนมีสำนวนว่า “无猪不成家” (wú zhū bù chéng jiā) แปลว่า “ไม่มีหมู ก็ไม่เป็นบ้าน” ทำให้เห็นถึงความสำคัญของหมูต่อบ้าน และสำนวนมงคลอย่าง “富得像猪一样流油” (fù dé xiàng zhū yī yàng liú yóu) แปลว่า “รวยเหมือนหมูที่อ้วนจนมันเยิ้ม” (พชร ธนภัทรกุล, 2561, ระบบออนไลน์)

ไก่ (鸡) (jī) หมายถึง ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ความขยันขันแข็ง (รุ่งทิพย์ พรหมจันทร์ และอภิสิทธิ์ ประสงค์สุข, 2562, หน้า 86) เนื่องจากไก่ต้องขันทุกวันในเวลาเช้า จึงสะท้อนถึงการรู้หน้าที่ตนเอง โดยในวันปีใหม่มักจะใช้ไก่ต้มทั้งตัวแบบไม่สับหรือหั่น ชาวจีนมักเลี้ยงไก่ไว้ในบ้าน

เช่นเดียวกับหมูแล้วยังคงมีสำนวนคล้าย ๆ กับหมู นั่นคือ “无鸡不成席” (wú jī bù chéng xī) แปลว่า “ไม่มีเนื้อไก่ ก็ไม่ป็นงานเลี้ยง” (พชร ธนภัทรกุล, 2560, ระบบออนไลน์)

เป็ด (鸭) (yā) หมายถึง ความสำเร็จ ความมั่งคั่ง ความสามารถที่หลากหลายและความบริสุทธิ์เหมือนกับขนสีขาวของเป็ด โดยในวันปีใหม่มักจะใช้เป็ดต้มทั้งตัวแบบไม่สับหรือหั่นเช่นเดียวกับไก่

โหวงแซ (五牲) (wǔ shēng) คือ อาหารประเภทเนื้อสัตว์ หรือของควา 5 อย่าง ประกอบด้วย หมู ไก่ เป็ด เช่นเดียวกับซาแซ และเพิ่มมาอีก 2 อย่าง คือ ปลา และตับ

ปลา (鱼) (yú) หมายถึง ความร่ำรวย เหลือกินเหลือใช้ไม่ขัดสน สัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งปลาในภาษาจีนกลาง ออกเสียงว่า หยู (鱼) (yú) ซึ่งพ้องเสียงกับคำว่า หยู (余) (yú) ที่แปลว่า เหลือ ดังนั้นในเทศกาลตรุษจีนมักจะมีอาหารจำพวกปลาอยู่ด้วยเสมอ เพราะเชื่อว่าจะมีเหลือกินเหลือใช้ตลอดทั้งปี

ตับ (肝) (gān) หมายถึง ความเจริญก้าวหน้า และอำนาจวาสนา เนื่องจากคำว่าตับในภาษาจีนแต่จิ๋วอ่านออกเสียงพ้องเสียงตรงกับคำว่า กัว (官) (guān) หมายถึง ขุนนาง และส่วนใหญ่มักจะใช้เป็นตับหมูในวันไหว้

3. อาหารประเภทขนม

อาหารประเภทขนม หมายถึง ของกินที่ไม่ใช่กับข้าว มักปรุงด้วยแป้งหรือข้าวกับกะทิหรือน้ำตาล หรือเรียกอีกชื่อว่า ของหวาน ส่วนทางภาคเหนือของประเทศไทยมักจะเรียกว่า ข้าวหนม (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 165) อาหารประเภทขนมในเทศกาลตรุษจีนมีหลากหลายอย่าง อีกทั้งขนมที่นำมาใช้ในวันเทศกาลตรุษจีนจะมีความหมายเชิงวัฒนธรรมซ่อนอยู่ อย่างการมีเรื่องราวสืบทอดมานานและมีชื่อเรียกที่เป็นมงคล

อาหารประเภทขนมจะมีความสัมพันธ์กับจำนวนของอาหารประเภทเนื้อสัตว์ หรือของควา อย่างเช่น ถ้าจัดแบบซาแซ (三牲) (sān shēng) ก็จะจัดขนม 3 อย่าง ถ้าเป็นแบบโหวงแซ (五牲) (wǔ shēng) ก็จะจัดขนม 5

อย่าง ซึ่งขนม หรือของหวานที่นิยมอยู่ในเทศกาลตรุษจีนนี้มีอยู่หลากหลาย ได้แก่ จันอับ (薦盒) (jiàn hé) หรือ ขนม 5 อย่าง ได้แก่ ถั่วตัด งาตัด ถั่วเคลือบน้ำตาล ฟักเชื่อม และข้าวพอง โดยทั้งหมดนี้มีความหมายรวมกัน หมายถึง ความหวานที่เพิ่มพูน ความชื่นมื่นและความเจริญงอกงามตลอดทั้งปี ถึงแม้ว่าพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานจะบัญญัติศัพท์คำว่า จันอับ หมายถึง ชื่อขนมหวานอย่างหนึ่งของจีน มีหลายอย่างรวมกัน แต่จากการอธิบายของ สุจิตต์ วงษ์เทศ ในบทความตามรอยแต่เหลี้ยว สู่ขนมจันอับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ได้อธิบายไว้ว่า “จันอับ” เป็นชื่อที่ชาวไทยเรียกเพี้ยนเสียงมาจากภาษาจีนแต่จิวว่า จิงอับ หรือ จับกั้ม หมายถึง กล่องใส่ของที่แยกเป็นหลายช่องสามารถใส่ของรวมกันได้หลากหลาย ส่วนขนมแห้งที่บรรจุอยู่ในกล่องจะเรียกว่าแต่เหลี้ยว (茶料) (chá liào) หมายถึง ขนมที่ไว้รับประทานกับน้ำชา แต่ความที่ชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายจีนคุ้นเคยกับร้านทำขนมแห้งจีนและโรงทำเครื่องจันอับที่อยู่ ณ ตลาดน้อย ทำให้เรียกรวมขนมแต่เหลี้ยวที่มีหลายชนิดในกล่องไปเลยวจันอับ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2563, ระบบออนไลน์) ,(วรศักดิ์ มหัทธโนบล, 2555, หน้า 150-152)

จันอับ (薦盒) (jiàn hé) หรือ แต่เหลี้ยว (茶料) (chá liào) ที่นำมาประกอบในงานมงคลต่าง ๆ และเทศกาลสำคัญอย่างเทศกาลตรุษจีน เพื่อเป็นของขวัญมีดังต่อไปนี้

ขนมถั่วฟู (發糕) (fā gāo) หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง ความเฟื่องฟู

ขนมเซ่ง (年糕) (nián gāo) หมายถึง ชีวิตหวานชื่นและมีความราบรื่นในชีวิต

ขนมเทียน (蜡烛糍粑) (làzhú cíbā) หมายถึง แสงสว่างและความรุ่งเรือง

ขนมกุยช่าย (韭菜粿) (jiǔcài guǒ) หมายถึง มีอายุยืนและสุขภาพแข็งแรง

ซาลาเปา (包子) (bāo zi) หรือ หมั่นโถว (饅頭) (mán tou) หมายถึง การมีโชคมีลาภ (ฮ. ศุภวุฒิ จันทสาโร, 2560, หน้า 38-39, 50, 83)

4. อาหารประเภทผลไม้

อาหารประเภทผลไม้ หรือ เรียกตามราชบัณฑิตยสถานว่า ผลอาหาร หมายถึง ส่วนของพืชที่เจริญออกมาเป็นผล สามารถรับประทานได้ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 773) อาหารประเภทผลไม้ที่อยู่ในเทศกาลตรุษจีนล้วนความหมายเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตให้มีความเจริญงอกงามเช่นเดียวกับพืชพันธุ์ที่ปลอดทั้งปี

ผลไม้ที่นำมาไหว้ในเทศกาลตรุษจีนนี้ส่วนใหญ่จะมีหลัก ๆ ทั้งสิ้น 5 อย่าง หรือ 9 อย่าง ตามที่เจ้าของบ้านสะดวกจัดไหว้ ซึ่งผลไม้แต่ละอย่างล้วนความหมายมงคลทั้งสิ้น

ส้ม (橘) (jú) หมายถึง ความเป็นสิริมงคลและโชคลาภ ส้มมักจะเป็นผลไม้อันดับต้น ๆ ที่อยู่เทศกาลหรืองานมงคลต่าง ๆ เนื่องจากคำว่า ส้ม (橘) (jú) ในภาษาจีนอ่านออกเสียงใกล้เคียงกับคำที่มีความหมายว่า สิริมงคล (吉) (jí)

สาลี่ (酥梨) (sū lí) หมายถึง ช่วยทำให้ครอบครัวมีโชคลาภ ประสบแต่เรื่องดี ๆ มีเงินทองไหลมาเทมาเหมือนสีทองของสาลี่ ในภาษาจีนแต่จีส่วนใหญ่มักจะเรียกว่า ไล้ (梨) (lí) แปลว่า เรียกมาหา

แอปเปิ้ล (苹果) (píng guǒ) หมายถึง การมีสุขภาพสมบูรณ์ ความสงบสุข สันติสุข เนื่องจากคำว่า แอปเปิ้ล (苹) (píng) ในภาษาจีนไปพ้องเสียงกับคำว่า สงบ (平) (píng)

องุ่น (葡萄) (pú táo) หมายถึง ความเจริญงอกงาม เนื่องจากคำว่า องุ่น ในภาษาจีนแต่จี คือ พู่ท้อ (葡萄) (pú táo) มีความหมายว่า งอกงาม ส่วนใหญ่จะใช้อู๋แดงในการไหว้เพราะว่า สีแดงสำหรับชาวจีนแล้วเป็นสีที่เป็นมงคล

กล้วย (香蕉) (xiāng jiāo) หมายถึง มีลูกเต็มบ้านหลานเต็มเมือง เอาไว้สืบสกุล เช่นเดียวกับกล้วยที่มักจะออกผลจำนวนหลายหวี หรือในความหมายหนึ่งของกล้วย คือ เรียกโชคเรียกลาภเข้ามาหา มักนิยมไหว้ด้วยกล้วยดิบทั้งหวี ในภาษาจีนแต่จีคำว่ากล้วยจะออกเสียงว่า “เก็ง เจีย” (弓

蕉) (gong jiāo) อีกทั้งยังนำมาใช้เป็นคำมงคลว่า “เก้ง เจีย เก้ง ไ้” หมายถึงให้มีโชคลาภเข้ามา ให้มีลูกหลานสืบสกุล

แก้วมังกร (火龙果) (huǒ long guǒ) หมายถึง สัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ ความรุ่งเรืองมีอำนาจและวาสนา จากชื่อเรียกที่มีคำว่า หลง (龙) (lóng) หมายถึง มังกร ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อของชาวจีนว่ามังกรคือสัญลักษณ์แห่งความเป็นมงคล ความยิ่งใหญ่และอำนาจ

ทับทิม (石榴) (shí liú) หมายถึง ครอบครัวยุอัน มีความสามัคคีกัน และไม่มีเรื่องขัดแย้ง ในภาษาจีนแต่จีวเขียนตัวจีนเหมือนกับภาษาจีนกลาง แต่ออกเสียงว่า เซียะลิ้ว หรือ เจียะหลิว แปลว่า ทับทิม เนื่องจากเปลือกและเม็ดของทับทิมมีสีแดงสดซึ่งตามความเชื่อแล้วถือว่าเป็นสีที่ดีและเป็นมงคลเมื่อเทศกาลตรุษจีนหรืองานพิธีไหว้ต่าง ๆ ก็มักจะมีทับทิมอยู่ด้วยเสมอ

สับปะรด (菠萝) (bō luó) หมายถึง เรียกความโชคดีให้มาหา เนื่องจากคำว่า สับปะรด ในภาษาจีนแต่จีวเรียกว่า อั้งไล้ (紅梨) (hóng lí) โดยออกเสียงแต่จีวคำว่า อั้ง แปลว่า สีแดง ส่วนคำว่า ไล้ แปลว่า เรียกมาหา

ลูกพลับ (柿子) (shì zi) หรือ ในภาษาจีนแต่จีวคำว่าลูกพลับจะออกเสียงว่า ไส (柿) (shì) หมายถึง มีความหนักแน่นมั่นคง จิตใจเข้มแข็ง รอดพ้นจากอุปสรรคต่าง ๆ ชีวิตราบรื่น ทั้งนี้ยังมีความเชื่อที่ว่าหากมอบลูกพลับให้แก่กันจะเป็นการอวยพรให้แก่ผู้รับว่า (事事如意) (shì shì rú yì) หมายถึง ให้ประสบความสำเร็จและมั่งคั่ง (ฮ. ศุภวุฒิ จันทสาโร, 2560, หน้า 140-146) , (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2549, หน้า 13-15)

5. อาหารประเภทข้าว

อาหารประเภทข้าวที่อยู่ในเทศกาลตรุษจีนคือข้าวสวย หมายถึง ข้าวที่หุงสุก (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) และโจ๊ก หมายถึง อาหารที่ทำจากข้าวมีต้นกำเนิดจากประเทศจีน มีความหมายเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับความเชื่อที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติในวันเทศกาลตรุษจีน

อาหารประเภทข้าวในเทศกาลตรุษจีนเป็นในเรื่องของความเชื่อต้องห้าม นั่นคือ ห้ามรับประทานโจ๊ก เพราะมีความเชื่อที่ว่ารับประทานโจ๊กในวันตรุษจีน เหมือนกับการขัดขวางไม่ให้ตัวเองร่ำรวย เนื่องจากคนจีนจะนิยมกินโจ๊ก คำว่า โจ๊ก ชาวไทยเรียกเสียงมาจากภาษาจีนกวางตุ้ง คือ จัก (粥) (zhōu) และในบางพื้นที่ออกเสียงคำว่า โจว (节) (jié) โจ๊กเป็นข้าวต้มชนิดหนึ่งที่ใช้ ปลายข้าวต้มจนละเอียด นิยมรับประทานกันในหลายประเทศในเอเชีย ในบาง วัฒนธรรมจะรับประทานโจ๊กเป็นอาหารเช้าหรืออาหารมื้อค่ำแทนอาหารหลัก ในบางมื้อ ส่วนข้าวที่ใช้ในพิธีไหว้ในเทศกาลตรุษจีนจะใช้เป็นข้าวสวยหุงใหม่ ๆ และต้องดักข้าวสวยใส่ถ้วยให้พูน ๆ ตามความเชื่อที่ว่าให้ดักข้าวพูนถ้วยจะได้มี เหลือกินเหลือใช้และเพิ่มพูนสิ่งดี ๆ ยิ่งขึ้นไป (อ. ศุภวุฒิ จันทสาโร, 2560, หน้า 154-156)

จากที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับอาหารในเทศกาลตรุษจีน และภาษาและ วัฒนธรรมในอาหารนั้น อาหารที่ปรากฏในเทศกาลตรุษจีนไม่ว่าจะเป็นอาหาร ประเภทเส้น เนื้อสัตว์ ขนม และผลไม้ ล้วนมีความหมายที่เป็นสิริมงคล และ ข้าวสวยที่นำมาไหว้ต้องดักให้พูนถ้วยตามความเชื่อ ยกเว้นอาหารประเภทข้าว ที่มีความหมายไม่มงคลจึงเป็นความเชื่อที่ห้ามมี โจ๊ก อยู่ในเทศกาลตรุษจีน อาหารที่อยู่ในเทศกาลตรุษจีนทั้งหมดล้วนมีความหมายของอาหารได้มาจากชื่อ เรียกของอาหาร คำพ้องเสียงในภาษาจีนกลาง และแปลความหมายจาก ภาษาจีนสำเนียงอื่น ๆ ซึ่งมีทั้งมงคลและไม่มงคล

สรุปผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอาหารในเทศกาล ตรุษจีน พบว่าอาหารในเทศกาลตรุษจีนสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ อาหารประเภทเส้น อาหารประเภทเนื้อสัตว์ อาหารประเภท ขนม อาหารประเภทผลไม้และอาหารประเภทข้าว ซึ่งอาหารที่นำมาอยู่ใน เทศกาลอย่างประเภทเส้น เนื้อสัตว์ ขนมและผลไม้ มีความหมายมงคลอยู่ในตัว ซึ่งความหมายของอาหารได้มาจากชื่อเรียกของอาหาร คำพ้องเสียงในภาษาจีน กลาง และแปลความหมายจากภาษาจีนสำเนียงอื่น ๆ ยกเว้นอาหารประเภท

ข้าวจะแสดงถึงความเชื่อต้องห้ามในเทศกาลนี้ ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอาหารสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ยังคง สืบทอดและรักษาประเพณีในเทศกาลตรุษจีนอยู่จนถึงปัจจุบัน

การอภิปรายผล

ในภาพรวมของการศึกษาความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอาหารในเทศกาลตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนจะเห็นได้ว่า ความหมายของอาหารในเทศกาลตรุษจีนจะมีความหมายไปในทางที่ดีหรือเรียกอีกอย่างว่ามีความหมายที่มงคลทั้งสิ้น อาทิ ความเป็นสิริมงคล ความร่ำรวย มีโชคมีลาภ เจริญรุ่งเรือง สุขภาพแข็งแรง ครอบครัวอบอุ่นและมีทายาทสืบสกุล เป็นต้น จากการวิเคราะห์ความหมายอาหารแต่ละประเภทสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเชื่อ ที่ปรากฏอยู่ในชื่อเรียก ตัวภาษาที่ใช้และความหมายของอาหารนั้น ๆ

ด้านภาษาที่ใช้เป็นชื่อเรียกอาหารจะมีชื่อมาจากภาษาจีน ทั้งภาษาจีนกลางและภาษาจีนถิ่น บางชื่อนำมาแปลหรือทับศัพท์เป็นภาษาไทยเพื่อสะดวกในการเรียกชื่อและจดจำได้ง่าย แต่ยังคงความหมายที่เป็นมงคลอยู่อย่างครบถ้วนตามเดิม

ความหมายที่อยู่ในอาหารทำให้เห็นถึงความลึกซึ้งในการให้ความหมายกับอาหารแต่ละอย่างได้อย่างสละสลวย สะท้อนภาพความสัมพันธ์ ความหมายของอาหารกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่และความเชื่อ ในเทศกาลตรุษจีนหรือวันขึ้นปีใหม่ของชาวไทยเชื้อสายจีนได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอาหารในเทศกาลตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งผู้วิจัยได้พบความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอาหารในเทศกาลตรุษจีน ซึ่งเป็นเทศกาลหนึ่งของชาวไทยเชื้อสายจีนที่สืบสานกันเรื่อยมา ทั้งนี้ยังคงมีเทศกาลที่สำคัญ ๆ หลายเทศกาลของชาวจีนที่น่าสนใจนำมาศึกษา อาทิ เทศกาลเซ็งเม้ง เทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง

เทศกาลสารทจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ และเทศกาลถือศีลกินเจ ที่นำศึกษา
ภาษา วัฒนธรรม หรือความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอาหารในเทศกาลนั้น ๆ

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2563). **ตามรอยแต่เหล็ยว
สู่ขนมจันอับ**. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2563, จาก
http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=5081&filename=index
- ชนาภา เมธิเกรียงไกร. (2559). กระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคมของ
ชาวไทยเชื้อสายจีน ชุมชนตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา.
วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์. 11(22): 90-98.
- ถาวร ลิกขโกศล. (2555). **เปิดตำนานเทศกาลจีน**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- นันทนา ปริมาณศิษฐ์. (2563). **ไขว้เมี้ยน ผัดหมี่ซั่ว บะหมี่อายุยืนอาหารยอด
นิยมในเทศกาลมงคลของจีน**. สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2563, จาก
https://www.sentangsedtee.com/exclusive/article_136115
- พชร ธนภัทรกุล. (2560). **ใกล้กับวัฒนธรรมจีน**. สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2563,
จาก <https://mgronline.com/china/detail/9600000001161>
_____. (2561). **หมูกับวัฒนธรรมอาหารของชาวจีน**. สืบค้นเมื่อ
26 ธันวาคม 2563, จาก
<https://mgronline.com/china/detail/9610000076991>
- พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2549). **ฮก ลก จิว : โชค ลาก อายุยืน**.
(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มติชน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุ่งทิพย์ พรหมจันทร์, อภิสิทธิ์ ประสงค์สุข. (2562). **อาหารจีนต้นตำรับ
แบบฉบับภัตตาคาร**. กรุงเทพฯ: แม่บ้าน.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล (2555). **คำจีนสยาม**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

ศรีมหาโพธิ์. (2541). ประเพณีธรรมเนียมจีน : พิธีแต่งงาน เทศกาลตรุษจีน
วันสารทจีน วันเซ็งเม้ง เทศกาลกินเจ งานทิ้งกระจาด พิธีงาน
ศพจีน ความเชื่อโชคกลาง. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.

สุชาติ ภูมิบริรักษ์. (2529). ตรุษจีนในเมืองจีนแผ่นดินใหญ่. กรุงเทพฯ:
สำนักศิลปวัฒนธรรม.

เสี้ยวจิ๋ว. (2556). ที่เรียกว่า 'แต่จิว'. กรุงเทพฯ: มติชน.

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2550). วิถีจีน-ไทย ในสังคมสยาม. กรุงเทพฯ: มติชน.

ฮ. ศุภาวุฒิ จันทสาโร. (2560). หอเจียะตั้ง. กรุงเทพฯ: ยิปซี กรุ๊ป.

คลิปวิดีโอเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งบนสื่อสังคมออนไลน์

Video clip for Election Campaign on social media

กรกช ชันธบุญ¹

Korrakoch Kantaboon

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอมุมมองในการรณรงค์หาเสียงทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยการผลิตคลิปวิดีโอในการหาเสียงเลือกตั้งบนสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสาร และสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจว่าใครที่สามารถปกครองและพัฒนาบ้านเมืองของตนเอง การหาเสียงผ่านคลิปวิดีโอของผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ออกมาในรูปแบบภาพเคลื่อนไหวที่มีแสดงลักษณะท่าทางอย่างเป็นธรรมชาติของผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ดีกว่าสื่อในรูปแบบอื่น ๆ และสื่อสังคมออนไลน์สามารถเป็นอีกช่องทางที่นิยมอย่างมากเพื่อสร้างความนิยม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้ประชาชนได้รับรู้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นการใช้คลิปวิดีโอเป็นทางเลือกหนึ่งที่ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นที่รู้จักบนสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างเข้าใจและชัดเจนมากขึ้น

บทความนี้เป็นบทความทางวิชาการเพื่อวิเคราะห์หลักการผลิตคลิปวิดีโอ และวิธีการนำเสนอคลิปวิดีโอที่เข้าใจง่ายและมีประสิทธิภาพในการรับรู้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเข้าใจและชัดเจนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การผลิตคลิปวิดีโอสำหรับการรณรงค์หาเสียงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้มีคุณภาพที่สื่อออกไปนั้น

¹ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

E-mail: ajkorrakoch@gmail.com

ต้องไม่ซับซ้อนสามารถเข้าใจได้ไม่ยากต่อกลุ่มเป้าหมายโดยตรง

คำสำคัญ: คลิปวิดีโอ, สื่อสังคมออนไลน์, การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง, ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

Abstract

This article, the author has a purpose to present a candidate's political campaign perspective by video clip production on social media. In order to provide opportunities for people to receive information and able to share ideas or decide that who can rule and develop their own country. The candidate's video campaign spreads information is presented out in form of animation that has a natural gesture of candidate that better than other media. Social media can be a very popular channel for make popularity and good relationships with the public to get to know quickly. Hence, using video clip production is option that makes the candidacy to get better known on social media.

This article is documentary research to analyze the principles of video clip production and how to present easy video clips to understand and effective in reaching the target audience clearly by using social media for disseminate information of the candidate. candidate's political campaign perspective by video clip production on social media. Video clip production for social media campaigns is not complicated quality of media. There can be understand without difficulty directly to the target audience.

Keywords: Video clip production, Social media, Political campaign, Candidate

บทนำ

การรณรงค์หาเสียงเพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการเลือกตั้งให้กับผู้ที่มีส่วนร่วมในการเลือกตั้งส่งเสริมปลูกฝังให้กับประชาชนให้รู้จักค่านิยมที่มีจุดประสงค์ ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยมีข้อกำหนดแนวทางและมาตรการเฉพาะที่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องการสร้างความนิยมภายในจิตใจให้มีความชื่นชอบต่อผู้สมัครเลือกตั้ง การระดมสื่อทั้งปวงเพื่อนำเสนอสารใดสารหนึ่งไปสู่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนยอมรับสารนั้นได้โดยง่ายทั้งในแง่การรับรู้ การเปลี่ยนทัศนคติ และการยอมรับ โดยมีหน้าที่ให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้และยอมรับการโน้มน้าวใจของตนเอง (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2559, หน้า 425) ซึ่งเป็นพลังความคิดพื้นฐาน ที่เป็นตัวกำหนดและผลักดันให้ตัดสินใจเลือกให้เห็นว่าถูกต้องและสมควร เป็นผลมาจากการที่คนมีความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นตัวกำหนดให้เกิดการตัดสินใจและผลักดันให้มีพฤติกรรมอย่างที่ปรากฏ สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้ล้วนแล้วเป็นผลมาจากค่าความนิยมในตัวคนทั้งสิ้น นอกจากนี้แล้วการสร้างคามนิยมยังเกิดจากการติดต่อสื่อสารของกลุ่มคนผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ ที่มีอิทธิพลทางความคิดและเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีผู้ใช้มากเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ได้แก่ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และด้วยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนี้เองที่กำลังเป็นเครื่องมือสำคัญของการสร้างพลวัตแห่งการเรียนรู้ ให้กับสังคม (สิงห์ สิงห์ขจร, 2562, หน้า 197)

การใช้สื่อประเภททีวีไอบนสื่อสังคมออนไลน์เปรียบดั่งอาวุธที่ทรงพลังในการเลือกตั้ง เพราะไม่มีช่องทางใดที่ผู้สมัครจะสามารถกระจายข่าวสารได้รวดเร็วได้เท่ากับสื่อสังคมออนไลน์ การใช้เว็บไซต์สื่อสังคมออนไลน์ในการรณรงค์หาเสียงเป็นประโยชน์กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพราะเป็นสื่อที่มีบทบาทกับทุกคนในชีวิตประจำวันมาก ผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงต้องปรับตัวและทำความเข้าใจกับการรับส่งข่าวสารในยุคสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น การผลิตวิดีโอในการนำเสนอภาพลักษณ์ทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการเข้าถึงประชาชนทางสื่อสังคมออนไลน์ได้ดีที่สุดสามารถแสดงถึงตัวตน บทบาทท่าทาง และบุคลิกภาพ (กฤติยา รุจิโชค, 2564, หน้า

30-32) รวมไปถึงอารมณ์ น้ำเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เป็นอย่างดี ทำให้เข้าใจได้รวดเร็วมากกว่าการอ่านตัวอักษรและภาพโปสเตอร์ จึงมีความชัดเจนในการสื่อสารที่ทำให้ประชาชนยอมรับ

สื่อสังคมออนไลน์กับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครพรรคการเมืองที่มีกระบวนการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจทางการเมืองของประชาชน เพื่อสร้างอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและการบริหารของรัฐที่มีผลต่อการเลือกผู้นำของรัฐบาลในระดับชาติหรือในระดับท้องถิ่น (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2559, หน้า 6) อธิบายความหมายของการรณรงค์ว่า เป็นการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวประชาชนให้แสดงความยินยอมกระทำตามผู้ส่งสาร โดยมีหลักการสำคัญคือการระดมสื่อทั้งปวงเพื่อนำเสนอสารใดสารหนึ่งไปสู่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนยอมรับในสารนั้นได้โดยง่ายทั้งในแง่การรับรู้ ยอมรับและให้การสนับสนุน ซึ่งเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจของประชาชน ไม่ว่าจะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐหรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในแต่ละครั้งมีการทำงานของหัวคะแนนหลัก และหัวคะแนนรองทำหน้าที่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ประชาชนรู้จักตัวตนของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และประชาชนสามารถเลือกผู้ที่จะเป็นผู้แทนของตน (วิทยากร ท่อแก้ว, 2554, หน้า 130)

กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นเครื่องมือการหาเสียงที่สำคัญที่มีส่วนช่วยพัฒนาระบบประชาธิปไตย จากการสื่อสารนโยบายการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งจนเกิดความพึงพอใจแล้วจะนำไปสู่การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผ่านสื่อโฆษณาออนไลน์ของทางการเมืองเป็นหลักในการสื่อสารเพื่อสร้างการเรียนรู้ และสร้างความพึงพอใจต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นสำคัญ (Watson & Campbell, 2003) โดยมีกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่ใช้ในการหาเสียงคือ 1) การวางแผนการรณรงค์

การศึกษาความต้องการการพัฒนา คุณลักษณะ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ผู้สมัคร และหลักเกณฑ์การเลือกตั้ง วางแผนด้านนโยบายการพัฒนา การพัฒนาคุณลักษณะผู้สมัคร การสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุน และการใช้สื่อในการรณรงค์ และดำเนินการรณรงค์จากสร้างทีมบุคลากรการทำงาน การใช้เทคโนโลยีสำหรับการสื่อสารเพื่อรับสารจากค่านิยมประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น การรับรู้ ทศนคติ การตัดสินใจเลือก จุดอ่อน จุดแข็งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และแนวทางการแก้ไข 2) การใช้สื่อดั้งเดิม การใช้สื่อบุคคลในรูปแบบการปราศรัยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับสาร (อภิญญพัทธ์ กุสิยารังสิทธิ, 2563, หน้า 83) ยกตัวอย่างเช่น การเยี่ยมแบบเคาะประตู การสนทนาในวงสภากาแฟ เพื่อสร้างการรับรู้ข้อมูลของผู้สมัครและนโยบายการพัฒนา เน้นการเข้าถึงปัญหา สร้างความใกล้ชิด และการบอกต่อ และการใช้สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อเป็นช่องทางการขยายข่าวสารในวงกว้างไปสู่สื่อใหม่ 3) การใช้สื่อใหม่ เป็นการใช้สื่อเว็บไซต์ในการนำเสนอข้อมูลของผู้สมัครรับเลือกตั้งในรูปแบบออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีความนิยมมากที่สุด เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ และยูทูบในการนำเสนอข้อมูลผู้สมัครอย่างไม่เป็นทางการ (ทรงยศ บัวเผื่อน, 2564, หน้า 142) ซึ่งการนำเสนอในรูปแบบนี้เป็นการนำเสนอที่เป็นรูปธรรมผ่านภาพและเสียงเพื่อแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่น ความตั้งใจ และนโยบายการพัฒนา ของผู้สมัครผ่านสื่อดิจิทัลให้ประชาชนได้รับรู้ เพื่อสร้างกระแสความใกล้ชิดความเป็นกันเอง และเพื่อการรับส่งข่าวสารการตอบรับที่รวดเร็วมากขึ้น

การนำเสนอประเด็นและนโยบายเพื่อผลทางการเลือกตั้งเฉพาะครั้งเท่านั้นจึงต้องมีความโดดเด่นของการรณรงค์โดยมีการสื่อสารที่ต้องอาศัยกระบวนการสื่อสารที่มีขั้นตอน คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสารกับประชาชนอย่างต่อเนื่องจนสามารถสร้างความรู้จัก ความคุ้นเคย ความจดจำ จนถึงวันเลือกตั้ง และการนำเสนอ รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการที่แตกต่างจากการรณรงค์หาเสียงของพรรคคู่แข่งอื่น ๆ ส่วนหนึ่งได้จากการใช้ฟังก์ชันต่าง ๆ จากสื่อสังคมออนไลน์ที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารอย่างมาก สื่อสังคมออนไลน์ได้ทำให้การสื่อสารมีความรวดเร็วและมีผลการโต้ตอบกลับจากความคิดเห็นของประชาชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (David K. Berlo, 1960, p.72)

การรณรงค์หาเสียงทางสื่อสังคมออนไลน์เป็นนวัตกรรมใหม่ในทางการสื่อสารที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในชีวิตประจำวัน และการดำเนินกิจกรรมในแต่ละวันของประชากรเกือบทั้งโลก ในทางการเมืองเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social network) ได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่งในการเลือกตั้งบนสื่อสังคมออนไลน์กับการเมือง (อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล, 2555, หน้า 70) ซึ่งหลาย ๆ พรรคการเมืองต่างใช้สื่อใหม่ในการหาเสียง รวมไปถึงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งผ่านการสื่อสารทางให้ประชาชนเกิดการรับรู้และมีส่วนร่วมในจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในชุมชน และเกิดการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนามีการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

การรับรู้ที่มาจากการประชาสัมพันธ์สามารถสื่อสารได้หลายช่องทางบนโลกโซเซียลมีเดีย ทำให้สามารถประยุกต์ใช้ในการรณรงค์หาเสียงเพื่อเข้าถึงกลุ่มคนที่มีความเห็นและความชอบที่ตรงกันผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นการนำเสนอ การแบ่งปัน เนื้อหารูปภาพ เสียง ข้อความ คลิปวิดีโอ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยน เรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ และความต้องการระหว่างบุคคลสองคน หรือกลุ่มบุคคลในลักษณะของการเข้าร่วมในเครือข่ายออนไลน์เดียวกัน (นันทพร อดิเรกโชติกุล, 2558, หน้า 23-25) สื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทในยุคปัจจุบันในทุกวงการของสังคมไทย และเป็นที่นิยมสำหรับการรับส่งหรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงการรับรู้ประชาชนได้มากที่สุด ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการรณรงค์เลือกตั้งเพื่อให้ผู้สมัครได้มีช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเข้าถึงกลุ่มคนได้มากที่สุด โดยสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความนิยมและเหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้ และมีผู้ใช้งานเป็นจำนวนมากในแต่ละประเทศดังต่อไปนี้

เฟสบุ๊ก (Facebook) เครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กได้ถูกนำมาใช้เป็นสื่อกลางการเชื่อมโยงข้อมูลการนำเสนอข่าวสาร และปรับให้เข้ากับเครื่องมือการสื่อสารที่ผู้รับสารสามารถเลือกใช้ได้อย่างอิสระอย่างโทรศัพท์มือถือสมาร์ตโฟนที่สามารถรองรับการใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้สามารถพกติดตัวใช้งานได้ทุกที่ทุกเวลา การนำเสนอข่าวสารของเฟซบุ๊กที่เป็น

สื่อกลางทำให้ลดเวลาในการรับรู้การนำเสนอข่าวโดยผู้รับข่าวสารในปัจจุบันเลือกใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คเป็นช่องทางการรับรู้ข่าวจากแหล่งข่าวต่าง ๆ บนเว็บไซต์ ซึ่งดึงดูดให้ผู้รับสารเข้าเว็บไซต์ทั้งทางตรงและทางอ้อม การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งจากการสร้างการนำเสนอข้อมูลข่าวสารบนเฟซบุ๊ก ประกอบด้วยฟังก์ชันต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จักและเกิดการติดตามได้แก่ 1) เนื้อหาบทความ 2) รูปภาพ 3) คลิปวิดีโอ 4) Facebook Live 5) การแชร์ลิงค์ (Link) และ ยูอาร์แอล (URL) (Kevan Lee, 2016, pp.1-4).

ไลน์ (Line) โปรแกรมไลน์มีลักษณะเฉพาะที่สร้างความแตกต่างอย่างชัดเจนจากรูปแบบการสื่อสารแบบอื่น และยังเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งกับประชาชนสามารถเลือกใช้งานได้อย่างสะดวกบนโทรศัพท์มือถือสมาร์ตโฟน โดยสามารถติดต่อสื่อสารสองทางและสื่อสารได้เฉพาะกลุ่ม และสามารถติดต่อพูดคุยกันได้ตลอดเวลา ซึ่งความสามารถของไลน์ได้ถูกนำไปใช้ในการสื่อสารในรูปแบบการส่งข้อความรูปภาพ โปสเตอร์ การส่งลิงค์เพื่อเชื่อมต่อเว็บไซต์จากภายนอก การส่งภาพถ่าย คลิปวิดีโอ สติกเกอร์ ตราสินค้า และข้อความเสียง เป็นต้น การมีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายของไลน์ทำให้กิจกรรมการติดต่อสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งจากการสร้างการนำเสนอข้อมูลข่าวสารบนไลน์ ประกอบด้วยฟังก์ชันต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จักและเกิดการติดตามได้แก่ 1) การใช้ข้อความ 2) คลิปวิดีโอ 3) Line live 4) การสร้างไทม์ไลน์ 5) การแชร์ลิงค์ (Link) และ ยูอาร์แอล (URL) (Line, 2021)

ยูทูบ (Youtube) เป็นเว็บไซต์ที่สามารถอัปโหลดและแลกเปลี่ยนคลิปวิดีโอผ่านทางเว็บไซต์ การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ยูทูบ สามารถส่งผลกระทบต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถสื่อสารสู่ประชาชนในงานด้านพฤติกรรมและมีการรับรู้เข้าใจต่อคลิปวิดีโอที่อยู่บนยูทูบ จึงส่งผลกระทบต่อทัศนคติที่ดีควบคู่ไปกับการเรียนรู้ต่อผู้สมัคร เพราะการที่เป็นภาพเคลื่อนไหวอย่างเป็นธรรมชาติ และเสียงประกอบอยู่บนวิดีโอ ทำให้ประชาชนหันมารับชมและให้ความสนใจ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่เอื้อต่อผลสำเร็จในด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างชื่อเสียง เป็นต้น การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสามารถสร้างวิธีและเทคนิคการนำเสนอคลิป

วิดีโอข้อมูลข่าวสารบนยูทูบได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งการสร้างยูทูบให้เป็นที่รู้จักและเกิดการติดตามประกอบด้วยปัจจัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสารบนยูทูบ 2) ด้านการบริการยูทูบ 3) ด้านโฆษณาไปสู่กลุ่มเป้าหมาย 4) ด้านการนำเสนอกิจกรรม

การใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นส่วนที่สำคัญต่อการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ จากตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยการทำงานจะอยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถทำให้ผู้ใช้แสดงความเห็นตัวตนของตัวเองเพื่อที่จะมีปฏิสัมพันธ์กันหรือแบ่งปันข้อมูลกับบุคคลอื่น (Andy Williamson, 2013, p 9) อย่างไรก็ตามการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์เองก็เปรียบเสมือนดาบสองคมคือมีทั้งด้านบวกและด้านลบมีทั้งข้อมูลที่เป็นจริงและเป็นเท็จ การให้ข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็นในมุมมองอิสระอาจส่งผลเสียต่อบุคคลอื่น สิ่งเหล่านี้อาจกลับมาทำร้ายผู้ส่งสารด้วยเช่นกัน ผู้รับสารจึงมีโอกาสดกเป็นเครื่องมือของการโฆษณาชวนเชื่อของการเมืองได้โดยง่าย จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์และรู้เท่าทันสื่อในยุคปัจจุบัน

ผู้สมัครรับเลือกตั้งกับสื่อวิดีโอ

สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปผู้สมัครรับเลือกตั้งจำเป็นต้องรู้จักวิธีการใช้สื่อใหม่ที่แตกต่างออกไปจากคู่แข่งทางการเมือง โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างการรับรู้ที่ดี และสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับประชาชนในการใช้สื่อเพื่อมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้นำทางการเมืองระดับโลกของสหรัฐอเมริกาเป็นตัวอย่างที่ดีในแง่ของการใช้สื่อออนไลน์เกี่ยวกับการสื่อสารการเมือง ผู้นำ บารัค โอบามา ได้ใช้ยุทธศาสตร์การรณรงค์อย่างเข้มข้นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของโอบามาสะท้อนให้เห็นถึงนวัตกรรมทางความคิดในหลาย ๆ รูปแบบ (James E. Katz, 2013, p.11-37) ซึ่งนี่เป็นการสร้างเสน่ห์ของผู้นำในโลกสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่ต้องลงทุนเหมือนการซื้อเวลาออกอากาศโฆษณาทางโทรทัศน์ หรือการนำเสนอสุนทรพจน์เป็นทางการต่อประชาชน แต่สามารถสร้างความประทับใจได้มากกว่า

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสื่อสารของผู้สมัครรับเลือกตั้งบนสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงของวิธีการดำเนินงาน

ด้านบรรณรค์หาเสียงเลือกตั้ง และการเปลี่ยนแปลงการสื่อสารของนโยบายที่มีต่อประชาชนให้มีความแปลกใหม่และเข้าใจง่าย การใช้สื่อวิดีโอสำหรับสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถเข้าถึงความนิยมและการยอมรับจากประชาชนค่อนข้างสูงจำเป็นจะต้องมีความรู้ในเรื่องของการผลิตสื่อวิดีโอที่มีเทคนิคการนำเสนอ และการสร้างภาพลักษณ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในลักษณะที่เป็นประโยชน์เกิดความแตกต่าง (Seow C. W (Brian), 2020, p.77) โดยคุณสมบัติการใช้สื่อวิดีโอกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถยกตัวอย่างการใช้งานดังนี้

- 1) การใช้สื่อวิดีโอเพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบการติดต่อสื่อสารของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในบริบทการสื่อสารระหว่างบุคคล และกลุ่ม จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ เทคนิควิธี กลยุทธ์ด้านบุคลิกภาพ ภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือบนสื่อวิดีโอ และปรับตัวในการใช้อำนาจสร้างอิทธิพลของการสื่อสารจากพื้นที่โลกจริงไปสู่โลกเสมือนจริงผ่านวิดีโอ
- 2) การใช้สื่อวิดีโอเพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองในระดับบุคคลหรือกลุ่มคน เพื่อการประชาสัมพันธ์ข่าวสารหรือกิจกรรมทางการเมือง รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนความเห็น อธิบายประเด็นข้อสงสัย บนสื่อสังคมออนไลน์
- 3) การใช้สื่อวิดีโอในการลดความไม่แน่ใจแทนการใช้สื่อบุคคล เป็นการสร้างความคุ้นเคยผ่านคลิปวิดีโอที่ผลิตที่ได้จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมายที่เพื่อนำข้อมูลที่ได้สถานการณ์จริง มาพูดคุยผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการแถลงบอกกล่าวหรือประชาสัมพันธ์และการแก้ไขในเรื่องที่เป็นปัญหาเพื่อลดความไม่แน่ใจโดยใช้สื่อวิดีโอเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยง และสามารถเผยแพร่สู่สาธารณะได้อย่างรวดเร็ว
- 4) การใช้สื่อวิดีโอในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารก่อนใคร เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับประชาชนทำให้สามารถรู้เรื่องข้อมูลเกี่ยวกับการทำกิจกรรมการหาเสียงของผู้สมัครได้เข้าใจและรวดเร็วบนสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้การแสดงภาพลักษณ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งแสดงออกมากขึ้น
- 5) การใช้สื่อวิดีโอเพื่อสร้างกระแส การหาเสียงสามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกกลุ่มได้นำเสนอนโยบาย อุดมการณ์ ทศนะคติ วิสัยทัศน์ และ

แสดงออกถึงภาวะผู้นำ ประชาชนสามารถพิจารณาผู้สมัครได้บนสื่อสังคมออนไลน์ และสามารถให้ความคิดเห็นด้านปัญหาตามแต่ละพื้นที่ เหมาะกับการกระจายข่าวในบริเวณกว้าง

6) การใช้สื่อวิดีโอบนสื่อสังคมออนไลน์ช่วยในเรื่องของช่องทางการสื่อสารเพื่อลดค่าใช้จ่าย ทำให้การสื่อสารระหว่างประชาชนกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมีความสะดวกเป็นไปอย่างโปร่งใสในการสื่อสาร ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ

นอกจากสื่อวิดีโอสามารถส่งผลให้การสื่อสารสร้างความนิยมทางการเมืองในระดับบุคคลหรือกลุ่มคนได้มีประสิทธิภาพแล้ว การกำหนดบุคลิกและภาพลักษณ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งก็เป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารเมื่ออยู่ในคลิปปิโต โดยเฉพาหน้าเสียงการพูด ท่าทางที่สง่าและการแต่งกายเพื่อให้ภาพลักษณ์ภายในคลิปปิโตที่เผยแพร่ออกไปดูมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น เพื่อเกิดความร่วมมือและสนับสนุนจากกลุ่มผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เผยแพร่ และสร้างความนิยมให้รับรู้ถึงบทบาท นโยบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรการเมืองและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเป็นที่รู้จักและความไว้วางใจ ผู้สมัครรับเลือกตั้งควรมีภาพลักษณ์ดังต่อไปนี้

1) บุคลิกส่วนตัวที่เหมาะสม ถือเป็นสิ่งสำคัญมากในการสร้างภาพลักษณ์ เพราะจะเป็นสิ่งแรกที่ประชาชนได้พบเห็น ซึ่งจะเกิดความรู้สึกประทับใจเลื่อมใสและเชื่อถือขึ้นอยู่กับการแสดงออก บุคลิกท่าทางของนักการเมือง ทั้งนี้การศึกษาข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายจะสามารถทำให้สร้างภาพลักษณ์ได้ง่ายขึ้น เช่น เมื่อนักการเมืองลงหาเสียงที่พื้นที่ชนบทมักจะมีการแสดงออกถึงความกินง่าย อยู่ง่าย ติดดิน เพราะชาวบ้านจะประทับใจว่านักการเมืองที่เป็นผู้มีอำนาจสามารถใช้ชีวิตเรียบง่ายได้เหมือนประชาชน และเกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน (Cheung, Chiu, & Lee, 2011, p. 1337-1343) โดยเฉพาะการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และเข้ากับกลุ่มชนทั่วไปได้ดังจะเห็นได้จากช่วงการเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะพยายามเข้าถึงประชาชนในทุกพื้นที่และทุกกลุ่มอาชีพ

2) การใช้คำพูดของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การพูดเป็นเรื่องที่สำคัญที่ช่วย

ให้การถ่ายทอดเรื่องราวในสื่อวิดีโอออกมาดูมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยการพูดที่ดีจึงประสบความสำเร็จอย่างยิ่งใหญ่ (ปานใจ สุภาพ, 2550, หน้า 17) ซึ่งเป็นแนวทางที่ทำให้ผู้พูดประสบความสำเร็จในการพูดบนคลิปวิดีโอ เช่น การเตรียมตัวให้พร้อมในเรื่องที่จะพูดและข้อมูลสนับสนุนอ้างอิงในการพูด การซ้อมพูดให้มีประสิทธิภาพเหมือนเป็นธรรมชาติ การวางท่าทีให้สง่างามหน้าตาให้สอดคล้องกับเรื่องที่พูด การพูดเริ่มต้นโน้มหน้าเข้าสู่เรื่อง การพูดเรื่องราวให้กระชับและเสียงดังให้พอดี และการสรุปปิดท้ายด้วยความประทับใจ

การผลิตคลิปวิดีโอเพื่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

การผลิตคลิปวิดีโอสำหรับใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นองค์ประกอบหลักที่ออกมาเป็นรูปธรรมและสามารถนำไปเผยแพร่บนสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างดี การเผยแพร่ที่ออกไปเป็นการออกไปสู่สาธารณะซึ่งใช้หลักทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรม (Diffusion of Innovation) ที่ต้องใช้นวัตกรรม ช่องทางการสื่อสาร ช่วงระยะเวลา และสมาชิกในระบบสังคมของ Rogers (1995) ที่เป็นคลิปวิดีโอที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องพูดด้วยความมุ่งหมายอันแน่ชัดว่าต้องการพูดเรื่องอะไรแก่ผู้ฟังด้วยบุคลิกท่าทางที่สง่า ทำให้ผู้ที่สนใจคลิปวิดีโอเกิดความเข้าใจ ซึ่งผู้สมัครจะต้องสร้างสรรค์แนวคิดบทความหรือเนื้อเรื่องให้เหมาะกับการเทศะและบุคคลหรือกลุ่มคนที่รับชม

การพัฒนาความคิดและเนื้อเรื่อง การคิดเนื้อเรื่องการนำเสนออย่างสร้างสรรค์เพื่อบอกกล่าวผู้รับชมได้เข้าใจในสิ่งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องการจะรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การโน้มหน้าจดใจผู้ฟังเกิดความเข้าใจหรือเชื่อใจในสิ่งที่ผู้พูดต้องการ การโน้มหน้าจดใจให้ผู้ฟังเกิดแรงกระตุ้นหรือสร้างความประทับใจ และการโน้มหน้าจดใจให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกลอยากกระทำตามที่ผู้พูดต้องการ การค้นพบแรงบันดาลใจเพื่อพบไอเดียหลักในการสร้างเนื้อหาบนคลิปวิดีโอการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่ทำให้ผู้ชมติดตาม ศึกษากลุ่มคน เพศ อายุ สังคม กลุ่มอาชีพ พื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ การเข้าถึงเทคโนโลยี ทักษะคิดและความคาดหวังของผู้รับชม (Katz, 1995, p. 33)

ที่มีต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง แล้วสร้างเป็นโครงเรื่องที่นำเสนอที่เนื้อเรื่อง

นโยบาย การให้ความรู้ข้อมูลเท็จจริงการโน้มน้าวให้เกิดความคิดคล้อยตาม นโยบายที่ การทำให้ผู้รับชมคลิบวิดีโอแล้วเกิดความรู้ความเข้าใจและติดตาม คลิบวิดีโอมีการคิดสร้างสรรค์การดำเนินเนื้อเรื่อง (กาญจนา แก้วเทพ, 2552, หน้า 78-80) สำหรับการรณรงหาเสียงดังนี้

1) หัวข้อต้องน่าสนใจ การมีหัวข้อ ชื่อเรื่อง และการพาดหัวที่หน้าสนใจเป็นสิ่งดึงดูดผู้รับชมให้เข้าหาวิดีโอหรือการมีรูปตัวอย่าง ตัวหนังสือที่โดดเด่น ใช้คำกระชับ หัวข้อไม่ยาวและไม่สั้นเกินไป อธิบายความหมายให้เข้าใจในประโยคเดียว ลดคำแสลงใช้ศัพท์ที่คนทั่วไปเข้าใจง่าย และภาพประกอบที่สอดคล้องกับกิจกรรมที่นำเสนอภายในคลิบวิดีโอ เพราะสิ่งเหล่านี้จะนำพาไปยังเนื้อหาภายในคลิบวิดีโอ หากตั้งหัวข้อเรื่องไม่โดดเด่นก็อาจจะไม่มีผู้อ่านสนใจคลิกเข้าไปรับชมได้

2) เข้าถึงอารมณ์ การคิดการบรรยายเนื้อหาภายในคลิบวิดีโอให้คนรับฟังมีอารมณ์ ความรู้สึก ทั้งในด้านบวกและด้านลบ ทำให้มีอารมณ์ร่วมไปเพื่อให้เป็นที่จดจำมากยิ่งขึ้น สำคัญที่สุดคือเป้าหมายหรือใจความสำคัญของคลิบ เรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องบรรยายให้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้น ควรคุมโทนเสียง แสง และสีให้ไปในทิศทางเดียวกัน เน้นข้อความในเรื่องที่สำคัญและบทสรุปหรือให้รู้สึกประหลาดใจ

3) แตกต่างและแปลกใหม่ การใส่ความโดดเด่นลงในคลิบบ้างก็ทำให้คลิบมีลักษณะที่แตกต่าง เช่น ในมุมมองการคิดและการสื่อสารที่นอกกรอบ การใส่เอฟเฟคตระการตา ทำนองของเสียงเพลงประกอบที่ทรงพลัง การทำท่าทางที่แปลกใหม่แตกต่างจากสิ่งที่เคยมีมาก่อน ทำให้เป็นที่จดจำและเป็นการบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวได้อย่างดี

4) ประเด็นถกเถียงเป็นกระแส การสื่อสารภายในคลิบวิดีโอในเรื่องประเด็นร้อนที่เกิดขึ้นทุกช่วงแบบเรียลไทม์ และการกำหนดวาระข่าวสารของสื่อมวลชนกระแสหลักที่เน้นพาดหัวสามารถเรียกการเข้าชมมากกว่านำเสนอเนื้อหาสาระและอธิบายปรากฏการณ์

5) มีประโยชน์มีคุณค่า การนำเสนอเนื้อเรื่องที่ให้ประโยชน์ ให้แง่คิดด้านความรู้ คำคม คำสอน ข้อคิด ทำให้ผู้เข้าชมคลิบได้สาระความเข้าใจรวมถึง

การนำไปใช้ประโยชน์ และทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีและไว้วางใจต่อผู้สมัครเป็นอย่างมาก

6) ง่ายต่อการรับชม การผลิตคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาที่ง่ายต่อการเข้าใจ การจัดการเนื้อเรื่องภายในคลิปมีความสอดคล้องกันจนทำให้รู้สึกเพลินไปกับภาพและเสียงที่ประกอบ การใช้คำพูดท่าทางที่เหมาะสมต่อหัวข้อที่ตั้งเอาไว้ ในเวลาที่พอเหมาะไม่สั้นและไม่ยาวจนเกินไปจนทำให้ผู้ชมรู้สึกรำคาญและน่าเบื่อ

7) ความเป็นเอกลักษณ์ คลิปวิดีโอที่ผลิตออกมาต้องมีคุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้งรวมไปถึงพรรคการเมืองที่สังกัดอยู่ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของบุคคลมีลักษณะเฉพาะ ของตราสินค้า เรื่องสี และฉากประกอบภายในคลิปบ่งบอกว่าคลิปวิดีโอที่นำเสนอเป็นคนใด เพื่อให้ผู้รับชมจดจำเข้าใจในบริบทเฉพาะของผู้สมัครมีเอกลักษณ์ และเนื้อเรื่องที่นำเสนอมีความน่าสนใจมากน้อยเพียงใด มีความหมายที่สื่อสารเฉพาะทางในรูปแบบใด

นอกจากการคิดวิเคราะห์เนื้อเรื่องที่เหมาะสมจากกลุ่มผู้รับชมแล้วการผลิตคลิปวิดีโอให้มีผู้ติดตามนั้นต้องอาศัยแนวคิดสร้างสรรค์ของการดำเนินเรื่องให้น่ารับชมและน่าติดตาม (เกียรติคุณ เยาวรัตน์, 2561, หน้า 90) การออกแบบวิดีโอในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เนื่องจากการที่จะส่งสาร หรือข้อมูลไปให้กลุ่มเป้าหมาย ให้ได้รับข้อมูลหรือสารตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง (Cj Haughey, 2020, Online) ได้กล่าวการผลิตคลิปวิดีโอแนวทางของการนำเสนอในรูปแบบการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่เข้าใจและได้ประโยชน์เป็นที่น่าจดจำได้ดังนี้

1) รูปแบบการนำเสนอแนะนำบุคคลหรือองค์กร จึงเป็นคลิปวิดีโอที่นิยมใช้ เพื่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายแนะนำตัวผู้สมัครหรือองค์กรให้เป็นที่รู้จักเปิดตัวให้ดูดีน่าเชื่อถือ และเสริมสร้างภาพลักษณ์ให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้คำเฉพาะหรือคีย์เวิร์ด ว่าเล่าถึงเรื่องอะไรแล้วจับเรื่องเป็นแกนในการเล่า เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องผลิตภัณฑ์ เรื่องนโยบาย เรื่องกิจกรรมการพัฒนา สามารถสื่อสารได้ง่ายไม่ต้องคิดอะไรให้ซับซ้อน นำสิ่งที่เด่นสำคัญของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือองค์กรนำมาเล่า

2) รูปแบบการให้ความรู้ การนำเสนอข้อมูลความรู้สู่ประชาชนในด้านความรู้ คุณค่าและการใช้ประโยชน์ของนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การหยิบยกประเด็นการพัฒนาพื้นที่มาหนึ่งหัวข้อแล้วอธิบายความเป็นไปได้โดยการอ้างอิงหลักการวิชาการและนำเสนอผ่านรูปแบบวิดีโอ ทำให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจถึงจุดประสงค์ของนโยบายที่แท้จริง และเป็นการบ่งบอกว่ามีความประสงค์ที่จะพัฒนาในพื้นที่อย่างจริงจังให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นคนสำคัญ เพราะผู้สมัครต้องสร้างความผูกพันกับประชาชนจึงต้องมีหลักความรู้และงานวิชาการที่พร้อมต่อความมุ่งมั่นต่อนโยบายและจุดประสงค์ที่จะพัฒนา

3) รูปแบบฮาวทู (How to) หรือประเภทเคล็ดลับ เป็นการอธิบายในรูปแบบวิธีการหรือขั้นตอนอย่างง่ายและใช้เวลาน้อยในการทำทำความเข้าใจวิธีการของฮาวทูสามารถนำมาใช้กับการผลิตวิดีโอการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในของการอธิบายหรือข้อความสั้น ๆ ที่ไม่เป็นทางการและบ่งบอกถึงวิธีทำในรูปแบบข้อย่อยหลาย ๆ ข้อ เพื่อทำการอธิบายการทำงานหรือการพัฒนาของจุดประสงค์และนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งให้สำเร็จอย่างมีขั้นตอน และสามารถแจกแจงช่วยเหลือประชาชนที่ขาดความเข้าใจในแนวทางอุดมการณ์ให้เข้าใจผู้สมัครมากขึ้น ด้วยเหตุนี้วิธีการอาจจะง่ายขึ้นมากเมื่อเทียบกับการสนทนตามปกติหรือการใช้รูปภาพต่าง ๆ

4) รูปแบบวีล็อก (Vlog) เป็นการผลิตเนื้อหาวิดีโอการนำเสนอในรูปแบบผู้บรรยายเป็นผู้ที่ทำหน้าที่บันทึกวิดีโอหรือดำเนินรายการเอง เนื้อหาส่วนมากเป็นการบันทึกวิดีโอเกี่ยวกับวิถีชีวิตประจำวัน ความชอบ รวมถึงการทำกิจกรรมต่าง ๆ ผู้สมัครสามารถสร้างเนื้อเรื่องที่เกี่ยวกับตัวเองในด้านการพัฒนาแนวคิดตามนโยบายเพื่อเป็นการบ่งบอกถึงตัวตนของตัวเองในกิจกรรมและความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนาต่อชุมชน เหมาะกับการลงพื้นที่หาเสียงและทำกิจกรรมที่จะแสดงถึงความมีศักยภาพการทำงานของผู้สมัครที่ถ่ายทอดลงไป เนื้อหาของวิดีโอได้มากที่สุด

การเผยแพร่หรือการประชาสัมพันธ์คลิปวิดีโอบนสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการนำเอาไฟล์ที่ได้จากการตัดต่อจากขั้นตอนหลังถ่ายทำวิดีโอคลิปลงสู่ช่องอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้รับชมส่วนมากนิยมใช้เวลากับการรับชมคลิปวิดีโอทาง

เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้โอกาสที่การประชาสัมพันธ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถเข้าถึงผู้กลุ่มประชาชนได้อย่างตรงกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะการสื่อสารช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟสบุ๊ก ไลน์ และยูทูบ ที่มีฟังก์ชันการสื่อสารด้วยวิดีโอ ทำให้ผู้รับชมเกิดการมีส่วนร่วม และการตัดสินใจในเนื้อหาที่น่าสนใจผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยตั้งค่าการนำเสนอคลิปวิดีโอที่มีขนาดเหมาะสมกับสื่อสังคมออนไลน์ส่วนใหญ่มีขนาดเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส หรือ ขนาด 1:1 ที่เหมาะสมกับทุกแพลตฟอร์มของสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งบนโทรศัพท์มือถือและคอมพิวเตอร์พีซี เป็นขนาดที่มีรูปทรงที่เห็นได้ชัดไม่มีการบีบหรือย่อขนาดภายในโพสต์ และขนาดที่นิยมใช้ลงลงมาขนาดที่นิยมใช้คือ 9:16 ขนาดหรือแนวนอน 16:9

แนวทางการผลิตคลิปวิดีโอกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

การผลิตคลิปวิดีโอยังคงเป็นกระแสที่ทุกคนสามารถรับชมได้อย่างทั่วถึงจากช่องทางการสื่อสารได้หลายช่องทางผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถใช้รูปแบบและเทคนิคใหม่ ๆ เพื่อสร้างเนื้อหาที่มีความทันสมัยและแตกต่างไปจากรูปแบบเก่า ซึ่งสามารถสร้างรูปแบบการนำเสนอ ได้แก่ ด้านเนื้อหาและการเล่าเรื่องราวที่บ่งบอกถึงตัวตนและจุดมุ่งหมายที่สื่อถึงอารมณ์ ความสนุกสนาน ตื่นเต้น ซึ่งจะทำให้ผู้ชมมีอารมณ์ร่วมไปกับคลิปวิดีโอ ด้านการนำเสนอมุมมองที่แตกต่างออกไปจะทำให้ผู้ชมรู้สึกถึงความแปลกใหม่และสามารถเสริมความคิดที่สร้างสรรค์มีความแตกต่างไปจากคู่แข่งทางการเลือกตั้งและระยะเวลาของคลิปวิดีโอไม่สั้นและไม่ยาวจนเกินไป แต่ต้องมีระยะเวลาเนื้อหาที่เป็นหลักสำคัญรายละเอียดที่ชัดเจนมากที่ควรใส่ไว้ในระยะเวลาตอนต้นคลิป เพราะความสนใจของผู้ชมจะอยู่ระยะเวลาเริ่มต้น ถ้าเริ่มต้นไม่น่าชมระยะเวลาต่อไปก็ไม่น่าติดตาม

การเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นไปในลักษณะด้านการเขียนบทความชื่อเรื่องที่โดดเด่นที่จะชักจูงให้เขามาดูเนื้อหาภายในรวมกับวิธีการนำเสนอของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่สื่อสารให้ผู้รับชมเข้าถึงอารมณ์และเข้าใจสารที่ส่งออกไป ซึ่งคลิปวิดีโอที่เผยแพร่ออกไปอาจมีคนชอบและไม่ชอบแตกต่างกันอาจเกิดมาจากทัศนคติและความสนใจที่แตกต่างกัน

ขึ้นอยู่กับพื้นที่และวัฒนธรรมทางสังคมที่ผู้สมัครเลือกหาเสียง การที่คลิปวิดีโออยู่บนสื่อสังคมออนไลน์สามารถทำให้ผู้ชมสามารถแบ่งปันคลิปวิดีโอส่งต่อไปได้ ก็ต่อเมื่อการรับชมเนื้อหาที่เหมาะสมความชอบหรือประทับใจหลังชมคลิปของผู้สมัคร ทำให้เกิดการแบ่งปันและการเผยแพร่ส่งต่อมากขึ้น ดังนั้น แนวทางการผลิตคลิปวิดีโอกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถทำให้การรณรงค์เลือกตั้งเป็นผลสำเร็จได้มาจากการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในเนื้อหาและระยะเวลาในการนำเสนอ รวมไปถึงทัศนคติในด้านความเชื่อถือทางความคิดและความรู้สึกต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งก็เป็นส่วนหนึ่งในการทำให้คลิปวิดีโอสื่อสารนำข้อความและความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาไปสู่ประชาชนได้เป็นผลสำเร็จ

บทสรุป

การรณรงค์การเลือกตั้งด้วยคลิปวิดีโอของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นการนำเสนอเนื้อหาความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตามนโยบายของตัวผู้สมัครบนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งการใช้คลิปวิดีโอสามารถสื่อสารเข้าถึงกับผู้รับได้อย่างเข้าใจและชัดเจนกับด้วยการถ่ายทอดเนื้อหาในรูปแบบภาพเคลื่อนไหว การแสดงท่าทางอย่างเป็นธรรมชาติ การที่ได้เห็นรูปร่างหน้าตาเสียงของตัวผู้สมัคร ทำให้ประชาชนรับรู้และเข้าใจถึงจุดประสงค์และความมุ่งมั่นที่ผ่านการแสดงออกภายในตัวผู้สมัครเองผ่านคลิปวิดีโอ การเสริมเทคนิคการติดต่อทั้งรูปแบบต่าง ๆ การกำหนดเวลา และลูกเล่นต่าง ๆ เช่น เสียง ภาพ และเอฟเฟ็คสามารถสร้างความบันเทิงความสนุกสนานของคลิปวิดีโอไม่ให้น่าเบื่อจนเกินไปจนทำให้ผู้ชมคลิปเลิกติดตาม รวมไปถึงผลลัพธ์ที่เผยแพร่ออกไปผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก โลง และยูทูบ ทำให้การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งกระจายออกไปถึงประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

บรรณานุกรม

- กฤติยา รุจิโชค. (2564, เมษายน, 8). การสื่อสารทางการเมืองเพื่อรักษาภาพลักษณ์รัฐบาลในสื่อยุคดิจิทัล. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 6(1), หน้า 25-34.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- เกียรติคุณ เขารัตน์. (2561). กลยุทธ์การสร้างคลิปวิดีโอในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อแรงจูงใจในการออกกำลังกายด้วยการวิ่ง กรณีศึกษา เฟซบุ๊กแฟนเพจ “Runner’s Journeys”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล. (2555). การเมืองบนเฟซบุ๊ก: วัฒนธรรม-การเมืองเครือข่าย สังคมออนไลน์ไทย พ.ศ. 2553-2555. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นันทพร อติเรกโชติกุล. (2558, กันยายน, 5). การรับรู้และความต้องการข่าวสารประชาสัมพันธ์ :กรณีศึกษา อบต. มะเกลือใหม่ ต.มะเกลือใหม่ อ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา. วารสารราชพฤกษ์, 13(3), 20-26.
- วิทยาธร ท่อแก้ว. (2554). รายงานการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารการณรงค์การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครสงขลา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัย เกริก.
- สิงห์ สิงห์ขจร. (2560, กรกฎาคม, 2). การสื่อสารในการสร้างความนิยมของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น. วารสาร อัล-อิกมะฮุมมหาวิทยาลัยฟาฏอนี, 9(18), 197-210.
- สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร. (2559). ทฤษฎีการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระเปิยทอง.
- อภิญญพัทธ์ กุสิยารังสีหิ. (2563, กรกฎาคม). สื่อที่ใช้ในการรณรงค์ของภาครัฐเพื่อป้องกันโรคระบาดโควิด-19 ของประเทศไทย. วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร.พระนคร, 5(2), 77-86.

- Williamson Andy. (2013). **Social Media Guidelines for Parliaments**. Retrieved January 10, 2564, from <http://www.ipu.org/PDF/publications/SMG2013EN.pdf>
- David K. Berlo. (1960) **The Process of Communication**. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Kevan Lee. (2016). **The complete guide to facebook advertising**. Retrieved April 10, 2564, from <https://buffer.com/resources/wp-content/uploads/2016/08/Buffer-Complete-Facebook-Ads-Guide.compressed-1.pdf>
- Brian, S. (2020, Jan). Social Media and Election Campaign on Youtube: Analyzing User-generated Video in Kaohsiung Mayoral Election. **Electronic Research Journal of Social Sciences and Humanities**, 2(1), 2706 – 8242.
- Haughey. C. (2021). **17 Engaging Video Content Types that People Love to Watch**. Retrieved April 10, 2564, from <https://www.singlegrain.com/video-marketing/10-useful-types-of-video-content-viewers-love/>
- Kat, R. L. (1955). Skill of effective administrator. **Harvard Business Review**, 12(1), 33-42.
- Cheung, C. M., Chiu, P. Y., & Lee, M. K. (2011). Online social networks: Why do students use facebook. **Computers in human behavior**, 27(4), 1337-1343.
- Katz James E. (2013). **The social media president Barack Obama and the politics of digital engagement**. United States: Palgrave Macmillan.

หลักเกณฑ์และข้อแนะนำสำหรับการเขียนบทความและการส่งต้นฉบับ

วารสารพิกุล เป็นวารสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่เป็นราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ: ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) โดยมีข้อกำหนด ดังนี้

1. ประเภทของบทความ

1.1 บทความทางวิชาการ เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากพื้นฐานทางวิชาการหรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้แก่บุคคลทั่วไป

1.2 บทความวิจัย และบทความวิทยานิพนธ์ เป็นบทความที่มีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ กล่าวคือ มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจนระบุวัตถุประสงค์ที่แน่นอน มีการค้นคว้าอย่างมีระบบรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลตีความและสรุปผลตรงตามวัตถุประสงค์

2. รูปแบบของบทความ

2.1 ลักษณะโดยทั่วไป ต้นฉบับของบทความควรมีความยาว 15-20 (รวมภาพประกอบ) หน้าขนาดกระดาษ A5 แบบอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 15 ระยะขอบด้านบน 2.41 ซม. ด้านล่าง 1.70 ซม. ด้านซ้าย 2.41 ซม. ด้านขวา 1.70 ซม. (สามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มได้ที่เว็บไซต์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ <http://huso.kpru.ac.th/>)

2.2 ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ กรณีที่เป็นภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาก่อนส่งบทความมายังกองบรรณาธิการ

2.3 ชื่อเรื่อง ควรกะทัดรัด ไม่ยาวเกินไปชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษต้นฉบับ ให้พิมพ์ชื่อเรื่องภาษาไทย ตามด้วยภาษาอังกฤษตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 20 ตัวหนา

2.4 ชื่อผู้เขียนและหน่วยงานสังกัด ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่ต้องระบุตำแหน่งหรือคำนำหน้าชื่อ แต่ให้ระบุงานประจำและหน่วยงานสังกัดที่เชิงอรรถ

2.5 บทคัดย่อ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้มีจำนวนคำควรอยู่ระหว่าง 200-250 คำ ควรเป็นบทคัดย่อที่สั้น ใช้คำกระชับและให้สาระสำคัญตรงประเด็น ไม่ควรเขียนตามบทคัดย่อตามแบบที่เขียนในงานวิทยานิพนธ์หรือรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

2.6 คำสำคัญ กำหนดคำสำคัญที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้เป็นคำค้นในระบบฐานข้อมูล ที่ผู้ค้นหามหาความสามารถหาได้ง่าย ให้ระบุคำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษาอย่างละไม่เกิน 5 คำสำคัญ

2.7 บทนำ อธิบายถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา กรณีที่เป็นบทความวิจัยให้แสดงเหตุผลที่นำไปสู่การศึกษาวิจัยพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.8 วิธีการวิจัย เครื่องมือการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย (สำหรับบทความวิจัย) ให้อธิบายกระบวนการดำเนินการวิจัยวิธีการศึกษาสิ่งที่นำมาศึกษา จำนวน ขนาด ลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาอธิบายแบบแผนการวิจัย การเลือกตัวอย่างวิธีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

2.9 ผลการวิจัย (สำหรับบทความวิจัย) ให้เสนอผลวิจัยอย่างชัดเจนตรงประเด็น ตามลำดับขั้นตอนของการวิจัย โดยต้องมีการแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบและสรุปเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ (ถ้ามี)

2.10 การอภิปรายผล การวิพากษ์ วิจารณ์ สรุป และข้อเสนอแนะ (สำหรับบทความวิจัย) ให้ชี้แจงผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ สมมติฐาน หรือข้อคำถามวิจัย อภิปรายให้เห็นถึงความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลวิจัยของผู้อื่นที่มีอยู่ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และให้จบด้วยบทสรุปและข้อเสนอแนะที่จะนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทิ้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการทำวิจัยต่อไป เป็นต้น

2.11 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) ให้ระบุสั้น ๆ ถึงผู้ให้การสนับสนุน หรือผู้มีส่วนช่วยทำให้งานวิจัยหรือบทความสำเร็จสมบูรณ์

3. การเขียนเอกสารอ้างอิงและบรรณานุกรม

ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ นาม-ปี (Author-Year Format)

3.1 การอ้างอิงในเนื้อหา (In text citation)

ภาษาไทย (ชื่อ นามสกุล, ปีพ.ศ., หน้า)

ภาษาอังกฤษ (นามสกุล, ปี ค.ศ.)

3.1.1 อ้างอิงในเนื้อหาจากสื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือ ตำรา

เอกสาร)

ผู้แต่งคนเดียว

การอ้างอิงให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) หรือ นามสกุลผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยหมายเลขหน้าเอกสารที่อ้างอิง ใส่ไว้ในวงเล็บท้ายข้อความที่อ้างอิง เช่น

(ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2544, หน้า 57)

- กรณีที่สรุปเนื้อหาทั้งหมดทั้งเล่ม ไม่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ต้องระบุเลขหน้า เช่น

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2546)

- กรณีที่ผู้แต่ง ใช้ฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ สมณศักดิ์ นำหน้าให้คงไว้เหมือนที่ปรากฏในหน้าปกในของหนังสือ เช่น

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2540)

- กรณีผู้แต่งมียศทางทหาร ตำรวจ ตำแหน่งทางวิชาการ คำเรียกทางวิชาชีพไม่ต้องใส่ เช่น ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เป็น

(ประเวศ วะสี, 2540)

- การอ้างอิงเอกสารหลายเรื่อง แต่ผู้แต่งคนเดียวกัน ให้เขียนชื่อผู้แต่งครั้งเดียว แล้วเรียงปีที่พิมพ์จากน้อยไปหามาก

(ประเวศ วะสี, 2544; 2545)

ผู้แต่ง 2-3 คน

ให้ลงรายการด้วยชื่อ นามสกุล ของผู้แต่งทั้ง 2-3 คน เช่น
(พลฤทธิ ศิริบริวรรณพิทักษ์ และสุชาติ กิจพิทักษ์, 2545)

(Shah & Ratcliffe, 2003)

(วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์, อมรรัตน์ พันธงาม และชนาธิป ทั้ยแป,

2545)

(Kotler, Bowen & Makens, 1999)

Page & Dowling (2002) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ได้อย่างน่าสนใจว่า.....

ผู้แต่งมากกว่า 3 คน

ให้ลงรายการด้วยชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งคนแรกและตาม

ด้วยคำว่า “คนอื่น ๆ” หรือ “et al” ในภาษาอังกฤษ เช่น

(พลฤทธิ ศิริบริวรรณพิทักษ์ และคนอื่น ๆ, 2545)

(Shah, et al, 2003)

ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน

ให้ลงรายการด้วยหน่วยงานระดับสูงก่อน และตามด้วย

หน่วยงานระดับรอง ลงมา เช่น

(มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, 2544)

เอกสารไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

ให้ลงชื่อเรื่องแล้วตามด้วยปีที่พิมพ์ และเลขหน้า เช่น

(การค้าชายแดน, 2544, หน้า 15)

กรณีไม่ใช่ผู้เขียน แต่เป็นผู้รวบรวม เรียบเรียง ผู้แปล หรือ

บรรณาธิการ

ให้ลงรายการด้วยชื่อ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และ
บอกต่อท้ายว่าเป็น “ผู้รวบรวม” “เรียบเรียง” “บรรณาธิการ” หรือ “ผู้แปล”
เช่น

(ดวงสมร อรพินท์, บรรณาธิการ, 2546)

(Frase & Rose, editor, 1980)

3.4 อ้างอิงในเนื้อหา จากโสตทัศนวัสดุ

ให้ลงรายการชื่อผู้รับผิดชอบหรือผู้ผลิต ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่ผลิต ตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาคคู่ (:) และลักษณะของโสตทัศนวัสดุ

(สำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ, 2544: CD-ROM)

3.5 การอ้างอิงในเนื้อหา จากระบบสารสนเทศออนไลน์ (www.)

ให้ลงรายการชื่อผู้รับผิดชอบ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่ค้นข้อมูล

(มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2547)

(Singh, 2002)

3.6 การอ้างอิงเสริมความ

ในกรณีที่อธิบายหรือขยายความเนื้อหาตอนใดตอนหนึ่งเพื่อให้รายละเอียดขยายความเพิ่มเติม ให้ใส่เครื่องหมายดอกจัน (*) หรือตัวเลขยก (1 2 3 ...) ไว้ท้ายข้อความนั้น และอธิบายหรือขยายความ เพิ่มเติมไว้ในเชิงบรรณท้ายหน้านั้น เช่น

การค้าชายแดนที่มีรอยต่อกับประเทศในกลุ่มลุ่มน้ำโขง¹ ในปี 2540 ที่ผ่านมา.....

¹การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้านจังหวัดเชียงรายที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร ในปี 2540 มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 3,306.17 ล้านบาท

3.2 บรรณานุกรม/ เอกสารอ้างอิง

บรรณานุกรม ประกอบด้วย ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ มีแบบแผนการลงรายการอ้างอิงโดยใช้ระบบแบบ American Psychological Association (APA) ดังนี้

ภาษาไทย

ชื่อ นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./

////////ชื่อเมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

นามสกุล./อักษรย่อชื่อแรก./ตัวอักษรย่อชื่อกลาง./ (ปีที่พิมพ์)./

////////ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./ชื่อเมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

3.2.1 การใช้ลงรายการชื่อผู้แต่ง

ผู้แต่งที่เป็นบุคคล

- สำหรับผู้แต่งคนไทย ให้ใส่ชื่อ-นามสกุล ไม่ว่าผลงานจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ ไม่ต้องใส่คำนำหน้านาม เช่น นาย นางสาว ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ดร. ฯลฯ ยกเว้นราชทินนาม ฐานันดรศักดิ์ ให้คงไว้ และคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) เช่น

แม่น้ำมาส ขวลิขิต, คุณหญิง.

- สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยนามสกุล ตามด้วยตัวอักษรแรกของชื่อต้น ตามด้วยตัวอักษรแรกของชื่อกลาง (ถ้ามี) คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ระหว่างนามสกุล และชื่อต้น เครื่องหมาย (.) และชื่อกลาง เครื่องหมาย (.) เช่น

Hackett, D. A.

- สำหรับหนังสือที่ผู้แต่งใช้นามย่อ หรือ นามแฝง ให้ใช้ตามปรากฏในหน้าปกใน หากทราบชื่อจริงให้วงเล็บต่อท้าย เช่น

ทมยันตี (วิมล ศิริไพบูลย์)

ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน

- ผู้แต่งที่ปรากฏชื่อเป็นหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา หน่วยงานเอกชน รัฐวิสาหกิจ สมาคม โรงพยาบาล ธนาคาร ฯลฯ ให้ลงรายการชื่อหน่วยงานใหญ่ก่อนและตามด้วยหน่วยงานย่อย โดยให้ลงชื่อตามด้วยประเภทหน่วยงาน เช่น

แม่ฟ้าหลวง, มหาวิทยาลัย. สำนักวิชาวิทยาศาสตร์.

มหาดไทย, กระทรวง. กรมการปกครอง.

ไม่ทราบผู้แต่ง

- ให้ลงรายการแรกด้วยชื่อหนังสือหรือชื่อบทความแทน

3.2.2 การลงรายการปีที่พิมพ์

ให้ใส่ปีที่พิมพ์ล่าสุดที่ปรากฏในหนังสือในวงเล็บตามหลังชื่อผู้แต่ง และตามด้วยเครื่องหมายจุด (.) ถ้าหนังสือไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ให้ใส่ม.ป.ป. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) หรือ n.d. (no date) เช่น

(2446).

(ม.ป.ป.).

(n.d.)

3.2.3 การลงรายการชื่อหนังสือ ตำรา เอกสาร

ให้เขียนตามที่ปรากฏในหน้าปกในของหนังสือ ทั้งชื่อเรื่องหลักและชื่อรอง จบข้อความให้ใส่เครื่องหมายจุด (.) และให้ทำตัวเป็นตัวอักษรเข้ม เช่น

ศาสตร์-ศิลป์ การเขียนผลงานทางวิชาการ.

3.2.4 สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์

ให้ระบุเมืองที่พิมพ์ตามที่ปรากฏในหนังสือ ตามด้วยสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์ หากมีทั้งสำนักพิมพ์และโรงพิมพ์ให้ใส่สำนักพิมพ์แต่ถ้ามีโรงพิมพ์อย่างเดียว ใส่ชื่อโรงพิมพ์ ถ้าไม่ปรากฏทั้งสถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์ ให้ใส่ว่า ม.ป.ท. (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์) หรือ N.P. (No Place) และ ม.ป.พ. (ไม่ปรากฏ

สำนักพิมพ์) หรือ n.p. (no publisher) หลังสถานที่พิมพ์ให้ใส่เครื่องหมายมหัพภาคคู่ (:) หลังสำนักพิมพ์ให้ใส่เครื่องหมายจุด (.) เช่น

กรุงเทพฯ: นานมีพับลิชชิง.

London: Financial Times.

New York: n.p.

กรุงเทพฯ: ม.ป.พ. หรือ ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

กรณีที่เป็นภาษาอังกฤษใช้ N.P.: n.p.

ตัวอย่างการลงรายการอ้างอิงบรรณานุกรม

1. อ้างอิงจากหนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์:/
/////////สำนักพิมพ์. เช่น

ศักดิ์ดา ธนิตกุล. (2544). **กฎหมายกับเศรษฐศาสตร์: ทรัพย์สิน สัญญา และละเมิด.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

Marek, P. (1996). **Simulation-based Reliability Assessment for Structural Engineers/ Pavel Marek, Mialan Gubstar, Thalia Anagnos.** New Delhi: New light.

2. อ้างอิงจากบทความในวารสาร

ชื่อผู้แต่ง./ (ปี,/เดือน,/วัน)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),
หน้า. เช่น

มฤดี ใจม่วง. (2555, สิงหาคม 5). มะเร็ง. วารสารหมอชาวบ้าน,
2(112), 21-30.

Bekerian, D. A. (1993, June). In search of the typical
eyewitness. *American Psychologist*, 48, 574-576.

3. อ้างอิงจากรายงานการประชุม

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่ประชุม)./ชื่อเรื่อง./วันที่ เดือน พ.ศ.(หน้า)./สถานที่พิมพ์:
////////สำนักพิมพ์. เช่น

นิทัศน์ ภทรโยธิน. (2540). ตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าใน
การประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่ 15. วันที่ 27-28 มิถุนายน
พ.ศ. 2540 (หน้า 19-35). กรุงเทพฯ: สมาคมนักบัญชี.

Sinlarat, P. (1995). Success and failure of faculty in Thai
University. In Somwang Pitiyanuwat, et al. (Eds),
Preparing teachers for all the World's children:
An of Transformation Proceedings of International
Conference, Bangkok 1992 (pp. 217-233). Bangkok:
UNICEF.

4. การอ้างอิงจากเว็บไซต์ (WWW.)

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่ข้อมูล)./ชื่อเรื่อง./เข้าถึงเมื่อ/เดือน/วันที่./ปีพ.ศ./
/////จาก <http://www>. เช่น

การเพาะเลี้ยงกล้วยไม้, ศูนย์. (2555). กล้วยไม้. เข้าถึงเมื่อ
สิงหาคม 5, 2556, จาก <http://www.orchidtropical.com>.

Education, Ministry of. (2005,). The Regional Seminar
on Higher Education in Southeast Asian
Countries. Retrieved January 5, 2012, from
<http://www.inter.mua.go.th/>.

5. อ้างอิงจากหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง หรือชื่อคอลัมน์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./
/////วันที่/เดือน/ปี./หน้า.

ดิเรก นำชัย. (2556). การเมืองการปกครองของไทยในยุคปัจจุบัน. ไทยรัฐ,
20 สิงหาคม 2556. หน้า 5.

Krishman, E. (2007,). Rebuilding self-esteem. Bangkok Post,
26 June 2007. pp. 12.

6. อ้างอิงจากจุลสาร

ชื่อผู้แต่งหรือหน่วยงานที่ผลิต./(ปี)./ชื่อเรื่อง./[แผ่นพับ]./สถานที่พิมพ์:
////////ผู้แต่งหรือหน่วยงานที่ผลิต. เช่น

สมาคมผู้สูงอายุตำบลท่าเรือ. (2556). **หลักการดูแลสุขภาพสำหรับผู้
ผู้สูงอายุ**. [แผ่นพับ]. กำแพงเพชร: สมาคมผู้สูงอายุตำบลท่าเรือ.
Research and Training Center on Independent Living. (1993).
**Guidelines for reporting and writing about people
with disabilities**. [Brochure]. Lawrence: Research and
Training Center on Independent Living.

7. การอ้างอิงจากการสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./(ปี./เดือน/วัน)./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์. เช่น

วิทยา นาคสม. (2556, มกราคม 9). นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
ท่าพุทรา. สัมภาษณ์.
Page, O. (1991, March 5). President, Austin Peary State
University. Interview.

วารสารพาส

ระเบียบการตีพิมพ์วารสารพิกุล

กองบรรณาธิการวารสารพิกุลได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการเขียนบทความและการส่งต้นฉบับ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับผู้เขียนไว้ เพื่อให้การพิจารณาบทความที่จะตีพิมพ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ หรือบทความหนังสือ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่รวมถึง บทความด้านการศึกษา เศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการ เป็นต้น

2. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน หรือไม่อยู่ในระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น

3. ต้องเป็นบทความที่มีรูปแบบเป็นไปตามหลักเกณฑ์และข้อแนะนำสำหรับการเขียนบทความและการส่งต้นฉบับวารสารพิกุล กรณีกองบรรณาธิการได้รับบทความและได้ตรวจสอบพบว่ายังไม่ถูกต้องตามรูปแบบ กองบรรณาธิการจะส่งคืนให้ผู้เขียนไปทำการแก้ไขให้ถูกต้องก่อนการตีพิมพ์

4. กรณีที่กองบรรณาธิการเห็นว่าบทความมีความถูกต้องตามรูปแบบวารสารพิกุลแล้ว กองบรรณาธิการจะส่งบทความนั้นไปยังผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณากลับกรองและประเมินคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินที่กองบรรณาธิการกำหนด

5. เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความคืนจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา กลับกรองและประเมินคุณภาพเสร็จแล้ว หากมีการแก้ไขใด ๆ กองบรรณาธิการจะส่งบทความนั้นไปให้ผู้เขียนดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง โดยกำหนดระยะเวลาภายใน 7 วัน

6. กองบรรณาธิการจะตอบรับให้ผู้เขียนทราบภายใน 7 วัน นับแต่วันที่กองบรรณาธิการได้รับบทความที่ได้ดำเนินการแก้ไข ตามข้อ 5. เรียบร้อยแล้ว และกองบรรณาธิการจะตีพิมพ์บทความนั้นในฉบับปัจจุบันหรือฉบับถัดไปตามลำดับของการได้รับบทความที่สมบูรณ์

แบบเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารพิบูล
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

สำหรับบุคคลภายใน

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....
วุฒิการศึกษาสูงสุด.....ชื่อปริญญา.....
สังกัดคณะ/สำนัก.....
โปรแกรมวิชา/หน่วยงาน.....
ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....
อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

สำหรับบุคคลภายนอก

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....
วุฒิการศึกษาสูงสุด.....ชื่อปริญญา.....
สถานที่ทำงาน.....
ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....
อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ขอเสนอ

- | | |
|-----------------------|----------------------|
| () บทความทางวิชาการ | () บทความวิจัย |
| () บทความวิทยานิพนธ์ | () บทวิจารณ์หนังสือ |

ชื่อเรื่อง (ไทย)

ชื่อเรื่อง (อังกฤษ)

สิ่งที่แนบมาด้วย

1.ต้นฉบับบทความ พร้อมประวัติผู้เขียนบทความในรูปแบบเอกสาร จำนวน 1 ชุด

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความที่เสนอมานี้

- () เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว
() เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

ลงชื่อ.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

วารสารพิบูล ยินดีต้อนรับบทความจากอาจารย์ นักวิชาการ นิสิตนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป
โดยสามารถส่งบทความไปที่เว็บไซต์วารสารพิบูล

<https://huso.kpru.ac.th/phikun-journal/index.php>

ติดต่อสอบถามรายละเอียด โทรศัพท์/โทรสาร 055-798-087 มือถือ 062-246-8441

E-mail: Pjkpru@gmail.com

ใบสมัครสมาชิกวารสารพิบูล

ข้าพเจ้า.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารพิบูล

- ☐ ปีที่..... พ.ศ. อัตราค่าสมาชิก 1 ปี (2 เล่ม) เป็นเงิน 250 บาท
- ☐ เล่มที่ 1 พ.ศ. อัตราค่าสมาชิก 1 เล่ม เป็นเงิน 130 บาท
- ☐ เล่มที่ 2 พ.ศ. อัตราค่าสมาชิก 1 เล่ม เป็นเงิน 130 บาท

โดยข้าพเจ้าได้จัดส่ง

- ☐ ผ่านบัญชีธนาคาร เลขที่บัญชี.....
- ☐ ธนาณัติ เลขที่.....
- ☐ เงินสด ให้กับผู้รับชื่อ.....

การจัดส่งใบเสร็จรับเงินในนาม

- ☐ ข้าพเจ้า
- ☐ หน่วยงานราชการ/ นิติบุคคล
- ชื่อ.....
- ที่อยู่.....

การจัดส่งวารสารในนาม.....

ที่อยู่.....

ลงชื่อ.....ผู้สมัครสมาชิก
(.....)/



ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
เรื่อง การเรียกเก็บและการเบิกจ่ายเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความในวารสาร
และค่าเล่มวารสาร พ.ศ. ๒๕๖๕

เพื่อให้การดำเนินงานของวารสารพิกุลอันเป็นวารสารเพื่อการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๔ ซึ่งกำหนดให้ ผลงานทางวิชาการต้องได้รับการเผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับชาติ ซึ่งวารสารวิชาการระดับชาติต้องเป็นวารสารวิชาการที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการในสาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยวารสารวิชาการนั้นต้องมีการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เป็นระยะเวลาอย่างน้อยสามปี และมีการตรวจสอบคุณภาพของบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจากหลากหลายสถาบันอย่างน้อยสามคน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ๒๕๔๗ ประกอบกับข้อ ๕.๒ และข้อ ๖ แห่งข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรว่าด้วยการจัดบริการวิชาการและจัดหารายได้ พ.ศ. ๒๕๕๙ และมติที่ประชุมคณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ จึงออกประกาศไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เรื่อง การเรียกเก็บและการเบิกจ่ายเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความในวารสารและค่าเล่มวารสาร พ.ศ. ๒๕๖๕”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๕ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในประกาศนี้

“มหาวิทยาลัย” หมายความว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

“อธิการบดี” หมายความว่า อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

“วารสาร” หมายความว่า วารสารของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ได้แก่ วารสารพิกุลคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

“ผู้ทรงคุณวุฒิ” หมายความว่า ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสาขาอื่น ๆ ตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร

ข้อ ๔ มหาวิทยาลัยเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความ ค่าสมาชิกวารสาร และค่าเล่มวารสารจากบุคลากรภายในและบุคคลภายนอก ดังต่อไปนี้

(๑) ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความในวารสาร บทความละ ๓,๕๐๐ บาท

(๒) ค่าเล่มวารสาร เล่มละ ๓๐๐ บาท

ข้อ ๕ เงินค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บตามข้อ ๔ ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) นำเงินฝากธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชี เงินฝากถอนคินมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

เลขที่บัญชี ๓๔๗-๑-๐๒๙๓๙๗

(๒) ใช้ใบเสร็จเบ็ดเตล็ดของมหาวิทยาลัยเป็นใบเสร็จรับเงินที่เรียกเก็บตามประกาศนี้

(๓) เมื่อสิ้นปีงบประมาณหากมีเงินเหลือให้สมทบเป็นเงินรายได้เพื่อใช้ในการดำเนินการเกี่ยวกับ

วารสารศึกษานุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ข้อ ๖ การเบิกจ่ายเงินค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บตามข้อ ๔ ให้จัดสรรและเบิกจ่าย ดังต่อไปนี้

(๑) จัดสรรเป็นเงินรายได้ประเภทเงินฝากถอนคินของมหาวิทยาลัย ร้อยละ ๑๐

(๒) ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจบทความ คนละ ๘๐๐ บาท ต่อ ๑ บทความ

(๓) ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจบทความและบรรณานุกรมภาษาอังกฤษ บทความละ ๓๐๐ บาท

(๔) ค่าใช้สอยในการประชุมกองบรรณาธิการ ไม่เกินครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท

(๕) ค่าใช้สอยในการจัดส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่เกินบทความละ ๒๐๐ บาท

การเบิกจ่ายเพื่อจัดสรรเป็นเงินรายได้ในข้อ ๖ (๑) ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่การเงินเป็นผู้เบิกจ่าย

ข้อ ๗ ค่าใช้จ่ายอื่นที่นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในข้อ ๖ ให้เบิกจ่ายตามระเบียบกระทรวงการคลังหรือระเบียบมหาวิทยาลัย

ข้อ ๘ ให้อธิการบดีเป็นผู้รักษาการตามประกาศนี้

ในกรณีที่เกิดปัญหาจากการปฏิบัติตามประกาศนี้ให้อธิการบดีมีอำนาจตีความและวินิจฉัยชี้ขาดการวินิจฉัยชี้ขาดของอธิการบดีถือเป็นที่สุด

ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕



(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริยานุช พรหมภาสิต)

รักษาราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕

Signature Code : F+iHxYyjsO๑WWNuLVbH

วารสารพิกุล



PHIKUN JOURNAL

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES,
KAMPHAENG PHET RAJABHAT UNIVERSITY

Vol. 20 No. 1 January - June 2022

Print ISSN 0858-527X Online ISSN 2730-3152

